

**T.C.
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**R. 1330/M. 1914 TARİHLİ SİVAS KIZILIRMAK
GAZETESİNİN 52-77. SAYILARI
(GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI
VE DEĞERLENDİRMESİ)**

Sinan İŞILDAK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Hikmet YILMAZ

SİVAS

Haziran, 2014

**R. 1330/M. 1914 TARİHLİ SİVAS KIZILIRMAK
GAZETESİNİN 52-77. SAYILARI
(GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI
VE DEĞERLENDİRMESİ)**

Sinan IŞILDAK

**Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Ortaöğretim Sosyal
Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı için Öngördüğü**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

Sivas

Haziran, 2014

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "R.1330/M.1914 tarihli Sivas Kızılırmak Gazetesinin 52-77. Sayıları (Günümüz Türkçesine Aktarımı ve Değerlendirmesi) adlı çalışmanın, tarafımdan akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bununla onur duyarım.

18/06/2014

Sinan IŞILDAK

KABUL VE ONAY

Sinan IŞILDAK'ın hazırlamış olduğu olduğu "R.1330/M.1914 tarihli Sivas Kızılırmak Gazetesinin 52-77. Sayıları (Günümüz Türkçesine Aktarımı ve Değerlendirmesi) başlıklı bu çalışma, 20/06/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı"nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ayhan Öztürk (Jüri Başkanı):

Yrd. Doç. Dr. Hikmet Yılmaz (Danışman):

Doç. Dr. M. Fatih Dervişoğlu (Üye):

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Zafer CİRİNLIOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kızılırmak Gazetesi Sivas Basın Tarihinin en önemli kesitlerinden birini oluşturur. Devletten bağımsız bireysel girişimciliğin ilk örneklerinden birisi olarak nitelendirebileceğimiz Kızılırmak; zaman zaman kesintilere uğrasa da kentte uzun dönem ayakta kalabilmeyi başarmış ilk özel gazete olması açısından önem taşımaktadır.

R. 1330/M. 1914 Tarihli Sivas Kızılırmak Gazetesinin 52-77. Sayıları (Günümüz Türkçesine aktarımı ve Değerlendirmesi) konulu çalışmamızda, Sivas'ın basın tarihini kısaca değerlendirerek, Kızılırmak gazetesini tanıttıktan sonra, bu zaman dilimi içerisinde Kızılırmak gazetesinde çıkmış haberler doğrultusunda Sivas'ın o dönemdeki sosyal, kültürel ve siyasî hayatına ışık tutmaya çalıştık.

Tüm bu değerlendirmelerimizi çalışmamızda dört bölüm halinde sunduk. I. Bölümde “Cumhuriyet Dönemine Kadar Sivas Basını” başlığı altında Sivas'ta basın hayatının başlangıcını anlatarak, Sivas'ta Cumhuriyet Dönemine kadar çıkmış olan gazeteleri tanıttık. Araştırmamızın asıl konusunu oluşturan Kızılırmak gazetesini II. Bölümümüzde ele aldık. Çalışmamızın üçüncü bölümünü tamamen Kızılırmak gazetesini günümüz Türkçesine aktarımına ayırdık. IV. Bölümde, üçüncü bölüme bağlı kalarak değerlendirmesini yaptık. Çalıştığımız Osmanlıca nüshaları ve nüshalarda bulunan resimlerde yer alan Osmanlıca yazıları da günümüz Türkçesine aktararak çalışmamızın ekler bölümüne ekledik. En sona dizin kısmını ekledik.

R. 1330/M. 1914 tarihli Sivas Kızılırmak gazetesi'nin 52-77. Sayıları “Günümüz Türkçesine Aktarımı ve Değerlendirmesi” konulu çalışmamın hazırlanmasında, içeriğinin düzenlenmesinde ve tashih çalışmalarında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim üyelerinden danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hikmet Yılmaz'a, Tarih Eğitimi Bölümü hocalarına, bilgilerinden istifade ettiğim Kayseri Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Mehmet Çayırdağ'a teşekkürlerimi sunarım.

Sinan İŞILDAK

ÖZET

İŞILDAK, Sinan, R. 1330/M. 1914 Tarihli Sivas Kızılırmak Gazetesinin 52-77. Sayıları (Günümüz Türkçesine Aktarımı ve Değerlendirmesi), Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2014.

Osmanlı devletinde yayın faaliyetleri 1831 yılında başlayan, yarı resmî nitelikte olan Takvîm-i Vakayi' gazetesi ile başlamıştır. Bu geç kalmışlığın sebebi, matbaanın Osmanlı ülkesine geç gelmesiyle ilgilidir.

Osmanlı Vilâyet Kanunu'nun çıkarılmasından sonra birçok vilayet merkezinde matbaalar kurulmuştur. Ancak bunlar vilayetin resmî evraklarının basımı için hizmet vermiştir. Bunun yanı sıra bu matbaalar kuruldukları kentin kültür hayatına katkıda bulunmak, devletin resmi propagandasını halka aktarmak gibi görevleri ile de resmî nitelikli gazeteler de bu matbaalarda basılmıştır.

Önceleri Osmanlı gazete ve dergi yayıncılığı gayr-ı müslimlerin elindedir. İstanbul şehri de bu alanda merkez konumundadır.

Osmanlı devletindeki bu gelişmelerin Sivas'a ulaşması uzun sürmemiş, 1878'de ilk Sivas Vilâyet Matbaası'nın kurulmasından sonra, 1910'da devletten bağımsız, bireysel girişimciliğin Anadolu'daki ilk örneklerinden biri olan "Kızılırmak" gazetesi yayın hayatına başlamıştır.

Kızılırmak gazetesi, Sivas'ın uzun süre yayımlanan ilk özel gazetesidir. İncelediğimiz dönemde ikinci yayın dönemini yaşayan gazete, Türkçülük fikrini ön planda tutmaya çalışmıştır.

Kısıtlı imkânlarla rağmen, kentin yerel haberlerinin yanı sıra, hükümet merkezindeki ve dünyadaki gelişmeleri ivedilikle sayfalarına taşımıştır.

Asıl nüshaları Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Koleksiyonu'nda bulunan Kızılırmak gazetesinin ikinci nüshalarının 52-75. Sayıları günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bu çalışmada Sivas'ın yerel ölçekte sorunlarının yanı sıra Osmanlı devletinin son dönemlerinde devletin işleyişi, siyasi olaylarla ilgili düşünceleri hakkında somut bilgiler elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sivas Basını, Kızılırmak Gazetesi, Kâmil Kitapçı

ABSTRACT

ISILDAK, Sinan, The 52 th-75 th numbers of the Kizilirmak Newspaper dated R. 1330/M. 1914 (Transcription and Evaluation), Master's Thesis, Sivas, 2014.

In ottoman Empire, Publishing activity stars in 1831, these activities is forung Takvîm-i Vakayi' newspaper which is semi-legal newspaper.

After City of Ottoman is published, printing houses is established is lots of city center, but these are used gor legal paper of city, additionally, legal newspaper is also published in these printing house, This has some purposes, which are attributing og cultural life and, reflecting of state propaganda to public.

Printing house come to Ottoman Empire very lately doe to various reasons. In first term, non-muslim has Ottoman newspaper and magazine publishing. In this area, Istanbul is capital of these activities.

No longer, these developmens in Ottoman Empire, reaches to Sivas. After first Sivas Vilayet (City) Printing house is established, in 1910 Kizilirmak newspaper starst to publishing, which is one of the first example of freedom and personal enterprising in Anatolia.

Kizilirmak newspaper published long times, is first newspaper in Sivas in our examining terms, this newspaper has second term, and forefront brings Türkcülük into Turkism.

In spite of deficit opportunity, this newspaper carries carefully citys' local news, and progressing of state center and world to their pages.

Kizilirmak neswpaper's read copy is found in Beyazıt Library Hakkı Tarık department. This newspaper's 52-75 presses are translated to Turkish. In this work concrete knowledge are obtained about state prosedure in last term of Ottoman Empire, its thought about political events, and Sivas problems in local measurement.

Keywords: Sivas Press, Kizilirmak Newspaper, Kamil Kitapci

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi

GİRİŞ

A. KONU	vii
B. AMAÇ VE ÖNEM.....	viii
C. YÖNTEM.....	ix

I. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR SİVAS BASINI

1. MATBAALAR	1
1. 1. Anadolu'da Vilayet Matbaalarının Kuruluşu.....	2
1. 2. Sivas Basın Hayatının Başlangıcı ve Kurulan İlk Matbaalar.....	3
1. 2. 1. Sivas Vilayet Matbaası	4
1. 2. 2. Kâmil Matbaası	6
2. GAZETELER.....	6
2. 1. Cumhuriyet Dönemi'ne Kadar Sivas'ta Yayımlanan Gazeteler	7
2. 1. 1. Sivas Gazetesi	8
2. 1. 2. Vicdan Gazetesi	9
2. 1. 3. İrade-i Milliye Gazetesi.....	10
2. 1. 4. Gaye-i Milliye Gazetesi	13
2. 1. 5. İdare-i Milliye Gazetesi.....	13
2. 1. 6. Mücadele-i Milliye Gazetesi	13

II. BÖLÜM

1. KIZILIRMAK GAZETESİNİN KURULUŞU	14
2. KIZILIRMAK GAZETESİNİN KURUCUSU: KÂMİL KİTAPÇI.....	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIZILIRMAK GAZETESİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI 18

4. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

1. Kızılırmak'taki Ana Konular	126
2. Ulusal Bir Forum Olarak Kızılırmak	127
3. Edebî Bir Forum Olarak Kızılırmak	127
4. Bir Haber Ajansı Olarak Kızılırmak	129
SONUÇ	133
KAYNAKÇA	134

EKLER

1. RESİMLER	136
2. BELGELER	140
DİZİN	166

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
C.	: Cilt
Ed.	: Editör
gös. yer	: Gösterildiği yer
H.	: Hicrî
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sayısı
S.	: Sayı
y.y.	: Yüzyıl
Yay.	: Yayın

GİRİŞ

A. KONU

Osmanlı Devleti'nde ilk Türkçe gazete Mısır'da 1828 yılında yayımlanan Vakay-i Mısıriye'dir. İstanbul'da yayımlanan ilk gazete ise 1831 de yayımlanan Takvîm-i Vakayi'dir. Hafta'da bir kez çıkan bu gazete ile haklın devlet dairesinden haberdar edilmesi ve efkâr-ı umuminin bilgilendirilmesi amaçlanmıştır.

1840'ta yayımlanan Ceride-i Havadis yarı resmî nitelikte gazetedir. Bu gazeteden sonra özel girişim ve devlet destekli Tercüman-ı Ahval (1860) ve Tasvir-i Efkar (1862) gazeteleri çıkmıştır.¹

1876 tarihli Kanun-i Esasî'nin 12. maddesinde "Basın, kanunlar çerçevesinde serbesttir. Hiçbir şekilde baskıdan önce kontrole tutulamaz." Maddesine rağmen meşrutî idarenin kısa sürmesinden basın faaliyetleri gelişme imkânı bulamamıştır. II. Meşrutiyet ile gazeteler sansüre tabi olmadan yayımlanmaya başlamıştır.²

Bu ortam içerisinde basın ve yayım faaliyetleri üzerinde Kızılırmak gazetesi Sivas'ın en uzun soluklu ilk özel gazetesidir. Bu gazete devletten bağımsız, bireysel girişimciliğin Anadolu'daki ilk örnekleri arasında görülmesi bakımından özel bir yere ve öneme sahiptir. Anadolu Basını'nın da en köklü özel gazetesi olarak uzun süre yayınlanmıştır.

4 Ocak 1910 tarihinde yayımlanmaya başlanan Kızılırmak gazetesi çeşitli nedenlerle basın ve yayım çalışmalarına ara vermiş, 1913'ten itibaren ise yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Gazetenin yayımlanan ikinci nüshalarının asılları Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Hakkı Tarık Koleksiyonu'nda yer almaktadır. Gazete içerisinde içtimai, iktisadi, edebî, tarihi yazılarla birlikte ilân gibi bölümler de bulunmaktadır.

¹ Hıfzı Topuz. (2003). **II. Mahmut'tan Holdinglere Basın Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitapevi. ss. 13-16.

² Atilla Girgin. (2001). **Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik**, İstanbul: İnkılap Kitapevi. ss. 29-36.

B. AMAÇ VE ÖNEM

Sivas, jeopolitik konumu ve 4000 yıllık yerleşim geçmişi ile farklı tarih dilimlerinde farklı kültürleri yoğurmuş bir kenttir. Bu tarihsel köklülüğüne rağmen kente yönelik arşivler dikkate alındığında bir ilgisizlik ve sorumsuzluk gözümüze çarpmaktadır. Kent, tarihsel belgelerine sahip çıkamamış, koruyamamış ya da gazete arşivleri örneğindeki gibi belgelerini yangınlar sonucunda yitirmiştir.

Kızılırmak gazetesi kentin tarihine ışık tutan en önemli belgelerden biri olma özelliğini taşımaktadır. Buna rağmen bugüne kadar -kısa makalelere konu olmakla birlikte- üzerinde pek çalışılmamış bir alandır. 1913'te yeniden yayımlanmaya başlanan bu gazetenin aradan 101 yıl geçmesine rağmen günümüz harflerine çevrilmemiş olması, Sivas basın tarihi ve şehir tarihi açısından bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Osmanlı arşiv geleneğinin Cumhuriyetle birlikte zaaf teşkil edecek ölçüde kesintiye uğradığı bütün tarih araştırmacılarının ortak yakınma konusudur. Taşra hayatının gündelik ayrıntılarını ilmî bir surette yeniden kurmak bazı alanlarda bugün neredeyse imkânsız denilebilecek ölçüde zorlaşmıştır. Özellikle incelediğimiz dönemlerdeki şehir hayatının vesikalarına ulaşmak ancak tesadüflere bağlı bir hale gelmiştir.

Bu çalışmamız belli bir zaman dilimi içerisinde Sivas'ın basına yansıyan gündelik olaylarını, sıradan ayrıntılarını ve merkezden taşraya akseden bazı gelişmelerin etkilerini gözlemlemek amacını taşımaktadır. Burada vurgulanması gereken zorunlu bir nokta da Sivas'ın zaman zaman bölgesel gazetecilik faaliyetlerine sahne olmasıdır. Bunun nedenini kentin jeopolitik konumuna bağlayabiliriz. Bu konumu nedeniyle Sivas merkezî otorite tarafından Anadolu'ya açılan bir kapı olarak görülmüştür. İrâde-i Milliye gazetesinin Sivas'ta yayınlanmasının temelinde de bu mantık yatmaktadır. Belirttiğimiz tüm bu önemli nedenlerin yanı sıra Kızılırmak gazetesi üzerinde şimdiye kadar bu denli ayrıntılı bir çalışma yapılmamış olması da bizi bu çalışmayı yapmaya yöneltmiştir.

C. YÖNTEM

Çalışmada ana materyal olarak kullandığımız Kızılırmak gazetesinin 1914 yılının 14 Haziran-7 Eylül' arasında basılmış olan nüshalarını Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Hakkı Tarık Koleksiyonu'nda yer almaktadır.

Kızılırmak gazetesinin tamamı yüksek lisans tez çalışması boyutlarını aşacağından, gazete sayılarının 19-27'inci sayıları günümüz Türkçesine aktarımı ve değerlendirmesi tez konumuz olmuştur. Çalışmamızda bu uzun yayıncılık süresinin 1914 yılının 14 Haziran'dan 7 Eylül'e kadar olan kesiti incelenmiştir. Kızılırmak gazetesi her ne kadar yerel gazete olsa da devrin siyasi, edebi, iktisadi, tarihî açılardan bilgiler vermesinden Sivas'ın yakın tarihi ile yeni bilgilere ulaşılacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle tezin giriş bölümünde Osmanlı'da ve Sivas'ta basının gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kızılırmak gazetesinin ikinci nüshalarının 19-27. sayıları, çalışmamızda yeni sayı numaraları verilerek, 52-77. sayfa sayıları şeklinde günümüz harflerine aktarılmıştır.

Kızılırmak gazetesi günümüz Türkçesine aktarılırken elden geldiği kadar orijinal yazıma sadık kalınmıştır. Çalışmamız sütunsuz olarak hazırlanmıştır. Üçüncü Bölümde, belgelerin çok yıpranmasından okunamayan kelimelerin yanına (...), az da olsa okunuşundan şüphe ettiğimiz kelimenin yanına (?) işareti konulmuştur. Yer ve kişi adlarında geçmişteki kullanıldığı şekil esas alınmıştır. Çalışmamızda Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Hakkı Tarık Koleksiyonu'nda bulunan gazete sayfa numaraları, köşeli parantez içerisinde sayfa numaraları ile birlikte koyu olarak yazılmıştır.

Gazetenin tespit edebildiğimiz sayılarını tarayarak aslına uygun bir şekilde transkripte ettik. Bunun sonucunda elde ettiğimiz verilerden işimize yarayacak olanları not alma yoluyla fişler halinde düzenledik.

Bunun yanı sıra konumuzla ilgili çeşitli vesikaları, tetkik eserleri, hâtıraları, farklı gazeteleri de Tarama Modeli ile inceledik. İnceleme sonucunda faydalanacağımız belgeleri fişledik.

Bütün bu kaynakların elde edilmesinden sonra incelediğimiz belge ve dokümanlardan araştırmamız ile ilgili olanları not alma ya da fotokopi çekme suretiyle değerlendirerek analiz ettik.

Toplanan verileri fişledikten sonra bunları birer birer okuyup bahsettiği konuyu fişin sol üst köşesine yazarak isimlendirdik. Bundan sonra fişler arasında sınıflandırma yaptık. Her konu grubuna ait fişleri ayrı ayrı zarflara koyarak tasnifini tamamladık.

Bu tasnifi yapmakla çalışmamızın ana başlıkları ve alt başlıklarını belirlemiş olduk. Başlıklarda bölüm, kısım, ara başlık ve alt başlıklarda rakamların kullanıldığı *ondalık sistemi* takip ettik.

Bilgileri konu başlıklarına göre ele alarak araştırmanın amaçları doğrultusunda verileri anlamlandırmaya ve yorumlamaya çalıştık.

Çalışmamızın sağlam kaynaklara dayandırıldığını göstermek ve bilgilerin doğruluğunu araştırmak veya aynı konuda fazla bilgi almak isteyenlere yol göstermek amacıyla dipnot kullanmaya önem gösterdik. Dipnotları; gazete için gazete adı, yayın tarihi, numarası; kitap için yazarın soyadı ve adı, eserin adı, basım tarihi ve yeri, bilginin alındığı sayfa şeklinde gösterdik. Makalelerden alınan bilgileri de aynı yöntemle verdik.

Yazım işleminden sonra metni okuyup düzelttik. Ardından varılan sonuç kısmını kaleme aldık. Ortaya çıkan şahıs, kurum ve yer adlarına göre karma bir indeks hazırladık. Günümüz harflerine aktardığımız Kızılırmak gazetesinin günümüz Türkçesine aktarımı hakkında tereddütleri gidermek için gazetenin fotokopi örneklerini, ekler kısmına koyduk.

I. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR SİVAS BASINI

1. MATBAALAR

Kamuoyu oluşturma, kamuoyunu yönlendirme, toplumu bilgilendirme ve millî birliğin sağlanmasını üstelenen basının rolü ve önemi büyüktür. *Mustafa Kemâl Atatürk*, 1 Mart 1922’de basın hakkındaki görüşlerini bir söylevde: “*Basın milletin müşterek sesidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir milletin muhtaç olduğu gıdayı vermekte, hülasa bir milletin hedefi saadet olan istikameti müşterekede yürümesini teminde, basın başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.*”³ diyerek açıklamıştır.

Bu derece önemli fonksiyonları içeren basının yegâne aracı olan matbaaların geçmişine burada kısaca değinmek yerinde olacaktır. Matbaayı ilk icat eden Johann Gutenberg (1394-1469)’dir. Gutenberg ilk eserini 1440 yılında basmış, 1454 yılında da Lâtince ilk İncil’i yayınlamıştır.⁴

Osmanlı dönemindeki Türklere ait ilk matbaa ise III. Selim zamanında, İbrahim Müteferrika (1674-1745) tarafından Temmuz 1727 tarihinde kurulmuş, “Dârü’t-Tıbbâtü’l-Âmire” adıyla çalışmalarına başlamıştır. Bu matbaanın makineleri ise büyük bir ihtimalle Hollanda’dan getirilmiştir.⁵

Bazı vilayetlerde, vilayet matbaalarının kuruluşu ise Osmanlı ülkesinde matbaacılığının doğuşunu sağlamıştır. Vilayet gazeteleri ilk başta her ne kadar resmî gazeteler olarak çıktysa da, çıkarıldıkları merkezlerde önemli birer kültür ögesi olmalarının yanı sıra, gazetelerin öncelikli görevi merkezin resmi programını taşraya kabul ettirmesiydi.

³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri. (1961). **İnkılap Tarihi Enstitüsü**. Ankara: İnkılap Tarihi Enstitüsü. C. I. s. 231

⁴ Mehmet N. İğnur. (1993). **Basın ve Yayın Tarihi**. İstanbul: Dergâh Yay. s. 51.

⁵ Burhan Paçacıoğlu. (2002). **Cumhuriyete Kadar Sivas Basını ve İrade-i Milliye’nin Yeri**. Sivas Kongresi I. Uluslararası Sempozyumu. (2-4 Eylül 2002). Sivas: SİSKAV Yay. s. 230.

1. 1. Anadolu'da Vilayet Matbaalarının Kuruluşu

Anadolu vilayetlerinde matbaalar kurulmadan önce bazı bölgelerde başta Ermeni ve Rum azınlıkları olmak üzere kendi matbaalarını kurarak, kendi dilleriyle basın hayatında yerlerini almışlardır. 1565-1923 yılları arasında İstanbul'da 131, İzmir'de 15, Anadolu'nun çeşitli vilayetlerinde de 49 Ermeni matbaasından söz edilmektedir⁶. Basım merkezleri İstanbul, İzmir, Adana, Sivas, Trabzon, Van şehirleridir.

Vilayet ıslahatıyla birlikte 1828'de Mısır'da Vekayi-i Mısriyye, Girit'te 1832'de Vekayi-i Giridiyye adlı vilayet gazeteleri çıkarılmıştır.⁷ 1864 yılında Eyalet sistemi kaldırılarak yerine Vilayet sistemi getirilince, her vilayette basımevi kurulması kararı alındı.⁸ Mithat Paşa Rusçuk'ta Tuna Vilayeti matbaasını kurmuş ve 1865'te Tuna gazetesi'ni çıkarmaya başlamıştır.⁹ Bu Türkçe-Bulgarca olarak yayımlanmıştır.

Tuna Vilayetinden sonra Erzurum, Konya, Kastamonu ve diğer vilayetlerde de matbaalar faaliyete geçmiştir. Tuna vilayet matbaasının hemen ardından bu matbaa örnek alınarak Bursa'da ve 1855-1866 yılları arasında Erzurum, Sivas ve Trabzon şehirlerinde vilayet matbaaları kuruldu. Bunları takiben Konya (1867-1868), Adana, Kastamonu, Diyarbakır (1869), Ankara (1871-1872), Elazığ'da (1877-1878), Van (1889-1890) ve Bitlis (1893-1894) matbaalarının açılması ile süreç tamamlanmıştır.¹⁰

Yukarıda da belirtildiği gibi vilayet gazetelerinin öncelikli görevi merkezin taşıyıcı bilgilendirmesi ve kontrol edebilmesiydi. Vilayet matbaalarında, o vilayette konuşulan Arapça, Ermenice gibi dillerde de eserler basılıyordu. Bu Osmanlı Devleti'nin kendi tebaasına eşit davrandığının kanıtıdır. Bundan başka basılan bazı gazetelerin ödevleri vardı. Bu, Türk topraklarında yaşayan azınlıkları kışkırtmaya

⁶ Pars Tuğlacı. (Şubat 1991). Ermenilerin Türk Matbaacılığına Katkısı. **Tarih ve Toplum**, S. 86. ss. 112-120.

⁷ Horst Unbehaun. (2001) "Sivas Vilayeti'nde Basımın Doğuşu. Sivas: **TÜBIAR Hakemli Dergi - X**. s. 10.

⁸ Atilla Girgin. (2001). **Basım Tarihinde Yerel Gazetecilik**. İstanbul: İnkılap Kitapevi, s. 87.

⁹ İsmail Eren. (1965). Tuna Vilâyeti ve Matbaası ve Neşriyatı, (1864-1877). **Türk Kültürü**, s. 313.

¹⁰ Uygur Kocabaşoğlu ve Ali Birinci. (1995). Osmanlı Vilayet Gazete ve Matbaaları Üzerine Bazı Gözlemler. **Kebikeç**. S. 2. ss. 101-121.

yönelik ve Türkiye aleyhine dış basın tarafından yapılan propagandalara karşı gereken cevabın zamanında verilmesiydi.¹¹

Temelde valiliklerin kırtasiye gereksinimlerini karşılamak için kurulan basımevlerinde resmi yayımların yanı sıra özel kişiler de yayın yapabiliyordu. Buralarda resmî vilayet gazetelerinin yanı sıra, takvimler, dini, edebi ve bilimsel eserler ve vilayet salnameleri (yıllıklar) de basılıyordu.¹²

1902 yılına ait Maarif Salnâmesi'ne göre Osmanlı Devleti'nde günümüz Anadolu sınırları içerisinde 145 matbaa mevcuttu. Bunların 90'ı İstanbul'da, 55'i diğer vilayetlerdeydi.

1. 2. Sivas Basın Hayatının Başlangıcı ve Kurulan İlk Matbaalar

Takvîm-i Vakayi'nin İstanbul'da yayımlanmasını takip eden süreçte, 1864 Vilayet nizamnamesi ile Anadolu'da da vilayet matbaaları açılmaya başlanılmıştı. Dolayısıyla Sivas'ta da faaliyete geçen ilk matbaa Vilayet Matbaası olmuştur.

Öncelikle Sivas'ta yaşayan Ermeni azınlığın matbaacılık faaliyetlerinden bahsetmek gerekir. 19. y.y. sonu ve 20. y.y. başında Sivas'ta 150.000 ila 180.000 civarında bir Ermeni nüfusu mevcuttu (tam nüfusun % 13'ü). Salnâme-i Vilayet-i Sivas VIII (1298 H.)'de yer alan bilgiye göre Sivas şehrinin 15.600 erkek nüfusunun 6.200'ünü gayr-ı müslim nüfus oluşturuyordu.¹³ Dolayısıyla Sivas'ta yaşayan aydın Ermeni tabakasının ihtiyaçlarını karşılamak üzere Ermeni matbaası tesis edilmişti. 1871-75 seneleri arasında Sivas'ta A. Vartanyan tarafından işletilen bir Ermeni matbaası vardı.¹⁴

Kaynaklara göre Sivas'ın ilk Ermenice gazetesi 1869'da yayımlanmış olan *Tsayn Sepasdatvots* (Sivaslının Sesi) idi ve 1869 yılında ancak bir sayı çıkartılabiliyordu. Yine 1870'de yayımlanmış iki Ermenice gazete daha vardır ki, bunlar *Mamulin Zankı* (Basının Çan Sesi) ve *Sev Hoger* (Kara Topraklar) dır.¹⁵ 1875'ten sonra II. Meşrutiyet'e kadar Sivas'ta herhangi bir Ermeni matbaası daha

¹¹ Eren, a.g.m., s. 311

¹² Girgin, a.g.e., ss. 85-86.

¹³ Unbehaun, a.g.m., ss. 15-16.

¹⁴ gös. yer.

¹⁵ Ahmet T. Alkan. (1992). Sivas'ta İlk Özel Türk Gazetesi: Vicdan. Sivas: **Revak**. s. 69.

işletilmemiştir. 1909-1912 senelerinde “tarihi ve edebi haftalık gazete” *Antranik* (İlk Doğan Evlat) çıkartılmıştı.¹⁶ Yukarıda verilen ipuçları *Kevork Pamukçiyân’ın “Hay Barperakan Mamuli Madenakıdutyun”* dan alınıp aktarılmıştır ancak *Burhanettin Arsan* 1966 yılında *Ülke* gazetesinde yayınlanan makalesinde bu bilgileri doğrulamamakta ve bunun o günlerde yaşamış vatandaşların bugüne kadar ulaşılmış söylentilerinden başka bir şey olamayacağını çünkü elde hiçbir yazılı belge ve koleksiyon bulunmadığını savunmaktadır.¹⁷

1. 2. 1. Sivas Vilayet Matbaası

İlk Türkçe gazete *Takvîm-i Vakayi*’nin yayınlanmasından sonra, merkezin; sesini taşrada da duyurmak amacıyla vilayet matbaaları dönemini başlattığından yukarıda bahsetmiştik. Kentin basın yaşamının ilk kaynağını oluşturan vilayet matbaası devlet tarafından kurulmuş ve faaliyete geçirilmiştir.

1935 yılında yayınlanmış olan *Sivas Bülteni*’nde “İle bağlı il basımevi, ilin en eski müessesesidir. (1293 H.) 1878 yılında İlbay (Ahmet İzzet) tarafından tesis edilmiştir. Basımevi binası 1328 H. yılında İlbay Muammer tarafından yaptırılmıştır.”¹⁸ bilgisine dayanarak Sivas’ta ilk matbaanın; dönemin Sivas Valisi Elhac Ahmet İzzet Paşa tarafından 1878 yılında kurularak hizmete sokulduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Sivas salnâmelerinin ilkinin (1287 H.) 1870 tarihli olmasına dayanarak ilk Sivas salnâmesini çıkartan Vali Elhac Ahmet İzzet Paşa’nın matbaayı bu tarihte faaliyete geçirdiği düşünülmelidir. İlki 1870 tarihli olan salnâmelerin sonuncusu 1907-1908 tarihlidir. *Karaman*, Sivas Salnamesi sayısının İslâm Ansiklopesi’nde 17 olmasına rağmen, bunlardan ancak 14 tanesini tespit edebilğini belirtmektedir. Bunlar, 1287, 1288, 1289, 1292, 1293, 1298, 1300, 1301, 1302, 1304-1305, 1306, 1308, 1321, 1325 tarihli salnamelerdir. Bunlardan 1287,1293, 1302, 1304-5, 1321 tarihli olanları Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi’nde; 1288, 1300, 1302, 1306, 1308, 1321, 1325 tarihli olanlar Millî Kütüphane’de; 1300,

¹⁶ Unbehaun, a.g.m., s. 16.

¹⁷ Burhanettin Arsan. (1966). Sivas Basını. *Ülke Gazetesi*. (26 Temmuz 1966). s. 2.

¹⁸ M. Fahreddin Başel. (1935). *Sivas Bülteni. (1923-1933)*. Sivas: s. 182.

1302, 1304, 1325 tarihli Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'nde ve bunlardan on tanesi daha İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mevcuttur.¹⁹

Sivas Vilayet gazetesinin çıkarılması ve matbaanın genişletilmesi çalışmalarıyla ilgili bilgiler *Salnâme-i Vilayet-i Sivas VIII' de* yer almaktadır. Matbaa personelinin sayısının üçten dokuza çıkarıldığı bu belgelerde belirtilmiştir. 1302 H. Senesinden itibaren ise el yazmasından hurufat dizisine geçilmiş olması, Sivas Vilayet Matbaası'nın artık bir gazete çıkarmak için gerekli hurufata kavuştuğunu göstermektedir²⁰.

Matbaa vilayet mektupçusu tarafından yönetilmektedir. Kurulduğu ilk yıllarda eski sistem taş basması bir makineye sahip olan vilayet matbaası 1937 yılına kadar ise düz bir baskı makinesi ve bir pedal makinesiyle faaliyet göstermiştir. 1937'den sonra bu eski sistem makineler yerlerini elektrikli makinelere bırakmıştır²¹.

Vilayet matbaasının 1934 yılı personel durumu ile ilgili bilgiye 1935 tarihli *Sivas Bülteni*'nde rastlamaktayız. Buna göre vilayet matbaasında bir direktör, bir kâtip, bir muhasip, bir başmürettip, üç mürettip, bir makinist, bir mücellit, bir odacının yanı sıra yükseköğrenim görmüş gençler de görev almışlardır.²²

Sivas Vilayet Matbaası, tarihi boyunca kentte önemli sorumluluklar üstlenmiş, Sivas'ın sosyo-kültürel yaşamına büyük bir hareketlilik katmıştır. Matbaada gazete yayınlarının yanı sıra farklı eserler de basılarak okuyucuya ulaştırılmıştır.

Vilayet Matbaası 1913 yılına kadar Hükümet Konağı'nın kendisine ayrılan bir bölümünde çalışmalarını sürdürmüş bu yıldan sonra ise Vali Muammer Bey'in yaptırdığı ve daha sonra iki kez büyük yangın geçirecek olan binaya taşınmıştır.

Sivas'a ait ilk salnâmelerin ve ilk gazetelerin basıldığı yer olan vilayet matbaası uzun yıllar özel idare müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet göstermiş 1993 yılında ise zarar ettiği gerekçesiyle kapatılmıştır.

¹⁹ Fikri Karaman. (2002).Sivas ve Salnâmeler Üzerine. **Revak**, Sivas: s. 114

²⁰ Unbehaun, a.g.m., ss. 16-17.

²¹ Başel, a.g.e., s. 182.

²² gös. yer

1. 2. 2. Kâmil Matbaası

Devlet eliyle kurulmuş Vilayet Matbaası'ndan sonra Sivas'ta özel girişimcilik sonucu açılmış olan ilk özel matbaadır.

Matbaa 1930 yılında *Kâmil Yalçiner* tarafından kurulmuş ve geniş olanaklarla faaliyete geçirilmiştir. "Kitapçı Kâmil" olarak anılan *Yalçiner*, 1925'te Sivas'ta ilk kitapevini de kuran şahıstır.

Sivas Bülteni'nde Kâmil Matbaası'nın çalışmaları şu şekilde dile getirilmiştir: "*Kâmil Basımevi Sivas'ta basın hayatını canlandırmış ve il kültürüne birçok faydaları dokunmuştur. Bu basımevinde birçok kitaplar basıldığı gibi İlkiz ve Toplantı mecmuaları da basılmaktadır. Kâmil Basımevi'nin makineleri yeni ve harfleri zengindir. Bu basımevi; her türlü basım ve basın işlerindeki bütün ihtiyaçları karşıladığı gibi bilhassa tüccar ve müesseselerin işlerini de yapmaktadır.*"²³

1970 yılına dek çalışmalarını sürdüren bu ilk özel matbaada bu süre içerisinde Sivas Postası, Kızılırmak, Ülke gazetesi ve çeşitli mecmuaların basımı gerçekleşmiştir. Teknik donanımı sayesinde, Sivas'ta 40 yıl süresince birçok eser titiz bir çalışmalarla okuyucuyla buluşturulmuştur.

2. GAZETELER

Yazı ile haber verme ilk kez Roma'da Julius Cesar zamanında gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde yayınlanan ilk duvar gazetesi Acta Diurna'dır. Matbaanın icadından sonra 1609 da Strasbourg'da Almanca olarak ilk gazete yayımlanmış bunu 1619 Anvers' de, 1622 Londra 'da, 1631 Paris'te, 1640 Roma'da yayımlanan gazeteler takip etmiştir²⁴.

Osmanlı İmparatorluğu'na basın geç gelmiş ve yavaş bir gelişme göstermiştir. İmparatorluk sınırlarında Türkçeden önce Fransızca gazeteler faaliyet göstermeye başlamıştır. 1828 de Mısır'da Türkçe- Arapça olarak Vekayi-i Mısıriyye adıyla bir gazete yayımlanmıştır.²⁵ 1831 tarihinde İstanbul'da Takvîm-i Vakayi'nin çıkarılmasını Tanzimat döneminde Cerîde-i Hâvadis (1840), Tercüman-ı Ahvâl

²³ Başel, a.g.e., s. 207.

²⁴ Mübahat S. Kütükoğlu. (1995). **Tarih Araştırmalarında Usûl**. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı. s. 25.

²⁵ Unbehaun, a.g.m., s. 9.

(1860) ve Tasvir-i Efkar takip etmiştir. İstanbul'da başlayan Osmanlı basın hayatının diğer illere yayılması otuz seneyi bulmuştur.

1864'te bir nizamnameyle vilayetler oluşturulurken kentlerde birer matbaa da kurulmuştur. Genellikle devletin kırtasiye gereksinimlerinin karşılandığı bu matbaalarda, daha sonra resmi nitelikli vilayet gazeteleri çıkarılmaya başlanmıştır. Bunun ilk örneği Tuna Vilayeti'nde 1865'te Türkçe-Bulgarca olarak yayımlanmaya başlanan *Tuna gazetesidir*. Osmanlı ülkesinde uygulama giderek yaygınlaşmış ve 1897'den itibaren İstanbul dışındaki vilayetlerde 29 gazete yayımlanmaya başlanmıştır. Bunlardan 22'si vilayet gazetesidir. Beyrut'tan Girit'e kadar genellikle buldukları vilayetlerin adlarını taşıyan bu gazetelerin çoğu Türkçe-Arapça veya Türkçe-Rumca olarak yayımlanmıştır. Devlet; çıkarmaya başladığı resmî gazeteleri tepeden aşağıya doğru bir modernleşme aracı olarak kullanmayı amaçlamıştır. Bu gazeteler; kanun ve karnamelerin yurdun en ücra köşelerine duyurulup, Bâb-ı âli'nin propagandasının yapılmasında ve çeşitli idari girişimlerin taşrada gerçekleştirilmesi için uygun bir ortamın oluşturulmasında önemli rol oynamışlardır.²⁶

Osmanlı döneminde eyalet sisteminden vilayet sistemine geçişle yayımlanmaya başlanan. "Vilayet Gazeteleri", Türkiye'de bugün hemen hemen her il ve ilçelerinde yayımlanan yerel gazetelerin atalarıdır. O devirde tirajları 500'ü aşmayan yerel gazeteler genellikle haftalık olarak çıkmış, basının İstanbul vilayetinin tekeline çıkmasına katkı sağlamıştır. Türkiye'deki yerel basına önderlik ve rehberlik eden bu gazetelerden bazıları günümüzde de yayımlarını sürdürmektedir.

2. 1. Cumhuriyet Dönemi'ne Kadar Sivas'ta Yayımlanan Gazeteler

Sivas "basın ve yayın" bakımından Osmanlı dönemi de dâhil olmak üzere tarihin en şanslı illerinden biridir. Ülkemizde ilk Türkçe gazetenin yayımlandığı 1831 yılından tam 48 yıl sonra Sivas'ta ilk gazetenin yayın hayatına başlaması dikkat çekici bir olaydır.

²⁶ gös. yer.

Bu gecikmenin sebepleri olarak, eksik teknik teçhizat veya uygun matbaa makinelerinin bulunmaması, eleman yetersizliği ve matbaa personeli yetiştirmenin zorluğu olarak düşünülebilir.

Sivas'ta ilk Türkçe gazete 1878 yılında "Sivas" serlevhası ile yayımlanmıştı.²⁷ Fakat bunun öncesinde ilk gazeteyi yayımlayanlar Ermeniler olmuştu. Buna göre Sivas'ın ilk gazetesi "Tsayn Sepasdatsvots" (Sivas'ın Sesi) ismini taşımaktadır ve 1869 yılında bir sayı çıkmıştır. Ertesi yıl ise "Mamulin Zankı" (Basının Çan Sesi), "Sev Hoger" (Kara Topraklar) gazeteleri 1870'te Sivas'ta yayımlanan diğer Ermeni gazeteleridir.²⁸

Sivas'ta, Sivas gazetesinden sonra yayım hayatına başlayan ve Sivas'ın ilk özel gazetesi Vicdan'dan sonra uzun dönem yayımlanan ve ikinci özel gazete kimliğini taşıyan *Kızılırmak* gazetesinin ilk sayısı 4 Ocak 1910 yayımlanmıştır.²⁹

2. 1. 1. Sivas Gazetesi

Gazetenin kuruluşu tartışmalıdır. Birçok yayımda gazetenin kuruluşu olarak 1878 yılı verilmekle birlikte birinci sayı 24 Mart 1879'da Mustafa Süreyya Paşa tarafından yayımlanmıştır.³⁰ Gazetenin üslûbu günümüzdeki resmî gazeteleri andırmakta idi. Yani hükümetin sesini taşraya duyurma görevini üstlenmişti.

Dönemin bütün vilayet gazeteleri gibi Sivas gazetesi de memurlara yönelik bir yayın organıydı. Özellikle vilayet idaresinde çalışan bu okuyucular için gazeteye abone olmak ahlakî bir mükellefiyetti.³¹

Merkezî hükümetin sesini taşraya duyurmayı amaçlayan gazete, yazılar konusunda yerel halka açıktı. Ancak hükümet aleyhtarı, kamu düzenine zarar verecek, halkı kışkırtacak türden yazıların gazetede yayımlanması yasaktı.³²

²⁷ Alkan, a.g.m., s. 68.

²⁸ Murat Tuğlaca. (2007). **Sivas Vilayet Gazeteleri**. Osmanlılar Dönemi Sivas Sempozyumu, C. II. s. 129. Sivas (21-27 Mayıs 2007)

²⁹ Horst Unbahaun. (2004). 1910-1914 Yılları Arasında Kızılırmak Gazetesi. **Kebikeç**. S. 17. s. 7

³⁰ Tuğlaca, a.g.m., s. 427.

³¹ Unbehaun, a.g.m., s. 26.

³² Güney Nair. (1999). **1878- 1999 Sivas Basımı**. Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık. s. 62.

1878 tarihinde yayımlanmaya başlayan bu gazetenin yazarları arasında o dönemlerin Sivas Valilerini görmek mümkündür. Hatta Sivas'a tayin edilen birçok valinin tayin emirlerinde “*Sivas Valisi, Sivas gazetesi Başyazarı*” olarak tayin edildikleri, resmi kayıtlarda mevcuttur.³³

Gazete 27x39 cm ebadında, üç sütun üzerine ve dört sayfadan oluşmaktadır. Gazetenin ilk serisinden olan üç numaralı sayfanın üzerinde 60 paradır ve Arapça olarak basılmıştır. Pazartesi günleri yayımlanmıştır. Yazılarda başlık kullanılmış ve konular resmi ve yarı resmî olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Gazetenin başına içindikiler kısmı konulmuştur. İkinci seri ise dört sayfadan ibaret olup gazetenin ön sayfaları Türkçe, arka sayfaları Ermenice basılmıştır. Fiyatı 40 paradır.³⁴

Sivas'ta gazetecilik yaşamını başlatan Sivas gazetesi kentin sosyo-kültürel yaşamına büyük etki yapmış ve ilk sayıları halk tarafından büyük ilgi ile karşılanmıştır. Sivas'ın bu ilk resmî gazetesi 6 Aralık 1941 tarihinde 2865 sayılı nüshasını yayınladıktan sonra kapanmıştır.

2. 1. 2. Vicdan Gazetesi

26 Temmuz 1909 tarihinde yayın hayatına başlayan gazetenin mesul müdürü Sivas Vilayeti Evrak Müdürü *Halit Cevdet Bey*'dir. Sivas'ta yayımlanan ilk özel gazetedir.³⁵

Çıktığı devrin siyasetine uygun olarak İttihat ve Terakki Fırkası'ndan yana bir yayın siyaseti izlemiştir. Sivas Vilayeti Evrak Müdürü de olan Halit Cevdet Bey bu resmi memuriyetine rağmen Sivas'ın önde gelen ittihatçılarından biriydi.

Gazete Pazartesi günleri 4 sayfa halinde yayınlanmaktaydı ve 10 paraya satılmaktaydı. Tokat, Amasya, Kayseri, Şebinkarahisar-i Şarkî, Koyulhisar gibi çevre şehirlere de dağıtılmakta idi.³⁶

³³ Ahmet Turan Gürel. (1994). Sivas'ta Karanlıkta Kalan Bir Geçmiş: Sivas Basımı. Sivas: **Revak**. s. 142.

³⁴ Tuğlaca, a.g.m., s. 426

³⁵ İsmail Özçelik. (2003). **Millî Mücadelede Güney Cephesindeki İşgaller ve İrade-i Milliye Gazetesi**. Sivas Kongresi II. Uluslararası Sempozyumu. (2 Eylül 2003). s. 130.

³⁶ Alkan, a.g.m., s. 71.

Vicdan gazetesinin 1'den 25'e kadar olan sayıları ciltlenmiş bir durumda *Dr. Ali Birinci* tarafından eski bir kitapçıdan satın alınmıştır. Bu koleksiyonun özelliği ise Türkiye'de tek nüsha oluşudur.³⁷ Bu gazete 2011 yılında günümüz harflerine aktarılmıştır.*

2. 1. 3. İrade-i Milliye Gazetesi

İrade-i Milliye'nin ilk sözcüsü ve aynı zamanda Kuva-yı Milliye'nin de yayımladığı ilk gazetedir.³⁸ Eylül 1919'da Sivas Kongresi'nde alınan bir kararla İrade-i Milliye'nin yayımlanması düşünülmüş ve bu karardan 9 gün sonra 13 Eylül gecesi basılıp, 14 Eylül 1919 günü dağıtımına başlanmıştır. "Milli mücadelenin ilk sesi olma" özelliğinden dolayı İrade-i Milliye gazetesi Sivas Basın tarihinde ayrı bir öneme sahiptir.

Gazeteye ilgili *Vehbi Cem Aşkun*'un "Sivas Kongresi" isimli kitabında: "Türk milletinin esaret kabul etmeyen sesi yurt ve dünya ufuklarında bir bayrak gibi dalgalanmaya başlamıştır. Bu üstün hareketin erkek bir ses organına ihtiyacı vardı. O da ancak bir gazete ile duyurulabilirdi."³⁹

Gazetenin faaliyete geçmesiyle ilgili *Vehbi Cem Aşkun*, aynı eserinde gazetenin genç imtiyaz sahibi *Demircizade Selahattin Bey'in (Ulusal erk)* şu ifadelerine yer veriyor: "*Milli Kurtuluş Savaşımızda Türk tarihine parlak ve şerefli bir hareket olarak geçen Sivas Kongresi'nin fikirlerini ve kararlarını neşretmek üzere M. Kemâl Paşa bir gazete çıkarılmasına lüzum görmüşlerdi. Bu gazetenin imtiyazını almak ve mes'ul müdürlüğünü deruhde etmek tarihi şerefi bana nasip oldu. Mustafa Kemâl Paşa gazetenin adını İrade-i Milliye koydu.*"⁴⁰

Heyet-i Temsiliye ve Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti adına 14 Eylül 1919'da yayım hayatına başlayan gazetenin sahipliğini *Demirzâde Selahattin Bey (Ulusal erk)*,

³⁷ Alkan, a.g.m., s. 70.

* Alim Yıldız. (Ed.). (2011). **Vicdan Gazetesi (26 Temmuz 1930-31 Ocak 1910)**. Sivas: Buruciye Yay.

³⁸ Özçelik, a.g.m., s. 132.

³⁹ Vehbi C. Aşkun. (1945).**Sivas Kongresi**. Sivas: Kâmil Matbaası. s. 154.

⁴⁰ Aşkun, a.g.e., s. 156.

sorumlu yazı işleri müdürlüğünü Heyet-i Temsiliye üyelerinden *Mazhar Müfit Kansu* üstlenmişlerdi.⁴¹

Vilayet matbaasında basılan gazete ilk devrede 1000 sayı kadar çıkmıştır. Bu dönemde nüshası 100 para, 6 aylık abone bedeli 120 kuruş, 1 yıllık abone bedeli 220 kuruş idi. 13 Eylül 1335 tarihli *Îrâde-i Milliye* klişesinin sol köşesinde “Gönderilecek evrak mü’dir-i mes’ule gönderilmelidir. Dercedilmeyen evrak iade edilemez” ifadesi yer almaktadır. Başlığın altında ise “haftada iki def’a neşrolunur” cümlesi göze çarpar. Gazete klişesinin altındaki “amâl ve metalib-i milliyenin müdafiidir” cümlesi gazetenin maksat ve gayesini gözler önüne sermektedir.

İlk sayısında çıkan tüm yazılar doğrudan Mustafa Kemal’in direktifleri doğrultusunda yazılmıştır. Örneğin ilk sayıda çıkan “Harekât-ı Milliye’nin Eshabı” başlıklı makale Mustafa Kemal’in talimatıyla İsmail Hami (Danişmend) tarafından kaleme alınmıştır.⁴²

Aşkun’un eserinde *Îrâde-i Milliye* gazetesinin çıkışı ile ilgili olarak Sivas mebusu *Rasim Bey*’den şu ifadeleri aktarmaktadır: “*Îrâde-i Milliye gazetesi’nin çıkışı yurt içinde ve dışında heyecanla karşılandı. İyi tesirler yaptı. Nüshaları elde ele kapışıldı. Kalplere taşındı. İstanbul vesair işgal altındaki yerlere sansürün gözünden kaçmaması içi resmi damgalı zarflar içinde gönderildi. Avrupa gazetelerinde bile yazıları iktibas olundu.*”⁴³

Îrâde-i Milliye’nin ilk günleri Sivas Vilayet matbaası saymanı *Abdülkadir Bey’in* (Sözen) anılarında şöyle anlatılmaktadır:

“*Bir klişe yaptırmak imkânsızlığı karşısında 36 punto nesih harflerle Îrâde-i Milliye yazıldı. Gazetenin şekil ve sütunlarının vaziyeti sermürettip Mahmud Efendi’nin eseridir. Vilayet matbaası eski Vali Muammer Bey merhumun matbaa olarak yaptırdığı bina idi. Ambarımızda epeyce iyi cinsten kâğıt vardı. Matbaa binası, aynı zamanda Sivas ’nin de merkezi ve bir fikir yuvası idi. Îrâde-i Milliye, Heyet-i Temsiliye’nin Sivas’ta*

⁴¹ Gürel, a.g.m., s. 143.

⁴² Nair, a.g.e., s. 86.

⁴³ Aşkun, a.g.e., s. 157.

bulunduğu müddet zarfında 19 sayı kadar çıktı. Birinci ve ikinci nüshalarında sürümü tahmin edememiştik. Bir vilayet matbaasında baskı adedini yüzlerle ölçmek mutaddı, beş bin nüsha basılması bize mübalağalı görünüyordu. Hâlbuki bu miktarın bile az olduğu sonra yapılan müracaatlardan anlaşıldı.

*Daha o zaman günü geçmiş nüshaları 20 değil, 200 kuruşa dahi arayanlar vardı. Bilhassa İstanbul'dan çok isteniyordu. Büyük kurtarıcı; Heyet-i Temsiliye ile birlikte İrade-i Milliye'yi Ankara'ya götürmek istedi. Fakat Sivas'ın ileri gelenleri 'İrade-i Milliye Sivas'ta intişara başlamakla bu memlekete tarihi bir şeref vermiştir. Biz bu yüksek şerefi memlekette ebedileştirmek istiyoruz. Gazetenizi bize bağışlayınız, aynı maksat uğrunda bu ışığı burada devam ettirelim dediler.'*⁴⁴

İrade-i Milliye'nin ilk 16 sayısı Atatürk'ün bizzat Sivas'ta bulunduğu dönemde çıkarılmıştır. 1919'u takip eden üç sene zarfında daha Sivas'ta yayımlanmaya devam etmiştir. Sivas mebusu Halis Turgut'un sorumlu müdür olduğu sırada iki kez örfi idare mahkemesi tarafından kapatılmıştır. 1921 Şubatındaki kapanışı iki buçuk ay sürmüştür. Bu arada gazete sorumluları İrade-i Milliye yerine başka adlarla gazeteler çıkarmışlardır.

Gazetenin yayın hayatının sonu ile ilgili olarak *Selahattin Ulusalerk* şunları söylemektedir: “1922 senesi sonuna kadar İrade-i Milliye'nin basımına devam edildi. Nihayet Vilayet Matbaasında gazetenin basılması imkânı kalmayınca ve yeni bir matbaa açmaya da mali kudretim müsâid olmayınca gazeteyi kapadım.”⁴⁵ İrade-i Milliye 1922 yılı Mart sonunda tamamen kapanmıştır.⁴⁶

Gazeteyi konu edinen kaynaklar oldukça sınırlıdır. Bunun en büyük nedeni ise gazete sayılarının yeterince korunamaması ve elde kalan koleksiyonlar ile perakende nüshaların da matbaa yangını sırasında yok olmasıdır.

⁴⁴ Aşkun, a.g.e., s. 160.

⁴⁵ Selahattin Ulusalerk. (1941). **Ulus Gazetesi**. (14 Eylül 1941). s. 5.

⁴⁶ Gürel, a.g.m., s. 144.

İrâde-i Milliye gazetesi, 2007 yılında günümüz Türkçesine aktarılmıştır.*

2. 1. 4. Gaye-i Milliye Gazetesi

Halis Turgut'un sert yazıları nedeniyle İrâde-i Milliye'nin örfî idare tarafından ilk defa kapatılması üzerine 2 Mart 1921'de Zeki Ertuğrul'un mesul müdürlüğünde çıkarılmış⁴⁷ siyasi, ilmî, edebî, iktisadî gazetedir.⁴⁸

Gazete tanesi 100 para, seneliği 300, altı aylığı 175, üç aylığı 90 kuruşa satılmıştır. Gazetenin her sayısında, sol üst kısma yerleştirilmiş olan haberler başlığı altında o günkü ana haber başlıkları sıralanmıştır.⁴⁹ Gazetenin yayımlanan 39 sayısı Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

2. 1. 5. İdare-i Milliye Gazetesi

İrâde-i Milliye'nin örfî irade tarafından birinci kapatılmasında sonra Halis Turgut tarafından 1920 yılında çıkartılmıştır. İrâde-i Milliye ikinci kez yayın hayatına başlayınca bu gazete kapatılmıştır.⁵⁰

2. 1. 6. Mücadele-i Milliye Gazetesi

Sivas'ın Milli Mücadele yıllarındaki seslerinden biridir. İrade-i Milliye'nin yanlış ellere geçmesinden ve İrâde-i Milliye'nin örfî idarece ikinci kez kapatılmasından sonra 23 Mart 1922'de⁵¹ Hilmi Abidin ve Hayri Lütfullah tarafından haftalık olarak çıkarılmış, kısa ömürlü bir gazetedir.

* Alim Yıldız. (Ed.). (2010). **İrâde-i Milliye Gazetesi**. Sivas: Buruciye Yay.

⁴⁷ Gürel, a.g.m., s. 144

⁴⁸ Başel, a.g.m., s. 242

⁴⁹ gös. yer

⁵⁰ gös. yer

⁵¹ Dursun A. Akbulut. (2003). **İrâde-i Milliye Gazetesi ve Sivas**. Sivas Kongresi II. Uluslararası Sempozyumu. (2 Eylül 2003). Sivas

II. BÖLÜM

1. KIZILIRMAK GAZETESİNİN KURULUŞU

Kızılırmak; Sivas'ta yayımlanan, Anadolu'nun en eski yayım organları arasında yer alır. Adını kentin güneyinden akıp giden Türkiye'nin en uzun ırmağından almıştır. Gazete devletten bağımsız, bireysel girişimciliğin Anadolu'daki ilk örneklerinden biri olarak gösterilebilir.

Kızılırmak gazetesi Anadolu'da yayımlanan özel gazetelerin en eskilerindedir. Türklerin ilk özel gazetesi Tercüman-ı Ahvâl (1860)'den 49 seneden sonra Kızılırmak gazetesi Sivas'ta yayımlanmıştır.

Kızılırmak gazetesinin ilk sayısı 22 Kanun-i evvel 1325'te (4 Ocak 1919) çıktı.⁵² Kurucusu, Ertekin soyadını alan *Kadıoğlu Kâmil Bey* sonradan soyadını değiştirmiş ve Kâmil Bey'in soyadı *Kitapçı* olmuştur.⁵³ Gazetenin kuruluş hikâyesi 27.06. 1966 tarihli Ülke gazetesinde *Kâmil Kitapçı*'nın anlatımıyla şu şekilde yer bulmuştur:

“325 senesinde gençler ve memleket işleriyle alakadar olan münevverler bir toplantı yaparak Sivas şehrinde hususi bir gazete çıkarmaya karar vermiş, imtiyaz ve idaresini de bana tevdi etmişlerdi. Gazetenin ismi şimdi Pınarbaşı Kaymakamı bulunan Muammer Bey'in buluşuyla “Kızılırmak” olmuştu. Kızılırmak 15 Teşrinievvel 325'te ilk nüshasını neşretmişti. Maddi menfaatler asla hatıra getirilmemiş, gayet nazik ve feragatli emellerle işe başlanılmıştı. Memleketin ba'husus muhitin dertleri ve her türlü ihtiyaçları açık ve kalp ile mevzu ediliyor, gerek efkâr-ı umumiye ve gerek dert ve ihtiyaçların izalesi ile alâkadar olanlar bunları ehemmiyetle nazar-ı dikkate alıyorlardı.”

Kızılırmak o zamanlar haftalık. Senelik abonesi 1,5 mecrediye idi. 100 nüsha çıkardı. Okuryazar az olduğu halde tamamıyla satılırdı. Bu satışta vilayetin geniş olmasının da tesiri vardı. Kızılırmak vilayet matbaasında çıkardı. Her nüshasında 3 para tabiye ücreti verilirdi. Buna hayret etmemelidir.

⁵² Horst Unbehaun. (2004). 1910-1914 Yılları Arasında Kızılırmak Gazetesi. **Kebikeç**. S. 17, s. 7

⁵³ Gürel, a.g.m., s. 143.

Çünkü üç para çok iyi bir tabiye ücreti idi. Gazetenin nüshası 10 paraya satılırdı.⁵⁴

2. KIZILIRMAK GAZETESİNİN KURUCUSU: KÂMİL KİTAPÇI

Kâmil Kitapçı, 1874'te doğdu.⁵⁵ Sivas'ın Şeyh Çoban Mahallesi'nde yaşayan Kadioğulları ailesindedir. Kısa bir süre için de olsa mahalle mektebine devam etmiş, daha sonra ise Sivas'ta açılan Askeri Rüştîye Mektebi'ne gitmiştir. Bu yerden okul birincisi olarak mezun olmuş, daha sonra da Mülkiye Rüştîye'yi bitirmiştir.⁵⁶

Mülkiye'den sonra Tıbbiye'ye kaydolan Kâmil Bey, II. Abdülhamid'e karşı⁵⁷ Tıbbiye (Ahrar) diye zikredilen Hürriyetçilerin gizlice mücadele edenleri saflarına katılmıştır. Padişah Abdülhamid, Tıbbiyelilerin bu hareketlerinden çok kuşkulandığından bunlardan bazılarını Fizan'a (Libya) sürgün etmiş, tıbbiye öğrencisi Kâmil Bey'de yakalanmıştır. Ancak bu sırada Kamil Bey'in İstanbul'da bulunan amcazâdesi Tacettin Efendi'nin araya girmesi ile Doktor Vasfi Bey'den şuurunu kaybettiğine dair bir rapor alınması hasebiyle Kamil Bey sürgünden kurtulmuştur. Bu olaydan sonra Tıbbiye'den çıkarılan Kamil Bey'e maaş bağlamıştır.⁵⁸

Tıbbiye'den ayrılınca 1877'de Sivas'a dönmek zorunda kalan Kâmil Bey, Nâfia İdaresi'nin (Bayındırlık) yol işleri için açtığı kondüktörlük imtihanına girerek kazanmıştır. Kâmil Bey birkaç yıl yol işlerinde çalışmıştır. Yine bir gün Tokat yolu üzerinde çalışmalarına devam ederken Tokat'tan dönmekte olan Sivas Valisi Reşit Paşa'nın dikkatini çeken Kâmil Bey⁵⁹ ilkokul öğretmenliğine terfi ettirildi.⁶⁰

Yol işlerinin durduğu kış aylarında zamanını boşa geçirmeyen Kâmil Bey, şehrin varlıklı ailelerinin çocuklarına ders vermiş, ayrıca da Gök Medrese'ye devam ederek Arapça ve Farsça öğrenmiştir.

⁵⁴ Kâmil Kitapçı. (1966). Sivas Basını. **Ülke Gazetesi**. (27 Temmuz 1966). S. 4455-99, s. 2.

⁵⁵ Unbehaun, a.g.m., s. 9

⁵⁶ Nair, a.g.e., s. 162

⁵⁷ Unbehaun, a.g.m., s. 9

⁵⁸ Nair, a.g.e., s. 163

⁵⁹ Nair, a.g.e., s. 163

⁶⁰ Unbehaun, a.g.m., s. 10

Bir süre sonra Türkçe imtihanını kazanarak Vali Reşit Paşa'nın Sivas'ta kurduğu Sanayi Mektebi'nde Türkçe öğretmenliğine başlamıştır.⁶¹ Daha sonra Muammer Bey tarafından yaptırılan Numune Mektebi'nde müdürlük, Mekteb-i Sultâni'de Fransızca öğretmenliği yaptı. Bu görevlerinden sonra Sivas Yetiştirme Yurdu müdürlüğüne atandı.⁶²

İttihatçı olan Kâmil Bey, 1908'de Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra 1910 yılında Kızılırmak gazetesini yayımlamış ve hürriyetçi fikirleri basın yoluyla yayma imkânı bulmuştur. Gizlice düzenlediği toplantılara Sivas'ın ittihatçı ve meşrutiyet yanlılarını davet ederek onlara kendi fikirlerini anlatma fırsatı bulmuştur. Birinci Meşrutiyet'in ilanından sonra (1876) Sivas'ta ittihatçıların gelenlerinden Kâmil Bey, Meclis-i Mebusan'ın açılmasında kendi fikrine başvurulmuş ve Emin Edip Bey'in mebus olarak meclise gönderilmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde Kızılırmak gazetesi, haksızlıklarla uğraşmayı kendine şiar edinen bir yayım politikası izlerken, ittihatçıların da fikirlerini yaymaları için çaba sarf etmişlerdir.

1925 devlet memuriyetinden istifa eden Kâmil Bey, kitapçılığı tercih ederek ticaret hayatına atılmıştır. 1926 yılında Sivas'ın ilk kitabevi olan *Kâmil Kitabevi*'ni açmıştır. Bunu ilk özel matbaa olan *Kâmil Matbaası*'nin açılışı izlemiştir. Matbaada yüzün üzerinde kitap basılmış, aralarında Kızılırmak ve Ülke gazetelerinin de bulunduğu muhtelif gazeteler burada basılarak okuyuculara sunulmuştur.

Kâmil Kitapçı 14 yıl Belediye Meclisi üyeliği yapmış, 1942-1950 yılları arasında ise Cumhuriyet Halk Partisi'nden iki dönem Sivas mebusluğu yapmıştır.

10 Haziran 1957 yılında hayatını yitiren Kâmil Kitapçı, geride birçok önemli işlerle birlikte, ileride başarıyla yâd edilecek bir gazetecilik geleneğini de Sivas'a kazandırmıştır.⁶³

Genel bir çerçeveden bakıldığında Kâmil Kitapçı'nın Sivas'ın kültür hayatına kazandırdığı ve Sivas'ta ilk olarak kabul edilebilecek üç büyük hizmeti vardır. Bunlar; Anadolu'nun ilk özel gazetelerinden Kızılırmak gazetesini yayımlaması, ilk kitabevini 1926 yılında Sivas'a açması ve 1930 yılında Sivas'ın ilk

⁶¹ Nair, a.g.e., s. 163

⁶² Unbehaun, a.g.m., s. 10

⁶³ Nair, a.g.e., s. 162

özel matbaasını kurmasıdır. İsmi tarihe, gazetecilik yaşamında yayımladığı gazetelerle geçmiştir. Kendi kurduğu matbaada birçok kitap basarak, kentin kültür hayatını zenginleştirmiş ve Sivas'ın politik yaşamına sürekli katkılar sağlamış bir insandır.⁶⁴

⁶⁴ Nair, a.g.e., ss. 164-165

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KIZILIRMAK GAZETESİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI

[Numara 19]

[İkinci Nüsha]

KIZILIRMAK

320

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 12 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 15 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

21 Recep sene 1332, Haziran 1330, 14 Haziran 1914 Pazar Sivas

[s. 52] At Yarışlarından Beklediğimiz Fâide...

Bugün her yüzden muhtaç olduğumuz şeyleri telâfi ve tedarik etmekle uğraşırken, yirminci asrın aman vermeyen mübârezatında mağlup olmamak için çalışırken Türklüğün o sâf fârikasından olan san'at ve meslekleri de unutmuş olmamız bize acı bir keder oluyor...

Diyelim ki, biz terakki yolunda idareimizdeki berbatlık yüzünden geri kaldık. Köylü elindeki harici ihtiraslar ve cidaller bizim de bugünkü mütemeddin devletler derecesinde yükselmemize ma'nî oldu... Fakat kendi elimizde Allah'ın hilkatten berât ve imtiyâzıyla mevcût san'at maharetlerimizi ne yaptık? Bunları unutturmak, bunlardan vazgeçirmek için bize hangi gayr-i müsâit kuvvet icra-yı te'sir etti.

Türk'ün en âzim servet menba'ları olan koyun sürüleri, yaylaları dolduran, çayırları şenlendiren sayısız küheylanları nerede? Bunlar dünkü ve bugünkü neslin zâlim kayıtsızlığı yüzünden bugün bir hikâye oldu. Koyun ve sığırlarımız yok derecesine indi. Binlerce küheylanları mâlik olan Türk köylülerinin elinde kıymetsiz, kuvvetsiz birer bâr-gîr kaldı.

Evvelleri Türk'ün her şeyi at idi. Silahı, evi, gözü, malı at idi. At, tarihin kaydedemediği zamanlardan beri insanların en vefâkâr, en sabûr ve asil nedîmi olmuştu. Hayvanlar içinde insanların hizmetine ilk giren attır, insanlık bugünkü derece-i tekâmüle ulaşabilmek için denilebilir ki, bir dakika ondan müstagnî olamamıştır.

Bugün birçok ırklara, milletlere ayrılmış olan beşeriyetin hakikî pederi Türkler olduğu anlaşılıyor. Beşeriyetin beşiği olan Asya yaylalarında yaşayan Türkler cihât ve cidâllerinde münhasıran attan istifâde ettikleri gibi kısıraklarının sütünden de gıdalarını yaparlardı. Türkler atı hiçbir zaman unutmadılar, hatta bu kadar felâket ve inhizâma uğramış olmasına rağmen mütemeddin âlemin haset gözleri önünde azamet ve şevketle parlayan Türk tahtı Asya yaylalarından Avrupa mamûrelerine at sırtında getirildi ve Türk kuvvetinin, Türk şâhmetinin teveccüh ettiği düşman kişverlerinde hakanlarımızın tahtı daimâ at olmuştur.

Bizimle cemâat ve siyasetçe bu kadar sıkı revâbıtı olan atı biz sonraları ihmâl etmeğe başladık. Bu ihmâlimizde bir ma'nâ, bir ma'zeret kat'iiyen yoktur.

Nasıl olabilir ki bugün en ehemmiyetsiz ve hicrî kasabalarına kadar demir yolundan ağlar yapan milletler bile memleketlerinin at yetiştirmek için istidât ve kabiliyeti bulunmasına rağmen iyi bir cins elde etmek veyâhût eldekini ıslâha muvaffak olmak için ihtiyâr etmede külfet ve fedâkârlığı bırakmıyorlar. Hâlbuki biz vesait-i nakliyye için ata ne kadar muhtaç isek memleketimiz de at yetiştirmeye ondan kat kat fazla müsâittir.

İyi cins bâr-gîr, kısrak ve at yetiştirmeye bugün büyük bir ihtiyâcımız vardır. Bu ihtiyâcı görüp takdir etmek için uzun uzadıya tedkikat yapmağa hâcet yok. Çünkü memleket geniş, vesâit-i nakliyye yok... Ticâret nakliyyatında arabaya koşmak ve sırtına yükletmek için at bizim daima bir asır yegâne vesâit-i nakliyyemiz olup kalacaktır. Bilhassa askerliğimizde, ani seferberliğimizde nakliye-i levâzım itmam edecek kadar hayvana mâlik olmamak bize bütün bir harbi gaip ettiriyor. Buna uzak da bir misâl aramak lâzım değil. Rumeli felâketinden bahseden salâhiyyet-dâr her eser, her Osmanlı bunu tekrar ediyor.

Bizim için elîm bir hâldir ki süvarimizin bineceği atı, toplarımızı çekecek hayvanları Rus ve Macar memleketlerinden tedârik etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Bu yüzden birçok paralarımız yabancı ellere gidiyor. Çok defâ zarar bununla da kalmıyor. Paramız elimizde olduğu halde Rus ve Macar pazarlarından hayvan alamadan avdet mecbûriyyetinde kalıyoruz. Bize “Bizim de seferberliğimiz, bizim de orduca ihtiyâcımız var. Hârice hayvan satılmasını men’ ettik.” diyorlar. O vakit bir çaresizlik içinde memleketin bozulmuş çürük atlarına varıncaya kadar hepsini toplamak lâzım geliyor. Ve bunların hemen yarısı sırtına bir okka yük almadan, sekiz on saat yürümeden telef oluyor. Bu yüzden erzâk cephâne vaktinde yetişmiyor. Süvârimiz kuvvetli ve çâlâk atlara binemiyor, muhârebenin fenâ’ alâmeti yüz göstermeğe başlıyor.

Sevgili yurdumuz bizim bu kadar şedîd olan ihtiyâcımızı te’min ettikten sonra başka devlet ve memleketlere de ihrâcât yaparak zengin olmamıza pek müsâiddir. Mislî pek az olan mera ve yaylaklarımız bunların pek yakınında mebzûl kışlalarımız var. Bilhassa vilâyetimiz mazhâriyyet i’tibariyle en önde olan yerlerimizdendir.

Bu ihtiyâcımız, memleketimizin de bu istimdât ve kabiliyyetini nazar-ı i'tinâ'ya alan hükûmet üç beş seneden beri at cinsinin ıslâhı ve teksiri için sarf-ı mesâî etmektedir. Bu bâbda ilk ittihaz olunan tedbir her tarafta at koşu ve yarışları tertîp etmek olmuştur. At yarışları bir taraftan eski Osmanlı cündîliğini ihya, diğer taraftan iyi atlar yetiştirilmesini te'mîn edebilir bir çaredir. Nitekim bu çarenin ufak tefek semereleri de görülmeğe başlamıştır. Ancak bizim düşündüğümüze göre yarışlarda maksatın tamamen te'mîni için bugün ki tarzın biraz ta'dîli, biraz da tevsi'i elzemdir.

At yarışlarından maksat iyi at sahiplerini mükâfatlandırarak emsâlini çoğaltmaktır. Şu kadar var ki bunda iki noktaya daha dikkat etmek icâp eder.

Evvelâ, yarış ve koşuda birinci, ikinci ilâhire... Gelen atlar için verilen mükâfat miktarı azdır. Ni'met külfete göre olduğundan fazla mükâfat fazla şevki, fazla şevk de daha ihtimâmlı at yetiştirilmesini te'mîn edecektir. Bunu takdîr ederek maksat daha sağlâm ve serî' yürütüş olmak üzere Sivas'ın bu seneki mükâfatı artırılmıştır. Bu sene yedi bin kuruşa iblâğ edilen birinci mükâfatın gelecek sene için on bin kuruşa çıkarılması zât-ı samî-i vilâyet penahice tasmin buyrulmuştur.

Muhterem vali beğ-efendi hazretlerinin yarışların feyizli netice verebilmesini temînen koşu müsabakasından mâadâ bir de kuvvet, bünye ve işgal-i hâriciyye mukayesesi esasını te'sîs buyuracaklarını haber alıyoruz.

Filhakika atların iyiliği ve cinslerinin asâleti ile bünyelerinin metâneti yalnız koşuda birinci gelmekle belli olmaz. Çok koşan ve çok kaçan bir at mutlaka en iyi at olmaz. Koşu da şüphesiz bir atın çâlâklığını göstermek i'tibârıyla bir meziyettir. Fakat bir at fâideli olabilmek için mütehammül ve sağlam olmak ve işgal-i hâriciyye itibârıyla güzel mütenâsip bulunmak lâzımdır. Atların koştaki müsabakalarından mâadâ bir de bünye ve eşgal-i hâriciyye i'tibârıyla mukâyeseye tâbi tutulmaları ırkın ıslâhı için gözetilecek esâs noktalarındandır.

Yarışmalara getirilecek atlar koşulara iştirak ettirilerek mükâfat-ı nakdiyye ile takdir ve teşvîk olunmakla beraber kısırak bâr-gîrden teşkilât-ı bedeniyye ve işgal-i hâriciyyece birinci, ikinci ilâhire... Gelenler içinde sahiplerine birer miktar ikramiyye vermek ve bunların mukayese ve temyizleri için fennî bir hey'et-i mümeyyize teşkil etmek maksatı dahi geniş bir surette te'mîn edecektir.

At koşularının bu suretle daha nâfi bir şekle vaz' ile cins-i fersin istilası te'mîn edileceği gibi memlekette idmâncı, binici sınıfında artması ve bu sûretle unutulmuş, ihmâl edilmiş millî bir seciyenin de ihyâ edilmiş olacağı şüphesizdir. En mütemeddin devletlerde en kibar halk at ırkını ıslâh etmek ve eğlencelerin en birincisi olan koşu ve bünye müsabakalarıyla memlekete hürmet etmek yolunu tutmuşlardır. Hatta İngiltere'nin yerli at ve kısrakları matlup metânet ve güzelliği hâiz olmasından hükûmetten mâadâ ordular büyük külfetler ihtiyârıyla Arab ve Macâr ırklarının tesalüp ettirmek suretiyle memlekete iyi bir cins ihzârı için iki [s. 53] asırdan beri sarf-ı ihtimâm eylemektedir. Bizim için denizleri aşarak muhtelif kanda at ve kısraklar celbine ise hâcet yoktur. Fennen bir ırk te'sallübü yapmak lüzumu bile etse Irak, Suriye, Çerkes ve Türk kanlarını az bir himmetle birleştirmekten kolay bir şey yoktur. Bunun içinde koşu ve bünye müsâbalarını haiz olduğu ehemmiyyet ve ciddiyetle te'sîs ve ta'kîb etmek kifayet eder.

Biz, Sivas'ımızda geçen sene ile bu seneyi mukayese ediyoruz da bu husus da en mütekâmil hatvelerden vilâyetimizde kaldığını görüyoruz. Yine mâtesüf bazı vilâyetlerde at koşusunun bir eğlence olarak telâkki edilmekte olduğunu ve bu telâkki yüzünden maksat-ı aslînin gaip edildiğini haber alıyoruz. Ümit etmekteyiz ki son harpte tahakkuk eden ihtiyâç, memleketin her tarafında maksata daha vâzih ve esaslı sûrette çalışmağa sebep olacaktır.

Şüûn

Avdet vilâyetpenâhî

Vâlî-yi muhteremimiz Muammer Bey Efendi Hazretleri 11 Mayıs Pazar günü devir ve teftîş için azîmet buyurdıkları Tokat ve Amasya livâlarından geçen Cumartesi akşamı avdet buyurmuşlardır. İşbu devr vilâyetpenâhî de Tokat ve Amasya livâları teftîş buyrulduğu gibi Yenihan, Merzifon, Havza kazâlarının kenârgahdaki nâhiyelerinin nafiâ, maârif işleri nazar-ı tetkikden sonra geçirilerek tesrîh ikmâlleri noksanların tashîhi irâde buyrulmuştu

Ağnâm-ı Resmî

Ağnâm-ı resmînin mayısa kadar kâmilten tahsîli ve bu hususta zerre kadar tekâsül gösterilmeyerek tahsîl edile(me)miş bir hibbe bile bırakılmaması mâliyye nezâretinden tamâmen lâzım gelenlere tebliğ edilmiştir.

Samsun Sivas Hattı

Samsun Sivas hattının mesarif-i inşâsıyası için icâb eden meblağ mâliyye nezâretince nicetehiyye ve ihzâr olmuş müteahhidler tarafından mahâllerine icâb eden mühendisler i'zâm kılınmıştır. İnşââta yakında başlanacağı söylenmektedir.

Bildirim

Mayısın yirmialtınıcı pazartesi günü Erba'nın Desten nâhiyesinden Torunoğlu Hüseyin Mustafâ'nın çayırdaki bulunan koyun sürüsüne yıldırım düşmüş ve yirmi dört koyunu yakmıştır. Nüfûsça zarar-ı mûcib olmamıştır.

Yarış İçin

At yarışına iştirâk etmek üzere vilâyetimizin her tarafından atlılar gelmektedir. Hatta mücâvir vilâyetlerden, Kayseri'den de iştirâk edenler vardır. Yarışta altmış güzîde at bulunacağı tahmin edilmektedir.

Yarış Mahâlli

Havalar son günlerde biraz yağmurlu gitmekte iken cuma günü birden bire açılmıştır. Yarış günü çamur olmazsa pekiyi olacaktır. Yarış yerinin tesviyesi ve seyircilerin bulunacakları mahâllerin tertipâtı ikmâl edilmiş ve çadırları rekz olunmuştur.

Yarışa kolordu zâbitândan ba'zı zevâtında iştirak edecekleri haber alınmıştır. Son tahkikatımıza nazaran zâbitân-ı umûmîyye yarışa iştirak etmeyerek kendi aralarında biniciliğin fenni esaslarına tevfiқан bir koşu yapacakları anlaşılmıştır.

Eğerli mi Eğersiz mi?

Yarış için at getiren zevâtdan ba'zıları koşunun eğersiz yapılmasını âdetâ ısrar ederek teklif etmekte iseler-de binicilikteki maksat aslı külliyyen muhâlif ve asrın icâbâtına göre pek ibtidâî olan bu tarz programa-da muhâlif olduğundan reddedilmiştir. Ancak Çerkes eğerleriyle dörtnal hareketi tehlikeli olduğundan beklenen eyerlerin kabul olunacağı tasâm edilmiştir. Bu sûretle yeğniklik-de

temîn edilmiş olacaktır. Herhalde eyersiz hayvana binmek yarış yapılmasının ma'ni pek muvâfaktır.

Kalgal'dan Sivas'a Yaya

Kalgal kaymakam vekili Nâbî Beğ yarış münasebetiyle me'mârin ve ahâliden merkez vilâyetine gelmek isteyenlere iyi bir teşebbüs tertip etmiştir. Me'mur ve ahâliden on beş kişi kaymakam Nâbî Beğ'de birlikte olarak mâiyyen Sivas'a gelmişlerdir. Sivas göç hey'eti nâmına muhâsebe-i vilâyet temyîzi Hayri, Belediye Reisi muâvini Hâlis, muhâsebe-i husûsâ me'murlarından Kâzım ve mahkeme a'zâsından Selâhaddin Beğler ve rüfeka'sı tarafından istikbâl edilerek İttihâd ve Terakki Kulübü'ne misâfir edilmişlerdir.

Nâbî Beğ'le rüfeka'sını bu azîmlerinden dolayı tebrik ederiz.

Mülhakat me'murlarına me'zûniyyet

Gaybûbetlerinden mu'amelat ve muhâkemat olmamak üzere arzu eden mülhakat me'murlarının da yarışa gelmelerine taraf-ı sâmi vilâyetpenâhîden me'zûniyyet verilmiştir.

Paris de Bir Türk Pehlevânı

Paris gazetelerinde okunmuştur:

Meşhûr Türk pehlevânlarından Mahmûd, daha doğrusu Yusuf Mahmûd Amerika ve İngiltere'de önüne gelen bil-cümle pehlevânları yendikten sonra addedilen Mahmûd Paris'te ilk def'a önüne çıkan İspanyol Salvadoru az zaman zarfında mağlûp etmiş ve bi-l-umûm temâşa-gerânın mu'cib teveccühünü celbeylemiştir. Bu çevikliğine ve muvaffakiyyete rağmen Mahmûd iri yarı değildi. Bunu bir metre yetmiş beş santimetreyi tecâvüz etmez. Sıkleti de ancak doksan kilodur. Vücûdu karşıdan alelâde bir insan gibidir. Fakat musâaraya girişti mi derhâl değişir. Çehresi büyük bir azm-ü metânet irâde eyler. Harekâtında büyük bir sür'at gayr-i kabil mukavemet bir çeviklik müşahede olunur. Şimdiye kadar kendisine hiç kimse mukavemet eylememiştir. Cemâhîr-i Müttefika-i Amerika'da en ma'rûf pehlevânlardan Petersen, Martinson, Romanof, Feridbil, Şimyakin, Rüknes, Ruller ve Yerfes'i yenmiştir. Bu son muvaffakiyyeti üzerine Mahmûd'u yenecek pehlevâna yüz bin Frank verileceği ilân edildiği halde karşısına hiç kimse çıkamamıştı.

İstanbul Fethi Devr-i Senesi Münasebetiyle

Şimdi gözlerimin önünde keskin kılıçları, yağız ve gazûb çehreleri, sönmez ve solmaz bir ateş galibiyet taşıdığı halde tecessüm eden atlarının ayakları altına dökülmüş binlerce aziztaçları yere eğilmemiş mütekebbir kafaları bir seyl-i cihân ve intikam gibi çiğneyerek, yıkarak ve devirerek geçen Sultan Fatîh'in, Kostantiniyye sokaklarında ulu, ('adn?) târihinde geçid-i resmî yapan mükib zî-şân ve şevketi geliyor ve ben bu muzafferiyat sebab-i âlemden biri olarak tanıdığım ve taptığım bu feth-i mübininhuzûr-ı iclâl ve haşmetinde yıkık boynumu kaldırmış eğilen, yerlere bakan çehremi bu güneşlerden daha parlâk fahr-i milliyyemin huzûrunda mağrur ve müteheyyic doğrulmuş oluyorum.

Yüksek burçlarında bin iki yüz seneye karîb köhne bir târihin esâtîr-i heyecanlarını... Billur ve müşemmes cihânlarını yaşatan nahtlerinde Sofya ve Moskof imparatorlukların pırlantalı taşını taşıyan Bizans: Bu gün (158) senelik bir bahar ve zinde târih-i teceddüdün yarattığı bahadır hücûmlarla da verildi.

Her kavmin, her milletin hülyâ-yı fethiyle uğraştığı... Büyük ordular, şâhâne emeller, yüksek fikirlerle zabt-ı teshîrine çalıştığı Şarkî Roma İmparatorluğu... Yedinci hâkan zî-şânını ancak gören ve idrak eden genç ve muhterem Türk neslinin demir topuzları, ah-ı savletlerle yıkıldı. Üç yüz keskin kılıncın açtığı bu şeh-râh istilâ karşısında Bizans'ın bin senelik çelik duvarları bir çit mangası kadar hiç ve kudretsiz; bir yeniçeri yumruğuna dayanamayacak kadar kof ve kabiliyetsiz kaldı. Bu muzaffer günün... Altın sancağımın Bizans surlarında dalgalandığı bu günün huzûr târihiyyesinde (Kara Kurum)dan (Ak Kuruma)... Altay'dan İstanbul'a bir hicret-i mukaddese ile nakl-i şân ve şeref eden sancağımla beraber irkilir ve ta'ziz ederim.

Târihine emsalsiz bir saltanat müsellime ihdâ' eden hakanım... Tebaasında en büyük arzum ve imtiyâzı bahşetmekle cihân-ı medeniyette İslâmiyetin imhâ-yı dîn ve örf nâmına tesîs etmediğini... Türklüğün [s. 54] o adl-ı mar'uf ve meşhûriyle isbât etti. Başka devletlerde insâfsız bir yatağanın keskin bir ağızla düşürülmeğe mahkûm olan patrik kafalarını... bağısladı.

Huzuru ile hortlamış bir ölü, donmuş bir insan iskeleti gibi çıkararak titrek elleriyle Ayasofya'nın anahtarlarını fidye-i hayât ve mevcûtiyeti olarak takdîm eden

Rum Patriği (Gadibus'a). Celâl ve haşmetle mal-i pür sadâ-yı 'adl-i emîn ile şunu söyledi:

[Patrik evveliniz. Cenâb hâkkı sizi himâyeye etsin. Her husûsta muhabbetimden müstefid olunuz. Sizden evvel gelmiş olan patrikler ne kadar imtiyâz ve hukûka nâil olmuşlar ise siz de bunların kâffesine mâliksiniz].

Ey medenî târih! Sahîfeleriyle, zihnini, beynini, bütün siyâsi dosyalarını karıştır. Bu âdil kelimelere mukâbil bulabileceğin bütün vesaike ortaya dök! Bu re'fet-i siyâsiyye mukâbil sahâifinde bir kelime-i imtiyaz bulabilir misin? O günün neşve-i muzafferiyeti ile –ve bilsem hangi hükûmet siyâsiyyeye üstâdânen– yalnız Rumlara değil Ermeni, İslâv, Lâtin papazlarına da asl ve kılıç ve nüfuz-ı istiklâl ihsân ve ibzâl eden büyük fânî?... Bugün çocuklarının bu imtiyâzlardan ne kadar mutazzırır, hakîmiyyet-i milîyyenine kadar rahne-dâr olduğunu görse ve işitseydi ihtimâl nadîm olurdu. nevet! Merhametin ba'zân derin yaralar, müdhiş aksî-l-ulûmlartevlîd ettiğini işte bugün pek acı teessüflerle ve istemediğimiz halde görüyoruz.

Bizans'ın bin iki yüz senelik mülevves, yırtık târihini parçalâyan, yakan büyük fânî şu satırları yazdığımdan dört yüz yetmiş sene evvelde belki hîn-i sâatte de muzaffer ve nûrânî sorgucunun üstünde Türklüğünün âlem-i istilâsı dalgalandığı halde İstanbul kapılarından girmiş Bizans'ın tahtgâhını korumak altın köşkü yapmıştı. Kulaklarımda bu günün cidâl-i mahşerinden velvele-i zaferinden mürekkep bir uğultu, damarlarımda ceddimin necîb kanı dolaştığı halde bu günün sahiplerinin yarının irfân ve intibah cihânına bağıırım:

Târihini sev ve unutma.

31 Mayıs 330 M. Toun

[Yarış Tertibât Dâhiliyyesi Programı]

- 1- Yarış Haziranın birinci pazar günü başlayacaktır.
- 2- Pazar günü sabâhleyin sâat üçte Arap atlarına mahsûs koşu icrâ edilecektir. Bunu müteâkip sâat dörtte yerli hayvânlarına mahsûs koşu başlayacak ve sâat dördü çarık geçce zâbitâna mahsûs at koşusu icrâ kılınacaktır.

3- Bu koşuların aralarında cihet askerinin bandosuyla ince saz takımı icrâ-yı terennümât eyleyecektir.

4- Öğlen ta'tilinden sonra bisiklet, yaya yarışları icrâ olunacak bunları müteâkıb Türk gücü tarafından cirit oyunu ve at talimleri ve ayak topu vesâir jimnastik ve bunları çuval içinde çocuklara mahsûs yarış icrâ edilecektir.

5- Yarışın ikinci pazartesi günü gündüzün güreş akşemleyin ince saz takımıyla beraber sinematograf kurdelâlarıyla birçok münâzır gösterilecek ve konferanslar verilecektir.

6- Gerek yarış günü ve gerek pazartesi günü gece sâat dörde kadar bi-l-umûm dükkânlar açılarak gece hayâtı gösterilmiş ve umumî şenlik yapılmış olacaktır.

7- Yarış mahallinin etrafı telgraf telleriyle tahdîd edilecek yalnız üç kapı mahalli açık bırakılacaktır. Bu kapılardan ikisi kışla şosesinin üzerinde olup bunlardan birisi (...) kışla tarafındaki mevki-i mahsûs birinci, ikinci, üçüncü mevki'ler de biletlerini hâmil olan zevâta aşağı cihetteki kadınlara mahsûs mevki'lerde biletlerini hâmil olanlara âit olacaktır. Sanayi' Mektebi'nin önündeki üçüncü kapı ile kapının sağ tarafında bulunacak beşinci ve sol tarafında bulunan dördüncü mevki'n biletlerini hâmil olanlara mahsûs olduğu gibi koşuya iştirâk edecek hayvanlar dahi ayn kapıdan yarış mahalline dâhil olacaklardır.

8- Mevki-i mahsûs birinci, ikinci, üçüncü mevki'lerle kadınlara tahsîs olunan çadırların kapısı (...) dairenin kışla kısmında dördüncü, beşinci mevki'lerin kapısı yeni yapılan hastahâne ile Sanâyi' Mektebi'nin önünde olacaktır.

9- Yarışa mahsûs mevki'lerin biletleri hâmil olan zevât evvelâ: Yedindeki bilete göre tahsîs olunan kapılardan girmeğe mecbûrdur.

Sâniyen kapıya vardığı zemân biletini orada bulundurulacak hey'ete ibrâz eyleyecek. Ba'de kapıdan geçilecektir.

Salisen yeddindeki bilete göre ta'yîn edilen mevki'n bulunduğu çadırın mahallini orada bulundurulacak zâttan öğrenerek çadırın önündeki teşrifâtçıya mürâcaat edecektir. Teşrifâtçıya mürâcaat eden zâtın biletine bakarak üzerinde muharrer olan numaraya göre tahsîs olunan aynı numaralı koltuk veya sandalyeyi

gösterecek ve o zât ba'dema mevki'ni değişmeyecektir. Şayed mevki'ni değişir ve-yâhud oturduğu mahallin biletini ibrâz edemediği takdirde derhal polis tarafından mevki'ne ifsât ve bileti olmayanlar hemân hârice çıkartılır.

10- Herkes yedindeki bilette muharrer numarayı (...) mevki'e oturacak ve diğer arkadaşlarının seyrine mânî olmayacağı gibi çadırın önüne dahi çıkmayacaktır. Ta'til zamanlarının gayriyle esbâb fevk-al-âde müstesnâ olmak şartıyla hiçbir kimse mevki'nden ayrılmayacaktır.

11- Koşuya iştirâk edecek at sahipleri almış oldukları biletlere göre mevki'lerinde oturacak tertipât hey'eti ile hakem ve diğer hey'etlerin katiyyen vazîfelerine müdâhale etmeyecekleri gibi koşunun başlayacağı mahalde dahi toplanmayacaklardır.

12- (Setr-i?) dairenin dâhilinde ikâme edilecek nöbetçiden mâ-adâ kimse bulunmayacaktır.

13- Yarış mahallinde bulunacak seyircilerin ihtiyaçlarını tehvîn etmek üzere kahve, çay, şurup, limonata, aycan, dondurma vesaîr meşrûbât ile her türlü me'kûlât ve meyve bulunduracaktır müskirât katiyyen memnû'dur.

14- Çay, kahve, şurûp, limonata, ayran 30 para, suyun iki bardağı beş paraya satılacaktır. Diğer me'kûlât ve meyve beledîden takdîr edilecek çarşu raicine göre satılacaktır.

15- Yarış mahallinde bulundurulacak gerek meşrûbât ve gerek me'kûlât hakk-ı fûrûhatı bali-müzayede karar eden müteahhidine âit kalacak ve haricden kimse bir şey satmayacaktır. Hilâf-ı nefis buna cüret edenler polis tarafından men' edilecek ve sattığı şey derhal müsâdere edilecektir.

Nazar-ı Dikkate

Gelecek sene tertip edilecek yarışın ikrâmiyyeleri daha ziyâde artırılacağı gibi fenni olmayan ba'zı aksâmı da ıslâh ve ta'dil edilecektir. Bundan başka atların cinsi ve ırklarını ıslâh ve teşîr etmek maksatıyla tertip edilen koşular bu gayeyi te'min edebilecek bir şekilde ifrağ edilmekle beraber bünyesinin metâneti işkâlatın zârafet tenâsübü i'tibâriyle müsâbakalar tertip ve ikrâmiyyeler verilecektir.

Gelecek sene tertip olunacak koşuya bu müsâbakada ki maksat ve gaye ile hiç de mütenâsip olmayan eğiticiler kabul edilmeyecektir.

İL'ÂNÂT

Samsun tarik-ı umûmiyye sermühendisliğindir:

İki numaralı tarik-ı umûmiyyenin Samsun'dan Sivas'a kadar (indâd?) eden ve 293+73 ile 000+88'inci kilometreleri arasında bulunan kısmında icrâ edilecek amelliyyat fî 12 Haziran sene 330 ve fî 25 Haziran sene 914 târihinde zevâli sâat iki buçukta mezkûr şirketin Samsun'da kâin idârehânesinde vilâyet sermühendisi veya vekîli müvâcehesinde şirketin sermühendisi tarafından sûret-i aleniyyede bi-l-münafesa ihâle edilecektir.

Ameliyyât mezkûra tesviye-i türâbiyye şose i'mâli ve imâlât sanâyi'den ibâret olup yekdiğerinden ayrı üç hisseye taksîm olunacaktır.

3'hisse an 293+73ilâ 300+79 bedel-i keşfi lira para 364338 kuruştur.

4'üncü hisse an 300+79 ilâ 498+84 bedel-i keşfi lira para 51326 kuruştur.

5'inci hisse an 498+84 ilâ 000+88 bedel-i keşfi lira para 260720 kuruştur.

Taleb-nâme bir kaç müşterek taraftan bir kaç imzâ' edildiğinde şirket yalnız yedinde diğeri tarafından (mu'tâ?) musaddık vekâletnâme-yi mevcûd olanı meşhûd sıfatıyla kabul edip anın ile akd-i mukavele ve mukavelenâmeye âit olarak (...) tanzîm ve imzâ' edilecektir.

Mukavelenâmeyi imzâ' eden zât şirkete karşı vâzîfedâr ve mes'ûl tutulacağı şartnâmenin 19. maddesi ahkâmından bulunduğunu tâliplere il'ân ve ihbâr olunur.

Pazar ve eyyâm mahsûsa-i tâ'tilliyeden mâ-adâ her gün sabahları sâat alafranga dokuzdan on bire kadar ve akşamları sâat üçten beşe kadar şirketin Samsun'da kâin idârehânesine ve Galata'da Hüdâvendigar Hânı'nda şirketin idâre-i merkeziyyesine şimdiden mürâcaat edilerek münâkasa şerâitinden evrak müteallikası mündericâtından kesb-i ittılâ ve mâlûmât edebilecektir.

Sivas Defter-i Hâkanî Dâiresinden:

Tamâm

Cânip Yemni Hekîmoğlu Mikail Yesari sahib-i senet Karagözoğlu hâneleri arkası Korkudoğlu Tatus ve meclis idâre başkanı Tefîk Efendi hâneleri cephe ciheti tarîk-i alemile mahdûd bir bâbhânesi ve bir mâsûrasu

Bedel müzâyedesi 10000

On beş bin sekiz yüz kırk sehmdede on on beş bin üç yüz otuz sehmi

Cânib Yemni sahib-i sened Yesari Karagöz Oğlu Agob ile Eli büyük oğlu Verteleri arkası sahib-i senet hânesi cebhesi tarîk ile mahdudıyla su ile bir bâbhânesi bedel müzâyedesi 6000

Sivas'ın Örtülü Mahallesi'nde Pigar Mahallesi'nde kâin bâlâda muharrer'ül-hudûd bir bâbhânesi ve bir (...) tamâmı ve diğeri bir bâbhâne (...) on beş bin sekiz yüz kırk sehmdede on beş bin üç yüz otuz sehmi mahalle-i mezkûr ahâlisinden Hekîmoğulları Manok Rumin ve Mihran [s. 55] Efendilerle vâlideleri Marim kadının uhdelerinde olduğu halde ba-sened-i resmî yirmi bin kuruş bedel mukabilinde bâ-vekâlet-i devriyye Devdinli Hiranyan Karabet Efendiye vefâhen bey' edilen mezkûr hânelerin müddet-i muînesi hulûliyle tesviye-i deyn olunmasına (...) bi-l-müzâkere tamamhâne ve hisseli hânealtı bin kuruş ki cem'an on altı bin kuruşta tâlebi ederek tekrar ederek on beş gün müddetle askıya çıkarılmış olmakla yüzde beş zamlı tâlip olanlar ve daha ziyâde ma'lûmât almak isteyenlerin defter-i hakânî idâresine müracaât etmeleri il'ân olunur.

Kara Hisâr Defter-i Hâkânî Dâiresinden:

Karahisâr şarkînın Günbeğ Karyesinden Ağca oğlu Beraş ve Sıva'nın Sabuncuoğlu zâde Abdalar Hemen Efendi'ye deyninden dolayı vefâhen Mezruğ karye-i mezkûrda Karaçayır'da üç kod ve Lorçayır'ında on bir kod tarlâlarının satılacağı ilân olunur.

Kara Hisâr Şarkî İcrâ Dâiresinden:

Kara Hisâr şarkînın Kilîsa Mahallesinden Şerbin oğlu Seryon kadının Taşabasmaz oğlu Metufî Arakil zimmetinde mahkûm bâ-alacağından dolayı Çehkin

Mahallesi'nde Yesari Canib Yemti Çermekoğlu Markar Yesari Şermin oğlu mülkün arkası cebhesi, tarîk ile mahdut maa-müştekelat hânesinin nısf hissesinin hacz ve ferûhti kararlaştırıldığından târih ilânından bi-l-ıtibâr on beş gün sonra müzayedesine tespît olunacağından talîp olanların Kara Hisar Şarkî İcrâ Dairesi'ne mürâcaat eylemeleri ilân olunur.

.

. . .

Kara Hisâr'ın Bülbül Mahallesi'nden Etmekciyan Şehrman Ağa'nın Ütmüş Mahallesi'nden Çavuş oğlu Hesin zimmetinde bâ-i'lâm mahkûm bâ-alacağı olan meblâğın te'mîn istîfâ'sı zınında hacz ve ferûhti kararlaştırılan Ötmüş Mahallesi'nde Hanbaşı mevki'nde bir dönüm tarlânın dört hissede bir hissesi târih-i ilânından i'tibaren beş gün sonra müzâyede olacağından tâlib olanların Kara Hisâr Şarkî Sancağı Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri ilân olunur.

Vezir Köprü Kaza'sı İcrâ Dâiresinden:

Vezir Köprü Kaza'sının Boğa ve Mahmûdlu Karyesi'nin üç yüz yirmi dokuz senesi a'şâr mültezimlerinden Simsaryan Karabet ve Ulhanis ve Mihail'in Düyûn-ı Umûmiyye Dairesi'ne medyun buldukları meblağın te'min istîfâ'sı zınında medyun merkumunun mutasarrıf olup naht-i hacze alınan Karapınar Karyesi'nde ma'lûm-ul-hudud maa-bağçe bir bab dakik fabrikasının nısf hissenin dört hisse i'tibariyle üç hissesi ve fabrika önünde bulunan bir adet mezkûr ma'teferruat dört toplu (...) bir adet iki numaralı (...) ve üç numaralı kezâ bir (...) takım karataş bir adet yıkama makinesi bir adet tıryol bir adet masin makinesi dört adet ellik takımı ve bir adet tahrîkat kayışları ve dişleri tamam olarak on sekiz bin kuruş Taşkal'a Mahallesi'nde ma'lûm-ul-hudud maa-bağçe bir bâb-ı hânesinin dört hisse i'tibâriyle üç hissesi altı bin kuruş Viran Karyesi'nde tepede üç dönüm bağın hissede üç hissesi bin kuruş ve Uruç Karyesi'nden lâkin Taş mevki'nde ki bir kıt'a tarlâda kezâ dörtte üç hissesi bin kuruş ve Viran Karyesi'nde üç dönüm bağın dört hissede üç hissesi bin kuruş karye-i mezkûrda bir kıt'ada üç dönüm tarlânın dört hissede üç hissesi altı yüz kuruş Uruç Karyesi'nin Davıtlık mevki'inde ma'lûm-ul-hudud bir kıt'a tarlânın beşte iki hissenin dört hisse i'tibariyle üç hissesi bin beş yüz kuruş Uruç'un lâkin Taş mevki'nde ma'lûm-ul-hudud bir kıt'a tarlânın beşte iki

hissesi dört hisse i'tibâriyle üç hissesi bin beş yüz kuruş ve Viran'da cevzle demekle ma'rûf ma'lûm-ul-hudud bir kıt'a tarlâda dörtte üç hissesi iki bin kuruş kezâ ve viranda Karataç bağında ma'lûm-ul-hudud beş dönüm tarlânın beş hisse i'tibarîyle üç hissesi bin beş yüz kuruş bedeller ile müşterileri uhdesinde tekerrür edilerek târihi ilânından otuz bir gün sonra ihale- kat'iyeleri icrâ kılınmak üzere muvakkat karârda da çekilmiş olmakla yüzde beş zimmla talîp olanlar ve daha ziyâde ma'lûmât almak isteyenler müddet-i mezkûra zarfında Vezir Köprü İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri ikinci def'a olarak ilân olunur.

.

. .

Üç yüz yirmi dokuz senesi a'sâr mültezimlerinden Hanz Bihamaldin Efendi'nin Düyûn-ı Umûmiyye İdâresi'ne medyun bulunduğu mebâliğin te'mîn-i istîfâsı zımında medbun mûmâ-ileyhin mutasarrıf olup naht-i hacze alınan ve ferûhti tekerrür eden köprünün Sakızlı mevki'nde ma'lûm-ul-hudud iki dönüm tarlânın tamâmı yedi bin beş yüz kuruş ve Filarda mevki'nde bir kıt'ada üç dönüm yedi yüz elli kuruş mevki' mezkûrda müfrez bir kıt'a iki dönüm tarlâ beş yüz kuruş ve Dere mevki'nde keza ma'lûm-ul-hudud bir kıt'ada üç dönüm tarlâ yedi yüz elli kuruş Domağı mevki'nde bir kıt'a bağı 500 kuruş ve Viran Karyesi'nde on dönüm tarlâ bin beş yüz kuruş ve Köprünün Abdalgani Mahallesi'nde vâkıa ma'lûm-ul-hudud bir bab hâne bin beş yüz kuruş ve Viran Karyesi'nde ma'lûm-ul-hudud beş dönüm tarlâ bin beş yüz kuruş ve bağ aralığında bir dönüm bağı üç yüz kuruş Karatopyeri mevki'nde birçok dönüm bağı üç yüz kuruş Sakızlık da bir kıt'ada dört dönüm tarlâ beş yüz kuruş ve kezâ Sakızlık da ma'lûm-ul-hudud beş dönüm tarlâ beş yüz kuruş bedeller ile müşterileri, uhdesinde tekerrür ederek târihi ilândan otuz bir gün sonra ihâle-i kıt'aları icrâ kılınmak üzere muvakkit kararda da çekilmekle yüzde beş zimmla tâlib olanlar ve daha ziyâde ma'lûmât almak isteyenler müddet-i mezkûra zarfında Vezirköprü İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri ikinci def'a olarak ilân olunur.

.

. .

Kiriz Karyesi'nin üç yüz yirmi dokuz senesi a'şâr mültezimlerinden Surmenyan Kirkor Efendi'nin cihet-i a'sârdan dolayı Düyûn-ı Umûmiyye İdâresi'ne medyun bulunduğu mebâliğin te'mîn istifâsı zımnında medyun-ı merkûmun masraf olup taht-ı hacze alınan emvâl gayr-i menkulesinden bin beş yüz zirâî hâri bir bab hâne ferûhti tekerrür ederek merâsim i'lâniyyesi icrâ kılınmış ve on beş bin kuruş bedel ile müşteri nâmına ihale-i mevkitesi icrâ kılınmış târih-i i'lândan itibâren otuz bir gün sonra ihâle-i kat'iyyesi icrâ kılacağı cihetle yüzde beş zımmıla talep olanlar daha ziyâde ma'lûmât almak isteyenler müddet-i mezkûra zarfında Vezir Köprü İcrâ Dâiresine mürâcaat eylemeleri lüzûmu ikinci def'a olarak i'lân olunur.

Niksar Kazâ'sı İcrâ Dâiresi'nden:

Câmi-i Kebîr Mahallesi'nde mukîm Hurşidzâde Mahmud Efendi'nin Boğma Karyeli Sâlih Beyzâde İzzet zimmetinde mahkûm bâ-matlubunun te'mîn-i istîfâ'sı zımnında bulunan merkûmun Yüze Karyesi toprağında vakıa' şarkanen hark, garbanen müstafî, şimâlen receb, cenûben yol ile mahdûd iki Koçan'da bir kıt'a tarlâsı mevcûd mahcuz ve firûht-i mükerrer olmakla târih-i i'lândan on beş gün sonra bi-l-müzayede olunacağından tâlip olanların ve daha ziyâde ma'lumât almak isteyenlerin Niksar İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri i'lân olunur.

Hafik Kazâ'sı İcrâ Dâiresi'nden:

Dodurga Karyesi'nden pederleri müteveffâ Artin 1763 numaralı sened mûcib-i Hafik Zirâat Bankası sandûka medbûn olduğu mebâliğden dolayı el-yevm 1025 kuruşa borçlu bulunan Bedirus, Bekus, İspatan ve Hatun'un mahall ikâmetleri mechûl bulunduğu karyesinden ihbâr olması sebebiyle (...) için kendilerine târih i'lânından i'tibâren otuz bir gün mühlet verilmiş olduğundan müddet-i mezkûra zarfında deynlerini îfâ eylemeleri aksî takdirde dâire-i icrâca ihâlesini icrâ kılınan merhûnatları için tâleble tasarruf senedi verdireceği i'lân olunur.

.

. . .

Hafik Kazâ'sı Zirâat Bankası'ndan 826 numaralı senedle olan borcu te'diye-i itimâd Barcın Karyeli Koribçaylı oğlu Süleymân'ın karye (...) iki dönümlük bir kıt'a tarlâyı müzâyede-i vâzi' edilmiş olduğundan tâlib olanların ve daha ziyâde mâ'lûmât almak isteyenlerin Hafik İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri i'lân olunur.

.

. . .

Hafik Kazâ'sı Zirâat Bankası sandığına 1781 numaralı senetle medyun olduğu mebâliğin va'desi hülûl etmiş olduğu halde tesviye edimemesinden Naşi Kazilkuryaz Karyeli Meran oğlu Serkes'in Balık Mevki'nde 4 dönümlük Söğütlü mevki'nde 5 dönümlük Arap düzündü 4 dönümlük Tokuzdüzü'nde 5 dönümlük Hamurkesen'de 5 dönümlük kıraçta 7 dönümlük tarlâda 4 dönümlük şâhik tarlâda 12 dönümlük Gedik Guraz'da 8 dönümlük, Bûşîde 7 dönümlük Horsana yolu üstünde 6 dönümlük Ağatarlası'nda 7 dönümlük Taşdibin'de 5 dönümlük mecmûan on üç kıt'a tarlâsının yüzer kuruştan bin üç yüz kuruşla taleb-İ uhdesinde ihâle-i mevkûtesi icrâ kılınmış ve müzâyede için muîn olan müddetim mürûr (...) târih-i i'lândan otuz bir gün hitâmında kat'iyen ihâle edileceği mükerrer bulunmuş olduğundan yüzde beş zımm ile tâlib olanların ve daha ziyâde mâ'lûmat almak isteyenlerin Hafik İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri i'lân olunur.

Koyulhisar Kazâ'sı İcrâ Dâiresi'nden:

Koyulhisar Kazâ'sı Âliler Karyesi üç yüz yirmi dokuz senesi mültezimi Akıncı Karyesi'nden Karkınlı oğlu Mehmed Efendi'nin Düyûn-ı Umûmiyye İdâresi'ne olan dört bin altmış iki kuruş deynin te'mîn-i istifâsı için mezkûr Akıncı Karyesi arâzisinde vâki' Köyönü mevki'nde bir kıt'a değirmen ve yine Köyönü'nde bir kıt'a değirmeni Vestan ve Hartu mevki'nde bir kıt'a tarlâ ve keza Hartu mevki'nde diğer bir kıt'a tarlâ ve Köyönü'nde karşı tarla demekle mâ'ruf bir kıt'a tarlâ (...) Cevizdibi mevki'nde bir kıt'a ve Bacaboynu nâm mevki'nde bir kıt'a tarlâ Konakönü mevki'nde bir kıt'a tarla ve Bağceiçi mevki'nde bir kıt'a tarla cem'an iki kıt'a değirmen ve seten ile yedi kıt'a tarlası naht-i hacze almış târihi ilândan on beş gün sonra emlâk ve arz-ı mezkûrenin müzâyede-i aleniyyeye vaz'î mükerrer bulunmuş olduğundan tâlib olanların ve daha ziyâde mâ'lûmât-ı istihsâl etmek isteyenlerin Koyulhisar İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri lüzûmu i'lân olunur.

Dârende Kazâ'sı İcrâ Dâiresi'nden:

Dârende Kazâ'sı'nın Çomuzâde Hacı Mehmed Efendi'nin Şeyhli Mahallesi'nden Topal Ali oğlu Münûfi Mehmed zimmetinde (mutâlup?) mahkûmu bulunan meblağın tem'in-i istîfâ'sı zımında mahcûz bulunan Sırakhöz Mahallesi'nden Koşar Hacı oğlu Yusuf (...) tarîk ve ırmak ile mahdûd bir kıt'a bağçesi tarîh-i i'lândan on beş gün sonra bi-l-müzayede fûrûht olacağından tâlib olanların Dârende İcrâ Dâiresi'ne mürâcaat eylemeleri i'lân olunur.

Müdüri Mes'ûl: Haraccı Zâde İbrahim Hakkı

[Sivas Vilayet Matbaası'nda tab olunmuştur.]

Kızılırmak'ın Tefrikası⁶⁵

Gençliğin Vazâifinden

-4-

Azm ve Sebat

Muhabetimizin şu bir senelik tezâhürât-ı fikriyyesini ta'kîb edenler bu ünvân altındaki silsile-i makalâtımızın mübde-i maksat tahrîrini ta'yinde güçlük çekmezler. Temâyülât-ı rûhiyye ve fikrîyyemize bir zemîn inkişâf olan Sivas Kızılırmak gazeteleri geçen sene yeni bir devre-i tekâmüle girmiş, bütün gençliğin düşünce ve duygularına ağuş-ı kabul açtığını i'lân eylemişti.

Gençlik icâbet kılmada gecikmedi. Gittikçe mütezâyid husûla geldi. Fi-l-vâki' hakayık-ı hayâtiyye ve ictimâiyyeyi anlatacak, gösterecek sözlere vatanî ve millî hasbihâllere pek büyük bir ihtiyaç vardı. Bu silsile-i makalâtın sâik tahrîri işte ihtiyâc-ı mübrem olmuştu.

O zemân hayatındaki avâmil-i muvaffikiyadan müessirât ictimâiyyemizin ba'zısından alî-kader (...) etmiş ve mücâdelât-ı hayât meydânına atılân gençlerin evvel (...) târihiyye şitâbân olmalarını çünkü milletlerin (...) terakki ve tekemmülâtını, ilel hazre-i ictimâiyyemizin suret-i zuhûr çâre-i tedâvisini ancak (...) görebileceklerini söylemiştim.

⁶⁵ Gazetenin [s.53]'te yer alan tefrika

Târihimizin muhâlif âhiresi karıştırılacak olursa müteaddid ve müteşettit olan avâmil sukutumuz arasında en ziyâde câlib nazar-ı dikkat olanı efrad-ı milletin azm ve sebâtan, bu iki fazîlet-i ictimaiyyeden mahrûmiyyetidir. Ve hayât hâzıramıza da en ziyâde icrâ-yı te'sîr eden bu hâldir bütün mütekâmil (...) milletlerin olduğu gibi bâ-hûsus Osmanlıların seciyye-i (...) azm ve sebât idi. Edvâr-ı (...) hep azm sebatkârlık menkabeleriyle doludur. Ancak azm ve sebât haslet ulviyyesinin kalblerimizden (...) i'tibâren (...) kadar sukut ettik. Bunlar birer hakikat, hakikat-ı (...). Az çok iştigâlât târihiyyesi olan her sahib-i idrâk meddeayât mesruday-ı teslîmde izhâr-ı tereddüd etmez sanırım.

Acebâ teşebbüsâtımıza adem-i isbat muvaffakiyyât neden ne'şet ediyor. İşte asl hal ve teşrih edecek mesele burasıdır. Binâen aleyh (...) ile (...) cevap verecek ve mümkün olduğu kadar çâre-i (...) edeceğiz. (...) bir nazarla tedkîk edecek olursa azm ve isbâtımızdaki esbâb (...) şu iki noktada icmâl edilmek mümkündür.

Mâ-ba'dı var.

[Numara 20]

[İkinci Nüsha]

KIZILIRMAK

320

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 12 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 15 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

5 Şa'ban sene 1332, 15 Haziran sene 1330, 28 Haziran sene 1914 Pazar Sivas

[s. 56] Lisânımız Niçin ve Nasıl Sadeleştirilmeli

Mevzu-i bahs ittihâz ettiğimiz mes'ele meydân-ı münâkaşaya henüz çıkmıyor. İnkılâb-ı müteâkib en çok hırpalanan mesâilden biri de lisân bahsi olmuştur. Lisânlara ve lisânımızın şekl-i hâzırına dâir en yüksek resâil-i ebediyyeden en küçük cerâide varıncaya kadar bütün matbûât zemân zemân, sûtûn sûtûn bendler neşr etmektedir. Maa-mâ-fih henüz kat'î sûrette halledilerek herkesin mazhar-ı teslîm ve kabûlü olacak bir tarz-ı beyân meydâna konulamadı. Ancak şâyân-ı ittihâr ve tezkârdır ki: Lisânımızın sâdeliğe doğru her an bir hatve-i teceddüd ve tekâmül atmaktadır.

Erbâb-ı kalemimizin bu vâdîdeki nazariyât münâkâşat-ı ilmiyye ve âsâr-ı ebediyyesi telfik ve tetkik edilirse lisânımızda iki mühim cereyânın vücûdu göze çarpar; birisi millete hakk-ı hakîmiyyet verilmeden evvelki lisân ve edebiyâtımız, diğeri halkın hukuk hayâtiyyesine nâilliyetle hâsıl olan intibâh fikri üzerine hissettiği ihtiyâc-ı irfândan mütevellid yeni bir lisân-ı millî.

Bundan dolayı bu gün umûmiyyet i'tibârıyla (...) iki fırkaya inkisâm ediyor: Bir kısmı lisân-ı millî ve tabîî tarafdarıdır ki Türkiyyât ve kelimât-ı Arabiyye ve Fârisiyyenin lisândan ihrâcıyla lisânı sâdeleştirmek ısrarında, diğeri lisânın vaz'iyet-i hâzırası Türkçe'nin bir şekl mütekâmili olduğundan bunun yerine başka bir şîve ikamesiyle esâstan harâb edileceği iddiasında devam ediyorlar.

Yalnız her iki nokta-i nazara görede şurası cây-i süâldirki veya sadeliğin veya hâl-i hâzırın şekli, hudûdu neden ibârettir. Lisânımız ne dereceye kadar ve ne sûretle muhafaza veya tebdîl edilmelidir. Çünkü sâdeliği iltizâm edenler arasında Arabi ve Farsî kelimeler isti'mâl edenler olduğu gibi hâl-i hâzırını muhâfaza taraftarlarından da Türkçe kelimât bi-t-tâb mebzûlen kullanılmaktadır. Sonra muhâfaza-kârlar arasında Arab'ın hâtırına gelmeyecek kadar garîp ve acîb kelimât ve Türkiyyat tervîc edenler bulunduğu gibi ilzâm-ı sâdeliği edenlerin de hiçbir Türk'ün anlamayacağı bir tâkım Türkçe kelimeler sarf ettileri kabil-i inkâr değildir. Binâen aleyh her iki tarafda ifrât ve tefrîte düşmekten ve bu sûretle arada maksattan gaib edilmiş olmasından başka bir iş yapmış olmuyor. Lâkin ma'rûz kaldığı i'tirâzlara, hücûmlara rağmen lisân-ı millî günden güne intişâr ve ta'mîm etmektedir. Lisânın

bu cereyân-ı sâdegisini ihlâl etmek isteyen muhâfaza-kâranın serd eyledikleri mütâlaât şâyân-ı istiğrab ve handedir:

Onlar yalnız sünuf-u münevverenin kabiliyyât ve telâkkiyyât fikriyyesini nazar-ı i'tibara alarak ihtiyâcât hâlet-i ruhiyyelerini tatmîn edebilecek asar ve maâli-i san'âtın istihsâli güya ancak Arap ve Acem kelimâtının muâvenet-i haşmet belâgatıyla mümkün olacağı istikadındadırlar.

Bunun içindir ki Arap ve Acem lisânından hiçbir vechle istignâ' mümkün olabileceği ve erbâb-ı kalemin hâlkın seviyyesine tenezzül değil onları bu lisân-ı muhteşem idrâk edecek mertebe-i fikriyyeye is'âd eylemek muktezâ olduğunu serd ediyorlar. Bu zümre-i mütefekkirriyenin şu mülâhazalarında hiçbir isâbet yoktur.

Çünkü evvelâ enafis-i asar kelimâta arz-ı iftikar eylemez. Muhavere-i âdiyyemizde isti'mâl ettiğimiz ta'bîrât ve kelimât ile en yüksek fikirler, en şedîd hissler en canlı sûrette tebliğ edilebilir. Yeterki kelimelerin mahall ve sûret isti'mâli iyice ta'yîn edilmiş olsun esâsen bir san'atkâr ruhu taşıyan zât ihtiyar edildiği herhangi tarz-ı tebliğde izhâr-ı mahâret ve muvakkîyet edeceği gibi zevk-i edebi haslet nezîhesine mâlik olmayan bir kimse de en sâde yazılmış bir edebî parçadan hisse-yâb te'sîr olamaz bir iki sene evvele kadar sırf Türkçe asâr-ı edebîyyenin pek az olduğu için maa'li-yi fikriyye ve hissiyye Türkçe'nin havsala-i beyânına sığmaz zannolurdu. Bu gün seve seve okuduğumuz millî şâirlerin letâfet-i tabiiyyesi, ahengi, zerâfeti bütün o zehâbların butlânını isbât için kâfidir.

Saniyen: Bi-l-farz sunûf-ı münevremizin nezâhet ruhiyyesi yalnız Arab ve Acem halitasında bir hatt-ı bedi' bulunduğunu kabul edelim. Fakat böyle bir cüz'i kalîlin teskîn hevasâtına (baziçe?) olan mecmûa-i terâkib bu kadar milyonluk koca kitle-i gayr münevverenin lisânı, edebîyyât-ı makamına kaîm olabilir mi? Ve böyle bir lisânın tahrîb edilmesinde ne mahzûr vardır.

Lisan; heyet-i ictimâiyye teşkil eden bir unsurdan eksriyyeten ifade-i meram için mürâcaât edildiği vesaîttten başka bir şey değildir.

O halde ekserriyet hâlkımızın seviyye-i fikriyyesi düşünölsün: O tumturak ilgaz ile mâ-â-mâl olan yazılardan istihraç-ı maânî edecek kaç dimâğ bulunur.

Sâlisen: Bu günkü lisân ile hâlkı tenvîr etmek mümkün olsaydı hâlk şimdiye kadar tenevvür etmiş bulunacaktı: Hani? Demek oluyor ki lisânımızı ebebiyyâtımızı sadeleştirmeğe hakikaten bir lüzûm-ı âcil sarfîh vardır.

Evet millet hâkimiyet-i milliyesine mâliktir. Vazife-i vataniyesi bizzât ifâ etmeğe mecburdur. Hâlbuki fikren, ilmen pek geri kalmıştır.

Ona hakayık-ı hayâtiyyeyi öğretmek, vazâif-i milliyye ve vatâniyyesini göstermek lâzım olduğu gibi bu hizmet tasviriyeye-yi ifâ edecek kâlemler onun anlayacağı yoldan yürümek iktizâ eder. Hâkimiyet idâriyyesini istirdâd eden millet hâkimiyet lisâniyyesini de bi-t-tab' ister. Ve bu mûtalib (...) karşı yükselecek her i'tirâz bir istibdâd bir tahakkûm (...) teşkîl eder.

Yurdun uzak köşelerinde cehâlet ve sefâletle inleyen köylülerimizin ruhlarını okşayarak yüreklerine yurt sevgisini birleştirecek dâstânlar, şarkılar yazmak, hayâtın bütün hakikatlerini fikilerine yerleştirerek gurûr milliyesini ve benliğini korumak duygularını uyandırmak; işte lisânı sadeleştirmekte ki maksat mübeccel ve işte hakikî vatan ve milliyetperverlik. Lisânın sadeleştirilmesindeki mucbûriyyet ve lüzûm artık herkesce anlaşılmış ve kabûl edilmiş sanırsın.

Fakat nazar-ı dikkat devr tutulması îcâb eden bir noktayı ilâveden men'i nefis edemeyeceğim; lisânı sadeleştirmek başka velev sırf Türkçe bile olsun gayr-ı me'nûs kelimelerle bayağı ağılâk etmek yine başkadır.

Meselâ: [Millet, şerâit-ı fenniyyeye tevfiik harekât etmediğinden ormanlarımız çürüyor] diyecek yerde güya Türkçe söylemiş olmak için: [Ulus; belki yasına uysallıkla kımıldandığından (...)] tarz-ı garibinde bi-ma'na idâre-i lisân eylemekte de hiçbir fâide; hiçbir güzellik mutasavvır değildir.

Hulâsa: Ne mahdûdiyyet fikriyyemizi gizlemek için ilgaz-ı mutantan Arabiyyeye itâle-i dest istimdâd, ne de zâhiren Türklüğe, lisâna hizmet şeklinde izhâr-ı fazl için hiçbir faide-i vataniyye ve millîye tevliid etmeyen Türkçe kelimelerle feryat etmek doğru olmasa gerekdir.

Çağlayan:

Yetmiş beşlik bir kadın ya bir tâlib zuhûr ettiği yâhud ihtimâl zuhûr-ı hayâlini okşadığı için veya bunların hiç birisi değil de kırk yıl evvel seksen yaşında dünyadan giden kocasının ihyâ-yı hâtırât için velhâsıl siz her neye amel ederseniz onun için biraz giyinip kuşanmağa, mütezeyyine lüzûm görür. O kakşamış vücûduna çekidüzen vermeğe donanıp bezenmeğe başlar. Elmaslar, inciler takıştırmağa ve bunları kendine yakıştırmağa çabalar. Nihâyet! Kemâl-i tezyînât ve iâde-i şebâbet ettikten sonra gençliğinin bütün emel ve heveslerine âşinâ ve o zemânki terâvet müstesnâsının âtî-i ikbâline bir (makus-ı?) mübeşşer olan âyineyi, tâ kocasının vefâtından dünyaya küstüğü tarihten beri terk eylediği o yâr kadını ziyâret eder. Fakat kırk senelik bir müddetin çehresinde, vücûdunda bütün mehâsin şebâbetinde nasıl tagayyür, tebeddüller hâsıl eylediğinden gafil olan kadıncağız ananın sath-ı meclâsında evvel ki tenâsüb endâme-i tarâvet cemâle bedel bu def'a buruşmuş çehresi suyu sıkılmış limon kabuğu gibi dudukları, titreyen eli, bükülmüş beli hulâsa bütün bu çirkin ve solgun kıyafeti ile hortlak gibi bir mahlûk görünce derin bir inkisâr hayâle uğrar ve galeyân eden asabiyyeti hazin bir nidâ-yı teesüf fırlâtır:

– Hayât eski aynalarda kalmamış ya!

[s. 57] Seciyye Yurdunda İrfân Bayramı

İlk sene-i dersiyyenin ikmâli münâsebetiyle Kızılırmak Mektebi'nde Haziranın on birinci Çarşamba günü tevzi-i mükâfât resmî icrâ edilmiştir.

Vilâyet efkâr-ı umumiyyesinde maârif mekteplere karşı pek derin bir te'sir icrâ etmiş olan bu pek müstesnâ ihtifâl irfân perverâne hakikaten görülmeğe şâyeste ve sezâ-vâr-ı takdîr ve tezkâr manzara-i müheyyice idi.

Yirminci asır hâyatında muvaffak olacak seciyyeli bir nesil yetiştirmek gayesini istihdaf eden bu genç müesese o gün başka bir intizâm ve mükemmeliyyette nazarlara meşhûd oluyor ve bütün yüreklerde bir ümîd itmînân canlândırıyor.

Mektep dâhil hâricen târihi bayraklar ve levhalarla tezyîn edilmiş ve üst kat salonda med'uvvîn mahsûs mevki'ler hazırlanmıştı.

Mektep havâlisinde askerî bandosunun lâtif ruhûnu ez-terennümleri arasında dâvetliler yüzlerinde uçan şetâret nurlarıyla akın akın geliyor ve evvelce kendileri

için izhâr edilen mevki'lerde teşkil-i sufûf ediyorlardı. Ahz-i askeriyyesi ve Ordu Kumandan Vekîli Avni Paşa Hazretleriyle, erkân-ı vilâyet ve Fransız Mektebi pâreleri, bank direktörleri, âyân-ı memleket evkiyâ-yı etfâl ve sâire gelmişlerdi.

Serîf Vilâyetpenâhî:

Bütün da'vetliler ictimâi ve vakt-i hulûl etmişti. Artık bütün huzzar sabırsızlıkla kudûm vilâyetpenâhî-yi intizâr ediyordu. Sâat iki buçuğa doğru vâli beğ efendi teşrîf buyurdular. Şimdi derin bir sükûn... bütün çehrelerde heyecân bir dikkatin eserleri okunuyordu.

Merâsim Nasıl Oldu:

Huzzarın halecânlı intizâr (...) çok devam etmedi. Artık bir program tatbîk edilmeğe başlanmıştı. İlk def'a talebe tarafından yek-zebân olarak sultân marşı terennüm ve sonra Rüşdî Efendi nâmında heval bir çocuk tarafından en mâhir hâtiblere mahsûs belâgat-ı bedeniyye ile Osmanlı bayrağı manzûmesi inşâd edildi. Sonra Hasen Nâfi Efendi ortaya çıktı. Huzzarı selâmladıktan sonra mektebin hâmî-i hakikîsi büyük babası vâli beğ efendinin salonda muallâk tasvîrine teveccüh etti. Levhanın etrafında yazılı olan manzumeyi gür bir sesle okuyor ve meşârün-ileyhin mevcudiyet muallasınâ karşı bütün kalplerde yerleşen hissiyât mıntıklarına tezâuf-ı galeyân ediyordu;

Bu gördüğün ulu simâ Türklüğün
Düşünceler simâsının güneşi
Bütün gençliğin irfânından feyz aldı
Vatan için saâdetdir her işi
Bu mektebe sarfettiği himmetler
O kondurur geleceği geçmişi
Târihinde insâf ile bak bir yol
Bulur musun bu fitratta bulunan bir kişi

Manzumesiyle vilat-ı Osmaniyye arasındaki mevki' mümtazını göstermek sûretiyle arz-ı ta'zimât ve teşekkürat eylemiştir.

Bunu müteâkip mektebin fa'âl müdürü Süreyya Beğ kürsî-i hitâbete çıktı. Mektebin hayât tahsîlîyesinden, nasıl bir mefkûre ta'kip edildiğinden ve ona vusûl

için mektepce tatbîk olunan usûl-ı ta'lîm ve terbiyyeden açık etraflı bahsetti. Ve seneler çoğaldıkça mektebin daha mükemmel bir hâle getirileceğini anlattı. Müdîr beğın nutkunu müteâkip şâkirdân efendilere sırasıyla şiirler inşâd ediyor ve her fâsıla arasında ordu bandosu millî havâlarla tenşît-i kalûb ediyordu.

İfşâd-ı şiir eden şakirdan alelhusûs Rüşdî Efendi'nin okuduğu Kızılırmak kıyısından ve Hasen Nâfî Efendi'nin inşâd eylediği selâm sana manzume-i milliyeleri bütün sâmi'yyine bir hayât-ı târihiyye yaşanacak gurûr milliyesini okşuyor ve bütün gözlerden sirişk-i meserret dökülüyordu.

Mükâfatın Tevzî:

Neşâid-i milliyeler hitâm bulduktan sonra şâkirdane verilmek üzere ihzâr edilen mükâfatın tevzî'ne başlandı. Mükâfat vâlî beğ tarafından tevzî olunmuştur. Mükâfâta kesb-i istihkâk edip isimleri okunan çocuklar üçer üçer muntazaman geliyor vâlî beğ lûtfkâr nevâzişleri ve huzzarın sürekli alkışları arasında göğüslerinden taşan meserretlerle avdet ediyorlardı.

Vali Beğ Efendinin Nutku:

Bu merâsimi müteâkip vâlî beğ hazretleri kürsî-i hitâbete çıktı. Evvelâ talebeye tevcih-i hitâb ederek o selâset okumasıyla vecîz bir nutuk irâd eyledi. O ma'sûm kalplere hakayık-ı hayatiyyeyi anlattı. Daha sonra huzzâra teveccüh eyledi. Bütün samî'n nutuk câzibesine kapılmış dinliyor. Ve hiçbir kimse zabt-ı büna'ya imkân bulamıyordu. Tesîr sahranesi altında kaldığımız bu nutuk mühim maa-l-esef zabt edemedik.

İlm ve irfânın fevaid-i ehemmiyeti evliyâ-yı etfâlin maârif ve mekteplere karşı olan vazâif-i vataniyyesini pek bâliğ müessir bir sûrette tefhîm ettikten sonra Kızılırmak'ın müessisîn hey'et-i ta'limiyyesinin mesâî vâkıasını takdir ve teşvik buyurdular.

Son levha:

Vâlî beğ efendinin nutkunu müteâkip bando bir fasıl daha terennüm-sâz oldu. Sonra mektep müdîri tarafından vâlî beğ efendi hazretlerine ve bütün huzzâra arz-ı teşekkürat ve ihtirâmât olundu. Daha sonra şakirdan tarafından mektebin marşı tertîl edilerek merasime nihâyet verilmiştir.

Âşinâ-yı merasimde görülen intizâm ve talebede meşhûd olan âsâr-ı terakki hâlkın mekteplere olan mahiyet ve merbûtiyyetini takviye eylemiştir. Memleketimizin ilk ve yegâne millî müesese irfânı olan Kızılırmak Mektebi muvaffakiyyetten dolâyı tebrik etmeği bir vâcibe-i vataniyye addediyoruz.

Orman Katilleri.

Vatan

Fransız akademisi a'azâsından mün'âkid şehir Emil Fake'nin vatan fikriyyesinin tahliline dâir te'lîf eylediği tercümesini Kızılırmak'ın bu nüshasından itibâren karilemize takdîm ediyoruz.

01- Vatan-ı Mâddî

Vatan fikri, insanların dünyanın başka taraflarından ziyâde doğdukları memlekete karşı duydukları merbûtiyyet hissidir. Bu hissini esâsını meçhûlun ba'as olduğu endişe ile ma'lûm olan şeylere karşı mevcûd olan temâyülde almak lâzım gelir! Kendisiyle (...) ettiğimiz Afgan değişmesi ile ona karşı hissedilen muhabbetin artması inkâr-ı gayr-ı kabl bir hakikâttir. İbtidâî insanlar yalnız kendi köyleriyle civarlarında hall emniyyetinde yaşayabiliyorlar idi. Aşîretleri meyanda ba'zı düşmanları olabilir fakat ayn zamanda dost ve müttelikleri dahi vardı. Halbûki başka muhîtlerde herkes kendilerine hasm olduğu cihetle uzak ve meçhûl memleketlere doğru icrâ etmeğe mecbûr oldukarı seyâhatlerden avdetlerinde yurtlarının bacalarından tüten dumanı ne'se-i sâmîmâne ile temaşa etmekten kendilerini alamazlar idi.

İşte bu sebeplerden dolaydır ki târik-i medeniyette insanların terfi etmesiyle telâkkiyyât hazre-i fikriyye ne kadar tebdilâta uğrarsa yine vatan fikri kendi mâhiyyet esâsiyyesini muhâfaza edecektir.

Vatan fikri doğmamıştır. Menfaât-i müştereke hissini uyandıracak birçok esbâbın taht-ı te'sîrinde takviye ve tahkîm olunmuştur. Mevsim-i hasadın nihâyeti ve yâhûd parlâk bir muzafferiyetin sene-i devriyyesi münasebetiyle kabîle efrâdı arasında tertip edilen bir ictimâ-i umûmî büyük bir gaile, vâsi' bir uhuvvet fikrini verir, bu sûretle câzibeli ve ma'lûm bir muhît vücûda gelir; bu muhîtin hâricinde herkes ecnebîdir. İşte vatan ibtidâî vatan-ı mâddî denilen şeyi bundan ibârettir.

02- Vatan-ı Ma'nevî

Lâmartin, Niçe Vusuras ne diyorlar. An'anât ve hâtırât ile imtizâc ettiği zemândan i'tibâren vatan fikri bir mahiyet ma'nevîyye iktisâb etmiştir. Vatan ruhaniyyenin anâsır-ı asliyyesi mezarlıktır. Lâmartin ebediyet için:

Vatanı vücûda getiren ölülerin enkâzıdır demiştir.

Vatanperverlik mâzîde ne idi ise hâlihazırda da odur; tebdilâta uğramamıştır. Yalnız şimdi fazla olarak ölenler ile henüz yaşayanların ruhları arasındaki merbûtiyeti ve ittihâdı da gösteriyor. Müşterek bir kana, ayn terbiye, efkâr ve hissiyât müteşâbiheye bulmuş mâlik olmak fikri ve hiss-i minnettârı bu merbûtiyeti takviyye etmiştir <<Şu tepeyi kabil zirâî hâle getirdi. Bu ormanı i'mâr ve tevsî' edip şu bataklığı kurutanlar pederlerimizdir>> dediği zemân dikkat etmeli der ki kimilerinin pederlerinden bahsedildiği [s. 58] mal'ûm değildir; bu cihândan vatanperverlik hissi teşeddüd eder. Çünkü artık pederimin hâtırâtını komşumun ecdâdının hâtırâtından tefrik ediyorum; işte bu surette bir iştirak-ı hâtırât ve ihtirâmât, bir tekâfül vücûda gelirken hadd-i zâtinde vatanperverlik demektir.

Ecdâdımızın ikâmet eylediği yerlerin hâtırâtta ahlâka nesl-i âtîye karşı bir meyl bir câzibe ve muhabbet-i kalbiyye uyanır: <<Nasılki benim ve bizim için bu yerleri hazırlayanlara karşı ben bir hürmet fevk-al-âde beslemekteyim. Benden ve bizden tevellüd edecek olanlarda aynı ihtirâmı bize karşı besleyecekler ve nefsimin onlardan söyleceğini hissederek anları şimdiden sevmeye başladım; işte bundan ikinci bir tekâfül bir zemân vücûda gelir ki bu da hâyatta bulunanlar ile henüz tevellüd etmemiş olan nesl-i âtî arasındaki tekâfüldür. Binâen aleyh Lâmartin'in balâdaki sözüne Niçe'nin <<peder olduğu bir vatandır>> kavlini ilâve etmek lâzım gelir: Eğer bu iki sözü bir arada birleştirmek ve mezc edilmiş olarak görmek isterseniz Mösyö (Sörs'ü?)dinleyiniz: <<Bu toprağa sizden evvel ve sonra gelen sizi tevlîd eden ve elde olacağınız her şeyi ile mâzî-i istikbâl ile mezârlarınız ve beşiklerinizle merbûtsunuz>>.

03- Ba'zı Tenkidât

Volter'in i'tirâzını Emil Fake'nin cevapları eslâf ile nesl-i âtî ve hâzir arasında mevcûd olan hiss-i tekâfül zinde ve mükemmel bir vatanperverlik vücûdunuz bir olsa kâfidir. Bârîka-i hakikât-i tesâdüm-i efkârdan meydâna

çıkabileceği cihetle Volter'in vatanperverliğe karşı serd eylediği ba'zı i'tirâzâtı dermiyân edip onlara cevap vermek faideden hâlî olmaz. Volter bir tavr istihzâ-kârane ile şu sûali îrâd ediyor: Acebâ Hazreti İbrâhim'in vatani nerede olduğunu kimse bana söylemek lûtfunda bulunacak mı?>>

(...) fi 15 Haziran sene 330

Vatan

Âceba kimlerdir? Bilmeyenler bu cinâyetin bütün dehşet ve kerâhatini zavallı köylülüre yüklerler. Ve birçok telhîfler miskin bu ahlar akîbinde. Bir cehâletle kör olsun diyerek müsâmahacı bir felsefenin yardımıyla acınmağı sona erdirerler. Bilmezlerki orman katilleri bu memleketde bilerek bilmeyerek birçok zarâr tevlîdiyle uğraşan kimselerin kendisidir.

Köylü câhildir. O kadar câhil ki cehâletiyle ona kendisini mâletmekten çekinir. Binâen aleyh bir âlettir. Ne yaptırmak istersek onu îcâd eder. Neye sevk edersek ölüme dahi erle gider. Gözü açık bir kördür. Hissiyât-ı senelerin maddi ve manevi bozgunluğunun zebûnlukla daîma fenâ görür. Binâen aleyh en ziyâde fenalık ve zarar yaratmağa kabiliyeti olan bir âlettir. Bunu iyilikten gayrı kullananlar elbette cânidirler.

Köylü bu günün hatta bu sâatin ilerisini görmek istimdâdını (...) asırlardan beri gaib etmiştir. Veya aslâ kazanamamıştır. Öyle ise bir çocuktur, (...) onu hareketinde doğru yola yollayacak. İlk ve saâdet istikâmetine koşturacak (...) muhtaçtır. (...) ise hükûmetten ziyâde köylerde aslâ bulunmayan şehirlilerin idrâk (mübâhîleridirler?). Bu idrâk sâhipleri veya öyle farzedenler köylüye hayr ve iyilik (...) ise memleket için mes'ûd bir istikbâl hazırlânması ihtimâli kâinâtundan dışarda kalır:

Bunları teesüf ile yazıyorum hepsi değilse büyük bir kısmı köylüye dost değildirler. Cehâletten seciyyesizlikten görmesizlikten istifâde ederek bir dirlik hâline koymuşlar mes'ûl emiyorlar tarlasını, hayvanını, gücünü imkânını sonra ormanın kan getirene kadar emiyorlar.

Makelemin başına yazdığım cümle bu kabil kimselere has san'atlardan biridir: orman katilleri...

Orman katılleri Sivas'a civar ormanların boynunu basîretimizin baltasıyla günden güne artan gaddarlığıyla öldürüyorlar. Yeşil fidanlar yere seriliyor. Bir sene zarfında meselâ bir dağ çırılçıplâk bir kel kafa çirkinliğiyle meydâna çıkıyor. Sonra onunla da iktifâ etmiyorlar. O dağın kuvvetide idi ve daima meyve veren bir hazîne hâlde uyuyan köklerde mezardan kefen çalar gibi çalıp çıkarıyorlar. Beş sene evvel yeşil ve muazzam bir türbe muhabbetiyle eteğinde uyuklayan köylere sıhhat ve saâdet ruhu üfleyen bir dağ hayvânâta bile hâyır olmayan yalçın bir kayadır. Dün kü bülbülyuvası, bugün korkunç kartallara melce' olmuştur. Köylüye dersiniz ki: Baba ormanları sökmekteki derdin nedir? Yarını düşünmüyor musun?

Köylü içini çeker acı bir sükûn ile mukabele görürsün. Araştırır isen anlarsın ki: merkezde oldukça pahalı olan yakılacağı tedârik etmek için köylüye hülûl etmiştir. Onlara yüce makamlar ile olan münasebetlerinden sık sık bahsederek terhîn etmiştir: Ve bir münâsebet ve fırsat düşürerek yirmi araba kök söktürmüşler. Bunu diğeri bir zât diğeri bir köylüye daha yaptırmış bu sûretle rekâbet başlâmış birisinin kabâhati diğeriinden işlemekte olan kabâhata müsâmaha kadimi açmış ve böylece bugün orman adı Sivas civarında hemen hemen kalmamıştır.

Ormanın -hâlâ vilâyet merkezlerine iki sâatlik mesâfede- olursa fâidesi herkesce ma'lûmdur. Buralarda ise ormanlar başka bir husûsiyeti vardır. Ekilir toprak dâr bulunmak dolayısıyla köylü (...) ziyâde davarını düşünür. Sivas'ın âlemce meşhûr olan kışı başlayıp da her yer beyaz ve üşütücü hırkasını giyince davar ormanların yapraklarını yiyecektir.

Şehirli yakacağını nereden olsa bulur. Fakat biraz pahalı bulmuş ne çıkar

Şömendüferin (...) ettiği odunu, çatır çatır şehirli sobasında yakarken ma'den kömürlerinin gaz sobalarının dağıttığı tatlı harâreti alırken tezek, melemen için ocağa eğilmiş gözlerden yaş damlatarak dumandan öksürüğü bir günde köylüyü elbette hatırına getiremez.

Elbistanlı Hasan

Edebî Sancâğıma

Sükûtunu Dinlerken...

Sükûtunu seviyordu. Bir yılan dilinin dökebileceği en katil bir zehir gibi ruhûma, kalbime sükûtun feci' ilhâmâtını telkîh ediyordu. En sevimli ve âziz bir kardeşim olduğu hâlde sükûtunu tafsîl ederken karşımda en âdi ve sefil bir genç oldu. Senin sükûtunu dinlerken ey mukaddes sancâk! Ben serâyâ bir cennet-i fikriyye içinde idim. Mevcûtumda kızgın bir burğu şunu soruyordu:

Alsancak sükût eder mi? Nevet senin sükûtun demek târihimin. Varlığımın İslâmiyyetimin sükûtu, izmihlâli demektir. Senin sükûtunu hiç görmemiş; Hayri Dede, Salîh Dede hiçbir yerde de görmemişim ve senden sükûtunu lâ-kaydâne seyredecek bir gözüm ölseydi bu güne kadar kör olmaması, çıkarılması mümkün müydü.

Fakat görenler söylüyor, vücûdu kıpırdatan, ruhûnda bir zelzele-i tesîr hissetmeden, gözlerinde bir damla yaş olsun yaratmadan söylüyor ve senin tarz-ı terennümünde öyle bir edâ'yı vahşet hissediyordum ki: Onu tırnaklarımla boğmadığıma, yumruklarımla beynini ezmediğime hâlâ müteessifim.

Senin sükûtunu dinlemek bir Türk genci için pek büyük bir felâket, acı ve hûn-în bir zeldi fakat ne yapabiliirdim karşıdakinin morarmış dişleri arasından bir yıldırım gibi çıkan bu hikâye-i sükûtan kurtulmak dinlememek isterdim. Fakat mümkün değildi. O, söylüyor bir beyaz bayrağın helâlî mevki'ni nasıl tuttuğunu yerlere nasıl düştüğünü nasıl ma'lûmun bir taasubla çekinmediğini söylüyor unutmadan. Çehresinde (...) hicâb görünmeden kendi sancâğının gözü önünde nasıl parçalandığını anlatıyordu. Eğer beynimde parlayan bir şimşek beni üç dört yüz belki bin sene evveline âid müfahir gözlerimin önüne sermemiş, altın dağında elmasgâreler arasında şevket ve selvet saçan sancâğımın temevvücünden bana bir neşem-i kalbiyyet göndermemiş olsaydı ben yaşayamayacak... Yırtılmış bir bayrakla mağlup bir sıfatla ekilmiş (...) bu toprakta idâme-i mevcudiyetini fazla ve bi-lüzûm addecektim. Fakat târihimin sıhha-i îkâzı... Radin hâtırası beni o anda canlândırdı. Ruhumda derin bir ateş-i intikâm, bu moruklarda derin bir kuvvet duyduğum hâlde karşımda o, hâlâ susmayan, zehirler kusan bed-baht ve sefil gence (...) bir nazarla baktım ve sözüm bilir misin bu kimde ey Türk genci?! Bilme âziz kardeşim, bilme,

melek yüreğini sızlatacak... Ma'sûm vicdânındaki mukaddes âzmi tevlîd verecek bu hâtırayı dinleme! Sen sancâğının mersiye-i sükûtunu dinleme! O bir felâket, o bir hâile, o bir dâhiye idi. Türk memleketi bu felâketin, bu hâilenin, bu dâhiyenin te'sîriyle o kadar nezildi kahroldu, harâb oldu ki...

Sen bunlara uğramamış gibi misin metîn, sen bunu nevhât sükûtu işitmemişçesine sağlâm ve-l-âkayd bulun... Fakat işte bak dudakların bükülmüş, ellerin yanına sarkmış gözlerinde elem katreleri... Çehrende bir takass-ı mâtemkâr görüyorum: Ağlıyorsun! Ağlama ey âziz genç... Çelik âzmini sarsacak bu fûtür mehâlinden kendini sakın...

Ateşle kalplerdeki bütün kinleri mukaddes gazabları, âziz intikamları asla! İşte bak! Yükseklerde ve derinlerde uğuldayan mûnis ve'l-âhveti... Kanke pek yabancı olmayan birisi sana vuku' düşlerine bir şeyler çıkarıyor. İşittin değil mi?

Haydi öyle ise erse, o senin sahibine o senin büyük hâlkına yalvarırım ey ulû Tanrı; bu öksüz ve mensî bu felâketlerle (...) Türk diyârına İslâm ve Türk olmadan başka hiçbir suçu bir ma'siyet olmayan bu kavme sen intikâm i'tilâ' güneşini doğdur. Kudurmuş bir taasubla kitâb azametenin sâhifelerini yırtmak ve çiğnemek isteyen din düşmanlarının tahakküm ve mecbûrundan bu mağdûr ve yoksul Türk ve İslâm cihânını koru!

Sivas 8 Haziran 330

O. Tufan

Sivas Güccüleri Derneği

Güccülerimiz fa'âl bir devreye girmişti. Derneğin fahrî ve fa'âl izâmı sık sık ictima'lar yaparak gücci elbiselerinin i'mâli, binici kısmının tefrîki ve nişancılık için iktizâ' eden silâh ve cephanesinin tedarik ve emîni mes'elelerini kararlaştırmaktadırlar. Müstehberâtımıza göre güccü elbiselerinin im'âl ve ihzârını müteâkip mülhekata doğru bir meşîyyet bir de atlı tertip edilecektir.

İlk meşîyyet ve süvariliğinde Kangal'a (...) olacağı tahmin ediliyor. Çünkü Kangal güccüleri at yarışları münâsebetiyle şehrimize yaya olarak gelmişlerdi. Bunlara iade-i ziyâret ise bura güccüleri için herhâlde bir vazîfedir.

[s. 59] Teftîş

Onuncu Kolordu Kumândanı Ziyâ Paşa (...) ve kıtaât-ı askeriyeyi teftîş etmek üzere Samsun'a müteveccihen şehrimize azîmet eylemişlerdir. Kumandalık vazâifinin îfâsı Ahz-î Asker Reisi Avni Paşa tarafından der-uhde edilmiştir.

Hazırlıklar

Merkez güç he'yet idâresi yarış münâsebetiyle mülhakatdan gelen zevâtın huzuruyla liva ve kazalarımızın teşkilâtında mevzû-i bahs etmiş ve taşraya lüzûm-ı olan elbise, ayak topu, nişân fişenleri gibi güç levâzımını tedârik husûsunu tekerrür ettirmiştir.

Sanasaryan Mektebinde

Mayısın altıncı Cum'a günü Sanasaryan Mektebin Türkçe ve Edebiyyat dersleri imtihâna hey'et-i idârece teşrîfleri ricâ edilen vâlî beğ efendi hazretleri mektebe azîmet talebenin mektebât-ı ilmiyyesini bi-z-zât tedkîk buyurmuşlardır. Salâhiyyetdâr zevâttan haber aldığımızı nazaran Sanasaryan Mektebi talebeye Türk Edebiyyatını güzel okutmuş ve tarafı samî-i vilâyet penâhîden de mazhar-ı takdîr olmuştur.

Dâr-ülaceze ve Bîmârhâne

Şehrimizde memleket hastahânesinde merbût olmak üzere on beş yataklı bir dâr-ülaceze ile on beş yatak istiâb edecek vü'satte bir bîmârhâne te'sîs edilmiştir. Hiçbir (...) iktidârları olmayan zavallı ve bîçâre fikirlerimizi seniyye-i himâyetinde muhâfaza edecek olan dâr-ülacezeye pek mûhtaç idik. Şimdiye kadar emraz-ı asabiyye mübtelâlarının tedavisine mahsûs bir yer olmamasıda hastaların hissen muhafaza tedavisini akim bırakıverdi. Cisminden değil, insanın en muazzez bir cevâhiri olan dimâğından musâb olan hemcinsimiz bizi en çok rikkate getirecek felâketzedelerdendir. Bunun için bu kısım hastalar için yapılan müessese en büyük hizmeti ifâ eder. Her iki te'sîs nâfi' şükran ile karşılarız.

Kavânin ve Nizâmat

Osmanlı Güç Dernekleri Hakkında Nizâmnâme

Madde 1. Genç evlat memleketi mâddeten ve ma'nîfen vatan müdâfaasına hazırlamak ve ölünceye kadar kuvvî ve sağlâm bir vatanperver hasletini muhafaza etmesini te'mîn etmek maksadıyla bir veche âtî güç dernekleri teşkîl olunur:

Evvelâ umûm resmî mekteplerde medreseler ve sâir resmî müesseselerde mecbûri olacak güç dernekleri teşkîl olunur. Sâniyen cemâât mektepleriyle mekâtip husûsiyye-i osmâniyye mezkûr derneklerin teşkîli ihtiyâr ve arzuya terk olunur.

Sâniyen ifrâd millet arasında ayn maksatla dernekler ve cem'iyetler teşkîli ihtiyâr ve arzuya tâbidir.

Madde 2. Arzu ve ihtiyâra terk edilen dernek ve cem'iyetler bir nicesi kendi kanâtları dairesinde tanzîm ettikleri ta'lîmât-nâme ve programlara göre sarf-ı mesâî ve ibrâz mevcûtiyyeti etmek üzere müstakill olarak ikincisi harbiyye nezâretince tanzîm edilecek ta'lîmât-nâme ve programlara ta'bî olmak üzere nazârat-ı mezkûreye merbut olarak teşkîl olunur.

Madde 3. Birinci maddenin fıkra-ı evvelâsındaki mektep gücü dernekleri ve ikinci maddede Harbiye Nezâretinden merbût olarak teşkîl edip <<Osmanlı Gücü Derneği>> nâmı taşıyacak olan dernekler işbu nizamnâme ve bu babdaki ta'lîmât-nâme ahkâmına tâbi' binâen aleyh imtiyazât ve mükâfât ve muâvenet-i kanûniyye ve nizâmiyyeye mazhâr olurlar.

Müstakill bir hâlde teşekkül eden ve diledikleri ünvan ve ism-i cemiyet ise işbu nizâm ve ta'lîmât-nâme hükmüne tâbiyyete gayr-ı mecbûr ve binâen aleyh derneklerin mazhâr olacağı imtiyazât ve mükâfâtâ iştirâk hakkından mahrumdurlar.

Madde 4. Mektep cem'iyetlerinin programları mensup oldukları makâm ile Harbiye Nezâreti arasında tekerrür ettiriliyor. İşbu maksatı ve Harbiye Nezâreti'nin Tokat nezâretini ta'kîb etmek üzere encümen muârefe cihet-i askeriyyeden bir zât a'zâ sıfatıyla ta'yîn olunur.

Madde 5. Osmanlı güc derneklerinin hazırlık şu'besini teşkîl eden izcilik derneklerine on iki yaşından on yedi yaşına olan, asıl güc derneklerine ise on yedi

yaşından yukarı Osmanlılar kabûl olunur. Bunların ta'lîm ve terbiyyeleri Harbiyye Nezâretince tanzîm edilen esâsâta tevfikân icrâ kalınır.

Madde 6. Mekteb-i resmiyye dernekleri yalnız hey'et-i muallime ile talebesinden mürekkeb olup yabancı kabûl olunur. İşbu dernekler mecbûri teşekkül olduğundan teşkîlleri hiçbir müsâade ve tasdîke tâbi değildir, yalnız teşekküllerinden hemân malûmât verirler.

Madde 7. Harbiyye Nezâreti'ne merbût olarak teşekkül edecek cemiyetler Dahiliyye Nezâreti'nin fikri istimsâc edilmek şartıyla Harbiyye Nezâreti'nce kabul ve tasdîk ve himâyeye mazhar ediliyor.

Madde 8. Müstakillen teşkîl edecek husûsi cem'iyetler, cem'iyetler kanûnu mûcibince Dâhiliyye Nezâreti'nce kabul ve tasdîk ve fakat Harbiyye Nezâreti'nin re'yi istihsâl olunur.

Madde 9. Derneklere nizâm-nâme-i mahsûsi ahkâmına tevfikân Harbiyye Nezâretince meccânen tüfenk iâre ve ceb-hâne ve malzeme i'tâ' kılınır. Derneklerin talep ve mürâcaatı üzerine münâsip miktarda ceb-hâne ve tüfenk de veriliyor. Fakat cephânenin esmâni fî-i mîrî üzerinden peşinân tahsîl ve fazla silâhlar muvakkaten iâre olduğundan müddet-i muîn zarfında istirdâd edilir. Kezâ derneklerin mürâcaat ve talebi üzerine dâimâ kullanacakları tüfenkler derneğe esmâni fî-i mîrî üzerinden mukassatan ödenmek şartıyla fûrûht olunabilir.

İâre edilân silâhı çaldıran veya ortadan gaib eden dernekler hakkında ta'kîbât-ı kanûnuniyye zaiyatın icrâsıyla beraber esmâni fî-i mîrîsinin on misli olarak ettirilir.

Madde 10. Husûsi cemiyetlere meccânen hiçbir şey verilmez ancak talepleri üzerine esmâni def'anen ödenmek ve fî-i mîrîye yüzde on zımm edilmek üzere münâsip miktarda ceb-hâne ve malzeme i'tâ kalınır.

Madde 11. Gerek derneklere gerek husûsi cem'iyetlere fûrûht edilen veya tanzîm ettirilen tüfenk ve fazla ceb-hâne esmanî Harbiyye Nezâretince tahsîl tenâkus eden eslahâ ve ceb-hânenin ikmâline tahsîs olunur. Bu ma'lûmla bu üzerinde bir te'sir-i icra' etmez.

Madde 12. Husûsi cemiyetlere satılân tüfenk ve ceb-hâne ve malzemeden istifâ edilen yüzde on fazla ile zâyiâttdan dolâyı fazla tazmîn ettirilen meblağ kezâ (..) tesîr yapmayarak Harbiyye Nezâreti'nin tensible derneklere muâvenet müsâbakalarda mükâfâta tahsîs ve sarf olunur.

Madde 13. Her derneğe nizâmnâme ahkâmına tevfiķan muîn miktarda silâh iâre ver her sene münâsip miktarda ceb-hâne ve malzeme bilâbedel i'tâ kalır.

Madde 14. Müsâbakalar için icâbında derneklere Harbiyye Nezâreti'nin mutesip edeceği miktarda bilâbedel fazla ceb-hâne i'tâ kılınacağı gibi bir zemân mahdûd için fazla tüfenkte iâre olunur.

Madde 15. Cihet-i askeriyyeye âid ta'lîm araziyyesi, endâht-ı meydânları imkân ve müessesât-ı ta'lîmhâne endâht (...) askeriyyeden derneklerin bil-âhire istifâdeleri te'mîn edilir.

Madde 16. Derneğe mahsûs olarak dernekçe ta'lîmhâne, endâht meydanı, emâkin ve sâire mevcûda getirmeğe teşebbüs olunduğu halde arâzî-i hâliyye ve ambariyyeden emâkin müessesât-ı resmiyyeden mümkün olanları temellük edilerek, bil-âhire arz-ı icâbında pek müsâid bir ücret ve şartla derneğe tahsîs olunur. Derneğe bu babda istimplâk arz olduğunu halde arzusu en müsâid şerâit ve ehven (...) ile is'âf olunur.

Madde 17. Muvaffakıyyet-i meşhûd derneklere muâvenet-i nakden ifa' kılınır.

Madde 18. Derneklere ta'lîm ve terbiyyeye muâvenet için Harbiyye Nezâreti'nce zâbitân ve küçük zâbit ve efrâd me'mûr edilir.

Madde 19. Derneklerin umûmi müsâbakalar için dernek a'zâ ve efrâdının seyâhatleri halinde istifâde edecekleri vesâit-i nakliyyeden hükûmete âid bulunanları yüzde elli tenzilât icrâ edeceği gibi kumpanyalar nezdinde de hükûmetçe teşebbüsât icrâ kılınır.

Madde 20. Derneklerin teşekkülünde, maksatında maksata muvâfık bir tarzda maksada muvaffakhissen hizmete ve muvaffakıyyeti meşhud olan zevat suver-i muhtelif taltif olunurlar.

Madde 21. Nizâmnâmesine tevfikân ikmâl-i ta'lîm ile bi-l-imtihân ehliyyet tasdiknâmesi istihsâline muvaffak olan dernek efrâdı nizâmnâmede musarrah ve mükâfât müsâidâne mazhar olurlar.

Madde 22. Derneklerin teşkîlâtını, ta'lîm ve terbiyyelerini, mükâfât ve imtiyâzâtını Harbiyye Nezâreti idâre ve te'mîn eder.

Madde 23. İşbu nizâmnâme târih teşrinden müzeberdir.

Madde 24. İşbu Nizâmnâmenin icrâsına harbiyye nâzırı me'mûrdur.

İşbu nizâmnâme mevkî-i icrâyâ vazî'ni ve nizâmât devlete ilâvesini irâde eyledim

2 Receb 1332, 15 Mayıs sene 1330

Mehmet Reşâd

Sadr-ı a'zam Harbiyye Nazırı

Mehmed Saîd

Harbiyye Nâzırı

Onur

Şeyh-ül İslâm ve Evkâf-ı Humayun Nâzırı

Hayri

Harbiyye Nâzırı

Ahmed Cemâl

Adliye Nâzırı

İbrâhim

Mâliye Nâzırı ve Dâhiliyye Nâzırı Vekîli

Câvid

Şûrâ-yı Devlet Reîsi ve Nâfia Nâzırı

Mehmed

Ticâret ve Zirâât Nâzırı

Süleymân Elbistanî

Posta ve Telgraf ve Telefon

Ozkan

Muafi Nâzırı

Şükrü

Mehr Zâyi'

Şehr-hâl rûminin on dördüncü günü üç taraf nâmına (mehgün?) mehrimi zâyi' eylemiş olduğumdan mezkûr mehr ile şimdiye kadar kefaletim olmadığı gibi hiçbir kimseye dahi borcum olmadığı i'lân olunur.

Nazırzâde Ahmed

Müdüri-i mes'ûl: Haraccızâde İbrâhim Hakkı

[Sivas il Matbaasında tab olunmuştur.]

Kızılırmak'ın Tefrikâsı⁶⁶

Gençlik Vazâifetinden

-4-

Hissen niyetimizin fıkdan, cehâlet târihiyyemizdir. Maksatımı îzâh edeyim: Her işte, her şeyde menfaat-ı şahsiyye hırs ma'lûmunu diğer bütün maksat-ı ulviyye mukaddesemize hâkim bulunur. Saâdet-i umûmiyye ifrâd vatanın ayrı ayrı mes'udiyet mütevellidedir. Umûmun refâhını hâdim olacak teşebbüslerden kendimize de bir hisse-i saâdet ayrılması tabîdir. Fakat hırs-ı itfâ' nefsi takdire mâni' olur. Faide-i umûmiyye istilzâm edeceği bedîhî olduğu halde şahsımıza doğrudan doğruya tevlîd-i semâret etmeyen her şeyden nukul ile derhal başka cihete, cebimizi daha çabuk doldurabilecek başka bir vâsita-i menfaate tevcih mesâî ederiz.

Bir de hırsı çah ve şöret daha doğrusu muhitimizin ta'bîr vecihle desinler emel ve hissiyle meydân-ı teşebbüsâta atılırız. İzhâr-ı gayret ve fedakârıda hakikaten emsâlimize tefâvuk ederiz. Lâkin ufacık mazhariyyet ikbâl veya âdem-i muvâffakiyyet âmâl bütün bu fa'âliyyet müfritimize ta'kîm ettirmeğe kâfidir. Evet nâil-câh külah olduk mu bizce maksat husûle gelmiştir. Artık didinmek ve yorulmak boştur. Hani en hayırlı teşebbüslere bile ihâle-i sem' himmet ve i'tibâr etmekle başlarız: –Biz çok çalıştık bizi herkes bilir bir ardasız...

Yâhûd bu emel sefilimize, bu ve şu maksatımıza vâsıl olamadık, olamayacağımızı anlâmak o işten yine çekiliriz. O fa'âliyyet ve gayret ca'liyeden

⁶⁶ Gazetenin [s. 57]'de yer alan tefrika

derhal (...) ederiz. Hem butün hayâta, cihâna memlekete siyah nefret yağdırıyoruz: – Efendim mûhît âdem kadri bilmiyor ki. Yazık dahi emeğime? Bunları şühûd-ı târihiyye ile ispâta makalemizin sehmi müsaid olmadığı gibi halkımızn hâlet-i rûhiyyesini en iyi bir şekil teşkîl eder.

İşte görülüyor ki sebatsızlıklarımızın, ittırâtsizliklarımızın birisi seyyie ahlâkıyyemizdir. Hissen niyetin (...). Azm ve teşebbüslerimizin kasıt ve ehemmiyyetini takdir ve ona hissenniyetle râbıta-ı kalb ve zikr edenler hidemât mübeccellerini ihrâz ve câh ve şöhret gibi dahi alçak emellerin husûlune alet olarak isti^mâle tenezzül etmezler.

Adem-i tebanızdaki esbâbın diğeri biri ve en mühimi de vusul ve husûl maksat için birçok mâvak'a ve müşkülâtı iftihâm etmek maksatımızdır.

[Numara 21]

[İkinci Nüsha]

KIZILIRMAK

320

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 12 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 15 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

12 Şab'an sene 1332, 22 Haziran 1330, 25 Temmuz sene 1914 Pazar Sivas

[s. 60] Milliyet Yolunda...

Vatanın ihtiyâcını aramak, bulmak yolunda i'mâl-i efkâr edenler arasında hayât ve hissiyât üzerinde tevakkuf edenler az değildir.. Fakat bu tevakkuflar ekserriya geniş bir yolun ağzında ba'zân müstevî bir çığırın tâ kapısında vuku' bulduğu için her ferd mütevâkîf orada yürüyecek bir yol buluyor, ilerliyor...

Ya'ni hayât ve hissiyât-ı umûmiyye üzerinde acele fikr eden kalemlerin her biri mübâhide kendisine bir zemin ifâde bulmakta müşkülât çekmiyor...

Herkes hayât-ı ictimâiyemizin noxsânlarından hissiyyât umûmiyye ve milliyenin cereyanlarından bol bol bahsedabiliyor..Ancak bu bahsler dâima bilgiye, dâima nazariyyât-ı alimiyye ve ictimâiyeye istinâd ediyor görgü ve duygu nazar-ı i'tibâra alınmıyor... Onun için bizde henüz milletin ruhûna girerek ihda' edilmiş bir esere tesâdüf edilemiyor. Başka yerlerde her eser san'atın bir şâhıstan ziyâde bir milleti temsîl ettiği görülüyor..

Meselâ bir Fransız san'atkârının vücûda getirdiği bir eserde mutlaka bir Fransız ruhû vardır. Çünkü san'atkâr zâde-i fikrini bir Fransız düşüncesiyle meydana gelmiştir.

Şüphe yok ki elde edeceği gaye de kendi ruhûna ve hayâtına muvaffak olacaktır. Bu bir tabîî hâdisedir ki göstereceği bedâlarda icâd ve ibdâ edeceği eserlerde bir ruh-ı millî ibrâz edemeyen milletler dâima temsîle müsâid olur, dâima temsîl olunur.

Bu bedâhet der ki Avrupa efkârını henüz râbıta-ı milliyyesine tamâmıyla sarılmamış olan milletleri temsîle sevk ediyor. Ve tâbîî bir hâl olarak milliyyetini; an'anâtını bilmeyen, idrâk edemeyen milletlerde temsîl olunur.

Bunun sebebi Avrupalıların görgü duygu üzerine etmeyen bir bilgiye sahip olmalarıdır. Şu mukaddime ile ârz etmek istediğimiz şey milletlerde hiss-i milliyyenin nasıl doğduğunu mümkün mertebe anlatmağa çalışmaktır.

Biz istiyoruz ki bizde, bizim muhitimizde vücûda gelen her eser san'atta her hâl ve hareketde, yazılân söylenen şeylerde hulâsa bütün mevcûtiyyetimizde bir millet ruhû canlânsın; bir hiss-i millî ihtirâz etsin... Fakat buna muvaffak olmak için düşündüğümüz çâreler nedir..

Şüphesiz ki evvelâ çocuklarımızı millî an'anâtimıza sâdik olarak büyütme, sâniyen hâlka an'anât-ı milliyyeyi hissi bir sûrette telkîn etmek, bu yolu bilmektir. Ma'rifet, tahsîl bunlar ikinci derecede kalır... Ve birinci terbiyye –ki an'anî ve millî terbiyyedir– güzelce verildikten sonra öğretilecek her şey dâima temsîl tarîkiyle ya'nî gaye-i millî gayb edilmeksizin dimağa birleştirilmiş olur.

Yoksa henüz ecdâdının yollarını öğrenememiş, an'anâtını zabt edememiş olan bir çocuğa Anglosaksonlardan bahs eylemek Fransa inkılâbını anlatmağa çalışmak abes olacağı gibi çocuğu ilk safha-i hayâtında gayesizlikle, tereddüde, daha doğrusu kimsesizliğe sevk etmek olur..

Damarlarında başka bir kan cevelân eden dimâğı ecdâdının düşüncelerine vâris olabilecek bir halkıyyatta yaratılmış olan bir gence yabancı ruhû telkîh etmek elbette istenilen gayeyi elde etmeğe mâni olur, hiss-i millîyi hâlka telkîn edebilmek içinde evvelâ onun ruhûna girmek onun gibi düşünmek, sonra anlâtmak lâzımdır ki tenvîr vazifesiyle mükellef olanlarca bu en mühim bir gâye olmak gerektir.

Bizce hâlkı tenvîr etmek –evvelâ düşünceyi ruhû tenvîr etmek lâzım olduğuna göre onlara bilmediği şeyleri söylemek değildir (Hissetmediği şeylerle bir anlâtmak ise abes ile iştigal olur.) (...) hissedip de toplayamadıkları bir şeylere mevcûtiyyet vererek kendilerine tekrar etmektir. Bir kere siz o mevki'e gidiniz. Onlar gibi düşündüğünüz hissiyatınızı onlara tevfiğ ediniz sonra göreceksiniz ki sizin hayâtınız üzerine söylediğiniz şeylere onlar müşterektir. Ve inancaksınız ki onların duygularına biraz da bilgi inzimâm edecek olsa ayn sizin ta'kîb ettiğiniz gayeyi bulacaklardır.

İşte hiss-i milliye doğrudan, milliyyet mefkûresini meydana çıkararak seni terbiye ve tenvîr yolunda hiss ve ruhû bir gaye ta'kîb etmektir.. Yine tekrar ederiz ki yalnız bilgi bu yolda maksat-ı temîn etmez ve birazda duygu lâzımdır.

Hatta diyebiliriz ki ekseriya belki temsîle yol açar.. Terbiye-i ibtidâiyye-i milliyyesini almadan tahsîle sevk edilen ve bilhassâ gaye-i milliyyeyi ihâta edilmeksizin sarf-ı tahsîl için Avrupa'ya sevk edilen gençlere ba'zân millî tahsisâtını tamamen gayb etmiş olanlara da tesâdüf edilmektedir. Bu hakikât kabûl edildikten sonra evvelâ dînin terbiye-i ibtidâiyyesi böyle bir takım yabancı ve hiss-i miliyye bî-

gâne ve bile de mutlaka temsîl için çalışan ellere tevdi' eden millete acımamak elden gelmez.. Çünkü bizim nazarımızda her milliyet mukâdestir.

Behic

KUSUR NE HACIDA NE HOCADA BELKİ KARI KOCADADIR

Harb-i ahîrdeki mağlûbiyyet fâciamız şüphesiz efkâr-ı miliyyede mühim bir te'sîr, azîm bir intibâh vücûda getirdi. Hiç olmazsa esbâb mağlûbiyyetimizi taharrî için bir temâyül uyandırdı. Dikkat edilirse bizdeki hareket-i fikriyye asıl o zaman başlâmış ve gittikçe yeni yeni kesb i vü'sât eylemekte bulunmuştur.

Bu uyanıklığın zûhuru zâten pek tabîî ve muntazır idi. Az çok behre-i tarîhisi olan dimağlar bu inkılâbı, inkılâb-ı fikriyyeyi beklemede pek haklı idi. Çünkü mevcûtiyyet milliyyesini hissetmiş olan milletler için veya milletlere mağdûriyyet-i miliyyelerini hissettirdiği için felâketler (...) ve taalî olmuştur. Kervan ve vasıtadan on dokuzuncu asrın üstüne kadar parça parça hükûmetlerden mürekkeb olarak kalân İtalya, Fransa ve Avusturya zorbalarla uyandı. Bu müteferrik kuvvetler toplanarak bir hükûmet İtalya hükûmetini vücûda getirdi. Almanya ve Fransa hükûmetleride terakkiyat ve kudretlerini yekdiğerine karşı olan tecâvüzlerine medyundur. Almanya Nabula'sının Fransa Bismark'ı mahsul-ı dehâletidir. Fakat o milletler felâketlerinin esbâbını⁶⁷

Çağlayan:

Birisi anlâtıyordu:

Bilir misiniz? Târihte ezmine-i kabl-ül-târihinde denilen bir takım devreler vardır: Taş Devri, Tunç Devri, Demir Devri vesâire...

Bu devreler ne insânların kullândıkları alanlara nazaran taksîm edilmiştir. Orasının lüzûmu yoksa da bunu nakletmekten maksatım bu kanûn tekâmülün her şeyde câri olduğunu söylemek için bir girizgâh bulmak idi.

Meselâ mektepler nazar-ı dikkate al. Orada da bu devirlerin icrâ-yı hüküm eylemiş olduğu görülür.

⁶⁷ Devamı [s. 61]'de

Mekteplerde taş asma devri, uzun sarık devri, falâka devri, bir tâne daha vardı hâtırına gelmedi. Cânım geçen sene İstanbul'da bir kız mektebinde keşfolunmuştu.

Hâ!.. Teşhîr, Göğse levha tatbik edilerek yüze tükürmek devri, bunlar darp devrinin aksâmındadır. Sonra tekdîr devri gelir. Onunda derece-i sâniyede şu'beleri vardır.

Bak sen saydın da hâtırına geldi. Meşrûtiyetleri de böyle devrelere ayırırlar, o nasıldı?

Dinle: Yaşasın şap şap devri, istemezük devri, lâf devri, düşünce devri.

Bu devrede tıbkı târihi de demir devrine benzer. Nasıl ki insanlar da boy bulur bulmaz medeniyete dâhil oldular.

İşte düşünce devresini müteâkip de iş devresi gelir ki onda da saâdete nâil olur.

Şu (...) nazaran en geri kalmış olan kısım kahvelerde kalmalarımızdır. Onlar hep lâf devrindedir. Dumanlı lâf savurmakta kalmalarıyla kahvehâneleri bile.....

Peki ama bunları çalıştırmağa bir çâre bulunamaz mı?

Bir def'a nakledelim:

Bu kaç sene evvel kalem reisleri maiyyetlerinin lâflarına nihâyet vermek, iş görmelerini temîn etmek için her kalem odasının kapısında şöyle bir levhâ asmışlardı. (İşi olmayanların kalem odalarına girmeyip oturmaları mümkündür.) Birkaç gün sonra bütün me'mûrların çarşıda pazarda gezdiklerini gördüm, esbâtını sordum.

(...) artık amirlerimiz bizi ishâl ediyor.

[s. 61]⁶⁸ ettiler tedkîk eylediler. Buldukları çârelere tatbîk etmek sûretiyle yükseldiler ve bugün cihânın umûrına müdahale edecek bir kudrete nüfûz siyasiyye mâlik birer hükûmet muazzama oldular.

⁶⁸ [s. 60]'da yer alan "Kusur Ne Hacıda Ne Hocada Belki Karı Kocadadır" başlıklı yazının devamı.

Bu hakayık târihine bize ma'lum olduğu için harbin âkıbetinde çoğumuz me'yûs olmuşuk. Lakin itlâ' târihiyyesi olan nurlu kafalar âzimlerinden milleti yaşatmak ümîdinden nikûk etmedi. Edemezdi. Mağlubiyet onları kusurlarımızı, noksanlarımızı aramağa göstermeğe sevk etti. Fi-l-hakika öyle oldu.

Hârpten sonraki vesâit neşriyyemizi ta'kib edenler bilir. Bütün matbûât avâmil inhizâmını göstermeğe başlamıştır. Mağlubiyetimizin esbâb-ı hakikiyyesini gösterdiği için bu âsâr mütâlaaya şâyândır. Bunların birçoğunu okudum. Herkes bir nokta-i nazardan serd-i mu'tâd ediyor. Lakin hatırlamıyorum bir eser veya makâle en ziyade nazar-ı dikkatini celb etmişti. Çünkü asl çıbanın üstüne parmağını basmıştı. Orada müessirât mağlubiyetimizden olmak üzere bir birçok noksanlar ta'dâd edildikten sonra deniliyor ki: [Bu muhârebede Bulgar muallimler Türk muallimlerini yendi.]

İlk nazarda bu hükmü tasvîp etmeyecek bulunmaz sanırım. Cidden düşünülecek olursa Balkan ırkı Türk ırkını mağlûp etti. Çünkü târih ve ilm tasavvur-ı akvâm nokta-i nazarından Türklerle Bulgarların karâbet ırkıyyesi müsellemdir. Ya'nî aynı kabiliyyât-ı askeriyye Türklerde mâliktir. Hatta fazla olarak Türklerin bütün fâil ve o sâfi engâverâne ile süslenmiş altı asırlık şerefli bir târihi, sürekli bir hayât-ı askeriyyesi vardır. Aradaki fark yalnız onlar icâbât zemâniyyesi tevfiik-i harekât ederek yetişmiş bir millet, biz ise değil asrın levâzımına riâyet eylemek hatta i'tiyâdât-ı mâziyyemize bile isti'mâlden sakat kalmış âtil bir uzvu, onlar hareketlerini tevlîd edeceği semereleri idrâk ile ihtiyâr eden bir ırk, biz mevki'nin hamiyetini anlamayarak kör körüne muhâfazada inâd eden kalmaz.

O halde yukardaki hüküm tasdik edilmiş demek olmuyor mu? Çünkü mes'ele-i maârif temâs etmektedir. Lakin o hükmün derece-i isâbetini anlâmak için her iki taraf ordusunun ahvâlini mukayese etmek lâzım:

Bulgar askeri mektep medrese görmüş, fenne âşinâ münevver ifrâddan mürekkep idi. Bizim kuvâ-yi askeriyyemizi ise nereye ve ne için gittiğinden bî-haber bu tür levâzım-ı maddiyye ve ma'nevîyyeden mahrûm kuru kalabalığından ibâret idi.

Bulgar muallimleri Türk muallimlerini galebe çaldı demek için mektep görmüş efrâd ile düşman karşısına çıkmış olmak iktiza eder. Eğer aynı derece-i tahsîli görmüş efrâdıyla harbe tutuşup da mağlûp olsaydık o zemân muallimlerimizin

yenildiğine hükm etmek doğru olurdu. Binâen aleyh Bulgar muallimleri Türk muallimlerini mağlûp etmedi. Bulgarların muzafferiyetini muallimleri kazandı dersek bir dereceye kadar te'vîl kabul eder bir söz söylemiş oluruz.

Mamafih mes'eleyi biraz daha açıklayalım. Artık tezâhür ediliyor ki hiçkimseye isnâd-ı kabâhate hakkımız yoktur. Bir hey'et-i ictimâiyye arasında tahsîs ile muallimlerimiz şöyle, askerimiz böyle gibi sözlerle atf-ı hatâ edecek mahaller aramakta hiçbir isâbet bulunamaz.

Çünkü bu harpte ilm cehli teceddüd gören ki, ibret atâlet, milliyet, âdem milliyeti âlet etti. Binâenaleyh kusur ne hacıda ne hocadadır ancak bütün millettendir. Evliyâ-yı etfâldedir.

Çünkü bu kadar felâketlere bâhis olan şey ilm ve ma'rifete karşı lakâyde bî-gâne kalârak ordularını mektebin aguş-ı terbiyyesine tevdi etmişlerdir. Aile reisleri en ağır bir vazife ile mükelleftir. Eğer evlatlarını mekteplere vermemekte devam ederler. O zemâna göre yetiştirilmeleri (...) için teşebbüsâtta bulunmazlarsa (...) hayâtımıza daîma hüsrân daîma harmandır.

Bizde mekteplere lâyık olduğu nazar-ı hürmetle bakan kaç aile vardır. Beraber mektebe gelecek çocukları mükemmel bir terbiyye-i ibtidaîyye ile mücehhez ederek göndecek aileler hemân yok gibidir.

Bilâkis onlar Balkanlılar bir büyük feylesofumuzun dediği gibi (küçük insân) olduğunu tesellüm ettikleri için kendilerinde ileride her şey olmak kabiliyeti bulunduğuna kanî oldukları çocuklarını ona göre terbiye ediyorlar ve (...) muallimlerin dest-i hamiyet ve gayretine tevdi'de (...) etmiyorlar.

Muallimlerde sarf-ı mesâî ederek bu genç dimağlara yurd fikirlerini muhabbet-i milliyye hislerini telkîh ediyorlar.

Avamîl sukutumuz pek müteaddiddir. Hulâsa Balkanlıların (...) emîn eden şey aileleri olmuştur. Balkan aileleri Türk ailelerini mağlûp etti. Fakat bu günün her düşünceli ailelerinin o çalışkan muallimlerinin yetiştireceği yeni nesil, alışık değil. Balkanlısına hatta cihâna fermân okuyacak birer (...) olmak üzere yetiştirilecek ve o nesil fa'âlin mesâisinden münhâsıl saâdet güneşleriyle yurdumuzun her köşesi pîrâyedâr olacaktır.

Ârifin Aşkı

Hâmid akşam yemeğinden sonra odasına çekilmiş, yazı masasının başına geçerek İstanbul'da, Avrupa'da bulunan arkadaşlarına ayrı ayrı mektuplar yazmıştı. Onları zarflara yerleştirdi ve üzerlerine armalarını yazdıktan sonra kalktı, bir sigara yaktı ve aşağı yukarı gezinmeğe başladı.

Her akşam birkaç saat mütâlaaya dalâr, oldukça istifâdeli bir vakit geçirirdi ve bu âdetine pek riâyet-kâr bulunurdu. Onun fikrinde ikmâl etmiş olduğu küçük ve büyük mektepler onu ilimler, fennlerle çok mücehhez edememiş, bilakis dimağını inkişâf ettirerek ona her ilmin miftâhını teslîm etmişti. Miftâhları kemâl-i dikkat ve ihtimâmla dâima hissene isti'mâl ederek her arzu ettiği ilmin sâhibi olacak, istediği meslekte tekemmül ve teâli eyleyebilecekti. İşte bu kanaât onu dâima çalışmağa, okumağa sevk ediyordu.

Bu akşam Hâmid bu güzel (...) sarf-ı nazar etmek ihtiyâcını duydu. Pek güzel hâtıralarla merbût ve güzel bir vazîfe ile mensûb olduğu bir mektepte dâima şayan-ı takdir ve tahsîn gördüğü bir arkadaşının (...) bulunmuş ve pek ziyade yorulmuştu. Artık biraz istirahat muhtâc idi...

Odasında yalnız kalmağı da istemiyordu. Sigarasını attıktan sonra küçük kurnaz kardeşi Cevdet çağırıldı: Ben anneme gidiyorum sâat dörtte dönerim dedi ve aşağı inerek kapıdan çıkıp gitti.

Âzim Beğ'in evi uzak değilse de yakın da değildi. Gâyet hoş bir mehtâb her tarafı, husûsiyle dar çamurlu sokakları aydınlatıyor, hissiyat-ı şâirânesini kabartıyordu.

Hâmid yolda ilerledikçe fikrini bir suâl dâima işgal ediyordu: <<Aceba Âzim yine dalgın dalgın düşünüyor mu?>> diye kendi kendine soruyordu. Hakikat, son günlerde Âzmin hâlinde, hareketinde tebdîl hiss olunuyordu. Lâkin sebebi anlaşılâmıyordu.

Âzim ve Hâmid bu iki genç birkaç seneden beri görüşürlerdi. Ve dâima ciddi mübâheselerle iştilal ederlerdi. Birçok mes'elelerde hem iknâ oldukları için de pek ziyade sevişirlerdi. Hâmid arkadaşının evine yaklaştığı zemân o kadar sevdiği

Âzmin şu tebdîl hâlinin sebebini anlâmağa karar vermiş ondan sonra kapı ziline düğmesine parmağını basmıştı.

Âzim arkadaşını tebessüm bir sima ve mültefet bir lisân ile kabûl etti, onu her gün oturduğu baş koltuğa geçirdi. Bu gün kendisiyle görüşmek emelinde bulunduğundan Hâmid'in birden bire gelmesine pek ziyâde memnûn olduğunu sâde bir lisân ile anlattı.

Henüz on yaşını ikmâl etmek üzere bulunan sarı altın saçlı iri mai gözlü dilber Sahbiyye'nin, Âzmin bütün varlığıyla sevdiği zekâ ve terbiyesinin inkişaf ve tekmile son derece çalıştığını küçük hemşiresinin güzel pamuk elleri arasında kemâl-i i'tinâ ile getirdiği köpüklü kahveler içildikten sonra Hâmid fikrini tırmalâyan mes'eleyi kurcalamak üzere söze başladı. Ve güzel bir münasebet [s. 62] getirerek <<son günlerde hâlinizde bir tebdîl hissediyoruz. Fakat sebebini bilmiyorum>>dedi.

Âzm'in gözleri simâsını tezyîn eden hafif bir tebessümle beraber parladı, dudukları kımıldadı: <<Bahtiyârlığımı teemmül ediyorum>> dedi. Bu kısa, fakat bâliğ cevap karşısında Hâmid pek ziyâde müşehhes oldu. Ancak yine bir hakikât elde edemedi. İstîzâhı andırır bir tarzda refikinin necip simâsına nazarını dikti durdu.

Âzim Hâmid'e hakikâten ifşâ edilmesi zemânının hulûl etmiş olduğunu artık anlamış idi. Hissine, fikrine şimdiye kadar iştirâk etmiş olan arkadaşının bahtiyârlığından bir hisse ayırmak lüzûmunu da pek takdîr etmiş idi. Biraz düşündü taşındı, nihâyet açıldı:

Hâmid, kardeşim sen ve ben senelerden beri şu küçük ev senelerimizde dertleşiyor, ulu milletimizi bu günkü (...) kaldırarak yükseltmeğe vicdan (...) borçlu olduğumuzu i'tirâf ediyorduk. Bizim bir arzumu, asıl bir emelimiz vardı. Lâkin o emeli muhakkak nazarımızda tecessüm ettiremiyor, ona bir şahsiyyet veremiyor idik. Bundan bir ay evvel tâli', tasarruf beni büyük bir şahsiyyetin karşısına çıkardı. O necîb ve ulu zât ilk görüşmemde kalbimde bir incizâb hasl olduğunu rûhen bir âşînalık bulunduğunu hissettim. Ayrıldıktan sonra sık sık ziyâretle mümkün olduğu kadar mazhar-ı ilhâmâtı olmağa pek ziyâde muhtaç olduğumu anladım. Tekrar tekrar nâil vâsıl oldum. (...) kuvvet (...) buldu. Bu gün kalbim, gönlüm, bütün varlığım müsahhardır.

Bu da pek tabîdir. İrfânı iktidârı, kemâlâtı ile memleketimizde teferrüd ederek bir mevkî mümtaz sâhibi olduğu halde herkese, husûsiyle gençlere ibrâz ettiği mahviyyetin derecesi cidden tasavvurun hâricinde millî mefkûre hakkında öyle kavî ve kat'iyen sarsılmaz bir imâni, eksilmez bir kanâati var ki musâhabet bir feyzinde bulunup da meclûb ve meczûbu olmamak mümkün değil.

İşte bu daha bugün sönük olan şu memleketin muhit irfân ve mârifetinde yarın için öyle zinde fa'âl ve münevver bir gençlik yetiştirecek ki yârda agyarda çar naçar (...) olacaktır.

Hâmidciğim, şu muhîtin yüksek seviyyeli bir genci olmak i'tibârıyla seninde o mürşid-i irfân ve fâziletten müstefid ve müstefiz olmanı tavsiye ederim. Fırsat-ı kuvvet etmemek en güzel bir âdettir.

Binâen aleyh başka söze hâcet yok. Git, gör, anlâ, bağlân, bu yolda da hem (...), hem mesleğim evvel ve baytiyârlığımı iştirâk et ki saf, samimi, aşkımın, şahsa karşı değil fazîlet ve kemâlâne karşı zarûretinde bulunduğum mimar-ı muhabbet ve garâmın derecesini takdîr ve ta'yîn edebilecek.

Hâmid arkadaşının samîm kalbinden gelen şu sözleri kemâl-i ciddiyet ve messeret ile dinledi. Mezâyâ-yı şahsiyye (...) zemân zemân dilediği (...) meftûn ve meclûbi oldu.

Ve bir gün kalbinde hafif bir heyecan, bütün varlığında büyük bir istek olduğu halde onun dergâh-ı feyyaza doğru şütâb etti. Artık evde Âzim gibi müsahhar bir dimağ meczûb bir kalb ile (...) avdet ediyor bende Âzim gibi âşık oldum deyip duruyordu.

Haseki Oğlu

Düşündüm ki...

Memleket irfân i'tibârıyla pek geri herkeste büyük bedbînî var. Vifâk yerine nifak icâd yerine ayrılık emelleri, cereyânları görülüyor. Mülk çorak, ahâli çıplak. Velhâsıl birçok ezici, üzücü düşünceler. Ye's değilse bile te'sîr verici haller var. Dertlerin birde dermânlarını araştıralım. Bu dermanları araştırırken ibtidâ hâtıra gelen şey şu oluyor.

Maârif:

Evet, nice zamanlardır tekrâr edip durduğumuz fakat (...) henüz elde edemediğimiz matlub: Bilhâssa biz Türkler acûluz: herhangi bir emelimiz bir tahammûlümüz olursa olsun onun hemân husûl-pezir bir oluyorsa seni arzu ediyoruz böyle şöyle olmadığımı bizim için ye's hâzır. Meselâ ibtidâ Samsun-Sivas Şömendüferi inşâsı mevzû-i bahs olduğunda kim bilir ne kadar hâlkımız onun hemân bir duâ' kerâmetiyle vücûda gelircesine sür'atle hitâm bulacağını ummuştur. Fakat aradan zemânlar geçip de yine ortada şömendifer nâmına bir şey görünmediğini görünce hepsi:

Şömendifer, şöenfider diyorlar ama galibâ o da biz öldükten sonra gelecek!

Diye mırıldanmağa başlamıştır. İşte maârif hakkında da hâl aynıdır. Pek çokları bu babda şu sûretle sert müdâfaa eyliyor. Bu memlekette eyice zemândır maârif var. Fakat ihriyâcâtımızdan hangisini kendimiz tedârik ve tehvîn edebilecek bir dereceye geldik?!

İşte bunlar öyle muazzel bir takım hâlet-i ruhiyyenin tezâhür ettirir ki en âzimkâr evliyâ-yı umûra bile düşündürebilecek kadar (...). Hâlbuki mes'elenin esâsı basîttir. Ne onun ne de berikinin maksatı iş görmek değil, tenkîd etmektir. Bu münâsebetle Nasr-ül-din Hocâ merhûmun bir kıssası hatırıma geliyor.

Merhûm araba üzerine (...) yaptırmış. Niçin böyle araba üzerine yaptırdın? diye soranlara, ağzı şu tarafta olmalı idi yollu i'tirâz edeceklere karşı arabaya o vecihle çevirmek için yaptırdım, demiş.

Gerçi Nasr-ül-din Hocâ merhûmun devrinden çok uzaklaşmadık <<fakat, halâ onun korktuğu ihtimâlden uzaklaşmadan "kimi nalına kimi mihına verir">> misline mâ-sadak hâlkımız daha pek çok.

Bu hastalık öyle bir hastalık ki diğer emrâz gibi devâsı hâricden tedarik ve i'tâ' etmekte gayr-i kabil devâ yine dâhilden olabilecek.

O hapı da sahte, köhne fikirlerle meşbû' olan dimağlarda bir nur-ı hakikât iş'âl edilecek bunu iş'âl edecek olan maârif olacak ne kadar teşekküre şayândır ki Sivas vilâyeti maârif husûsunda bütün müşkülâta rağmen büyük hatveler atmaktadır.

Şehirleri bırakınız, hatta köylerde bile son sistem mektep binaları inşâsına başlanmıştır. Böyle giderse ümit edebiliriz ki iki sene zarfında hemân iyi elverişli mektep binalarına her köyde mâlik olabilirsiniz.

İşte bu fena düşünceleri bu ye'sleri iyiye, ümîde kalb edebilecek olan numûneleri olacaktır. Ondan sonra nazarlarımızın dikileceği bir yer varsa o da dar-ül-muallimlerimiz olacaktır. Burası da her sene muntazaman otuzar tâlebe eriştirilebilirse artık âtîden emin ve ümîddâr olabiliriz.

A.R.H.

Vatan

Fransız akademisi âzasından Ankad Şenber Emil Fake'nin vatan fikrinin tahlîline dâir telîf eylediği eserin tercümesinden

Mâba'd:

Fakat bence tereddüde bile mahall yok ki Hazreti İbrâhim'in vatanı kendi kâbilesi ecdâdı, bîraderleri, vatandaşları, evlâdı ve ahfâdından ibârettir. Esâsen kudûma-yı enbiyadan birisinin vatanını sormak garip bir şey olur Volter ısrâr ediyor. Bir musevînin vatanı nerede olabilir:

<<Kusumbere Yahudisinin vatanı âceba Kusumbere midir? Musevîler orada tazyîk ve ta'kîbden sâid bir şey görmemişlerdir; yoksa Kudüs şerîfimizdir! Fi-l-vâkıa mukeddemâ ecdâdları bu taşlık ve akm memleketde ikâmet etmişdirler: Fakat bu gün şehir Türklerin elinde bulunmaktadır. Binâen aleyh onların vatanı yoktur. Zirâ Kerkarız üzerinde bir karış toprağa bile mâlik değildirler.>> Şu hâlde Mûsevîlerin dünyanın en vatanperver milleti olmaları kendi an'anelerine Mûsevî olan her şeye karşı besledikleri fart merbutiyyetleri nereden ileri geliyor? Bunun cevâbı pek sâdedir. Vatanperverlik bu an'anâtdan ibârettir. Vatan an'anâta karşı beslenen ihtirâm rağbetteki zemândan (...) ileri geliyor. Sûal olunan Mûsevî'nin vatanı Kusumbere ve yâhud Kudüs değil, onun vatanı İsrâil'dir. İşte vatanperverlik sübûtunda toprağa merbutiyyetin âdem-i lüzûmundan bu hissene derece-i kuvvet ve ulviyyeti tezâhür etmektedir.

Volter devâm ediyor: <<(…) mâlik olduğunu silemeyen (...) ba'zân bir paşanın esîri olan bir Yunanlıya vatan kelimesi ne derece yakışabilir? Volter hatâdan

hatâyâ düşüyor. Zirâ o gibi milletleri vatansız ve hâtırat-ı târihiyyeden mahrûm addediyor ki bilâkis son derece vatanperver olmakla ma'rûfturlar bu hiss onlara hâtırat-ı mâziyyelerine karşı gösterilen merbutiyetten telkin edilmişlere (...) telkîn edilmiştir. Militanlara (...) silâhlara inandıklarındandır ki Yunanlılar bir millet olmak istediler ve muvaffik olabildiler.

Volter suâl ediyor: <<Râhibler bir vatana mâlik olduklarını söylemeğe cesâret edebiliyorlar mı? Vatanları semâdadır diyorlar. Evet, fakat bu dünyada onların vatani olamaz.>> Râhip de hiss-i vatan başka bir sûretle tezâhür etmektedir. Onun vatani kendi nizâm ve intizâmı ve rütbesidir. Bunlara karşı hissettiği samîmiyyet Mûsevî'nin İsrâil'e ve Yunanlıların hâlâ da merbûtiyyetine müsâvidir. Vatan hâtırat ve an'anânat içerisinde yaşayan bir uzviyyet ictimâiyyede Fırad'ın yekdireğine tevâlî etmekten ibârettir. Râhib, vatan-ı maddî hâricinde (...) topraktan âzâde olarak vücûda gelmiş olan vatanperverliğin numûnesidir. Volter münzevîlerden bahsedilmiştir. Fakat münzevîlerde nadirdirler. Ve bir müstesnâ teşkîl ederler. Bu da insânların bir vatana malîk olmağa ne kadar muhtaç olduklarını gösteriyor. Zirâ istisnâ'lar kaide-i umumiyeyi ihlâl etmeyip, onun takviyyesine yardım ederler. Sûni veya hakiki bir vatana insanlar ile-l-ebed merbût bulacaklar bu vatan ister toprak üzerinde kökleşmiş isterse fikirde temerküz etmiş bulunsun.

L. K.

Ma-ba'dı var.

-İ'tiyâd-

Fransız ulemâ'sından Lâkondamin nâmındaki zât tâbi' ve ahlâk insân üzerine mühim roller oynayan tecessüs arzına mübtela idi.

Zavallı âlim; âkrabâsından arkadaşlarından konuştuklarından hepsinden gizli ve mahrem sırlarına vâkıf olmak isterdi. Bu arz müthiş getirdikçe (...) bir hâle getirmişti. Lâkondamin, bir gün arkadaşlarından birini ziyârete gider hâneye varır, içeriye girer, hoş beşten sonra arkadaşı:

Afedersiniz mösyö, birisine acele ve mühim bir mektup yazıyorum. Müsâade buyurulursa bitireyim dedi. Âlim.

[s. 63] – Hay hay yazabilirsiniz der. Arkadaşı teşekkür mektubu yazmağa başlar; Âlim sigarasını çıkarır yakar sigaradan çıkan dumanın (...) megûl olur.

Oda dört köşeli merbavâri âlafranga döşenmiş yazı takımı da sağda duvarın dibinde oturulacak koltuklar solda...

Lakondamin'in i'tinâ'yı içini kurt gibi yemeğe başlar. Artık oturduğu yerde kendisini bir şey ile ilgilendiremeyecek hâle gelir. Mektubun içine âceba neler yazıyor ne cevherler!!! Ne elmaslar!!! Yavaşça kalkar odanın zemini yumuşak halılar (...) olduğundan ayaklarının ucuna basarak omuzuna kadar varır mektubu okumağa başlar. Arkadaşının gözü yazı masasının üzerinde bulunan aynaya tesâdüfen ilişir. Âlimi görür kızar. Anı mahcûp etmemek için sesini çıkarmaz fakat mektubu şöyle nihâyetlendirir: <<Size daha yazacaktım lâkin omuzumdan Mösyö Lâkondamin, mektuba bakıyor fakat yazmacağağım...>>

Âlim şu yazıları okuyunca şaşırarak ardakadaşının omuzuna yavaşça vurur.

–Afv edersiniz ben bakmıyorum iftirâ ediyorsunuz! der. Arkadaşı bu sözlerden hayrette kalır... İşte ihmâl ederek alıştığımız böyle fenâ âdetler bizi gayr-i müdrik bir hâlde mahcûb eder ve sukut-ı ahlâkiye uğratar.

Dar-ül-Muallîmin âliyyeden Sadûllah Alî

Memleketimizin Yavrucaklarını Terbiye Eden Ellere

Terbiyede Gaye: [Mükemmel Âdem] yetiştirmektir. Bedenen ve zihnen kuvvetli olan ve bu kuvveti şahsen hayrına ya'ni ahlâkî sûrette sarf eden âdem demektir. Eski usûl terbiyyemiz nisbetle yeni usûl terbiyyenin vakayi' üzerine tatbîk şudur: Sıksa, âciz vücutlu, dikkatsiz, muhâkemesiz, kalpsiz meselâ hissiyyat-ı vataniyyesi sönmüş, âzmden, teşebbüsten sabır ve sebâttan, cesâret, şecâat, i'tidâl-i dem, fedâ-yı nefis gibi o saf ahlâkiyyeden mahrum bir çocuktan bir gençten Rumeli Muhârebelerinin meşakkatlarına mütehammil ticâret ve zirâat hayâtının eziyetlerine mukavim bir beden eşyâyı, kâinâtı görür. Kazanc ve istifâde imkânları arar, bulur. Aile, siyâsiyyât iktisâd işlerinde sağlâm fikirlere, sağlâm hükmlere ve muhakemelere mâlik milletimin sanâyi'ni, asrın ihtiyaçlarına göre ta'dîl ve ikmâl edebilir (...) kabiliyyeti hâiz bir zekâ... O yeni tarlâsını, memleketini vatanını, pâdişahını milletini, milliyetini sever. Memleketin menfaâtlerine, zararlarına taalluk eden

işlerde vatandaşlarıyla ittihad edebilir hakikâte, fazîlete meftûn, güzelliği sever çirkinlikten müteessir olur. Hassas bir kâlp muhârebede, tarlâda, fabrikada, denizde yorulmaz kırılmaz sağlam bir irâde ve bu irâdede metîn âzimler büyük cesâretler teşebbüsler çıkarmak demektir.

Terbiye atâletin değil, fa'âliyyetin mahsûlüdür. Mülkatımızın evvelâ fa'âliyyete sevki sonra bu fa'âliyyetin ahlâkî gayelere göre tanzîmi lâzımdır [Yoksa yalnız dört duvar arasında tahta masalar üzerinde çocuk terbiye olmaz]

Terbiye: İnsânı hayâta hazırlar insanı hayâta hazırlamak demek hayât ma'mûlâtında mağlûp olmayacak kuvvetlerle silâhlarla insânı techîz etmek demektir. Bu sermayeyi de verecek şey ancak ta'lîm ve terbiyedir. Terbiye kuvvetlerimizin inkişâf ve tekâmülü ta'lîm doğrudan doğruya kendi kuvvet ve kabiliyyetlerimiz kendi becerilerimiz ile kabl-i istihsâl olmayan mevrûsât-ı fikriyyedir. Biz onları kitâplardan, muallimlerden alırız.

İnsânların hayâtta muvaffakiyyetlerini te'mîn eden birinci sermaye ma'lûmât değil terbiyedir. Böyle terbiye edici kimseler ancak zemânımızın tadrîsât-ı ibtidâiyye muallimleridir. İbtîâ-yi muallimlerimizin vazîfesi hemân bunlardan da ibâret değildir. Köylerde, nahiyelerde her birisi birer nâsih; birer hatîb, birer doktor, birer fedâî olacaklardır.

Dar-ül-muallimin âliye müntehâ sınıf müdavimlerinden Sadûllah Âli

Mâ-ba'dı var

Sivas Maârif Müdüriyyetinden

Mülâzemet ruesi nizâm-nâmesinin birinci maddesi mucibince mülâzemet ruesi imtihânlarına dahîl olacakların (...) ibtidâsına mübâşeret ve imtihânlarında ulûm-ı şer'iyye ve edebiyeye ve fûnûndan icrâsına mübâderet olacağı gibi, bu bâbdaki (...) nezâret-i celîleden irsâl olduğu cihetle imtihâna girmek arzu edenlerce ma'lûmât hâsıl olmak ve vakt ve zemâniyle mürâcaat eylemek üzere i'lân olunur.

Evvelce vilayet defter-i hâkani müdüriyyetinde bulunmuş olan Trablusgarb Defter-i Hâkani Müdiri İhsan Beğ müdüriyyet-i mezkûreye ta'yîn buyrulmuş ve bi-l-muvâsele işe başlamıştır.

Hissen muvaffakkıyyet temenni ederiz.

Suşehri Muhâbirimizden

Milyonlar değer ma'denleri Camî ve Köseadağ, Kızıldağ nâmlarıyla mu'teref bir silsilenin eteğinde vâki' ve altun yuvası denilmesine lâayık zümrüdün ovasına ve mübah (...) ve kabiliyyet mevkîsinin fevk-al-adeliğine nisbeten pek geride kalmış olan Suşehri Kazâsı meşrûtiyyetin i'lânından beri vekîl, asîl on üç, on dört kaymakam geçirmiş, âdetâ bir ziyaretgâh hikmeti almıştı. Çünkü bunların herbiri bir az müddetle ayrıldığından kazânın isti'dâdı nisbetinde bir teşebbüs böyle vücûda getirmemiş, ufak tefek teşebbüslerde hâklarin adem-i tâ'kibiyle akim kalıp gitmemişti. Kazânın bu kara tâlihi sektesini her zemân me'yus edip duruyordu. Teşekkür olunur ki son altı ay zarfında Suşehri'ninde yüzünü güldürecek, ahâlîde bir hiss-i terakki uyandıracak müteşebbis fa'âl bir kaymakamın vücûdunu görmekte mübâhî oluyor. Kaymakam Ahmed Hilmi Beğ her teşebbüsün akametini hazırlamış olan kış mevsiminde gelmiş olmasına rağmen hiss-i terakki perverânesiyle yorulmaz, sarsılmaz bir âzm ve sebâtla işe başladı. Yarı yolda kalarak en yakın merkezle bile muhaveresi te'mîn edilemeyen telefon hattını Ağrogos, Asmab, Karakollarla Ezbel Bahçesi'nde Koylahhar hudûduna kadar temdîd ettirmek sûretiyle kazanın elli kilometrelik mahallini yekdiğerine ve bu sûretle merkez liva ile Karabayır Karakolu'na rabıt ettirmiş ve en mübrem ihtiyâcandan olan mektep sebâtını da unutmayarak iktizâ eden tedâbire tevessülde imsâk buyurmamışlardı. Mektep binası Maârif Nezâreti'nden mürsel beş dershâneli plâna tevfiik olacaktır ki bin liraya tevakkuf ediyor. Buna mukabilde elde yirmi beş bin kuruştan ibâret eski mektep binâsının bedeliyye hükûmetin verdiği yirmi bin kuruş tahsisât mevcût bulunuyordu. Bununla mektep binâsının vücûda getirilebilmesi kabil olamayacağından elli bin kuruş üzerinden bir piyango te'sîsiyle ahâlinin hamiyetine mürâcaat etti. Teşebbüsün ciddiyeti hasebiyle bu müracaât her yerde hiss-i terakki kabul buldu. Şimdide mektebin inşâsına başlandı. Bu mübrem ihtiyâçlar içerisinde terakki ziraâte müdar olmak üzere bir de numûne tarlâsı ihdas etti. Bu tarlâ iki yüz lira kıymette ve merkez kasabanın vasatında vâki' olup üst tarafında bir de bağçesi vardır. Cidden hâlka bir numûne olacak fennî bir tarzda bağçe tarh edilerek pamuk vesâire zirâî üzüm ve çubukları gars ettirildi. Bunlardan başka hepsi bir plân dâhilinde ikişer dershâneli olarak İzbeder, Ağvanes Nâhiyeleri merkezlerle Sevefker Güzel Kebir karyelerinde de birer mektep inşâsına teşebbüs olduğu ki altı aylık bir

hayât-ı me'mûriyyetinin bu kadar muvaffakîyetlerle neticelenmesinden dolâyı kazâ medyûn-ı şükrândır. Kaymakamının hamâset-i âzm pesend-ânesi sayesinde terakki hatvelerini atmakta olan Suşehrinin istikbâli artık pek parlâk görünüyor.

Allâh müteşebbislere hissen muvafakkıyyet, sine-i memleketede yorulmaz gayretlerle bitmez, tükenmez hamîyyetler ihsân buyursu

Lâdik de:

Kazâmıza pek yakında teşrîf buyuran Kaymakam Reşid Beğ Efendi müstaid-i terfî olduğu hâlde (...) henüz hâl (...) –yıkık, çökük– bir manzara gayr-i me'mûl (...) eden târih-i Lâdik'in ihtiyâcını (...) ve tetkîkten süzmüş olmalıdır ki ziyâ-yı şemsten mahrûm bir paşanın ratıba köşelerine muhkerem istikbâlin mâ-bih-il-iftihârı olan (...) erba mezâlimden kurtulmak için (...) mektep binasının istihsâl ettiği emre binâen furuhatıyla hâsıl olacak 250 veya daha fazla bir yekûne kârib liraya mağlolan inşâatının maârif-perver ve elimizden emr havâlesini talep ettiği iki yüz liraya bi-l-lüzûm memleketin ise en havadar mevkî olan sâat kulesi yanında vakî bağçeli arsaya altı dershâneli bir mektep inşâsına mübâşeret etmiş ve şimdilik beş yüz lira (...) müsâraat ederek ayn zemânda da hükûmet konağının hadd-i hitâmına erdirilmesi âli merfrûza terdîfen şehri Mart'ın on ikinci Pazar günü rızâ' esâsı yaparak ameliyyasına yıkılmaz, usanmaz bir (...) ile koyulmuştur.

Cenâb-ı hâk tevkikât samedâniyyesine mazhar etsin.

Sivas Nafia Sermühendisliğinden

Ma'lûmât-ı ameliyyeleri görüldükçe (...) tevzifleri icrâ ve me'mûrîn muvazzafa iyâna idhâl olarak (...) nizâmı dahi i'tâ olunmak üzere şimdilik kondüktör nâm-zedi nâmı altında tevkifât-ı nizâmiyyeye tâbi' beş yüz kuruş maaşla ta'yin-i mukaddema encümen-i vilâyetce karârgir olan on üç kondüktör nâm-zedliği için ba-istid'â on dokuz efendi tâlib olarak şehri-hâlin on altıncı günü hey'et-i mümeyyize huzuruyla icrâ kılınan imtihânda (...) Kemahlızâde Hakkı Efendi, Muhtıyar Bostanı Mahallesi'nden Osman Efendi Sivas Mekteb-i Sultâniyyesi on birinci sınıftan Gürünlü Menla Velizâde Abdullah Efendi ve mekteb-i mezkûr me'zûnlarından Çil Hüseyin oğlu Mahmud Efendi Çarşıbaşı Mahallesi'nden Perkenin ağası zâde Tacü'l-

din Efendi, Amerika Koleji'inden me'zûn Zaralı oğlu Aram Efendi ibrâz-ı ehliyyet etmiş mûmâ-ileyhâdan (...) Efendi'nin tezkere-i osmâniyyesine nazâran Seni Beğ dün görüldüğünden mûmâ-ileyh anyânen tavnîf olunmak üzere diğerlerinin ta'yini tasdik-i âli-yi vilâyetpenâhîne iftiraz eylemiştir. Vilâyetin (...) olan umûr-i nâfiasının (...) cereyân-ı te'mîn için (...) Efendi'nin ta'yin mukarrer olup (...) maada sekiz konduktan nâmzedinin daha ta'yini (...) ve bunun için (...) Çarşamba günü (...) hesâb (...) kitâbet derslerinden ikinci imtihân icrâsı mukarrer olduğundan birinci imtihâna dâhil olup da mağlûp derecede numaru kazanamayan efendilere dahil olabilmek üzere tâlip olanların (...) mezkûra ba-istidâ nâfia dairesine mürâcaata isimlerini Cum'a gününe kayd ettirmeleri i'lân olunur.

[Sivas il Matbaasında tab olunmuştur.]

Kızılırmak'ın Tefrîkası⁶⁹

Gençlik Vazâifinden

-4-

Azm ve Sebât

Lüzûmunu idrâk edemeyişimizdir. Fi-l-hâkika ba'zân (...) samimi bir âşk-ı gayret ve hulûs-ı kalb ile, vatan ve millete bahşedeceği fâide-i âzîmiyyeyi çok anlayarak bir işe sarılırız. Fakat (...) mesâîmizde ser-zede-i zuhûr olan (...) karşısında bütün kuvva-yi teşebbüsiyyemiz kırılır, korkar çekiliriz. (...) ve me'yûs kalırız. Halbûki muvaffakiyyetindeğin a'zami asl işe böyle çetin yerde metîn olmaktadır. Teşebbüsler; ehemmiyetleri büyükleriyle mütenâsiben ma'ruz-ı mesâib ve mesâib olur. Takdîrlere, mükâkâtlara bedel tahkirler istihzalarla telâkki olunur. Fa'âl (...) meyvalı ağaç gider.

Meyvesinin mevzaliyyeti nefâseti tesbitte taşlara, tekmelere, hücûmlara hedef olur. Fakat bundan müteessir olarak maksattan, teşebbüsten vazgeçilmemelidir. (...) hizmetler ale-l-ekser zemânında takdîr olunmaz. Hürdür! Yetiştirdiği dehânın hidemâtına ekseriyâ nankör kalmıştır. Hilkatten bu zemâna kadar olan vakayi'-i târihiyye buna şâhiddir.

⁶⁹ [s. 61]'de yer alan tefrika

Mahsûl zekâsıyla Isparta'yı kurûn-ı kâdimenin en kavî bir hükûmet askeriyyesi hâline koyan ([Linarak?]) kavânîn meşhûresini i'lân ve tatbîk edildiği zemân taşlaşmış, hatta memleketinde oturamamıştı. (Karlumebin?) âkıbet fecimesi herkese ma'lûm fakat büyük Türk şâirinin dediği gibi:

<<Târih nankör değildir, bir hizmeti unutmaz

Târih herkese lâyıık olduğu mevki' verir.>>

İşte bu hakikâtler bilinmeli ve birer ders intibâh ve ibret olmalıdır.

Hayât ve hidemât meşâirleri tedkîk ediniz. Esbâb muvafakkiyyetini meşâti ve mezâhimini bilerek ihtiyâr eyledikleri teşebüssatta ki sebât ve metânetlerinde göreceksiniz Selim evvela Mısır, Çaldıran Köprülüzâde'ye Kanûniye muzafferiyetini kazandıran metânet fitratları âzm ve sebâtları değil mi idi. Biri vesâit-i nakliyyenin en mühim ve mükemmelini şömendüferi icâd eder [...] muvaffakkiyyeti sebâtdan başka bir şey idi.

O teşebbüsât mühimmesinin menâfi' (...) ve bu hususta müsâdif olacağı (...) tamâmıyla idrâk ediyor ve azm (...) izhâr-ı sebât metânetten geri durmuyordu. O koca mecliste hatta gazete haberlerine varıncaya bütün İngiliz efkâr-ı umumiyyesi (...).

Mâ-ba'dı var.

[Numara 22]

[İkinci Sene]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

2 Şevvâl sene 1332, 11 Ağustos sene 1330, 24 Ağustos sene 1914 Pazartesi Sivas

[s. 64] Karilerimize

Avrupa'da zuhûr eden büyük muhârebeyi memleketimizin her yerinde olduğu gibi Sivas matbûâtı da merâk ile takip etmektedir. Bu ciheti derpîş eden Kızılırmak hey'et tahrîriyyesi gazeteyi evvel asırda yevmî olarak neşr etmeği düşündü. Ancak memleketimizin yegâne matbaası olan Vilâyet Matbaası müstahdemîyyetinin bir iki kişi müstesna kalmak üzere ekserisi seferberlik münâsebetiyle naht-ı silâha alınmış olduklarından birdenbire buna cesâret edilemedi. Gazetemiz şimdilik haftada üç defâ neşr edilecektir. Karilerimize gazetemizde en yeni ve en (...) havâdisi bulacaklardır. Telgraflar günü gününe gazeteye derc edilecektir. Yalnız İstanbul rüfeka'mızın tuttıkları ihtiyât yoluna biz de sülûk ederek bilâhere kâğıtsızlık sıkıntısına düşmemek için gazetemizi iki sahife olarak neşredeceğiz.

Bu Günden Yarına...

Umûmi harb henüz ilk aynı ikmâl etmeden kanlı sahneler göstermeğe başladı. Almanya'nın demir elleri Fransa'nın iç taraflarına doğru uzanıyor. Fransızlar, kırk seneden beri mersiyelerle, fâciâlarla yâdettikleri Alsas Loren'e ulâşmak için uğraşiyor. Alman ve Fransız kuvvetlerinin çarpışacak noktasında ve ara yere sıkışmış kalmış olmak bed-bahtlığından başka bir kâbâhati olmayan Belçika, pây-ı tahtını gâib ettikten sonra son dakikalarını yaşıyor. Avusturyalılar Avrupa efkârını tutuşturan ilk kıvılcımın zuhûr ettiği yeri, Sırbistân'ı terkederek, Galiçya üzerinden Rus Bisarabyasına tecâvüz ediyor.

Ruslar geniş ve vesâit-i nakliyyeden millî intibâhdan mahrûm memleketlerinde seferberliği itmâm için ahâlîye tehlikeyi anlatmak derdiyle (...)... İngilizler muhâsamalarında, müttefiklerindeki aldatılmak için hangi köşede beklemek ve cidâlin sevkine taze ve sağlâm çıkabilmek için ne yapmak lâzım geldiğini tertip etmekle meşgûl.

Diğer küçük muhârebeleri hesâba katmıyoruz. Aksâ-yı şarkda (Asya Asyalılar gider) düstûrunun tatbîk edileceği sâatin hulûl edip etmediğini anlâmak için tâli'ni tecrübe etmekte olan Japonya'nın harekâtı da şayân-ı ehemmiyyet değildir. Çünkü başlıca muharrib olan devletlerin müstemlekelerinde tabîni ile zuhûr edecek vakayi' harbiyye muhârebenin üzerinde hiçbir te'sîr husûla getiremeyecektir.

Avrupa'nın [(bi-l-netice) mukâdderat âlimin ta'yîn edileceği] bir Avrupa'daki sahne-i harbirdir. Bunun için âlimin gözleri Avrupa'da cereyân eden vakayi' harbiyyeye dikilidir.

Avrupa'da her ne kadar harbin neticesini tahmîn ettirebilecek meydan muhârebeleri yapılmamışsa da milletlerin kıymet-i harbiyyelerini ölçmeğe kâfi müsâdemeler olmuştur. Fransızlarla Almanlar arasında (Meç) ile Vuj mıntikasındaki kanlı muhârebeler Almanların lehine netîcelenmiş ve Fransızlara harbin başlangıcında bir ağız acılığı tattırmıştır. Bundan mâ-adâyına Fransızların aleyhine ve onların hesâbına zirü zeber olan zavallı Belçika en mühim bir kal'asını Alman askerinin karşısında iki gün bile müdâfaa edememiş ve onu ta'kîben pâ-yı tahtını gaib etmiştir. Tâli' harb bu günkü istikameti ta'kîb ederse biçâre Belçika hükûmetini harîtalardan silinmiş göreceğimize şüphe yoktur. Diğer taraftan Fransızlar, pâ-yı tahtlarına en kısa yoldan yürüyen kuvvetli bir düşmânın tecâvüzünü men' etmek mecbûriyyette müdâfaa mevki'ne düşmüşlerdir. Şu suretle de ilk adım Fransızların aleyhine olmuştur. Çünkü muhtemeldir ki yarın ve yâhut öbür gün gelecek telgrafnâmeler bize Fransa toprağında ve Paris karbında vuku' bulacak büyük bir muhârebeyi bildirecektir.

Almanya'nın Rusya'ya karşı hareketi henüz inkişâf etmiş değildir. Ancak Ruslarda da şâyân-ı kayd bir hâreket görülememektedir. Buna mukâbil Galiçya'dan ilerleyen Nemse orduları Rus toprağında bir iki nehir geçmiş ve mühim birkaç nokta tutmuştur.

Hülâsa, bugün harb sahnesinin kahramanları olan Almanlarla Fransızlar yarım âsırlık tekâsüf etmiş husûmetin şiddetle çarpışıyor. Bugünkü rol onlarındır. Şübhesizdir ki, harbin hey'et-i umûmiyyesini de bu tesadümle alâkadardır.

Bu günden yarına bakan gözler ise Alman kıtaâtının ilerlediğini ve şu dakikaya kadar en çok fa'âliyyeti Almanların ibrâz ettiğini görüyor. Ruslar toplanmakta, İngiltere de istim üzerindeki gemileriyle boş denizlere yığıtlık ederek bol, bol iyotlu deniz havası almaktadırlar..

Avrupa'da Umûmi Muhârebe Telgrafları

10 Ağustos

Meç ile Vuj Dağları arasındaki vuku' bulân muhârebede Fransızlar 10.000 mecrûh, maktul, esir bırakmışlardır. Almanlar elli top almışlardır. Fransız kuvveti sekiz kolordu râddesindedir. İngiltere İstanbul [s. 65] sefâreti vâsıtasıyla Sultan Osmân ve Reşâdiyye hiç yılmazlarını tevkîfe mecbûr olduğundan dolâyı teesüf ettiğini ve bu gemileri harb hâzırda isti'mâl ettiğini, iâde edeceğini hükûmetimize söylemiştir.

11 Ağustos

Sanz muzafferiyeti dolayısıyla Almanya'da büyük şenlikler yapılmaktadır. Berlin'de binlerce kişi toplânarak velî-ahdın zevcesi nezdine giden imparatoriçeyi şiddetle alkışlamışlardır.

Rusya'da Garvudonu Ayaltı'nda askerliğe çağrılanların yüzde sekseni da'vete icâbet etmemiştir.

Belçika ordusu Anurs'da kapanmıştır. Fransız siyâsiyyûnundan Felemonu Oslı nâm gazetesinde Fransız mâliyyesinin fenâ bir va'ziyyetlede olduğunu söylüyor.

İngiltere meclis-i me'bûsânın da bir kısmı muhârebe aleyhinde şiddetle idâre-i kelâm etmişlerdir.

Dün Sultan Osmân ve Reşâdiyye mürettebâtını hâmil Reşîd Paşa Vapuru İstanbul'a vâsıl olmuştur. Raûf ve Vâsıf Beğler de gelmişlerdir.

11 Ağustos

Almanlar Namur'ı muhâsara ve bombardıman etmektedirler. Alman ordusu Belçika'nın Liyej şehrine 50, Biruksel şehrine 200 milyon Franklık bir teklîf askeri tarh etmiştir.

Almanların Meç muzâfferiyeti Roma'dan da te'yîd ediliyor. On bin Fransız askeri esir edilmiştir.

Ta'lat ve Halil Beğler yarın Yunan murahhaslarıyla beraber Romanya kralının huzûruna Sinaya'da kabûl olunacaklardır.

Ramazan Bayramı

İd-i saîd fitrın birinci gününe tesâdüf eden dünkü gün bayram namâzı Kabak Meydânı'nda asker ve ahâli binlerce mevcûdın tarafından cemâat-ı kübrâ ile edâ edilmiş ve müteâkıben dâire-i hükûmet önünde ed'iyeye hayriyye tilâvet edilerek hâzır bulunan kıt'a-i askeriyye mûsîka tarafından resm-i selâm îfâ olunmuştur.

Dâire-i hükûmetde gece mesâîsi ahvâl-i hâzıra sebebiyle işlerin teksiz etmesine binâen vâlî-i âlî-i vilâyet Muammer Beğ Efendi Hazretleri bayramın ilk gecesinde bi-l-i'tibar ramazânda olduğu gibi geceleri de meşâgil resmiyyenin devâm etmesini emr ve tensîb buyurmuşlardır.

Evâmir ve Teblîgat-ı Resmiyye:

Seferberliğin i'lânı günü taraf-ı sâmi-i vilâyetpenâhinden tekâmül mülhakata teblîğ buyurulân beyannâme:

Azametlü, şefketlü padişâhımız asker evlâdlarının silâh başına toplânmasını fermân buyurdular. Evvelce köyünüzün ihtiyâr meclîsine gönderilen kapalı zarflar açılarak resmî beyannâmeler görünecek yerlere asılacaktır.

Muazzam padişâhımız yirmi yaşından kırk beş yaşına kadar olan evlatlarını muînli muînsiz seçilmeyerek askere çağırıyor.

Pusula dağıtılmasını ve köyünüze jandarma gelmesini beklemeyiniz. Haydi er oğlu erler!.. Şevketlü padişâhımızın fermânı mûcibince beş günlük (...) dağarcığınıza koyarak kayıtlı olduğunuz ahz-i asker daîrelerine koşunuz.

(...) istenildiği zemân (...) hemân ahz-i asker şûbesine götürüp teslîm ediniz. Tekrar edelim: Padişâhımız efendimiz hazretleri ihtiyât ve redîf mütehaffuzeli silâh tutan tekâmül olanların askere gelmeleri emr buyurulur.

Bu gün arsân Osmânlıların bayramı. Bir an evvel koşunuz ki padişâhımızı memnûn ederek Allâh'ın rızâsını kazanasınız.

Gelmeyenler ve geç gelenler padişâhımızın gazâbına uğrayacaktır.

Tekâlif-i Harbiyye Hakkında:

21 Safer sene 331 ve 17 Kânûn-i Sâni sene 338 târihinde muvaffakten mevki' tatbîke vaz' edilib Tekâlif-i Harbiyye Kanûnu dördüncü maddesinin nihâyetine seferberliğin hitâmını ta'kîb eden sene bütçesine irticâlen te'diye edilecektir. İlâvesiyle 2 Temmuz sene 330 tarihinde meclis-i umûmiyyece kabûl olunmuş ve buna göre meclis-i irâde-i seniyyeye iktirân etmiştir.

Kanûn-i mezkûr mûcibince mahallinin en büyük me'mûrin-i mülkiyye ve mâliyyesiyle cihet-i askeriyeden bir zât ve asker bulunmayan yerlerde o mintikanın jandarma kumandasından ve meclis-i idâre ve belediyyeden müntehib birer a'zâdan mürekkeb olarak merkez vilâyetle bilumûm mülhakattan birer Tekâlif-i Harbiyye Komisyonu teşkîliyle cihet-i askeriyeye yarayacak me'kûlât, melbûsât ve tezhîzâtâ âid olarak tüccârân yedinde bulunan erzak ve eşyâdan ihtiyâc mahalli miktarının terkiyle üst tarafına vaz'-ı yed edilmesi ve yalnız muhtâcîn ahâlîye tatbîk edilmemesi ve hangi cinsten ne miktar erzâk ve eşyaya vaz'-ı yed edildiğinden bir hafta zarfında inbâsı Harbiyye Nezaretinden buyrulmuştur.

[Vilâyet Matbaasında tab olunmuştur.]

Harb-i Umûmî Münâsebetiyle:

Türkiye ve Avrupa Ticâreti

Bize Balkan Muhârebesi'nden sonra feyzli bir intibâh iktisâdı doğdu. Bu cereyân günden güne genişleyerek ve kuvvetlenerek şuâbat istihsâlliyyemizi canlandıracaktır. Bu intibâhın muvâcehesine bu günde Avrupa'daki iki büyük muhârebe çıktı. Tekmîl dünyayı alt üst eden bu harp bizi siyâseten olduğu gibi iktisâden de büyük bir basîrete sevk etmektedir. Bu harb-i umûmi beşeriyet için şübhesiz azîm bir felâkettir. On beş milyon insân tepeden tırnağa kadar silâhlı olarak çarpışırken bütün tarlâlar boş, bütün fabrikalar işsiz ve nihâyet birçok âileler ekmeksiz kalıyor. Bu muhârebe nihâyet bulduktan sonra bu felâket her memleket ve bilhâssa çalışmayan milletler için fecî bir sefâket meydana getirecektir. Bizim gibi şimdiye kadar hemân tekâmül ihtiyâcâtını Avrupa pazarlarından tedarik etmeğe alışmış bir millet için canla, başla düşünecek zemân şu dakikada hulûl etmiştir.

Uyanmak ve istihlâcılıktan istihsâlciliğe geçmek lâzım... Şu mühim devrede fâidesiz ve mesâîsiz geçecek her sâat bize bir asr gâib ettirir. Çalışırsak evvelki tehirlirimizide telâfi edebiliriz. Bu gayeye nasb-ı ihtimâm eden Kızılırmak bu nüshasından başlayarak Avrupa ile olan ticâretimizi inzâr-ı intibaha arz edecektir. Mehezlerimizin kuvvetli, hisâblarımız resmî ve fennî neşriyâta müstenid olduğundan karilerimizin bu tefrikâyı dikkatle ta'kîb etmelerini ricâ ederiz. Düvvelini siyâset-i iktisâdiyyesi, servet-i milliye kuvve-i techiziyyesi ile muhtasaran tenebbu' edebilmek ve bizden ne kadar ihracât onlardan bize ne kadar idhâlât yapıldığını rakamlarla izah edebilmek istiyoruz. Tedkîkata Almanya'dan başlayalım:

Almanya

Almanya İmparatorluğu (...) üzere başında (...) krallığı olarak birçok büyük küçük krallık (...) gibi hükûmetleri (...) terkîb etmiş kuvvetli bir devlettir. (...) altmış sekiz milyon ve arâzisi beş yüz (...) kilometre (...).

Almanya maîşet, mesâî, kazanç (...) bir hakiki saâdet ve refâh içinde bulunduğundan başka memleketlerdeki ictimâî dertler bu memlekette o kadar tahrîbât yapamıyor.

Âile hayâtı muntazam teşkilât-ı milliye kuvvetli (...) pek yüksek, vatan ve millet mefkûresi feyzli olduğundan bütün Almanlar bir vücûd gibi tek bir gayeye doğru koşmaktadır.

Mâ-ba'dı var.

[Numara 23]

[İkinci Sene]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

5 Şevvâl sene 1332, 14 Ağustos sene 1330, 27 Ağustos sene 1914 Pazartesi Sivas

[s. 66] Siyâsiyyât

Her Gün Daha Karanlık...

Muhârebe bütün ma'nâsıyla büyümeğe ve umûmileşmeğe başlâdı. Başladı diyoruz, çünkü hâdisât-ı harbiyyenin arasına katılân yeni i'lân-ı harbler, yeni ihtilâtlar bize o kanâati veriyor ki harp eden devletlerin adeti bu kadarla da kalmayacak, daha başka devletlerin de iştirâk ettiğini karîben haber alacaktır.

Ajansların son getirdiği habere göre Japonya hükûmeti de Almanya'ya il'ân-ı harb etmiştir. Bundan on iki sene evvel varlığını Rusya'nın aksâ-yı şarktaki nüfûz ve tevsî' karşısında tehlikeye ma'rûz gördüğü için silâha sarılan ve Ruslarla harb etmiş olan Japonları bugün Ruslarla bir safta görmekten elbet müttehir olduk. Bundan başka Japonya'nın Almanya ile belli başlı bir ihtilâfları da gelip geçmedi. Dünya bilir ki son zemânlarda bu kadar nâ-gihânı ve gayr-i me'mûl i'lân-ı harb görülmemiştir. Japonya gibi; müdrîk olduğunu geçen Rus Japon seferinde isbât etmiş olan bir hükûmetten zâhiren ma'nâsız ve neticesiz görülen böyle muhârebeyi i'lânı beklenemezdi. Ancak devletlerin âfîyi en çok düşünmeğe başladıkları yirminci asırda Japonya'nın bu hareketi ma'nâsız değil, belki pek ma'nâlıdır. Hatta o ma'nâları karîben başka devletlerde anlayacaktır.

Japonya Avrupa'da ki sahne-i harbden uzaktır. Bi-t-tab'iatıyla Avrupa işleri ile de alâkadâr değildir. Yalnız yegâne akdi vardır ki Japonya onun üzerinde Avrupa siyâsetinin kuvvetleriyle karşılaşılıyor, o da aksâ-yı şark ve aksâ-yı şarkda Avrupalı devletlerin müstemlekâtı mes'elesidir. Japonya işte bu mes'eleyi kendi hesâbına hâlletmek için kılıcını çekmiştir. Bugün ki münâsebet-i düveliyyede, sulh ve harb hâllerinde ahdevefâ, dostluk gibi menfaat-i siyâsiyye ifâde etmeyen kelimelerin ma'nâsı yoktur. İş gören kuvvet olduğu gibi, muvaffakiyyette kuvvetin tam zemânında ve yoluyla isti'mâline mütevakkıftır. Binâen aleyh bu gün Japonya ile kuvvetlendiği zannolunan i'tilâf müsellese biraz vakt bir lütuf-ı teselliye mazhar olmuştur. Yoksa Japonya elindeki Kuzey Bankası hesâbına oynayacak değildir. Geçen makalemizde de söylediğimiz gibi (Asya Asyalılar gider.) düsturunun zemân tetkîki geldiğine hükm eden Japonya ise fi'len başlamış oluyor. Japonya-Almanya muhârebesi ne olacak?

Çin sahilindeki Kiyaovçeov müstemlekesi kolayca Japonya'nın eline geçecek, aksâ-yı şarkda harbin devamı müddetince Alman ticâret bahriyesi tevakkuf edecek... Almanya bu suretle fazla bir kuvvet karşısında bulunmuş olmayacaktır. Yarın harp hitâm bulduğu ve yâhud hitâma yaklaştığı zemân Japonya diğer devletlerin müstemlekelerine de birer, birer el uzatacaktır. O zemân Japonya'nın karşısına Avrupa devletlerinden hiçbirisi çıkamayacaktır. Çünkü gaib, mağlub her devlet kuvvetten o kadar düşmüş, o kadar yorgun bir hâle gelmiş olacaktır ki değil aksâ-yı şarkda, Avrupa bile harbe kudreti bulunmayacaktır. Zâten harp de iki tarafın ancak böyle bir dermansızlığı ile bitecektir.

Şu hâlde dünyanın bir ucundaki Japonya'nın mühim bir temassda bulunamayacağı Almanya'ya i'lân-ı harb etmiş olmasıyla ne İngiltere'nin Almanya'ya karşı olan mevki'ne bir tevaffuk gelmiş, ne de Almanya'nın karşısındaki düşman kütlmesine fazla bir kuvvet intimâm etmiştir. Yalnız Japonya'nın rolünü ifâyâ başlâmıştır. Bir düvel ki sahnesi aksâ-yı şark hedefi Avrupa'da bugün birbirini boğmakla meşgûl ve gafil Avrupa devletlerinin münafimini imhâ etmektedir! Ancak, böyle düşünürken insân bir <<fakat>> la irkiliyor. Evet Japonya aksâ-yı şarkda kuvvetli ve geniş bir dâire-i nüfûz çizerken biraz cenûba ve meselâ Avustralya ve Filipin'e doğru ilerlerken önüne başka bir kuvvet çıkamayacak mı?

Evet, Japonya şarkda bugün yalnız başına (...) ve büyük bir işin başlângıcında bulunuyor. Fakat acebâ Amerika hükûmeti ne yapıyor ve ne yapacak... Filhakika ahvâl her gün bir kat daha karanlık oluyor. Ancak elbet bu karanlığında bir aydınlığı vardır. Umarız ki yakında (...) aydınlatacak olan mes'ûm top parıltılarıyla fecî olsa bile hayli şeyler görebileceğiz.

Avrupa'da...

Umûmi Muhârebe Telgrafları

13 Ağustos

Nemselilerin piyâde ile topçusunun bir top süvâri firkasını Sevkal'de mağlûp ettikleri Roma'dan bildiriliyor.

Almanların Lunail şehrini zapt ettiklerini Fransa hükûmeti i'tirâf ediyor. İngiliz donanmasına geçid açmak için Almanların Şimâl Denizi'ne vaz' ettikleri torpillerin kaldırılmasına çalışıldığı Paris'ten bildiriliyor.

Almanlar Namur şehrini beş istihkâmı ile zapt etmiş, diğer dört istihkâm bombardıman ediliyor. Sükûtları karîbdir.

13 Ağustos

Almanlar ihrâz ettikleri muzafferiyetlerin kısm-ı sûret (...) [s. 67] gayet saklı tutulan kırk iki santimlik havan toplarına medyundurlar.

Suz şehrinin garbinde Fransa'da Lupons şehrine doğru ilerleyen Almanlar bir İngiliz süvâri alâymına tesâdüf ederek püskürtmüşlerdir. İngilizler yüz bin kişilik bir ihtiyât ordusu teşkiline başlamışlarsa da şimdiye kadar iki bin kişi bulabilmişlerdir.

Bir Alman kabl sevk balonu Silizya'dan hareket ederek Rus Lehistânı'nı geçtikten sonra Nemse ordugâhına vâsıl olmuştur. Dün Lehistân ahâlisi seferberliğe silâh (...) olarak mukavemet ediyor. Namur ve (...) şehirleri arasında büyük bir meydân muhârebesi oluyor. Netice iki günde anlâşılacaktır.

Vilâyetimizde Bu Seneki Bereket

Geniş bir çiftçi mıntıkası olan vilâyetimiz mahsulâtı bu sene büyük bir mebzûliyyet ve berekete mazhar olmuştu. Seferberliğin tam mevsim-i hasada tesâdüf etmesi herkesi biraz düşündürdü ise de gerek hükûmet merkeziyyetimizin gerekse vilâyetimizin tedâbir müsfikânesi bu bâbda hiçbir mahzûr bırakmamıştır. Müstahfazlardan yaşlı olanlar muvakkaten terhîs edilerek köylerine gönderildiği gibi vilâyet-i celîlece de seferberliğin ilk günden beri askeri işlerle birlikte ekinlerin tarlâlarda ziyâna meydân verilmemesi derpîş ve ta'kîb buyurulmakta bulunmuştur.

Âhiren büyük bir şükrânla haber aldığımızı göre mülhakata icrâ edilen müekkid teblîgat-resmiyyeden mâ-adâ Vâlî-i Âlî-yi Vilâyet Muammer Beğ Efendi Hazretleri memleketin ileri gelenlerinden ve meclis-i umûmi, encümen-i meclis idâre azalarından münâsib zevât-ı kul, kul-ı mevrûât işlerinin tarz-ı cereyanı hakkında tetkîkatta bulunmak noxsân cihetler varsa itmâm eylemek üzere köylere i'zâm buyurmuşlardır.

Yine en son müstehberâtımıza nazaran ekinler tamâmen biçilmiş yalnız harman edilmesi kalmıştır. Bu pederâne himâye ve mesâî sâyesinde harman işlerinde pek yakında nihâyet bulacağına imânımız vardır.

Bu sûretle Avrupa'da büyük muhârebe buhrânın her tarafa neşr edeceği ihtiyâc ve sefâlet devresinde memleketimizde Sivas vilâyeti târihini ve pek mühim bir vazîfe ifâ edecektir.

Seferberliğin ilk gününden beri canîb-i sâmi vilâyetpenâhından askere gidenlerin mevrûâtı hakkında mülhakata ısdâr buyrulân evâmîr:

Vatan ve de milletin menâfi' umûmi seferberliğin i'lânını icâb ettirmiş olmak evlâd-ı memleketin ekseriyyesi silâh başına şitâb edecektir. Ekinlerin biçilip, harman edileceği şu sürede tarlâ ve harmanların terke mecbûr olarak vatan borcunu ödemeğe koşan köylülerin âile mevrûâtı geride kalânlara mukaddes birer emanettir. Askere giden kardaşların âile ve çocuklarını himâye etmek ve işlerini görerek, gözlerini arkada bırakmamak büyük bir vazîfedir. Bu bâbdaki vazîfenin en mühim kısmı da idâre me'mûrlarının ve bilhâssa nâhiye müdürlerine teveccüh etmektedir. Nâhiye müdürleri askere gidenlerin umûr ve hususâtını köyde kalânlara gördürmek için münâsib bir münâvebe tanzîm edecek be asker âilelerinin refâh istirâhâtlarını te'mîn edecektir. (Maluk?) idâre me'mûrları nâhiye müdürlerinin bu husûsdaki fa'âliyyetlerini daîma ta'kîb ile mükelleftirler. Bu vecibe-i cemiiyetin ifâsında bütün rûfeka'mın burulma bir vücûd ve rahmet göstereceklerine kanaâtım var. Bununla beraber daire me'murriyyetlerinde asker âilelerinin sefâletine, asker işlerinin perişanına müsâmaha-kâr olan idâre me'murlarının ihtâr ve böyle bir mecbûriyyete marûz kalınmayacağı da ümid ve temeyyüz eylerim...

Hayvanat Hakkında...

Köylerde (...) sığır (...) haber alınmaktadır. Bu hâlin devam (...) gerilerde kalânlardan veyâhud (...) mezbut (...) köy çoban veyâhud sığır (...) lâzımdır. Bu hususda (...) ederek hayvanatın gaib olmasına ve mevrûâtın hasâra uğramasına meydân verilmemesi tavsiye olunur.

Muvasalat

Devre-i ta'tiliyyesini Sivas'ta geçirmek üzere me'bûs muhterem Rasim Beğ Efendi evvelki gün Dersâdetten şehrimize gelmişlerdir.

Kürt Monlâ Tutulmuş

Vilâyetimizdeki sükûn ve emniyyetin bir düşmânı olan şakî Kürd Monlâ Tahtuba Köyü civârındaki yaylâda Tokat Jandarma Bölük Kumândanı İsmâil Efendi tarafından tutulmuştur.

Reji İdaresinde Garip Bir Vak'a

Samsun idâresinden geçen hafta şehrimize develerle tütün getirmiş olan Aydınli Aşireti'nden Veli Ömer refikleri nakliye ücretini istemek üzere reji müdüriyyetine giderler, Müdîr Nuzret Efendi istihkaklarının lüzûm tesviyesi muhâsebeci Levnida Efendiye söyler. Muhâsebeci efendi vermekte imtinâ' eder. Hâlbuki deveciler seferberlik münâsebeti ile silâh altına gidecek ifrâddan olduklarından müdüriyyete mürâcaat ederek istihkaklarının tesviyesini musârrane talep ederler. Reji müdîri tekrar muhâsebeciye verilmesini söyler. Levnida Efendi dinlemediği gibi Müdîr Nuzret Efendi'ye hakâret etmeğe başlâr. Bi-l-netice Levnida Efendi bu hakâretten dolayı da mahkemede beş gün hapse mahkûm olmuştur. Biz, reji idâresi dâhilindeki bu mâ-cerâyâ karışmayız. Ancak nakliye ücretini hâketmiş ve askerliğe gitmek üzere bulunmuş olan devecilere gösterilen bu müşkülât-ı mûcib teesüfdür. Samsun baş müdîrinin nazar-ı dikkatini celb eder ve fazla bir şey ilâvesine lüzûm görmeyiz.

Muhâcirlerin Askerliği Hakkında Kanûn

Madde 1. Balkan Harbi'nden evvel me'mûriyyet veya (...) ile gelen ve herhangi sûretle sicile kaydedilmiş olanlar muhâcirînden ma'dûd olamayacağı cihetle bu gibiler (...) celb ve sevk olunacaktır.

Madde 2. Balkan Harbi esnâsında veya sonradan gelmiş ve herhâlde mesîb-i harbiyeye ma'rûz kalmış olanlar ileride verilecek karâra göre muâmele olunmak üzere şimdilik celb ve sevk olunamayacaktır. Binâen aleyh birinci kısım ifrâdın bir gûnâ teblîgata intizâr etmeyerek yedlerindeki tezâkir-i Osmâniyye ile mahalleri ahz-i asker şu'belerinde mürâcaat etmeleri ikinci kısım ifrâdın vürûdlarını mü'şir-i sâik ile ahz-i asker şubelerine giderek mübâdelenen şuâbat-ı mezkûreden sâik istihsâl eylemeleri lâzımdır. Adalar ahâlisi hakkında ayn muâmele ifâ olunacaktır.

Harb-i Umûmî Münâsebetiyle

Türkiye ve Avrupa Ticâreti

Ma'bâd:

Dünyanın en iyi ordusu, en azâmetli askerleri Almanya'dadır.

İngiltere'nin (...) gemilerle göz dolduran ihtiyârlamış donanmasından sonra en iyi donanma da Almanya'nındır. Husûsuyla Alman gemicisi, İngiliz gemicisinden çok kıymetlidir.

İngiliz gemicisi an'anesine ve elindeki gemilerin (...) yaslanmış ve (...) tevdi' nefis etmiş (...) Alman gemisi, Alman bayrağı her denize (...), Alman ticâretini dünyanın her köşesine götürmek, Alman milletini yükseltmek gayesine tekâmül kuvvetlerini sarfederek koşan bir fedâkârdır.

Alman donanması otuz, kırk senelik bir (...) mahsûludur. Öyle iken bugün Baltık Denizi'ne İngiliz filosunu yanaştırmıyor, Şimâl Denizi'nde, (...) Denizi'nde (...) üzerinde beklemek (...).

İşte ahâlisi, ordusu (...) bu kadar kuvvetli (...) Avrupa'da (...) Almanya'yı bugünkü harb (...) sevk ediyor. Bununla beraber Almanya en iyi bir zirâat memleketidir. Zirâatten sonra sanâyi' ve ma'den Almanya'da pek sür'atle terfi etmiş ve bugünkü dereceye vâsıl olmuştur. Almanya'da hıfz-üs-sıhha ve hekimlik çok terfi etmiştir. Ahâlinin artması da tevellüd tek fazlalığından sonra sıhhatin muhâfazası ve hastalıkların artması sâyesindedir. Başka memleketleri tahrîb eden hastalıklar Almanya'da o kadar tehlike vaz'iyeti mûcib olmamaktadır.

İktisâd, Almanya'da her memleketi geçmiştir. Hükûmet iktisâd işlerinin dizginini tamâmen kendi elinde tutmaktadır. Şömendiferler (...) devlet malıdır, işletmesi de hükûmete âiddir.

Bu sene telgraf, telefon da hükûmetin elindedir.

Almanya'nın borcu, diğer büyük devletlerin borcuna nisbetle azdır.

1911 senesinde devletin umûmi vâridatının yüzde otuz dördünü şömendifer vâridatı te'mîn etmiştir. Almanya'da ticâret-i milliyye çelik gibi kuvvetli (...) altında ilerliyor. Devlet umûmi (...) sigortasını, çiftçiliğin terfisi için ihtiyâr-ı icâb eden masrafı teşkilât-ı ictimaiyyenin takviyesini fabrikaların tanzîm ve teşvîki uğrunda sarfî lâzım gelen mübâlagâda koymuştur. Avrupa'nın üç büyük ve zengin devleti olan İngiltere, Fransa ve Almanya'yı rakamlar üzerinde görelim:

Yeniden (...) vücûda getiren, ordusu dünyanın en mükemmel mücehhezâne mâlik olan Almanya'nın masârif (...) yine İngilizlerden, Fransızlardan azdır.

	(...) masrafı (Milyon Mark)	Adam başına düşen masraf (Mark)
Fransa	107510	27008
İngiltere	146707	32018
Almanya	140908	21018

Mâ-ba'dı var.

[Sivas vilâyet matbaasında tab' olunmuştur.]

[Numara 24]

[İkinci Sene]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

8 Şevvâl sene 1332, 17 Ağustos sene 1330, 30 Ağustos 1914 Pazar Sivas

[s. 68] Siyâsiyyât

Avrupa Harb Ederken Biz iş Başında....

Avrupa bugüne kadar, şarka, garbe, dünyanın her tarafına medeniyet dersi veriyor, biraz geri kalmış olan millet ve devletlere: <<Siz de bizim gibi olun.>> diyordu.

Bugün artık bu sözü tekrar edecek kimse yok olsa bile medeniyetin en müthiş vâsıtalarına mümkün merteye çok âdem öldürmekten ibâret olduğunu zannettiren bugünkü bîrân içinde kimsenin söyleyecek sözü yok..

Artık asırların te'sîs ettiği medeniyet tamamıyla yıkılmağa başladı. Senelerin biriktirdiği âsâr heder oluyor. Yarın, harp nihâyet bulunca bütün büyük bir inkılâbı idrâk edecektir. Bu inkılâbın tekmîl safhaları elem ve hüzün verecek... Ve bu sürede bazı milletlerin yüzü gülecek, birçokları da ebediyyen ağlamağa mahkûm olacak. Biz, güzel ve cömert bir memleketin evlâdı ve sahibiyiz. Çalışırsak, biz de gülen mes'ud olan milletlerden birisi olacağız. Çalışırsak, fâidesiz ve âtıl geçen asırları telâfi etmek için en büyük fırsat şu dakikada hulûl etmiştir.

Yalnız Avrupa'da kim kazanacak, kim gaib edecek merakla havâdis beklemek ve tekmîl zemânımızı başkalarının kazanması, gaib etmesi endişesine kurbân etmek (...).

Şurası pek tabîdir ki, milletin, Türklüğün bu muhârebede bir gayesi, bir ârzûsu vardır. Her millette olduğu gibi bizde de herhâlde harp edenlerin bir tarafa umûm-i bir temâyül-i hiss olunacaktır. Buna kimse mâni' olamadığı gibi bunu kimse de takbîh edemez. Bi-l-farz bugün bizi muhârebeler arasında bir Fransa, bir İngiltere o kadar alâkadâr etmez. Bize asırların def'alarla bıraktığı yaralar var. Bu yaraları bizim göğsümüze açan, bizim şevket ve kudretimizi tahrîb eden bir mevcûtiyyet-i siyâsiyye, bir Rusluk var. Dün Japonya ile Ruslar harp ederken biz hiç temas ve alâkamız olmadığı hâlde Japonların galebesini istedik ve netice istediğimiz gibi çıkınca da sevindik. Bu günde Rusya'yı Almanya ile karşı karşıya gördüğümüz zemân kalbimizde şüphesiz Almanya'nın galib çıkması için arzu ve temennîler coşar.

Rusluğun Türklükle ettiği gadr ve i'tisaf bizi gaflette bırakmayacak kadar mütesirdir. Senelerden beri Türk saltanatını hırpalâyan, Türk hududlarını daraltan hâlâ bugün kü güzel vatanımızda gözü olan bir siyâset bizden dostluk beklerse kendi

kendini aldatmış olur. Buna mukabil bize en sıkıntılı zemânlarımızda mühim dostluklar eden Almanya'ya düşmanlık ederek mağlûp olması ârzû etmek bi-t-tab Türk âlî-cenâblığından beklenemeyecek bir cürm olur. Bu gün efkâr-ı umûmiyyemiz şüphesiz tamâmıyla bir Alman gâlibiyyeti ister.

Bizimle eski dostluklar mevcût olduğu hâlde bizi son zemânlarda çok az gücendirmiş olan Fransa gençliğimize çok şey öğretmiş bir memleket olmakla bizce seviniliyor. Ancak bu muhitte neticede bir Rus ittifâkına çarparak parçalanıyor, kırılıyor.

Yarım asrardan beri efkâr-ı umûmiyyemizde derin bir İngiliz dostluğu vardı. Son zemânlarda bu dostluğun sînemize açtığı ateşli cerîhalar bugün şiddetli bir intibâhla bizim kalbimize soğukluk getirdi. Bugün efkâr-ı umûmiyyemiz İngiliz dostluğunu bilmiyor, tanımıyor.

Bunlar bizim hissiyyâtımızdır. Biz devletimizin siyâsetini bilmiyoruz ve bi-t-tab ona karışamayız. Böyle fevk-al-âde ve buhranlı zemânlarda söz hükûmetindir. Çünkü hükûmet ahvâle vâkıf olduğu için elbet daha iyi görür. Bunlar başka şeylerdir.

Şimdilik, efkâr-ı umûmiyyetimiz, heyecân ve merâkla Alman ordularını ta'kîb ediyor. Buda pek tabîidir. En son dakikalarda İngiltere'nin bizim dışımızdan, tırnağımızdan biriktirerek bedelini tesviye ettiğimiz iki zırhlımızı gasb etmesine mukâbil Almanya bize iki zırhlı sattı. Bunlar bize o kadar lâzım idi ki, bunlara şu buhrân arasında mâlik olamamak bir tehlike idi. Çünkü bize râkip olan Yunan, Amerika'dan aldığı gemilerin birisini Yunan sularına getirmişti. Bunun için Almanya son dakikada ve en meşgûl bir devresinde yine bir eser dostu ile bizim hissiyyâtımızı okşamıştır.

Ancak şunu hâtırımızdan çıkarmamalıyız ki, Almanya'nın galibiyetine vakt-i emel etmek ve atâletle vakf geçirmekte hiç doğru değil.. Almanya kazanırsa bize ne?.. Bizi sevindirecek bir şey varsa o da çalışıp, uğraşp böyle büyük galibiyetleri bi-z-zât kazanmaktır. Yoksa başkalarının vevleki dost bile olsa galip ve muzaffer olmalarından bize bir faîde yoktur. Çalışmazsak yarın büyük bir Almanya'da bize zarar verebilir. Bunun için biz, başkalarının, işinden ziyâde kendi işlerimize bakmalıyız. Bizi yaşatacak, bizi kuvvetlendirecek kendi işlerimizdir. Avrupa yoruluyor, Avrupa fakîrliğe, sefâlete doğru gidiyor. Avrupa, bir sürü sakat ve

alîlharb yaralılarına diyâr olacak. Ağlâyan dullar, feryâd eden öksüzlerle dolacak. Fabrikalar duracak, tarlâlar boş, âileler evlâtsiz kalacaktır.

Biz bu sefâletle acımakla beraber memleketimizde bir zenginlik, bir kazanç hayâtı açmağa, mektepleri çoğaltmağa çalışmalıyız. Bugün geçen zemânımızın dakikası bir asr kadar feyyâzdır. Akıllı ve devâmlı bir çalışkanlık bize az zemânda büyük fâideler te'mîn eder. Bu gün Avrupa'da ki kanlı medeniyet muhârebesini merâkla ta'kîb ederken yalnız duygularımızla iktifâ etmeyerek bize teveccüh eden mübrem ve azîm vazîfeler unutulmamalıdır. Türkiye'nin toprağı zengin ve servetin en büyük mertebesini ihrâze müsâiddir.

Vatanımızda yegâne noksân te'sîsat medeniyettir. Şömendiferlerimiz, fabrikalarımız ve en başta olarak mekteplerimiz ihtiyâcımıza kâfi değildir. Ticâretimiz bizim gibi büyük bir millete nisbet edilirse hemân hiçtir. Bunları elde edelim ve bu zenginlikle büyük ve şevketli bir ordu, muhteşem ve kuvvetli bir donanma yapalım.

Vatanımız dünyanın hâkim bir noktasını kaplâmıştır. Kuvvvetli ve zengin bir millet bu noktadan kör ve vakur bir sisle hükmedebilir. Bizim gayemiz kuvvetlenmek ve insanlığa sefâlet veren böyle büyük muhârebelere îcâbında mâni' olmak için hâkim mevki'ni ihrâz etmek olmalıdır. Bu da yalnız dostların galebesi ve târihi hasmların ezilmesi ile elde edilemez. Bi-z-zât çalışmak ve kuvvetlenmekle olur.

...

Avrupa'da Umûmi Muhârebe Telgrafları

16 Ağustos

Almanlar Fransız toprağına girmiştir. Muhavez'in şimâlinde İngiliz ordusunu mağlûp etmişlerdir. Cizal Hanse'den Namur ile Muj arasında sekiz Fransız ordusunu perişân etmiştir. Şarkda Almanya velî-ahdı Fransızları Verdun'e püskürtmüşlerdir.

Almanlar şimâlden şarkdan Fransızları püskürterek Marn Vâdîsi'nden Paris'e doğru akmaktadırlar.

Bulgar Nâzırı Radof Bulgaristan seferberliğini tekzîb Bulgaristan'ın Osmânlı Yunan müzâkerâtına karışmayacağını beyân etmiştir.

16 Ağustos

Karaznik'de mağlûb olan Rus ordusu iki yüz bin kişiymiş. Rus sarayı kırk vagon derûnunda Avusturya'da da Birezin'e nakl olmuştur. Bunlar meyanında bir sekiz zâbit varmış. Rus ordusundaki Polanyalılar bilâ-mukâvemet Almanlara teslim oluyorlar. İsmâil Canbolâd Beğ, Ta'lat, Halîl Beğlere iltihâk etmek üzere Bükreş'e gitmiştir. (...) [s. 69] nâmında bir küçük Alman kıravözörü Baltık Denizi'nde Sadas'da bulunurken karaya oturmuş. Düşman eline geçmemek için ber-hevâ ettirilmiş olduğu Berlin'den bildiriliyor. Newyork'da on bin İrlandalı Almanya lehinde nümâyişler yapmışlar, Manastır'da tebdîli kıyâfet etmiş Yunan askeri bulunduğu Sofya'dan bildiriliyor.

15 Ağustos

Fransız kabinesi düştü Voyvanin riyâseti altında yeniden teşkîl etti. Bükreş'te Türkiye ve Yunanistan murahhasları Osmanlı sefâretinde birleşerek müzâkere edilecek noktayı ta'yîn etmişlerdir. Cumartesi günü tekrâr birleşeceklerdir. Karaznik muzafferiyeti netîcesinde Avusturyalıların eline geçen Rus Polanyasını idâre etmek için Avusturya'dan me'mûr-ı mahsûslar sevk olunmuştur.

Belçika'da ki son muhârebede 20000 İngiliz telef olduğunu İngiliz baş vekîli meb'ûsanda söylemiştir.

15 Ağustos

Cizalkon Derguleç Paşa Belçika vâlî-i umûmiliğine ta'yîn olunmuştur. Karaznik'te Avusturyalılar tarafından mağlûb olan Ruslar Poylin üzerine püskürütülmüşlerdir. Karaznik galibiyeti bütün Almanya'da büyük meserretler tevîd etmiştir. Fransızların dehşetli mukavemetine rağmen Levnigi mevki'-i müstahkem Almanların eline düşmüştür. Almanlar velî-ahdının kumandası altındaki ordunun son cenâhına hücûm etmek için Veruven şehrinden ilerleyen Fransızlar püskürtmüştür. Nemseliler Rus Polanyasına şark ve gârbinden girmişler. Kambanka şehrini geçerek Varsudi ile Galibya-Haduy arasında bulunan Rusları mağlûb etmişler. Ruslar binlerce esir bırakarak geri çekilmektedirler.

Şüûn

Zât-ı Sâmi-i Vilâyetpenâhî Yenihan'da

Seferberlik ve tekâlîf-i harbiyye işlerini yakından tedkîk buyurmak ve askere giden köylülerimizin hasad ve harman işlerinin yolunda gidib gitmediğini bi-z-zât görmek üzere Vâlî-i Aî-i Vilâyet Muammer Beğ Efendi Hazretleri evvel ki akşam Yenihan'ı teşrîf ve dünkü gün advet buyurmuşlardır. Cânib fehinâmelerinden tanzim ve bi-z-zât idare edilmekte olan hasad ve harman işleri sür'at ve intizâmla her yerde ifa etmektedir.

Orak ve Buhârlı Harman Makinesi

Büyük bir feyz ve berekete mazhâr olan mahsûlâtı vakt ve zemânıyla hasad ve harman edebilmek için vâlî beğ efendi hazretleri İstanbul'dan birçok orak makineleriyle buhârlı harman makineleri celb buyurmuşlardır. Makineler el-yevm Samsun'da olup karîben merkez vilâyete vürûd edecektir.

Divân-ı Harbî Örfî

Bâ-irâde-i Seniyye Memâlik-i Osmâniyyede i'lân edilmiş olan idâre-i örfiyyeye âid mevadd-ı etmek ve taht-ı hükme almak üzere Sivas'ta teşkîl eden Divân-ı Harbî Örfî Hey'eti:

Reis-i kaymakam Tâlib Beğ vürûduna kadar Binbaşı Cemâl Beğ
 A'zâ nakliyye tabur kumandanlığından müteakid Binbaşı Ca'fer Beğ
 Ahz-i asker hey'eti refâkatinde Yüzbaşı Şem-üd-dîn Beğ
 İnşâât komisyonu a'zâsından Yüzbaşı Osmân (...) Beğ
 Otuzuncu fırka ahz-i asker kaleminden Mülâzım-ı evvel Ni'met Beğ
 Müddeî-i umûmî Kâmil Beğ
 Merkez müddî-i umûmîsi

Divân-ı Harbî Örfî Mukedderâtı

Sivas'ın Hacı Veli Mahallesi'nden Kırk Yârânoğlu Kadir bin Yusuf'un üzerinde saldırma bıçağı taşarak Gökmedrese Mahallesi'nden Şevket'e teşhîr ettiği bi-l-muhakeme sâbit olmasına mebnî üç mâh müddetle hapsine divân-ı harbî örfîce karâr verilmiştir.

Sivas'ın Uzunyol Mahallesi'nden Edhem oğlu Hasen'in tenbihât-ı askeriyye halâkına rovolver taşıdığı bi-l-muhakeme tahkik etmesiyle on beş gün müddetle hapsine ve rovolverin müsâderesine divân-ı harbî örfice karar verilmiştir.

İdâre-i örfiyye tenbihâtı halâkata olarak Ramazân'da haşret ve birtakım tefevvühâtta olunmakla beraber Halîl Efendi nâmında birini katl ile tehdîd etmiş olan Sivas'ın Bahtiyâr Bostanı Mahallesi'nden Bavab Hüseyin oğlu Cin Ali'nin bir sene hapsine ve ikmâl müddetinde bir sene müddetle de diyar-ı (...) âhire (...) divân-ı harbî örfice karar verilmiştir.

Üzerinde kama taşıdığı sâbit olan Tokat'ın Kemer Karyesi'nden Kara Veli oğlu Şükrü'nün yeni gün müddetle hapsine divân-ı harb-i örfice karar verilmiştir.

İşâat-ı kâzibâde bulunduğu bi-l-mûhakeme sâbit olan Sivas'ın Aryan Mesellem Mahallesi'nden Mezburin oğlu Delâl Hacı üç mah müddetle te'bîd edilmesine divân-ı harb-i örfice karar verilmiştir.

Posta ve Telgraf Baş Müdîriyyetinden:

İş'âr-ı ahîre değin Avusturya için kıymetli mektup ve kutu ile (...) mevadd, Romanya için kavli ve Sırbistan içinde mekâtib-i âdiyye ve taahüdiyyeden mâ-adâ mürâselât kabûl edilmemesi ve mevadd-ı taahüdiyyeden dolâyı Sırbistan idâresince mes'uliyet der-uh-de edilmemekde olduğu i'lân olunur.

Banknotlar

Mağlum olduğu üzere hükûmet ma'lûmâtın te'mîn-i sühuleti zımnında yarım ve bir liralık banknotlar ihrâcı için Osmânlı Bankası'na müsâade vermiş. Banknotların tab'ı için fazla miktarda kağıt bulunduğu nazar-ı dikkate alınacak şimdilik kırk, elli bin liralık banknot ihrâcı taktir eylemiştir. Fakat bunun kaime ihrâcı şeklinde bir telâkkiye uğramaması için haber verilmeğe Osmânlı banknotları sarf-ı tedavülün teshîli için ihrâc edilecek ve kâğıt paranın çoğalmaması içinde ihrâc edilen bir veya yarım liralık banknotlara mukabil mevki'-i tedavülde bulunan yüz ve elli liralık banknotlar ortadan kaldıracaktır.

Harbi Umûmî Münâsebetiyle
Türkiye ve Avrupa Ticâreti

Ma'bâd:

Her memleketde ne kadar altun tedâvül eder?..

Milyon	Mark	Adam başına
Fransa	3890	39
İngiltere	2330	99
Almanya	4300	66

-Servet-i Milliye-

Milyar Mark

Fransa	170
İngiltere	260
Almanya	270

Şu mukâyeseden anlâşılıyor ki Almanya otuz kırk senelik gayeli mesâîsi sâyesinde Fransa ve İngiltere'nin asrlardan beri temâyüz etmiş olan servet ve ticâretine kuvvetli bir rakîb olmuştur.

Evvelce de tedkîk ve hulâsa olarak îzâh ettiğimiz vechle zirâat Almanya'da çok etmiştir.

Zirâatin yanibaşında sanâyi' ve imâlat daha fazla ilerlemiştir. Sanâyi' yoktur. İleride olduğu hâlde zirâat durmamış ve düşmemiştir. Bundan mâ-adâ Almanya toprağı o kadar münbit toprak da değildir.

Almanya'da ormana büyük bir ehemmiyet verilmiştir. Zirâatçe hiç kıymeti olmayan boş ve çorak yerlere ağaçlar (...) olunmuş ve bugün büyük ormanlar vücuda gelmiştir. Rakamla ifâde olunmak lâzım gelirse denebilir: Almanya'da ormanlar on milyar kıymetince sermâyedir. (...) istifâdede 100 de (- 2) 3 fâiz raddesindedir. Bu ormanların yarısı hükûmetin ve belediye idâresinin elindedir.

Almanlar zirâati fenle terakki ediyorlar. Tarlalarına tabî ve sun'î gübreler koyarak ve mekteplerinde zirâat derslerine fazla ehemmiyet vererek çalışıyorlar.

Almanya'da koyun, inek ve süt hasilâtı senede 12 milyon mark tutuyor. Alman sanâyi'de memlekette mevcûd demir ve kömür ma'denleri sayesinde terakki etmektedir. (Elektrikçilik?) her memleketi geride bırakmaktadır.

En iyi kok kömürü Almanya'da çıkar. Alman sanâyi' (...) ve sermaye arasında mümkün olabilen tevâzünü de te'sîs edebilmek suretiyle memleketde refâh vücuda getiriyor. (...) derecede yükseltmedir.

Ticâret-i umûmiyyede Almanya İngiltere'den sonra ikincidir. Şunu unutmamalı ki (...) ticâret umûmiyyesi altı yüz yaşında Almanya'nın ki ise ancak otuz senelikdir. Otuz sene zarfında Alman gemileri on misli artmıştır. Ticâret-i umûmiyye yirmi misli teyâzüd etmiştir. Almanya hem ham eşyâ, hem ma'mûlât-ı sanâiyye ihracâtı yapar.

Hamburg Limanı dünyanın en hicri mahâlline kadar tes'sîs-i münâsib etmiş birinci bir limandır. Almanya'da sermâye ve nakidde iyi bir nâzım-ı muhit idâresindedir. Memleket bankalarının (...) tedâvülün tanzimcisi (...) iki yüz mark sermâyesi vardır. İdâresi me'mûrin-i hükûmet elinde olan bu banka sermâyesinin üç misli raddesine banknot çıkarabilir. Almanya (...) büyük bir dikkat ve ehemmiyet sarf etmektedir. Bu intizâm neticesi olarak (...) yolundadır. (...) ile (...) den (...).

Mâ-ba'dı var.

[Sivas vilâyet matbaasında tab' olunmuştur.

[Numara 25]

[İkinci Sene]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

14 Şevvâl 1332, 21 Ağustos 1330, 3 Eylül sene 1914 Perşembe Sivas

[s. 70] Karilerimize

Kızılırmak karilerimizi ahvâli âlemden vakt ve zemânıyla ve tekmîl ve tafsilâtıyla haberdâr etmek gayesine sarf-ı mesâî ediyor. Bu maksatın tem'îni için (...) siparişler verdik. Avrupa muhârebesine aid resimleri ismarlâdık. Kârîben bu mevsuk resimleri her gün resimleri karilerimizin gazete istifâdesine arz edeceğiz.

Siyâsiyyât

Top Sesleriyle İ'lân Olunan Bir Hatâ...

Bir ordu için tasvîr olunabilen sür'at ve intizâmın en son derecesiyle bugün şimâl ve şarkdan Fransız toprağına giren en son telgrafnâmelerle Paris üzerine ilfar ettikleri anlaşılân Alman orduları önünde bozulân, târumâr olan Fransız ordusunun felâketli hâli müthiş bir hatânın mahsûlüdür.

Fransa nasıl ki, 1870-1871 muhârebesinde techizâtını, âhalisinin kuvve-i ma'neviyyesini, Almanların o günkü kuvvetini yanlış hesâp etmek yüzünden felâket ve hüsrana uğradıysa bugün de müttefik olan Rusya'nın geniş memleketine div gibi fakat kıymet-i müşkül askelerine fazla güvenerek zarârdan, zarâra düşmektedir.

Fransa hükûmeti memlekette ki servete ve bütün dünyaya sarraflık eden kuvve-i mâliyyesine istinâd ederek Almanların her gün artan ve yükselen kuvve-i askeriyesi karşısında ücretli bir ordu tedârik etmek hayâline düştü. Ve adamı çok fakat techizâtı ile pâresi az bir Rusya buldu. Ve senelerden beri Rusya'nın kuvvetine güvendi; o derecedeki, Fransız Alman hududunda patlayacak ilk tüfenk üzerine Rus ordusunun Almanya'yı alt üst edeceğine i'timâdı vardı. Bugün Almanlar Paris'e, Fransa'nın canevine kadar ellerini uzattıkları hâlde Rus ordusu Fransa'nın imdadına koşamamış, bunun başka müdâfi' Alman kuvvetlerine karşı bile ri'cata mecbûr kalmıştır.

Hâlbuki Fransa ücretli bir kavâs, bekçi nasl beslenirse Rusya'yı öyle beslemiş şimdiye kadar milyonlar, milyarlar, ikrâz ederek ordusunu hazırlamak, demir yollarını yapmak kolâyılığını vermişti.

Fransa'nın milyonlarını yutmuş olan Rusya memleketi ile ordusu Fransa'nın ezilmekte olmasına rağmen bir iş görememektedir. Bundan sonrada Rusya'nın

Fransa'ya îfâ edebileceği kıymetli bir yardımın zemânı geçmiş oluyor. Çünkü Fransa uğrayacağı idbâr ve musîbetin hemân yarısını yoketmiştir.

İşte bugün Parislilerin kulâklarına kadar yetişebilen top sesleri Fransa'nın bir hatâsını i'lân ediyor. Fransa, senelerden beri devâm eden bir yanlışlığın kurbânı oluyor. Ferdî ve şâhsi bir hayâtta bile nefse i'timâdın dâimâ muvaffakiyyetle neticelendiği ve şâhis hâricinde hissiyyât ve ihtimalât ile başlânan işlerin ale-l-ekser beklenen netîceyi vermediği ma'lûmdur.

1871 harbinden çıkdıktan ve mümkün mertebe az zârarla korku kurtulduktan sonra Fransa hissiyâta tabi olmayarak daha devrendiş bir yol ta'kîb edebilir. Muhârebede Fransa fi-l-hakika mühim bir iyâletini, Alsaslören'i gaib ediyor. Almanlara milyonlarca Frank mağlûbiyyet borcu ödüyordu. Tab'an hassâs ve hakikâten vatanperver olan Fransızlar bi-l-tabii bu acıyı unutamazlardı. Ancak ilim ve fene medeniyette pek yüksek bir dereceye varmış olan bir millet içim mâzînin, târihin menkulâtını unutmamak, istikbâli hisle değil, mîntika hazırlamak icâb ederdi. Fransa, Almanya'ya karşı memleketi korumak için kuvvetlenmeğe çalışmak lüzûmu idrâk etti. Şu kadar var ki bu idrâk kendisine güvenerek bir yol tutmak ve cevâbını anlatmalıydı. Yoksa Moskova'ya kadar muzaffer gidip, kırgın ve mağlûp avdet eden Fransız ordularının ser-encâmı üzerinden henüz bir asr geçmeden Rusların yardımına bel bağlamak ve Almanya'ya Rus kuvvetiyle karşı durmak elbet sağlam bir yol değildi.

Örfen gayesi ayrı olan bir Rusya ile Fransa aynı yolun yolcusu nasıl olabilirdi? Vatanperver, münevver ve müthiş bir kavim olan Fransızlar henüz yarı yarıya (vecîsi?) bir milletle bir safta harb edebilir mi?.. Sonra Ruslar ve Rusya'yı idâre eden diplomatlar yirminci asrın bir milletini sevk ve idâre ettiklerini pek iyi idrâk ediyorlar.

Geniş fakat ahâlisi az olan Rusya'nın kudret istihsâliyyesi, ticâreti yok, toprağın vesâmetine, ahâlinin çokluğuna nisbetle servet-i milliyesi hiç... Rusya'da mevcûd olan yegâne kuvvet elindeki silâhı yalnız adam öldürmek için taşıyan bir galibenin, bir ordudan ibârettir. Bu orduya silâh, bu orduya techîzât yetiştirilirse Almanya'ya karşı mühîb bir kuvvet elde edebileceğini mülâhaza eden Fransızlar

milyonlarını, milyarlarını yararlığı henüz tecrübe edilememiş bu müttefik memleketine döndüler.

Bugün, Fransa en elim ve fecî' dakikalar yaşıyor. Ruslar mühîb kuvvetlerini toplâmağa vakt bulamadan Almanlar Paris'i tehdîd ediyor.

Ruslara güvenecek yerde basîretgâr bir siyâsetle Almanya ile mu'tedil bir münâsebet-i siyâsiyye idâme etselerdi, Fransızlar bugün kü fâciayı men' edebilirdi.

Denebilir ki: Almanların nüfûsu günden güne artıyor. Ticâretten tevsî' ediyor, kudret-i milliyyeler yükseliyordu. Hâl-bu-ki Almanya bu kadar nüfûsu barındıracak kadar geniş değildi. Elbet bir gün Fransa memleketi Alman istilâsına ma'rûz kalacaktı. Bu hakikâte karşı Fransızlar denize düşüp silâha sarılân bir çaresiz mevki'nde bulunuyorlar mı idi?

Evet, Almanlar artıyor, kuvvetleniyor ve Alman vatani kendilerini beslemeyecek derecede darlâşıyordu. Almanya'nın komşularının zararına yaşabileceğini tahkîk ediyordu. Ancak bu tevsî'n garbe ve Fransa toprağına doğru olacağı neden ma'lûmdu, şark ve cenûb ve bi-l-hâssa müstemlekât yokmu idi? Fransa Rusya'dan başka ırkânen kendisine daha yakın arkadaşlar bulamaz mı idi Rusya ile ittifâk edip Almanları bir İslâv tehlikesi ile tahrîk etmekten başka bir yol elbet bulunabilirdi.

Almanya'nın büyümekte, Almanya'nın ordusunu kuvvetlendirmekte, donanmasını yapmakta olması bir tehlike idiyse, Fransa'nın Rusya ile ittifâk etmesi bu tehlikeyi ber-tarâf etmiş olmuyor mu idi?.. Bil-akis Almanya, Arab'dan intikam için yaşayan şarkdan istilâ için emel besleyen iki kuvvetin arasında sıkıştığını anlâdığı günden i'tibâren hazırlığını birkaç misli artırdı. O kadar ki bugün topları, tüfenkleri ile devâm etmekte olan harp Fransa'nın Rusya ile ittifâk ettiği gün i'lân edilmiştir denebilir.

İşte Fransa Rusya ile müttefik fazla olarak denizci bir İngiltere, hiç değilse ta'cîz edebilir bir iki küçük hükûmet ve uzaktan yardımcı bir Japonya ile bir safta çalıştıkları hâlde Almanya yalnız Avusturya ile birlikte galip ve muvaffik çarpışıyor. Muhârebe, kendinden, kendi kuvvetinden emin olarak harp edilenlerle, birbirine güvenerek harp edenlerin kudretini meydâna koymaktadır.

Genç Türkiye’de müstekbelânen menâfi’ni, âlemin sulh müsâlemetini yalnız kendi süngülerine yaslanarak müdâfaa edecektir. Çünkü (...) her gün yeni bir ibret manzarası gösteriyor.

...

Avrupa’da Umûmi Muhârebe Telgrafları

20 Ağustos

Purusya-yı şarkîde Örtelsburg’da Almanlar tarafından esir edilen Rusların adeti 30000 olmayıp 60000 olduğu resmen bildiriliyor. Esra arasında iki kolordu kumândanı vardır.

[s. 71] Çar Rusya pâ-yı tahtı Pedrograd tesmiye etmiştir. Huf Beğ Bitlis maiyyeti Azrum tarîkiyle hareket etmiştir. Türk Yunan muhâsaraları bugün ictimâ’ etmiştir. Ta’lat Beğ bir köy tarîkiyle Sofya’ya hareket, Pençşenbe günü muhtemelen İstanbul’a gelecektir. Halil Beğ Bekrşen’de kalmış, alacağı tâ’lîmât mucibince Cum’aertesini müzâkereye yeniden başlayacaktır.

19 Ağustos

Bir kabl sevk Alman teyyaresi Paris üzerine uçarak ilk bombayı atmıştır.

Elzas’da vuku bulan muhârebât Almanların muzafferiyetiyle neticelendiği Almanlar Fransızların hat ric’atını keserek binlerce esir aldıkları Roma’dan iş’âr olunur.

Nemseliler Rusya’da Lobleyn şehri üzerine muzaffer-âne ilerlemektedir.

Lameziç şehri cihetinde şiddetli muhârebeler olunmaktadır. Fransız başkumandanı Cizal Zukar’ın istifa edeceği şâyi’dir. Sırbıların Pazar Sancağı müslümanlarına zulm ediyorlar. Romanya’da Yaşı’ya gelmiş olan Yunan kralının birâderi Bulgaristan’ın ortadan kaldırılmasını iltizâm ettiğini söylemiştir.

19 Ağustos

Almanlar Paris'in yüz kilometre şimâlinde bulunan Lakar şehri istikâmetini tutmuşlardır.

Dernelborg Muhârebesi neticesinde almanlar 30 bin Rus askeri birçok Rus ümerâ ve zâbitânı esir etmişlerdir.

Almanların yaklaşması hasebiyle elli bin askerden ibâret Lil şehrinin Fransız muhafazaları şehri tahliye etmişlerdir. Almanlar Emye'nin üç Fransız kolordusunu mağlûp ederek Sevl istihkâmını almışlardır. Morartoryum bir ay temdîd edilmiştir.

Fransız İstihkâmları

Alman ordusunu Alsas Loren'e girmiş olan Fransız askerini geri püskürtüp kendisinin Fransız toprağına dâhil olması üzerine Paris'e kadar ilerleyebilmek için birer birer ve arka arkaya zabta mecbur bulunduğu Fransızlar istihkâmlarından bahsetmek münâsip olsa gerekir. Elyevm Fransız toprağına girmiş olan Alman askerleri (Levnuvbil) müstâhkem şehrini elde ettikten sonra (Nansi), (Tul), (Apinal) müstâhkem şehirlerine doğru ilerlemektedirler. Cenûb cihetinden Almanlara karşı Paris yolunu müdâfaa eden ilk istihkâmlar bu dört şehir müstâhkemdir. Bunların arkasında Barlıdok istihkâmı bulunur. Biraz yukarıda ya'ni Meç şehrinin tâ karşısında Veldon istihkâmları var. Belçika hudûdu ya'ni şimâl cihetinden dahi Paris yolunu müdâfaa eden ilk istihkâmlar (Sedan), (Mezyad) ve (Valaniyan) müstâhkem şehirleridir. Bunların arkasında da (Rehmis), (Lâven), (Södsün) istihkâmları vardır. Bunların cümlesi 1870 muhârebesinden sonra en son sistemde inşâ edilmiştir.

Alman Ordularının Hedefi ve Kırk İkilik Toplar

Liyej, erkân-ı harbiyye plânlarında tahmîn edildiğinden daha serî' bir sûrette zapt olunmuştur.

En son sistem Alman topu birinci selâmını göndermiştir. Bu selâma hiçbir şey cevap veremez. Bu yeni silâhın zuhûru gerek dahlânen gerek harcânen heyecan azîmi bâdî olmuştur. Fi-l-hakika bu yeni silâhın imâli ve cins ve mahiyyeti son derece hâfi tutulmuş ve Almanya dahîlinde bile bunun vücûdundan haberdâr olanların mikdarı pek kalîl bulunmuş idi. Esliha-i mezkûrenin birinci tecrübeleri

hissen neticeye iktirân ve siparişlerde verilince en ziyâde i'tinâ' edilen cihet Alman fenn-i harbî tarafından icâd ve ihtirâ' olunan bu harukulâde âlât-ı harbiyyenin vücûdundan kimseyi haberdâr etmemek vazife ad olundu. Bu top büyük çapta havan topu olup imâli Alman meclis-i meb'ûsânında bile hâfi tutulmuş idi. Bugun Alman ordusu bu müthiş ve muharip silâh ile mebzûlen mücehhezdir. Bundan başka Alman ordusu (...) i'mâl edilmiş altı bin gülle endâht edecek metanette birtakım havan toplarına da mâlikdir.

Cum'a gününden beri Alman topları (Namur) üzerinde velevle endâz olunmaktadır. Bu toplar Liyej'de olduğu gibi tahribât-ı gülle ifâ' etmektedirler. İşte Alman ordusu bu sûretle mücehhez olârak bir hedefe doğru artarak ilerliyor. Paris!..

Şüûn

-Mahkûmiyyet-

İdâre-i örfiyyenin tenbîhat hilâfına olârak üzerinde esliha-i memnûa derdest edildiği bil-1-muhakemesâbet olan Tokat'ın Turhal Nahiyyesi'ne Tab'tazbe Karyesi'nden Çerkes Ahmed oğlu Hâmîd'in bir mah müddetle hapsine ve rovolverin müsâderesine karar verilmiştir.

Küsûf dolayısıyla silâh attığı tesbît edilen Paşabeğ Mahallesi'nden Kôr Siyaf oşlu Siyaf'ın otuz gün müddetle hapsine ve ma'fişenk rovolverin müsâderesine karâr verilmiştir.

Cemiyet Numûneleri

Lâdik de:

Lâdik Kaza'sı müdâfaa-i milliye cemiyeti Merzifon'da Aramsaz Doksan Üçüncü Alay'ın idâresi için yüz doksan koyun ile on dört inek ve tosun hediye etmişlerdir.

Hey'et-i mezkûrenin (...) vâkıası hitam-ı sâmi-i vilâyetpenâhinden onuncu kolordu kumandanlığı cenâb-ı âliyyesinden mücehhez takrîr olmuştur.

Biz de gerek Müdâfaa-i Milliye hey'etinin gerekse Lâdiklilerin cemiyet ve vatanperverliklerini samimiyyetle alkışlarız

Merzifon'da:

Merzifon'ın Kızılekrek Köyü'nde Hacı Halil ve Dalmızrak oğlu Ali ile Muhâcir Ahmed Ağalar ihtiyâcat askeriyyeye medar olmak üzere birer inek ve birkaç tosun hediye etmişlerdir.

Bu vatanperver ağalara en kalbî takdirlerimizi ithaf eyleriz.

Harb-i Umûmî Münâsebetiyle**Türkiye ve Avrupa Ticâreti****Mâ'bad:**

Bu banka hiç de ağır olmayan şerâiti ile zirâat ve ticâret erbâbına lâzım olan sermayeyi zemânında verebilmekte ve sermayesine (...) almaktadırlar.

Bu bankalar en ziyâde köylerde iş görmekte ve köylüyü çiftçiyi kuvvetlendirmektedir. Bundan başka birçok sigorta şirketleri tasârruf sandıkları, ihtiyat kasaları ikrâzatta (...). Bugün Almanya'da sermaye (...). Mülk sahibi olan herkes istediği zemân nakid bulabilir. İkrâzat içeren (...) asgarisi yüzde altmıştır. Terhîn ve ikrâzat mamûlesi çok basittir asrlı ve yorgunluğu mûcib olmaz. Banka (...) mâ-adâ ticârethanelerde bu işe girişebilmektedir. Meselâ (...) nâmındaki kooperatif şirketi aynı zemânda bir banka rolü ifa' eder. Bu şirketler en büyük fa'âliyyetlerini köylerde yapıyorlar. Emlâk bankaları hemân münhasıran şehirlerde iş görürler. Şimdi Almanya'yı siyâsi ve iktisâdi mevcûtiyyetle tanıdık. Bu memleketle memleketimiz arasındaki münâsebet iktisâdiye-yi erkam üzerinde görelim:

Türkiye'den Almanya'ya yapılan ihrâcat, mikdârlar yalnız Birem şehrine yapılan ihrâcâtı gösteriyor.

Hamburg (...) Türkiye'den pekçok mevâdd almaktadır. Bu limanlardan her ikisi seneden fazla Türk ticâreti yapıyor. Bizim ve Hamburg ticâreti ürünlerinin senelik hülâsaları bunu güzel görmüştür.

1914 senesinde Avrupa'ya Osmâniyeden Birem şehrine vuku bulân ithalât

Anadolu:	Behren		Berren ve Enhar Tarikiyle	
	Kilo	Marka	Kilo	Marka
Yulaf	291665	39370		
Mısır	97925	13000		
Çavdar	1505970	181293		
Terbiye edilmemiş tütün	27739	40523		
İnşâata mahsûs odun	12325	946		
Haşhas (...)	36300	12342		
Muhtelif tahammüller	1590	3600		
İ'mâl edilmemiş kürkler			356	9800
Yün ma'mûlâtı			16	120
Gül yağı			23	15606
Yekûn		2911174		25526

[1911 senesinde]

[371893 Mark]

[1911 senesinde]

[204282 Marka]

Mâ-ba'dı var.

[Numara 26]

[İkinci Nüsha]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

12 Şevvâl sene 1332, 24 Ağustos sene 1330, 6 Eylül sene 1914 Pazar Sivas

[s. 72] Siyâsiyyât

Amerikalı Bir İngiliz Söylüyor!..**İngiltere'nin Yaptığı İşler...**

Amerika'nın en büyük zenginlerinden ve insâniyetperver adamlarından Mösyö Vander Bilet kendisi ile mülâkat eden (Biresilâv) gazetesi muharririne diyor ki:

[Mütemâden milletlerin târihine, mâzisine bakıyorum: Bugün ahmak bir taassub, müfrat ve delice bir milliyetperverlikle, vahşet ve zulm ile irtikâb edilmiş müdhiş cinâyetlere İngiltere'den başka iştirâk etmiş bir millet görmüyorum. Bu hâl yirminci asrın ortasında yaşanan mütemâden bir millet için bir lekedir, bir zeldir. Yarın târih bu hâdiseyi nakl ve tedkîk ederken İngiltere'yi Fransız ve Rus ricâlinden çok takbîh edecek... İngiliz milleti'nin İngiliz Hükûmeti'nin bugün tutmuş olduğu bu yanlış yolda kensine uzun müddet müzâheret etmeyeceğine kani'm. Belke âdilâne bir düşünce ile İngiliz milleti bu sakameti tashîh edecek derhâl devleti mes'ûl edecektir.

Rusya hâlâ vahşi ve barbar bir kavimdir. Almanya şimdiye kadar vücûda getirdiği asâr müessesât-ı medeniyye ile medeniyyetin alem-dârlarından olduğu isbât etmiştir. Almanya'da ki itâat, Almanya'da ki terakki, Almanya'da ki çalışkanlık ihtirâât hayret ve takdîse lâyıktır. Bütün bunlar isbât eder ki Alman kavmi hayât ve saâdet kakkını kazanmıştır.]

Amerikalı milyarderin sözleri burada nihâyet bulur. Dikkat edilecek bir cihet varsa bu sözleri söyleyen, İngiltere'yi ağır bir töhmet ile takbîh eden bu zâtta Anglosakson ırkından, İngiliz kanındandır. Biz bu büyük ve insâni sözleri ayn zemânda pek siyâsi ve devr endişâne beyânât cümlesinden telâkki ediyoruz.

Fi-l-hakika İngiltere millet ve hükûmeti son zemânlarda efkâr-ı âlemde işgal ettiği mevki' mu'tenâ ve mühteremi kendi elleriyle sarsmağa başladı. Hiçbir diplomat hiçbir hükûmet adamı için istigna' edilmemek elzem olan efkâr-ı umûmiyye-i cihânı İngiltere hiç yoklamadan yanlış bir yola girdi. Hâlâ kulâklarının yanından geçen sâfirathamâtı duymamak isteyen İngiliz ricâli çok geçmeden nâdim olacağız gibi görünüyor.

Mösyö Vander Bilet, İngiltere'nin son zemânda bile, bile ihtiyâr ettiği hatâlardan yalnız birisini ele almış ve fikrini ona göre ihzâr etmiştir. Bu babda bize de, Türklere ve Müslimânlara da bir iki söz söylemek düşüyor. Bizimkiler, beyânat değil, feryâd-ı teellümâtdır. Bizim Müslimân ve Türk âlemimiz yakın zemâna kadar İngiltere'yi en samîmî bir Müslimân ve Türk muhibbi biliyordu. Hatta İngiltere devleti hemân kaffi sekenesi Müslimân olan müstemlekâtında Müslimân âleminin bu kanaâti sayesinde rahât oturabiliyordu.

Diğer taraftan Türkiyemizdeki etkâr-ı umûmiyedeki İngilizlerin senelerden beri ne büyük âlî mevkiî vardı. İstibdâden hemân hâreketinde gize bu kadar zulmü lâyıık görmeyen yegâne milletin İngiliz milleti olduğunu zannederdik. Âli-cenâb Türk milleti Glodstoni ve onun Türk düşmanlığını bile bir şahsi meslek diye unutmuş ve-yâhûd unutmak istemişti.

Biz, İngiliz denince sözü, yolu, işi her şeyini doğru, mütemaden ve âdil bir millet anlârdık. Bu muhabbetlerin, bu temâyüllerin asârı bizim meşrutiyetimizin ilk günlerinde hemân en bariz misallerini tezâhürâtını gösterdi. İstanbul'da İngiliz sefirinin, mazhâr olduğu ihtirâmlar, alkışlar hemân unutulmamıştır zannederiz. O vakt kendilerine o kadar harâretle meclûb olan genç Türkiye'nin biraz sonra İngiltere'ye karşı biraz soğuk vaz', daha doğrusu ihtiyâtkâr bir hatt-ı hareket ihtiyâr ettiğinden şikâyete başlâyan İngilizler yaptıklarını göz önüne almıyorlardı. Ahiddiyetine sâdik olan İngiliz milleti dahli işlerine vakf-ı mesâî eden Türkiye'yi harcânen sıyânet edecek yerde uçurumların kenarına götürüyordu.

İş bununla da kalsa idi!.. Nihâyet bir İngiliz siyaset hâriciyyesi yüzünden memleketde ne ihtilâflar, ne kıyametler kopmadı! İngiliz dostluğu ve mukareneti ta'kîb edeceği muhakkak olanlara karşı da Türkiye'ye mümkün mertebe çok zarar îrâs etmek mesleğinin terk edildiğini gördük.. Balkan Muhârebesi'nin en felâketli bir devresinde aldaticı serâp ve hayâllerin iğfâl ettiği millet intibâha geldi ve silkindi. Şimdi böyle hayallere feda edecek düşüncelerimiz yok... Kendimize göre bir yol bulmak, kimseden imdâd ve yardım istemeden yürüyoruz.

Biz bu son zemânlarda gördüğümüz haksızlıkların tamamını yâd edecek değiliz. Acı hatrâlar zemânında toplanır ve yâd edilir. Biz o zemânın hululüne intizâr ederiz. Ancak Türk ve Müslimân âleminin hiçbir zemân unutamayacağı iki

müthiş zorbanın, İngilizlerden gördüğümüz bu gadrin tesîri altında mustarız. Biz mevcûtiyetimizi müdâfaa için büyük fedâkârlık sözüyle de ifâde olunamayan bir gayretle iki daradonot almıştık. Balkanlar Harbi gibi bir bâdireden sonra yapılân bu fedâkârlığı İngiliz milleti takdîs etmiş zannediyorken, umûmî muhârebenin i'lânı esnâsında İngiltere bu iki gemimize elini uzattı. Ve sonra, İstanbul'da ki İngiltere sefiri bu gemileri aldığından dolâyı hükûmetinin müteessir olduğunu beyan ve muhârebede isti'mâl etmeden iâde edeceğini taahhüd etmişti. Bir taraftan bizim iki kıymetli silâhımızı zapt eden, diğer taraftan bize bu sözleri söyleyen bir devletin İngiliz devleti olduğuna mümkün değil inanmak istemiyoruz.

Bizde İngiliz ciddiyeti, İngiliz doğruluğu bir darbimesel olmuştu. Diğer taraftan İngiltere'nin Mısır'a, Sudan'a vuku' bulan beyânât ve ihbârâtın ile hâdisâtı ifâde-i belîgesi hiç şüphe bırakmıyor ki, bu dünya garîb bir inkılâba ma'ruzdur. Hakikat, medeniyyete taraftâr olan ve bu sıfatlarla temyiz eden devletleri entrika ve iğfâl arkasında koşarken görüyoruz!..

Büyük muhârebenin garîb şâyân-ı hayret bir hassa-i mümeyyizleri var: Bu cidâlin top tüfenklerinden fişkırان alevler her millete yeni şeyler, yeni hakikatler gösteriyor. Hakikat ve mâhiyyetlerin tezâhüründen zarar görecektir milletler az değil... Yine Vander Bilet'in temennîsi ile sözlerimize nihâyet veriyoruz. Önlerindeki uçurumu görecektir olan İngiliz milletinin hakikat hâdisât karşısında irkilerek İngiltere hükûmetine nereye gidiyoruz suâlini soracağından ümîd-vârız. Yoksa İngiliz âlemindeki mevki'ne vedâ' ediyor. Bu man'evî sukutu, binlerce gemiden müteşekkil donanmalarda men' edemez.

...

Avrupa'da Umûmi Muhârebe Telgrafları

24 Ağustos

Almanya imparatoru Cezâyir, Tunus Müslimân esîrânın merkez hilâfete gönderileceğini, Almanların Müslimânlara husûmeti olduğunu söylemiştir.

Almanlar Mayn şehrini bombardıman etmişlerdir. Paris kumândanı ahâlinin son noktaya kadar şehri müdâfaaya mecbûr olduklarını i'lân etmiştir. Ruslar Lümburg'u almışlardır. Avusturyalılar Zamustü-Behtiç hattında bulunuyorlar.

24 Ağustos

Mosyö Buankare ile erkân-ı hükûmet Paris'ten Borduya gitmişlerdir. Paris'in müdâfaası için fevk-al-âde tedbirler yapılıyor. Lovr Müzesi'nde ki kıymetdâr asâr kum çuvallara saklanıyor. Alman süvârisi Paris civarında görünmüştür. Belçika Kralı Mayn bombardımanda elinden yaralanmıştır. Harbin müsebbeblerinden sayılân Rusya'nın Paris sefiri İzovluski Paris'ten firâr etmiştir. Resmî İngiliz beyannâmesinde şimdiye kadar ki muhârebelerde 4939 İngiliz neferiyle 188 zâbitânın telef olduğu bildirilmektedir. Almanların son muhârebelerde esir ettikleri Fransızlar arasında Cezâyir, Tunuslu Müslimân askeri bulunduğunu görerek bunları serbest bıraktıklarını Tanin yazıyor. Medine [s. 73] ahâlisi ve muhâcirîn ordumuza hediye gönderilmek üzere külliyyetli miktarda hurma toplamışlardır.

23 Ağustos

Almanlar yekûn kuvvetlerini sarf ederek Fransızların sol cenâhını çeviriyorlar. Fransızlar Paris'e doğru ric'at bir zeplin balonu Anurs üstünde uçmuş şehre bomba atarak çok ziyân vermiştir. Mosyö Buankare beyannâme neşrederek Paris harbin mihveri olacağından hükûmetin Bordu'ya nakli münâsip görüldüğünü ahâlinin muhafaza-i cesâret etmeleri lâzım geldiğini söylemiştir. Fransız filosu Kasaru Limanı'nı topa tutmuştur. Kardinal Dilâkizeaven Beşinci Benedikt nâmıyla Papa olmuştur.

23 Ağustos

Almanlar Fransızların ikinci hat müdâfaasını bozmuşlar, Rehmis şehrini almışlar. Paris'e kadar ilerlemeye mâni' kalmamıştır. Son muhârebeye Almanların Ruslardan aldıkları esîrânın miktârı yüz bini bulmuştur.

Avusturyalılar Rusların fâik kuvvetlerine karşı çekilmektedirler. Ruslar Limburg'un müstâhkem mevki'lerini almışlardır.

22 Ağustos

Almanlar Rehma ile Verdun arasında on Fransız kolordusunu püskürtmüştür. Alman imparatoru harpte bulunmuştur.

Bir haftadan beri Jambusk'da devâm eden muhârebede Avusturyalılar Rusları mağlûp ederek 50000 esir, 200 top almışlar Loç şehrini işgal etmişlerdir.

Bükreş'de Osmanlı-Yunan müzâkerâtı uzayacağından Tal'at Beğ sefirimizi tevkîl, dün gelmiştir. Almanlar Ziveh Kal'ası'nı almışlardır. İngilizler, Almanlar Belçika sevhiline tayyâre istasyonları yaparak İngiliz donanmasını tarassud ve fırsat bulunca hücum etmelerinden endişe ediyorlar.

22 Ağustos

Arnavudlar Avlonya'ya Osmanlı bayrağı hâmilen girmişlerdir.

Avusturyalılar Lünblen üzerine hücum ediyorlar. Namur önüne sukuttan üç gün sonra gelebildiğinden dolâyı Fransız cezallarından Bersen askerleri tarafından kurşuna dizilmiştir.

Acemistân Rusya'ya ultimatom vererek Türkmen Ata Muâhedesi'nin tatbîkini talep ettiğini Bulgaristan'dan bildiriyorlar.

Şimâli Arnavutluk'da Katolik Arnavutlar Karadağ'a hücum etmişlerdir. Bulgaristan reis-i vükelâsı memleketin ahvâl siyâsiyyası hakkında tebligâtda bulunmak için muhâlif firkalar reislerini nezdine da'vet edecektir.

Şüûn

Azîmet ve Avdet Vilâyetpenâhı

Vâlî-i Âlî-i Vilaâyet Muammer Beğ Efendi Hazretleri geçen Perşembe günü Hafik ve Zara Kazâ'larına azîmetdün avdet buyurmuşlardır. Müşârün-ileyh hazretleri seferberlik münasebetiyle mezrûât teh'ire uğramadan hasat ve harman edilip edilmediğini tedkîk ve yollardaki amele taburlarının mıntıka-i mesâîlerindeki ameliyyât nâfiaya dair olan tedâbiri ittihâz me'mûrin evâmirlâzıma i'tâ' buyurmuşlardır. Sivas meb'ûsu Râsim Beğ'de refâkat vilâyetpenâhî de azîmet ve avdet eylemiştir.

Bu vesile ile tekrâr edelim ki bu sene seferberlik hasebiyle asker taht-ı silâha alınmış bile olsa idi mezrûâtın hasat ve harman edilmesi yine bir mes'ele idi. Çünkü inâyet hâkla mahsûlâtımızda büyük bir bereket vardı. Seferberlik birçok

köylerimizi silâh altına da'vet ettiği hâlde tedâbir müşfikane-i hümmetle hasat ve harman işleri pek yolunda gitmektedir.

Bu bâbdaki sür'at ve intizâmı yorulmak bilmeyen vâlî-i mühteremimiz kudret tanzîmiyelerine borçluyuz.

Cemiyet-i Vataniyye

Müdâfaa-i Milliyye ve donanma îanelerinde erbâb-ı cemiyete pîşvâ olan Hasakizâdelerden mu'teber tüccârımızdan Ahmed Efendi bu kerere Ordû-yi Hümâyûn için mücedded bir çadır, yedi kat elbise ile dokuz adet Rus sisteminde hızar (ihyâ'?) etmişlerdir. Bundan hemân bir hafta evvel yine bu zât-ı muhterem Ordû-yi Hümâyûn için mühim miktarda teberruâtta bulunmuşlardı. Kendileri zât-ı sâmi-i vilâyetpânahı ve ordu kumândanlığı cânib-i aliyyesinden takdîr edilmiştir.

Ahmed Efendi'yi vesile-i şeddince (îrâse?) edildiği asâr-ı cemiyet ve fütüvvetden dolâyı biz de tebrîk eder ve emsâlinin teksîrini temenni ederiz.

Buhârlı Harman Makineleri

Vilâyet mahsulâtının hasadı müteâkip az zemânda harman edilebilmesi için cânib sâmi-i vilâyetpenâhından celbine tevessül buyrulân iki adet buhârlı harman makinesinin zirâat nazarriyyetince tedârik ve irsâli derdest bulunduğunu hâber aldık.

Seferberlik ve Mekteblerimiz

Seferberlik hasebiyle ma'lûm olduğu üzere mektep muallimlerinden bir çoğu silâh altına alınmıştır. Bi-l-hassa i'dâdilerle mekâtîb-i sultâniyyede hemân hemân muallim kalmamış gibidir. Müstehberât ve İstanbul refiklerin neşriyyâtına nazaran pâ-y-ı taht mekteplerinde küşâdi te'hîr etmiştir.

Şâyân-ı şükrândırki Sivas Mekteb-i Sultâniyyesi ile mülhakat i'dâdi ve rüşdi mektepleri sene-i dersiye bidâyetinde hemân derslere başlâyacaktırlar.

Tedrisâtın maârif işlerinin hiçbir sebep ve bahâne ile sekteye uğratılmaması vâlî beğ efendi hazretleri emir buyurmuşlardır.

Merkezde, Sultâni mektebinde muallimleri bulunmayan dersleri şimdilik mekteb-i aliyyeden me'zûn olan gençler der-uhde edeceklerdir.

Vilâyet Mülhakatındaki Mekteplerin İnşââtı

İrfân nâmına memleket vilâyetinin ta'kîb etmekte olduğu tarîk-i mesâîye hiçbir mâni' mevcûd olduğu ve olamayacağı bu def'ada tebârüz etmiştir. Seferberlik, tecemmu', hasad ve harman işlerine en harâretli bir şevk ile çalıştığı şu sırada âmâl müstakbelemizin (abdan-ı?) muvaffakiyyeti olan yeni mekteplerimizin inşââtının tesrî' ikmâli gagesi vilâyet celîlece ta'kîb buyrulmaktadır.

Liva ve kazâ'larla nahiyelerimizde kâr-gîr, metîn ve güzel mektep binâları yükseliyor. Her kazâ' merkezinin en güzel bir mevki'ni tenzîl eden bu beyaz âbideler insanın kalbine müstakbelden emîn ve selîm müjdeler getiriyor. Her yerde ki mekteplerimiz yükseliyor bugün ser-â-pâ asker olan Sivas vilâyeti irfân ordusu istihzârâtı da bir dakika terk etmiyor.

Mekteb-i Sultâni Müdîriyyetinden:

Mekteb-i Sultâni açıldı Ağustos nihâyetine kadar kayd ma'mûlâtıyla iştilgal edileceğinden kaydedilmek isteyen tâlebinin Eylül ibtidâ'sına kadar nüfus ve aşî (...) şehâdetnâme veya tasdiknâmelerini sâriyeden emrâz-ı sâlim olduklarına dâir raporlarını hâmilan mektep idâresine mürâcaat etmek lüzûmu i'lân olunur.

Divân-ı Harbî Örfî

İdâre-i Örfiyyenin tenbihâtı hilâfane olarak kesuf dolayısıyla silâh attığı sâbit olan nakliyye taburu Nalbantbaşı Ahmed Efendi'nin otuz altı gün müddetle hapsine karar verilmiştir.

Tenbihâtı hilâfane kama taşıdığı bi-l-muhakeme sâbit olan Zara'da Mukim Kağızmanlı oğlu Erselâ'nın bir mah müddetle hapsine ve kamanın müsâderesine karâr verimiştir.

Hânesinde gürütültü ve şamata eylediği sâbit olan Sivas'ın Câmî-i Kebîr Mahallesi'nden Boyacı oğlu Ağaca'nın bir hafta müddetle hapsine ve on beş (...) ceza-yı nakdi ahzine karar verilmiştir.

[Sivas vilâyet matbaasında tab' olunmuştur.]

[Numara 27]

[İkinci Sene]

KIZILIRMAK

Mahâll İdâresi: Sivas İttihâd ve Terakki Kulûbü

*

Müdîr-i Mes'ûl: İbrahim

*

Haftada bir def'a çıkar; içtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi

*

Abone bedeli: Sivas için seneliği 40 kuruştur.

*

Mülhakat ve taşra için 45 kuruştur.

*

Nüshası 10 para

*

Gazeteye verilen yazılar geri verilmez

*

Faideli yazılar kabul ve neşr edilir

21 Şevvâl sene 1332, 30 Ağustos sene 1330

[s. 741] Ecnebî İmtiyâzâtı Boyunduruğundan Kurtulduğumuz Târîhi
Gün 27 Ağustos Sene 330

Şevketli Hâkanımız,

Vilâdet Hümâyünuna tesâdüf eden yarın ki sevgili günün, bu günün arefe-i mes'ûdundan istiklâl ve istilâ' bayramı idrâk etmekle bahtiyâr olan milletin ta'zimkâr kalbinden taşan [Hâkanım çok yaşa] nidâsını gökler bile sevinçlerle karşılamaktadır.

Senin kadar ümmetine yakın olmuş ve her ıztırâbı her serveri birlikte yaşamış bir hükümdârı târih kaydetmiyor; millet (...) iken sen de mağmûmen padişâhım! Sevgili Sultânımız!

Millet, son zemânlarda uğradığı âzim felâketler altında inerken kalbgâh ümidle birlikdesin elmaslardan pak nur olan kalb-i şahâneninde aynı âlâmla çarpıyor. Büyük ecdâdın Selimlerim, Süleymânların şahâne birer lâtif ve ve a'tafeti Türk garîb-nüvâz eseri olârak yabancılara ihsân buyrulân müsâidâtdan yüz bularak bu inâyâtı zaîf zemânlarımızda izzet ve vakarımıza helal getirecek bir esâret boyunduruğu hâline getiren Avrupa devletleri en son günlerde istiklâlimizde el uzatmağa cesâret etmişlerdi. Bugün. Erîke-i iclâlimin etrafındaki ulû elzem ricâlin, milletin duygusuna, dileğine göre hâreket ederek ecnebî imtiyâzâtını meş'ûmi altında toplayan o tahakküm bu ıstırab kâbusunu imha etti. Halîfe-i zi-şânımız:

Ahd-i saltanatında bize bu büyük rehâ gününü gösteren Allah azîm'ülşândan dilerler ki: Vilâdet cülûs günlerinin en yakınında Türkiye'nin büyüyüp Tûrân olduğunu da görelim. Yâdelerde, kahr altında inleyen Türk ve Müslimân kardeşlerimizin esâretten kurtularak (...) saltanatının etrafında toplanacakları ve ayla yıldızın öksüz diyarları nurlandıracağı gün uzak değildir, sultanımız

[s. 75] Siyâsiyyât

27 Ağustos

İnkılâb Azîminden Sonra Vatan Vazifelerimiz:

10 Temmuz 324'de idâri hürriyetini istihsâl eden milletimiz, meşrûtiyyetin istikrârı uğruna mütemâdî buhranlar geçirerek kutlu ve gayeli bir hükûmete ancak birçok sene evvel nâil olabildi. Devletin en tehlikeli bir zemânında zemâm-ı umûru ele alân bu heyet azmperver, derin uçurumların kenarlarında bulunduğu mevcudiyet siyâsiyyemizi kurtardı. Zemânın müşkilâtına rağmen büyük bir zafer olan Edirne istirdâdı ile milletin hüsrân ile dolu olan ceriha-dâr kalbine teselli ve teşcî' verdi. Ve birçok seneden beri memlekette misli görülmemiş bir sükûn ve mesâî devresi açdı. İhtirâsât-ı siyâsiyye, adâlet ve intizâm önünde tamâmen söndü, gitti. Memleket evlâdı bu müşfik ve muhterem idârenin muhît vakurunda müstakbelde emîn olârak çalışmağa başladı. Son felâketlerden sonra memleketimizde bi-l-hassa iktisâdı bir intibah tevellüd ve intişâr ediyor, memlekette istihsâlcilik yolu açılıyor, istihlâncılık azalıyordu.

Milletin bu meşî temâyülü basîretkâr nazarlarla ta'kîb eden hükûmet bu yeni hayât-ı iktisâdiyyenin mani' olacak esbâbın refî'nin ve o inkişafına kuvvet verecek bu emeli bi-l-tabî tedkîk ediyordu. Vatanın her tarafında uyanan ticâret-i milliyeye fikirleri yalnız bir noktada tevkîf ediyordu:

[Ecnebîlere vatanımızda bize karşı pek yüksek bir mevki' temin eden ve bizim kendileriyle rekâbet edebilmekliğimize gayr-i müsâid olan imtiyâzât kahir ne olacak?.. Hak ve istiklâline mâlik ve medeni bir devletin hudûdları dâhilinde bir ecnebi tahakküm iktisâdiyyesi devâm etmeli mi?..]

Fi-l-hakika memleketimizdeki intibah-ı iktisâdiyi müteâkip tesis eden yeni hayât akide-i elmi ortaya atmışdı, millet, servet-i milliyeye azîm sırları veren ve zâlim senelerin biriktirdiği bu haksız gayr-i meşrû' tahakküm karşısında izzet-i nefsinde yaralândığını hissediyordu. Muvafakkıyyetini, âmâl ve hissiyyat-ı milliyeye tevfiik mesâî etmek yolunda bulân hükûmette en güzîde mesâîsini bu ağır zencîrlerin refî'ne ve millete bir hürriyet-i iktisâdiyye ve uzviyyet-i siyâsiyyamıza bir istiklâl tâm teminine sarf ediyordu. Hükûmet-i merkeziyye ecnebîlerin tefevvuk tahakkunu

hiç olmazsa ta'dîl edebilmek için Avrupa devletleriyle birçok müzâkerât açıyor, fakat müzâkerât hiçbir semere vermeden kapatıyor, bu emel-i azîm yine akim kalıyordu.

Diğer taraftan taşrada ki ricâl-i devleteden ba'zıları muhit idârelerinin ihtiyâcât-ı iktisâdiyye ve imâriyyesi nâmına vâcib (i'l-âhaz?) gördükleri tedâbir mâliyye-yi infâz ve tatbîk sûretiyle ecnebî tefevvukunun boğduğu hayât iktisâdiyyemize bir cereyân açmağa uğraşıyordu.

Bütün bu mücâhedât hükûmet merkeziyyesinin mesâfsi gibi dûçâr akamet oluyordu.

Uzaklarda misâl aramağa ne hâcet...Vâlî-i mühteremimiz Muammer Beğ Efendi Hazretlerinin memalik-i ecnebiyyeden gelen ispirotolarla müskirâtın muayene-i tıbbiyyeye tâbî' tutularak muzırr mevâdden istihsâl edilen meşrubat (keşviliyye?) ile sıhhat umûmiyyenin zehirlenmemesi ve havâyic-i asliyyeden ma'dûd olmayan müskirâtdan ücret mâyi'ne olarak istifâ' edilecek rüsûmun şehirlerimizin imârâtına sarf edilmesi uğrunda bir buçuk seneden beri sarf ettikleri mesâî kûrânındadır. Bu ömr-i hayrın karşısınada her işte olduğu gibi imtiyâzât-ı ecnebiyye heyûlâ-yı meş'ûm çıkmış ve mütemaden Avrupalılar sıhhat beşr-i kâfil olan bu tedbîr insâniyyetperverâneye (karşı da?) (...) kendi (...) der-miyân etmekte tereddüd etmemişti.

Eğer bu fikr-i hiyâb meydân-ı tatbîk bulsaydı, fena ispirotolarla yapılan içkilerle sıhhat-ı umûmiyye zarar görmeyecek, bağlarımız terakki ederek ahâlî ve devlet istifâde edecekti. İmtiyâzât-ı ecnebiyyenin memleketimizin başına ne azîm bir belâ olduğunu anlâtmak için birkaç satırlık bir makale kifâyet etmez. Şüphesiz yarın Türkiye'nin halâsı tekâmülü hakkında yazılacak asâr yazılınca da bu avd-ı atîka felâketi cildler dolusu yer tutacaktır.

İşte, bugün milletin sine-i azminden yükselen ihtiyaç rehâ-yı (...) etmekle târihde bir sahife-i (garaye?) nakş-ı nâm eden hükûmetimiz asrların metrûkât meş'ûması olan bu mâni'i kaldırdı ve millete her, feyzdâr bir (...) ve servet göstererek: (İleri!) emrini verdi. Şimdi bu muzafferiyet-i azîme karşısında bize düşen vazife Türk mezâyâ-yı fitriyyesini göstermek, çalışmak mâddî kazançlarımızla ma'nevî mektebâtımızı mütevâzin bir hâle tezyîd etmektedir.

Yedi sekiz devletle muhârebe ederek galip mevki'ni muhafaza eden Almanya bizim için iyi misâldir. Almanlar istihsâlcî ve münevver bir kavim oldukları için istiklâl siyâsilerinin kıymetini idrâk ediyorlar. Yine o refâh ve irfân Almanların nüfusca tezâyüdünü bi-l-netice ve vatanlarının tevsî' lüzûmunu meydâna çıkarmaktadır. Bugün atıldıkları sahâ-i cidâlde bu gayeye doğru koşmak için önlerine çıkan mâni'leri top ve süngü ile deviriyorlar. Almanlar gaye ve ihtiyâclarını müttehiden müdrîk ve vatani vazifelerine kuvvetli bir imân ile sahip oldukları için gâlib geliyorlar.

Şimdi 27 Ağustos 330 yevm millisi bizim ufuklarımızı genişletti. Başımızın üstündeki semâ' artık kasvetli değil... Orada necm ve hilal bayrak ve temeyyüz parlıyor.

Biz, necm bizim helâlimizin döktüğü selsebîl nur altında o geniş ufuklarda koşacağız.

[s. 76] 27 Ağustos Bayramı ile bizdeki hayât başlıyor. Bu yeni hayât bize yeni vazifeler tahmîl ediyor. Memleketi servet ve âmir-âne, seciyye ve irfâna mazhar kılmak ancak bu vazifelerin ifâsına müteveffıkdır. Göğsümüzde kutlu bir imân ile yıkık günlerde eski asrların arkasında kalmış olan Türk itlâ' ve saâdetinin bugünün şekli teceddüdiyle avdet edeceğinden eminiz. Her millet gibi bir de millî mücâhedâtımızda müstakil ve her bir yola sahip olduk. Biz daha serî' muvaffak olacağız. Çünkü Türküz. Türk kadar azîm belâlara göğüs germiş ver her felâketi yenmiş bir ırk yoktur.

...

Türk'ün Tekbîri

Hakkın muradı,
Hâltkân fırladı,
Açtık (...)
Allahü ekber!...

Artık sancağa,
Geldik uzağa,
Eski toprağa.

Allahü ekber!...
 Kaynaştı kanlar,
 Anlaştı hânlar,
 Birleşti canlar,
 Allahü ekber,
 Allahü'l hamd...

Gün Ab

[s. 77] Şüûn

İlk Müjde

Sivas İttihâd ve Terakki hey'et-i merkeziyyesine Hükûmet-i Osmâniyenin seyf-i kudret ve celâdetine rakib görmediği zemânlarda mahzâ-i latîf ve izâfet şeklinde Avrupalılara bahsettiği ba'zı idâri, adlî ve iktisâdi müsâidât bilâhire hükûmetin zaif düşdüğü hengâmelerde mecbûri hâk ve ahd sûretine inkılâp etmiş ve bu yüzden devlet her türlü serbest-i harekâtı ve hatta kısmen istiklâl-i siyâsi ve mâliyesini gaib ederek haysiyyet-şiken ve vicdânsûz (kayud?) altında sönük ve şerefsiz mevcuriyye sürüklenip durmuştur.

Hâlbuki hükûmetimiz bir taraftan istiklâl dâhiliyyesini iktisâp eden ma'nâ-yı siyâsi ve hukûkiyyesiyle tam bir devlet şeklini almak ve diğer taraftan kavânin-i iktisâdiyye icâbat tekâmüliyyenin muktezâsına göre umur-ı mâliyyesine fennî ve sâlim cereyânlar verecek hakk-ı hayâtını ve binâen aleyh hâkimiyet hakıkiyyesini istihsâl ve isti'mâl etmek ihtiyâc kat'îsinde bulunduğundan vücûd-ı devlette kangren kadar muzırr olan bu uhuddan istihlâs nefis çâhsına tevessül pek zarûri idi. Şimdiye kadar müteaddid müzâkerât-ı siyâsiyye ile hissene neticeye iktirân etmeyen ma'mûlât-u umûmiyye-i devletle inkişâfât memleket günden güne demir çemberle tazyîk ve işgâl ederek gaib muzırr ve müz'ic bir şekl alân bu kuyûdât kahrâmanlığı ve refî'ni düşünen hükûmetimiz evvelâ Allah'a ve sâniyen milletin sine-i hamiyetinden galeyân eden hiss-i intibah eden ve hamâsata istinâden mevki-i icrâya ve vaz'na karâr vererek i'lân-ı keyfiyyet etmiştir.

Hayât-ı siyâsiyye ve iktisâdiyyemize pek büyük ve nâ-mahdûd bir feyz ve i'tilâ'sının mübeşşer ve mebd'e'i bulunan ve son senelere müteselsil felâketlerle kararın târih-i miliyemize beyaz ve nurâni bir sahife açacak olan bu muazzam günü bütün ulûviyyetiyle idrâkimizden dolâyı sizi tebrîk ederiz. En büyük bir esâret-i târihiyyeden milleti halâs ederek hâkimiyyet hakikiyyesine isâl eyleyen hükûmetimizin ihraz ettiği bu muvaffakîyyet uzemâ'sına karşı milletin en samîmî şükrân ve tebrikâtının iblâğı ve her tarâfta parlâk tezâhürâtda bulunması mütemennâdır.

27 Ağustos sene 330 Merkez-i Umûmi

Mektepler Açılıyor

Vilâyetimide ki büyük, küçük mekteplerin sene-i dersiyeye bidâyetinde açılacağı geçen nüshamızda tebşîr etmiştik. Fi-l-hakika serferberlik münâsebetiyle mekteplerimizin muallimlerimizin birçoğu silâh başına koştı. İrfân-ı memleketin kesintiye uğramasına kat'iyyen (...) mekteplerin birgün bile (...) edilmesini emr buyurmakla beraber muallimleri askerde olan dersler için münâsip talebeler intihâbıyla bi-z-zât iştigal buyurmuşlardır. Bu mesâî-yi irfânperverâne payesinde ibtidâî ve i'dâfîlerle mekteb-i sultâniyyemizde Eylül'den i'tibâren tedrisâta başlanacaktır.

Bi-z-zât Vâlî Beğ Efendi Hazretleri de Muallim

Mekteb-i Sultâniyyenin muallimleri bulunmayan dersleri için icrâ' edilen tedkikat ve tertibat esnâsında asr-ı hâzır târihi dersi muallimini de bi-z-zât vâlî beğ efendi hazretleri der-uhde buyurmuşlardır.

Ahvâl-i hazrenin ayrıca tezyîd ettiği bu kadar hükûmet işleri arasında gençleri de çalışmağa mecbûr olan muhterem bir vâlînin kürsî-i tadrîsi muallimsiz bırakmamak maksâd-ı vatanperveriyyesiyle ihtiyâr buyurdukları bu fedâkârlık mekteb-i sultâni hey'et-i tâ'limiyyesiyle tâlebesi için büyük bir şevk ve mevk'i mümtaz-ı işgâl edecek olan bu hâdiseyi bize de hürmet ve şükrân ile kaydediyoruz.

**Şehrimiz belediye riyâsetinden İttihad ve Terakki Cemiyeti merkez
umûmisine keşîde olunan telgrafnâme:**

İstiklâl ve vakar-ı milliyemizi halel-dâr ve terakkimize bir mâni' teşkil eden uhûd-i atıkanın imhâ'sına sabırsızlıkla intizâr eyleyen millet bu emel-i azîmenin tahkiki müjdesiyle bahtiyâr oldu. Bize bu büyük millet bayramını idrâk ettiren hükûmetimize ve onun müstenâd-ı mükerreremi olan cem'iyet-i muhteremeye arz-ı şükrân eyleriz.

**Şehrimiz belediye riyasetinden dahiliye nezâret celilesine keşîde
olunan telgrafnâme:**

Asrlardan beri her türlü terakkimize bir mânia-i âhenin teşkil eden imtiyâzât-ı ecnebiyyenin i'lân-ı ilgasına sabırsızlıkla intizâr ediyorduk. Vatanperver ve cemiyetkâr hey'et-i hükûmetimizin her mânâsıyla hür ve müstakil yaşamak isteyen milletin âmâl ve hissiyatını rehber harekât-ı ittihaz ettiğine imtiyâzât-ı mezkûrenin ilgası i'lânını bir delil (...) kat'î telakki eder. Ve bugün memâlik-i Osmâniyyenin her tarâfindan yükselen nidâ-yı şükrân ve müstesna Sivas muhitinin de iştirâk samimiyyesini arz eyleriz.

**Belediye riyasetinden pâ-yı taht şehremânetine keşîde olunan cevâb-ı
telgrafnâme:**

Tebşîrât-i emanetpenâhileri ve pâ-yı taht ahâli-i muhteremesinin tebrîkât sâmiâneleri tebliğ ve i'lân olundu. Büyük bayram şenlikleri yapmakta olan Sivaslular bi-l-mukâbele İstanbullulara arz-ı tebrikât ediyorlar tebliğ buyurulmasını istihâm ederim.

Sivas Belediye Reîsi Hamdi

İstanbul 28 Ağustos...

Bugün Sultan Ahmed Meydânı'nda â'yân, me'bûsândan İttihâd ve Terakki ve esnâf cem'iyetleri ile ahâliden mürekkep 100 bin kişilik bir miting yapıldı. Hüseyin Câhid Beğ nutkunda: [Bugün Osmanlılar hakiki istiklâl kazandılar. Fakat vazife bununla bitmiyor, Avrupa'ya bizi medeniyyesiz telakki ettirmemek için onların derecesine varmak için çalışmalı hükûmetin o yoldaki mesâîsine zahîr olmalıyız.] dedi. Ba'de miting 28 Ağustos'unda iyâd-ı milliyeden olmasını teklif etti,

miting hey'eti bâb-1 âlîye gitdi, Sadr-ı a'zam Paşa miting mukarrerâtını kendi ve hükûmeti nâmına kabul etti. Şehirde server fevk-al-âdedir. Her tarâf donanmıştır.

Osmanlı

[Sivas vilâyet matbaasında tab' olunmuştur.]

4. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

İncelediğimiz Kızılırmak gazetesinin 52-77. sayılarının mizanpajı, Sivas vilâyet matbaasında basıldığından, resmî vilâyet gazetesi Sivas'a benzemektedir.

Gazetenin klişesindeki “ictimâî, iktisâdi, edebi Türk gazetesidir” ifadesi gazetede sosyal, iktisadi, edebi konular çerçevesinde ulusalcı bir yaklaşımla yayın faaliyetlerini sürdürdüğünü göstermektedir. Yine gazetenin klişesinde “Faideli yazılar kabul ve neşredilir” ifadesi, Kızılırmak'ın basıldığı dönemin olağanüstü şartları göz önünde tutulmak kaydıyla, yazı işlerine gönderilen mektuplar ve makalelerin, gazetenin yazı işleri sorumlusu tarafından eleştiri süzgecinden geçirilerek yayımlandığını ve gazetenin halka açık bir forum olduğunu göstermektedir.

Gazetenin idare yeri olarak “İttihat ve Terakki Kûlübü”nü işaret etmesi, Kızılırmak'ın kendini bir siyasi partinin yerel organı olarak gördüğünü göstermektedir. Kızılırmak, bölgesel haberlerin yanı sıra ulusal ve uluslararası haberleri sayfalarına taşımakla geniş bir kitleyi hedef kitle, okuyucu olarak görmektedir.

1. Kızılırmak'taki Ana Konular

Kızılırmak'ın içeriğine ilişkin, önce genel çerçevesinin belirlenmesi gerekmektedir. Osmanlı devletinin olağanüstü şartlarda olduğu bir dönemde gazetenin klişesinde “...Türk gazetesidir” ifadesi ile millî amaçlara hizmet eden tüm girişimlere açık olduğunu göstermektedir. Bunun sonucunda başta millî meseleler olmak üzere eğitim, çevre sorunlarının yanı sıra bölgenin geri kalmışlığı, kültürel hayat, merkezi hükümetin görevleri, belediye politikaları ile ilgili birçok haber yer almaktadır.

Bu sayede edebi, toplumsal kötülükleri ve aksaklıkları açığa çıkarmak, vatan mefhumu hakkında halkta millî bilinç oluşturmak, diğer taraftan da bölgenin yanı sıra ulusal çapta iktisadi ve savaş haberlerine sayfalarında yer vererek okuyucularının ekonomik ve kültürel açılardan da haberdar olmasını sağlamak gazetenin amaçları arasında sayılabilir.

2. Ulusal Bir Forum Olarak Kızılırmak

Kızılırmak, sütunlarında ulusal politikaya yer verirken genel olarak İttihat Terakki'nin siyasi düşüncesi olan "Türkçülük"ü ön plana çıkaran yazılara yer veriyordu. Bu konuda: [s. 59]'da, "Osmanlı Güç Dernekleri Hakkında Nizâmname" başlıklı yazıda "...memleketi mâddeten ve ma'nen vatan müdâfaasına hazırlamak ve ölünceye kadar kuvvî ve sağlâm bir vatanperver hasletini muhafaza etmesini te'mîn etmek maksatıyla..." haberiyle ve yine [s. 60]'da Behic isimli, halktan birinin gazetesine gönderdiği "Milliyet yolunda..." adlı makalede "...İşte hiss-i milliyi doğrudan, milliyet mefkûresini meydana çıkaran şey seni terbiye ve tenvîr yolunda his ve ruhû bir gaye ta'kîb etmektir (...) çocuklarımızı millî an'anâtımıza sâdik olarak büyütmek, sâniyen hâlka an'anât-ı milliyeyi hissi bir sûrette telkîn etmek, bu yolu bilmektir..." ifadeleri ile ulusal hedefler benimsediğini göstermektedir.

[s. 68]'de "Bu Günden Yarına..." başlıklı makalede "Umûmi harp henüz ilk ayını ikmâl etmeden kanlı sahneler göstermeğe başladı. Almanya'nın demir elleri Fransa'nın iç taraflarına doğru uzanıyor..." sözleri ile Kızılırmak, Alman taraftarı görünmektedir.

3. Edebî Bir Forum Olarak Kızılırmak

Kızılırmak'ın yayınlanan edebî makale, diğer yazılar ve gazetenin bunları sunuş biçimi genellikle millî çıkarları savunan tarzda oluşmaktadır. Bu yazılar genellikle yaklaşan I. Cihan harbine halkı hazırlamayı amaçlayan, savaş döneminde halkın savaşa desteğini sağlamak amaçlı Bab-ı Ali çevresinde yazılar yayınlanmıştır. [s. 58]'de "Edebî Sancâğıma, Sükûtu Dinlerken..." başlıklı makalede "...Alsancak sükût eder mi? (...) Onu tırnaklarımla boğmadığıma, yumruklarımla beynini ezmediğime hâlâ müteessifim. (...) Ağlıyorsun! Ağlama ey âziz genç... Çelik âzmini sarsacak bu fütûr hâminden kendini sakın..." makalede görüldüğü gibi ulusal nitelikte, halkı savaşa hazırlama psikolojisi çevresinde makaleler bulunmaktadır. [s. 76]'da yayınlanan "Türk'ün Tekbîri" adlı şiir de yine ulusal nitelikte, İslâmî vurgular içeren, istiklâli içeren şiirlere de yer verildiğini görebiliriz.

“Türk’ün Tekbîri

Hakkın muradı,
Hâlttan fırladı,
Açtı (...)
Allahüekber!...

Artık sancağa,
Geldik uzağa,
Eski toprağa.
Allahüekber!...
Kaynaştı kanlar,
Anlaştı hânlar,
Birleşti canlar,
Allahüekber,
Allahü’lhamd...”

İkinci meşrutiyet dönemi boyunca dilde sadeleştirme çalışmaları Kızılırmak’a da yansımıştır. [s. 56]’da “Lisânımız Niçin ve Nasıl Sadeştirilmeli” yazıda “Lisan; heyet-i ictimâiyyeteşkil eden bir unsurdan ekseriyyeten ifade-i meram için mürâcaât edildiği vesaîten başka bir şey değildir. (...) Yurdun uzak köşelerinde cehâlet ve sefâletle inleyen köylülerimizin ruhlarını okşayarak yüreklerine yurt sevgisini birleştirecek dâstânlar, şarkılar yazmak (...) lisânı sadeleştirmek...” söylemleri geçmektedir. Burada lisân konusunda ulusal bir yol izlenmesi, bunun ise halkın dilinden kopuk olamayacağı vurgulanmak istenmektedir.

[s. 61’de yer alan ve [s. 62]’de devam eden “Çağlayan” isimli bir yazı da “Mekteplerde taş asma devri, uzun sarık devri, falâka devri (...) Bulgar askeri mektep medrese görmüş, fenne âşinâ münevver efrâddan mürekkep idi. (...) Bulgarların muzafferiyetini muallimleri kazandı dersek bir dereceye kadar te’vîl kabul eder bir söz söylemiş oluruz.” gibi satırlarla Balkan Savaşı’ndan kalma sorunlara parmak basılarak, bulunduğu dönemin ulusal eğitim şartları da tartışılmaktadır.

Gazetede ilmi ve felsefi yazılara da yer verilmektedir. Bunlar genellikle tefrika şeklinde devam etmektedir. [s. 53], [s. 54] ve [s. 61]'de yer alan “Gençliğin Vazâifinden,” adlı tefrikada:

“<<Târih nankör değildir, bir hizmeti unutmaz

Târih herkese lâyük olduğu mevki' verir.>>

İşte bu hakikâtlar bilinmeli ve birer ders intibâh ve ibret olmalıdır.” gibi söylevlerle gençliğin ödevleri hatırlatılmaktadır. Gazete de “Siyâsiyyât” başlığı altında yazı dizisinde [s. 66]'da “Her Gün Daha Karanlık...”, [s. 68]'de “Avrupa Harb Ederken Biz iş Başında...”, [s. 70]'de “Top Sesleriyle İ'ân Olunan Bir Hatâ...”, [s. 72]'de “Amerikalı Bir İngiliz Söylüyor!..., İngiltere'nin Yaptığı İşler...” ve [s. 75]'de “İnkılâb Azîminden Sonra Vatan Vazifelerimiz” başlıklı yazılarda felsefi ve siyasi makalelere de yer verişmiştir. Yine [s. 60]'da “Kusur Ne Hacıda Ne Hocada; Belki Karı Kocada”, “Arif'in Aşkı” başlıklı edebî makaleler de yer almaktadır.

Diğer yazılar altyapısal çevre sorunları göze çarpmaktadır. [s. 61]'de “Düşündüm ki...” adlı yazıda “Samsun-Sivas demiryolu hattı” yapımı hakkında, “Meselâ ibtidâ Samsun-Sivas Şömendüfer inşâsı mevzû-i bahs olduğunda kim bilir ne kadar hâlkımız onun hemân bir duâ' kerâmetiyle vücûda gelircesine sür'atle hitâm bulacağını ummuştur. Fakat aradan zemânlar geçip de yine ortada şömendifer nâmına bir şey görünmediğini görünce hepsi: “Şömendifer, şöenfider diyorlar ama galibâ o da biz öldükten sonra gelecek! diye mırıldanmağa başlamıştır.” cümleleri ile bölgenin altyapı sorunlarına dikkat çekilmek istenmektedir. [s. 58]'de yer alan “Orman Katilleri, Vatan” adlı yazıda “Orman katilleri Sivas'a civar ormanların (...) basîretimizin baltasıyla günden güne artan gaddarlığıyla öldürüyorlar. Yeşil fidanlar yere seriliyor...” çevre sorunlarına dikkat çekilmektedir.

4. Bir Haber Ajansı Olarak Kızılırmak

Kızılırmak Sivas şehrinde basılmasına rağmen sayfalarına yer verdiği bölgesel haberlerin yanı sıra, ulusal ve uluslararası haberleri de sayfalarına taşıması, Kızılırmak'ın “ulusal bir gazete” niteliğinde olduğunu göstermektedir.

Gazete, belediye çalışmaları, halkın devletten beklentileri, eğitim, sağlık, altyapı, çevre, civar illerde meydana gelen vakalar, I. Cihan Harbi, Avrupa da zuhur eden harp olayları, Türkiye ve Avrupa ticareti gibi çok değişik haberlere yer vermesinin yanı sıra, sayfalarında yer verdiği ilanlar ile de devletin işlerini hâlka duyurma görevi üstlenmiştir.

[s. 77]'de "Bi-z-zât Vâlî Beğ Efendi Hazretleri de Muallim" başlıklı haberde "Mekteb-i Sultâniyyenin muallimleri bulunmayan dersleri için icrâ' edilen tedkikat ve tertibat esnâsında asr-ı hâzır târihi dersi mualimini de bizzât vâlîbeğ efendi hazretleri deruhde buyurmuşlardır." haberi ile dönemin Sivas Valisi Muammer Bey'in eğitime destek verdiğini göstermektedir. [s. 59]'da geçen "Sanasaryan Mektebinde" başlıklı haberde", "... Sanasaryan mektebinin Türkçe ve Edebiyyat dersleri imtihânına, hey'et-i idârece teşrîfleri ricâ edilen vâlî beğefendi hazretleri mektebe azîmet talebenin mektebât-ı ilmiyesini bi-z-zât tedkîk buyurmuşlardır. Salâhiyyetdâr zevâtın haber aldığımızı nazaran Sanasaryan Mektebi talebeye Türk Edebiyyatını güzel okutmuş ve tarafı samî-i vilâyet penâhîden de mazhar-ı takdîr olmuştur." haberi ile Ermenilere de diğer Osmanlı vatandaşları ile eşit tutulduğunu göstermektedir. [s. 57]'de "Seciyye Yurdunda İrfân Bayramı", [s. 63]'de "Memleketimizin Yavrucaklarını Terbiye Eden Ellere" başlıklı eğitim haberleri de gazetenin sütunlarında yer almaktadır.

[s. 61]'de "...mahsûlât -ı vakt ve zemânıyla hasad ve harman edebilmek için vâlî beğ efendi hazretleri İstanbul'dan birçok orak makineleriyle buhârlı harman makineleri celb buyurmuşlardır..." haberi, seferberlik nedeniyle erkeklerin silah altına alınmalarından, hasat ve harman işlerini yapacak insan sayısının az olmasından dolayı Sivas Valisi Ahmet Muammer Bey'in harman işlerinin zamanında bitirilebilmesi için gayretlerini gözler önüne sermektedir.

[s. 52]'de "At Yarışlarından Beklediğimiz Faide", haberinde "İyi cins bârgîr, kısrak ve at yetiştirmeğe bugün büyük bir ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyacı görüp takdir etmek için uzun uzadıya tedkikat yapmağa hâcet yok. Çünkü memleket geniş, vesâit-i nakliyye yok... Ticâret nakliyyatında arabaya koşmak ve sırtına yükletmek için at bizim daima bir asır yegâne vesâit-i nakliyyemiz olup kalacaktır. Bilhassa askerliğimizde, ani seferberliğimizde nakliye-i levâzım itmam edecek kadar hayvana

mâlik olmamak” yazı ile at yarışlarının bir sporun ötesinde, bunlardan ulusal bir çıkar amaçlandığı belirtilebilir. Yine [s. 53]’de “ Paris’te Bir Türk Pehlevânı” habelerinde “Paris gazetelerinde okunmuştur” sözü ile Avrupa basınından spor haberlerinin, ulusal amaç için Türk hâlkına sunulduğunu gösterir.

[s. 63]’de “Suşehri Muhâbirimizden” başlıklı yazıda “...Suşehri Kazâsı meşrûtiyyetin i’lânından beri vekîl, asîl on üç, on dört kaymakam geçirmiş, âdetâ bir ziyaretgâh hikmeti almıştı. Çünkü bunların her biri bir az müddetle ayrıldığından kazânın isti’dâdı nisbetinde bir teşebbüs vücûda getirmemiş, ufak tefek teşebbüslerde hâlklerin adem-i tâ’kibiyle akim kalıp gitmemişti. Kazânın bu kara tâlihi sektesini her zemân me’yus edip duruyordu... ” sözleri ile bölgenin yerel sorunlarından bahsetmektedir. Devamında “...Kaymakam Ahmed Hilmi Beğ, her teşebbüsün akametini hazırlamış olan kış mevsiminde gelmiş olmasına rağmen hissen niyet-i terakki perverânesiyle yorulmaz, sarsılmaz bir âzm ve sebâtle işe başladı...” denilerek ilçeye gelen kaymakamın yaptığı başarılı işlerden övgüyle söz edilmektedir.

Gazete Avrupa’da meydana gelen gelişmeleri de “Avrupa’da Umûmi Muhârebe Telgrafları” başlığı adı altında okuyucularına kısa sürede duyurmuştur. [s. 68]’de “16 Ağustos” tarihli telgrafta “Almanlar Fransız toprağına girmiştir. Muhavez’in şimâlinde İngiliz ordusunu mağlûp etmişlerdir. Cizalhanse’den Namur ile Muj arasında sekiz Fransız ordusunu perişân etmiştir. Şarkda Almanya velîahtı Fransızları Verdun’e püskürtmüşlerdir...” ifadeleri geçmektedir. Gazetenin yayın tarihi olarak “30 Ağustos” u göstermesi, Avrupa’da meydana gelen bir olayın üzerinden 4 gün geçtikten sonra Sivas’ta Kızılırmak gazetesinin sayfalarına taşınması övgüye layık olacak bir durumu göstermektedir.

Yine [s. 64], [s. 65], [s. 66], [s. 68], [s. 70], [s. 71] ve [s. 72]’de “Avrupa’da Umûmi Muhârebe Telgrafları” başlığı adı altında haberler yer almaktadır.

Kızılırmak’ta yer alan “Harb-i Umûmî Münâsebetiyle Türkiye ve Avrupa Ticâreti” başlıklı yazı dizisinde [s. 652]’de “Bize Balkan Muhârebesi’nden sonra feyzli bir intibâh iktisâdı doğdu. Bu cereyân günden güne genişleyerek ve kuvvetlenerek şuâbat istihsâlliyyemizi canlandıracaktır.” haberi ile savaşın Osmanlı ülkesi açısından fayda sağlayacağını, [s. 67]’de “İktisâd, Almanya’da her memleketi

geçmiştir.” haberi iktisadi yönden Osmanlı devletinin müttefiki Almanya iktisadına açıkça güvenildiğini göstermektedir. “Harb-i Umûmî Münâsebetiyle Türkiye ve Avrupa Ticâreti” başlıklı yazı dizisi, gazetenin [s. 69] ve [s. 70]’de de yer almaktadır.

Gazete sayfalarında “Şûûn” yani günümüz Türkçesi ile “yapılan işler” başlığı ile genelde Sivas Valisi Muammer Bey tarafından yapılan işleri okuyucularına duyurmuştur. “Şûûn” genel başlığı adı altında [s. 53]’de “Avdet vilâyetpenâhî”, [s. 68]’de “Zât-ı Sâmi-i Vilâyetpenâhî Yenihan’da”, [s. 73]’de “Azîmet ve Avdet Vilâyetpenâhî”, [s. 77]’de “İlk Müjde” başlıklı haberlere yer verilmiştir.

SONUÇ

Değerlendirmeye çalıştığımız Kâmil Kitapçı'nın kurucusu olduğu Kızılırmak gazetesi 4 Ocak 1910 tarihinde yayın hayatına başlamış, zaman zaman kesintiye uğrasa da 12 Nisan 1946'ya kadar yayın hayatını sürdürmüştür. Bu açıdan Sivas'ın uzun dönem yayın yapan ilk özel gazetesidir. Kızılırmak gazetesinin tamamı yüksek lisans tez çalışması boyutlarını aşacağından, Kızılırmak'ın 52-77'inci sayılarının günümüz Türkçesine aktarımı ve değerlendirmesi tez konumuz olmuştur.

İncelediğimiz gazete nüshalarının başında yer alan “Sivas İttihâd ve Terakki Kulübü” ifadesi yerel bir parti örgütünün yayım organı olarak kabul gördüğünü belirtir. “İçtimâî, iktisâdî, edebî Türk gazetesi” cümlelerinden Türkçülük akımının ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak dönemin Sivas Valisi Muammer Bey'in gazetenin perde arkasındaki ana destekçisi olduğu da unutulmamalıdır.

Kızılırmak gazetesi mahalli olduğundan Sivas'taki gündelik olayları, adli vakaları, çeşitli beledî problemleri, halkın sorunlarını ve ihtiyaçlarını saylarına taşımalarının yanısıra, Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki olaylara da yer vermiş, hatta I. Dünya savaşında Avrupa'da meydana gelen olayları da yabancı ajanslar aracılığıyla halka ulaştırmıştır. Bu da Kızılırmak gazetesinin bölge gazeteciliğinin çok ötesine geçtiğini göstermektedir.

Kızılırmak gazetesi Sivas'ta basılmasına rağmen o zamanki vilâyetin sınırları içerisinde bulunan geniş bir alanda abonelik sayesinde okuyucuları ile buluşmuştur.

Günümüz şartlarında ilim ve tekniğin gelişmesine rağmen, devrin şartları değerlendirildiğinde Sivas şehrinde Kızılırmak'ın ilk yayımlandığı 1910 yılından itibaren günümüze kadar Kızılırmak gazetesinin boşluğunu dolduracak bir gazetenin Sivas şehrinde yayımlanmaması, Sivas kenti için bir kayıptır.

Kızılırmak gazetesi çalışmamız ile bir nebze de olsa Sivas kent yaşamına katkıda bulunarak, ufak da olsa tarihe not düşebildiysek, Sivas şehri ve halkına vefa borcumuzu yerine getirmiş sayılırız.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Dursun Ali, (2003), **İrâde-i Miliye Gazetesi ve Sivas**, Sivas Kongresi II. Uluslararası Sempozyumu, (2 Eylül 2003), Sivas.
- ALKAN, Ahmet Turan, (1992), Sivas'ta İlk Özel Türk Gazetesi: Vicdan, Sivas, **Revak**.
- ARSLAN, Burhanettin, (1966), Sivas Basını, **Ülke Gazetesi**, (26 Temmuz 1966).
-----, (1966), Sivas Basını, **Ülke Gazetesi**, (27 Temmuz 1966).
- AŞKUN, Vehbi Cem, (1945), **Sivas Kongresi**, Sivas, Kâmil Matbaası.
-----, (1966), Anıların Işığında Kızılırmak, **Ülke Gazetesi**, 9 Ağustos 1966.
- BAŞEL, M. Fahreddin, (1935), **Sivas Bülteni, (1923-1933)**, Sivas.
- EREN, İsmail, (1965), Tuna Vilâyeti ve Matbaası ve Neşriyatı, (1864-1877), **Türk Kültürü**.
- GİRGİN, Atilla, (2001), Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- GÜREL, Ahmet Turan, (1994), Sivas'ta Karanlıkta Kalan Bir Geçmiş: Sivas Basını. Sivas, **Revak**.
- İĞNUR, M. Nuri, (1993), **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- KARAMAN, Fikri. (2002) Sivas ve Salnâmeler Üzerine", Revak, Sivas.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur ve Ali BİRİNCİ, (1995), Osmanlı Vilayet Gazete Ve Matbaaları Üzerine Bazı Gözlemler, **Kebikeç 2**.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., (1995), Tarih Araştırmalarında Usûl, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı.
- NAİR, Güney, (1999), **1878- 1999 Sivas Basını**, Sivas, Dilek Ofset Matbaacılık.

ÖZÇELİK, İsmail, (2003), **Millî Mücadelede Güney Cephesindeki İşgaller ve İrade-i Milliye Gazetesi**, Sivas Kongresi II. Uluslararası Sempozyumu, (2 Eylül 2003).

PAÇACIOĞLU, Burhan, (2002), **Cumhuriyete Kadar Sivas Basını ve İrade-i Milliye'nin Yeri**, Sivas Kongresi, I. Uluslararası Sempozyumu, (2-4 Eylül 2002). Sivas, SİSKAV Yayınları.

TOPUZ, Hıfzı, (2003), **II. Mahmut'tan Holdinglere Basın Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitapevi.

TUĞLACA, Murat, (2007), **Sivas Vilayet Gazeteleri**, Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu, C. II. s. 129. Sivas (21-27 Mayıs 2007)

TUĞLACI, Pars, (Şubat 1991), Ermenilerin Türk Matbaacılığına Katkısı, **Tarih ve Toplum**, S. 86.

ULUSALERK, Selahattin, (1941), **Ulus Gazetesi**, (14 Eylül 1941).

UNBEHAUN, Horst, (2004), 1910-1914 Yılları Arasında Kızılırmak Gazetesi. **Kebikeç**, S. 17.

-----, (2001). Sivas Vilayeti'nde Basının Doğuşu". Sivas: **TÜBIAR Hakemli Dergi**. S. X.

YILDIZ, Alim, (Ed.), (2010). **İrade-i Milliye Gazetesi**, (2. Baskı), Sivas, Buruciye Yay., 2. Baskı.

-----, (Ed.). (2011). **Vicdan Gazetesi (26 Temmuz 1930-31 Ocak 1910)**. Sivas: Buruciye Yay.

EKLER**1. RESİMLER**

Resim 1. [s. 74]'te bulunan resim

Veladet-i Bahir Elmas İzzet Hazret-i Hilafet-Penahî Rûz-ı Firuzî

Resim 2. [s. 75]'te bulunan resim.

ولی مہد سلطنت دوللو نجابتو یوسف عزالدین الہدی حضرتگری

Vefîahd Saltanat Devletlü Necâbetlü Yusuf İzz-üd-dîn Efendi Hazretleri

Resim 3. [s. 76]'da bulunan resimler.

Sadrâzam Prens Saîd Halîm Paşa Hazretleri

Mâliye Nazırı Mûhterem
Câvid Efendi Hazretleri

Nafiâ Nazır Mûhteremi
Mahmud Paşa Hazretleri

Resim 4.[s. 77]'de bulunan resimler.

راختیایه نایب مختبرین «ملت باک» لای حضرتلری

Dâhiliye Nazır Mûhteremi
Tal'at Beğ Hazretleri

معزز و آزان معمر شایسته حضرتلری

Muazzez Valimiz
Muammer Beğ Hazretleri

حریره باغار عزیزین الود ایضا حضرتلری

Harbiyye Nâzır Mûhteremi
Enver Paşa Hazretleri

2. BELGELER [s. 52]

[تکلیف نه]

آبونه بلی : سیواس ایچون سنه لکی ۱۷ غرونده

ملحقان و مشر : ایچون ۱۵ غرونده

فائده یارین قبول ویشرا ایچیلر

[۱۰ یاره]

قانون ایچون

۳۲۵

[۱۹ نومبر]

عمل ادارسی : سیواس ایچاد و ترقی قون

حکومت دوقمه جیلار ایچاسی ، انصاری ، اولی تورک مشرینسی

مشره قونیلدیان یازین کری ویرلر

[نسخه سی]

سیواس ۱۱ دوما سنه ۱۳۲۲
۱۳۲۰ سنه ۱۱
۱۳۱۸ سنه ۱۱

آت یاریش لرین ککله ییکیز قاننده...

چون هر یوزدن حاج اوله ییز شیری
تلاقی و تدارک ایتمک اضرالیش کری ، بکر مشی
عسک امان و برین مبارزته منلوب
اولاق ایچون جالبش کری تورک لکن اوساق
قارستین اولان صحت و سیدلگری ده
اوتومین اولمسی بره آچی رکه راولیور
و بده ککله ترقی ووشمار ادمه مده کری براداق
پوزدن کری قانق . قونل اده کده خداسی
استراسلر و جملق زهد و کوشکی متصدین ووشلر
دومسینه چوکلمه من مانع اولسی ...
قطب کندی ازمده آله ک * شلقان برک
و امیازده موجود صحت و معادله مری
علاجی ؟ . بولری اوتومده ترقی بر لردن
وازی کیمک ایچون بر . حاکم غیر مساند
قوت اجرائی تأییر ایتدی .

تورک ان عظیم ثروت منبری اولان
قون سوولری * ییلاری طولمیرن ،
چیلاری ششده برن صایبیز کیلانلری
زده . بولر هی دونکی بو کوشکی
تسک ظلم قیدس لکی بو تندن بوگون
سکاباردی . قون و سنیرلر مزه درجه
سه ایتدی . بکرجه کیلانلر و ککله اولان
تورک کوللرینک اده فیتنه و قوتیز
بر دار کولای .

بر دار کولای .
اولی تورک هر شین آت ایدی . صلاحی
اوی و کوزی و منلی آت ایدی .

آت ناز و خله قید ایدمده ککله زملردن بری انسانلرک
لذوفا کاره کلسور و اسیل برقی اولمشدی .
جیلار ایچمه انسانلرک خدمت ایچکون
آدمه و انسانلی بوگونکی درسه تکلمه
اولاشه یلک ایچون دینه بیلرک دوقمه آتدن
سستی اولمامشدر .

بوگون برچوق هر قلر ، دیلاره آبرینش
اولان بشرینک حقیق بدی تورکلر اولدین
اکلاشیلور . بشرینک بیشکی اولان آسیا
ییلارده باشلان تورکلر جیلاد و جملانلر
منحصراً آتدن ایشاده ایشکلی کی قیسوا
قارینک سوخوزده غدارلی ییلار دی .

تورکلر آلی هیچ بر زمان اوتومدارلر ، حتی
قوشر هلاکت و انزاهه افرعایش اوتونه
رحماً متعین نالک حید کوزاری اوکده
عظمت و شوکته بادلاق تورک کنجی آسیا
ییلارین آروپا مملوریه آتیمینه
کیرلیدی . تورک قونک . تورک تاشیک
نوحه ایشیک دیش ککولر زده خالکرمزک
کنجی داتا آت ایشیدی .

زده جامت و سیاستده قودستی و واطلی
اولان آلی ز مسکرمی احوال باشک
یاتلاق ، یواخلارده بر منا ، بر مددیت
قلماً یوقدی . حاصل اوله ییلرک بوگون
اهنیز و جیری قصه لر زده منیر اولدن
آده بلان ملتیه عاکلرینک آت تده
برک ایچون اسمدار و قاپلی قونلار
رحماً ای برین ایشیک و یاخود ایشیک
اصلاسه موقداولق ایچون اختیار ایتمک
وهداکارلق بر اقبورلر . خابوک بر و سائل
تله ایچون آت قهده حاج ایسه ککله کسره
آت تده برک اولدن نالک صیه صیه ایدر .

ای حشر ایزک * قمرای آت تده بر
مک بوگون بوکلر اختیار ایدر . بو
ایچاسی کوروت تدر ایشک ایچون اوزون
اوزادی مده نالک یافته صاحب بوق . چونک
عکک کنیش ، و سائل غله بوق ... تجارت
قلبانده آراه قونش و میرته بوکلمک
ایچون آت زده دها بر عصر تکاه واسطه
تلمیر اولوب هه جیزر . الحاصه عسکر
ککله و آن عفر رلک زده نالک اولاق
ایچاد ایدمک قدر جیوله نالک اولاق زده
بوگون بر حری تاش ایشر یور . بوکا
لور اقدر نالک آتاق لار بوق . دووم ایلی
هلاکتدن عجت ایچن سلاستدر اهر اهر
هر شین بوق تکرار ایدر .

ترم ایچون . ایچ برهده ککله سوادر برک
بده ککلی آلی ، طولمیری چککله جیوا
تزی روس و عجار تلک تکران ایدر ایدر
مخودشده قانور . بو بوزدن بر جوق
یازلر منلایم افره کیدیلور . جوق دقه
شیر بوکله قانور . بده من ازمده اولدین
حده روس و عجار یازلر زده جیوا اقامان
موقت جیوریتده قانور . زده - برده
ملر لکنز * زده اوزجه اختیار ایدر

حاضره جیوا نالک مسومع ایشک ییلورلر .
اووقت رجاهه سزک ایشک عککک و زولش
جیورک آتیه واریمده قده هیسی
طوبلاق لادم قور . دیورک من ایدسی
صیرت بر اوق بوک آتدن سکر اوز سالت بول
بورومدن تاف اولیور . بولوزدن اوزاق
جیوا و قنده تیشور . سواریز قونل
و یازلر آتله یه یور و عجار چک قانلایم
بوک کسرتک باشلور .
سوکلی و درم بر بوقدر شید اولان
ایچاسی تأییر ایدمک ککله ایشک و ولت
و عاکلر سده اخراجت یاده زکون
اولمزه یک ساهور . من یک آت اولان
مره و ییلار من * بو تریک تیتنه مبدول
قیلاقلر موزار . باطامه ولانیز بو مظهرت
ایچاد ایدمک اوکده اولان بر لمرینده .
بر ایچاسی و عکک تیز زده بو ایشک
و قاپلی عفر اختیاره ایلر حکومت اوجیش
تعداری آت جنک اصلاحی و تکبیری
ایچون صرف مسامی ایشکدهور . یواخلرک
اشاد اولانته بر هر قلده آت قونو یاز .
شیری ترتیب ایشک اولمشدر . آت ایشلری
بر طرفدن لکی شای شیدکی احیا و دیگر
طرفدن ای ایشلر بر شین تأییر ایدمک ییلور
یادرد . نیکم بر یاردن اوق تک
تعداری زده کولکله باشلامشدر . ایچق
زده ووشولر ککله کور . بوشلر زده عصفک
تخماً تأییر ایچون بوکونک طرزک بر آت
تدقیق و بر آرده نوسری ازمده .

آت ایدر ایدر نالک مقصدالی آت صاحب لری
ککله لاندردق ایشای جوع ایدمده . شوقده
وادک بوندکی تله هه داق ایشک ایچان
ایچر .
اولا * یازلر قوشوده رحمن و ایشک
ایچ ... ککلی آت ایچون و بر بلان ککله مقصداری
آردر . نیکم کده کور اولمندن نله
ککله نله شوق ، نله شوقده دها
افعال آت ایشلر شین تأییر ایدمکده .
بو خدیر ایشک ایشکده دها مسافلام
وسریج بوردیش اولق اوزده سولک
بوککله عصفاه ق ایشلر زده بوکده
هی یک غروشه ایچاق ایشلر و شی
ککله ککله ایچون ایشک ایشک ایشک

جیوا شین ذات ساسی و لایقینجه
لصیح بولوشدر .
عترت والیک ایدمک صفر لری نالک ایشلرک
فیض کیمه و بر سلسله تارما قوشومده
ناحمدن ماعاد بده قوت ، زیه و ایشک ایش
سه قانسی ساسی تأییر بوردیمه قوش
شیر آلوز .
فی الحقیقه آتیک ایشکی و جیوا شینک
امالی ایچمه بر لک منای چکک قوشومه
برنجی ککله طلی اولماز . جوق قوشان
و جوق قاپار و آن مطلق اوان آت اولمدهار .
قاجیه و شپسز بر ایشک لایق ککله کوشمک
ایچاد ایدمک بر مریزدر . ایچق بر آت قندول
اوله یلک ایچون شمشل و مسافلام اولق
و ایشک خارجه ایشلرک کورل و شتاب
بولونق لاندرد . ایشک قوشومده ککله
لردن ماعاد زده نیه و ایشک خارجه
ایشلرک مقابله تاج طولولری حرکت
اصلاحی ایچون کورده یلک ساسی
نظردرد .
یازلرک ککله یلک آت قوشولر مایشک
ایچمه یلک ککله ایشلرک قده بولوشوق
اولمه بر ایشلرک و یازلرک ایشک
بده و ایشک خارجه نیه و ایچق
ایچ ... ککله ایشلر زده صاحب لری و بر قفاور
اکراهی و برک و یازلرک مقابله و جیورلری
ایچون هی و هجت نیه تکلیک ایشک تیشدی
دها ککله بر سوزده تأییر ایدمکده .

آت قوشولرک بوسوزده دها نالک برک
و شیله جنس عککله اسطفاقی تأییر ایدمک
جکی کی عککله دما شی و بیچین سیکله
آرمنی و بوسوزده اوتوشور و ایشلر
مل بر سیه کده ایچا ایشلر اولدین
شپسزدر . ایشلرک و کورده ککله ککله
آت عفری اصلاح ایشک و ککله لریک ای
برنجی اولان قوشو و بیچین سیه لری
ککله خدمت ایشک بولوشلر زده . حتی
ایشلرک لک بری آت و قیسراقلی عککله
سالت و کوزکی خالور لاندردین ککله
ماندا اولورلر تورک ککله ایشلرک عرب
و عجار هر قلری صالح ایشلرک سوزده
تکلیک ایچ بر شین اصلاقی ایچون لکی

[سینه ۲]

بهرد روی حرف احکام ایلمکده دور. زم
 ایچون دکزلی آسوق مختلف قنده آن
 و قیصر افر جله ایسه حاجت بو قدر. قنار
 حرف صالی ایناروی محقق بیجا ایسه عراق
 سورده، چرکن و تولا قانقری آر رحمت
 بر نشد بر مکن قوی بی بر قدر. بونک
 ایچونده قوشو و بیه مسافرتی حار
 اولدی ایمن و جیدنه نایش و تقییه اشک
 کلمات ادر.

ز سوسوزده کنه الهوسه بی مقابله
 ایدوروزده بوخوسوده کتکامل خطوط
 تونک و لایزده قانقری کوریزور. منه
 مع الشف بضم و لایزده آن قوشوسک بر
 آکله اولدی لقی ایلمکده اولدی و بو
 تلق و زقانی مقصد اسلیک غایب ایلمک
 خیر اولوز. امید آسکده زکسوسک حرد
 محقق این استیاج مملکتک هر طرفه مقصد
 دها و ایض و اسامیل صورتده چالیشمه
 سب اولمچقد.

عودت و لایتنایی

والی عزیز معمر به افندی حضرت نوری
 ۱۱ ماس یاز اکرکی دور و قوش ایچون مریمت
 بورد قری تو فودو آبیسه اولرکن کین
 جمه ابرسی اقتداس عودت بیوروشلر و داشیو
 دور و لایتنایه قده قوشو آسبالواری تخش
 بیورولدی کی یکان و صرغون، حوجه
 قشالریک و کدر ناکدیکی تاخارک نامه
 سارف ایشری نظر تحقیدن کیره کورسار
 آکلی و قشالریک صیح ارا دیوروشلر.

انعام رسی

انشارتنگ ماس تانده قده کلاما محصل
 و بوخوسوده زانقدور تکمل کوشلیبرک
 تحصیل ایدلمش برجه بیورولمده. ماله
 نظارتنه تمهیا لازم کالنه ترغیب ایدلدر.

— سامون — سیواس خطی
 سامون — سیواس خطک مصارف الشا
 نیس ایچون ایجا باسدن ماله نظارت،
 تیزه و احضار اولوش و تنم در طرفه عشاریه
 ایجا باسدن میندر اهرام قلمشدر.
 الشا ایقیده بلا لاجنی بو کلمه کده.

تزیل ایجا فلک شرفی

کنجلیک و طاعتدن
 — — —
 حرم و ترات
 عیلمیز شورشک تطهران فکر کرسی
 تقیب ایدلر بو تون آنعدکی سله
 مد لایزک بدیا رفیقه تحریری لینه
 کوجلیک تکمیلر. کارایلت روسیه و فکر یمن
 بر زمین آتکشف اولان سیواس و قزلباش
 خنملری کین بکر دورده کانه کیش
 بو تون کنجلیک دوشوغ، دور و ابریش
 آغوش آقپول آیدرینی اعلان ایلمشدر.
 کجلیک ایجاب نامه، دیک کلمه، کینکلیک

بجزرم
 مایلم کرسی انشی یاز اقرسی کوی اربنه کله
 دستک تا حیدر منظر و اولغل سین و مصطفی کله
 بایره و تون قویب سروسه بیچرم
 دوشش و بکری دوت قویب و قشدر.
 نوسیه شری موجب اولمشدر.

— — —
 یاریش ایچون ...

آتبارت استراک اتمک اوزر، و لایز
 هر طرفدن آتیلر کده. حق معاد
 و لایزدرن، قسره قده استراک ایدلر
 وارد، یا بنده آتیش کیده آتیلر
 تخمین ایلمکده.

یاریش محلی
 سوال سول کوندره باز ایچون
 کینک ایکن جه کونری برن بر اچلمشدر.
 یاریش کوی جنور اولرزه یله ای
 اولمشدر. یاریش دستک سوسیه و سیر
 بونک خنملری هرگز تریقی اقال ایدلش.
 و چارلر رکن اولمشدر.

یازنه قول اوردو مشاطلندن بیض
 دانه، استراک ایدلر کوی خیر آتشدی.
 سول خنملر تانم. تانم شاطن عمومی یسه
 استراک ایدلر کوی اوزرند بیجا کین
 فی اسلرته تویقه بر قوشو ایچون
 آکلندمشدر.

اکرکی اکرسی

یادش ایچون آن کتیر و داندن بیسلی
 قوشونک آکرسی لایطه ناصر و ایدلر
 تخفیف ایلمکده ایلمده بیجا کین
 مقصد اصلی کوی مخالف و عسکر ایجابته
 کوره یک اندانی اولان بو طرز برقرامده
 عساکر ایدلر رو ایدلشدر. آتین
 بیکرکی اکرسیه دوت ایل حرکت تکلی
 اولدیلر کینک اکرکی قبول اولدی
 اسم ایلمکده. بوسورته کینک قده
 تأین ایدلش اولمشدر. هر حاله اکرسی
 حیوانه کینک یاریش پایاسنک منی یک
 در اهددر.

فقالت سیواسه ییا

فقال قانماری ایلمش یاریش مناسیه.

مأمورین و اهالی دینس کر و لایته کله
 ایستادری ای و تشریح آتشدن، مأمور
 و اهالی دن اون بش کسی قانماری
 و لکده اولدی کلن سوسیه کینکده.
 سیواس کوچ حیث نامه عساکر و لایت
 عسکر خیری، بلده رئیس سولوق خاص،
 عسکره خصوصیه مأمورین کلنم و حکمه
 اغضابن، صلاح کلن بکار و دهانی طرفدن
 استقبال ایدلرک ایدلر ترقی قوبنه مسافر
 ایدلشدر.
 تان کله قشانی و هر طرفدن لایق
 تریقه ایدر.

ملحقات مأمورینه مآذونیت

قیورتلر دن مسالمت و هماهنگ خنملر
 اولای اولر. آرا و اهلن ملحقات مأمورینکده.
 یازنه کلرته طرف سانی و لایتناییدن
 مآذونیت ورتلشدر.

یارسه و توروک بولای

یاریش خنملر نه اولمشدر:
 شود ترک بیلو اولرکن محمود، دها
 طوغریسی ورت عمو و انگلر نه
 اولرکن کلن ایچون بولایری کینکدن سوزر
 یارسه، تورو برکده کوروشک بلا شلاشدر.
 سراسر صهاره، حیوان بولای حد ایدلن
 هر دو یارسه ایلمکده و اوزرته جیقان ایدیلر.
 ماز اوردی آر زمان طرفه طلب ایش
 و ایدلر کلن اکرکی عبت و توجیبی حلب
 ایشدر. و بو بونک و مویشیه و اهرام
 ایدی باری کده. بوی و مژده عیش
 سالیتمیور ایجا و اقر. قلقده اهرام سلطان
 کلرور. و جوددی کوروشک علی العاده بالسان
 کیندر. فقط صهاریه کوروشک ایدلر
 دیکشدر. چهره سیواک رحمن و عاتق اهرام
 ایلر. حرکات سوزر و سرمت و غیر قیل
 مناموت و ریو کله، شاه ایدلر. شدیه
 قدر کعبه حج کیمه مناموت ایدلر.
 مشدر. صهاره شلته اهرامه اکر عسوق
 بولایر دن بترسن، مارتسون، زوماتوق،
 قریبیل، شیباقین، و کرسی و و قروولسی
 یکمشدر. مصله موقیق اوزرته محمودی
 یکجک بولایه بوز یک اهرام و ریو کله
 اعلان ایدلر کلن قده قریبیه حج کیمه
 بیقه ماسدی.

نارموزک صایب ایشدر قاریشده ریو کله
 اولورسه ننده وقتت اولان عوامل
 سقوطلر آره سده اکر زاهد نال نظروقت
 اولای اهرام کینک عزم و نیتدن، و بیک
 فضیلت ایجابیه من عزمی در. و حیات
 حاضر مزوره اکر زاهد اجرائی تأیر ایدلر
 بولدر. بونن شکل و مرقی مملوک
 اولدی کی با خصوص مملوک سبیه
 میناموزده عزم و نیت ایدی. ایدلر
 سقوطلرک و قایم ششمی عیب عزم
 و نیت کالری مدهله در فودر. آتین عزم
 و نیت حیات مملوک اهرام مزین ایدلر
 ابتداء بود کله قدر سقوط ایدلر. و تر

استیلا قش رده شریسی شایسته

شیده کوزلر کله اکر کینک کینک قشدری.
 اینر و غنوسوب چهره رسی و سوز و تون
 بر آتش نایب طایفه بی حلقه جسم ایدلر.
 آتیشک ایلر ای آت دکزلی بیجا کین
 مزای ایدلر. بر آ کینمش کینک قشدری
 برسیل حیوان و انتقام کی بیجا کین
 بقدری اوزر و بر بیکر کین سلطان کله
 تسلطیه سوز قنده اکر. عساکر بولایری
 کیندرسی بللک مویک و قشالر کینکده.
 دن و مده نرات سبه طایفه بری اولدی
 طایفه و مده نرات و قش مینک خنملر
 و مستنده بیجی برضی طایفه اکر کین.
 بر. اقلن چهره و کوروشک و اهرام
 قدر ملیک مشورته متبر و متیج
 طرز اولمشدر.

بوکس و جرح کینک ایدلر. قریب
 کینه بر کینک اهرامی بیجا کین ...
 بولور و مشی حیوانی ایدلر. و کینک
 سفیه و مستی اهرام اولرک بر لایتنایی
 ایدی سلطان بولای: بونک (۱۵۸)

سب کله بولور و زنده بر کینک اهرامی
 چادر هر طرفه ورتدی.
 هر طرفه، هر طرفه حیوانی خنمه
 اهرام ایدلر. بولور اهرام و شاهانه
 ایدلر. بوکس کینک قشدر و لایتنایی
 یالیشدی شرقی و اهرام ایدلر ...
 بدعی خلق ذیبتی ایدلر کینک اهرام
 ایدلر کینک و عزم تورا کینک و هر طرفه
 ایدی سولرک و بیجا کین. ایدلر کینک
 قشدر ایدلر. و اهرام ایدلر کینک
 بیجا کین سب کله بیجا کین اهرامی
 مالهسی قدر حج و قدر توروک و کینک
 و هر طرفه طایفه مین قشدر و کینک
 قشدر. و مظهر کله ... آتین متعجب
 بولای سوزر کله ماله اهرامی بوکس
 سوزر کینک (قده اهرام) دن (آت
 قوروس) ... آت اهرام کینک و هر طرفه
 بقده اهرام قشدر و شرق ایدلر متعجب
 بر اهرام کینک و لایتنایی ایدلر.

تاریخ اهرام سلطنت ماله اهرام
 نظام ... نیتند: بوکس اهرام ایدلر
 بخش اهرام حیوان مینه اسلامیک اهرام
 دن و هر طرفه اهرام کینک ... بوکس کینک

در حقیقه حقیقت اهرامه اکر بون
 انتقالات کینک اهرام اولان هر صاحب اهرام
 مده نرات سوسول ایلمده اهرام تورو
 اینر حایتم.
 محالقت تورو عزم نیت و موقیق عزم
 نیت ایدلر. اینت اصل حل و تشریح
 ایدلر کینک بولور. سبه طایفه
 اهرام و سوزلرک حیات و مملوک کینک
 قدر جله و اهرام حصر موقیق
 اهرام کینک. اهرام طایفه مینه اهرام
 اهرام عزم و اهرام کینک اهرام
 شوکی قشدر اهرام اهرام کینک
 ماله و اهرام

[s. 59]

[۱۹]	[۲۰]	کیش
<p>عاده : ۱۹ : درنگر کوهی سابق همچون درنگ احضا و تارنگ سابق سانه انطاده ایدنگلری و مناط قلعه سکوته مانده بولنگری بوند انی تزیانته احرا ایدنگل کی قوم سالیان تریزنده سکوته نشانات اجرا قلنور .</p>	<p>در رسمی مؤسسه زره جمهوری اولوق کوچ درنگری تشکیل اولور . تانباً حاکمان مکتله مکان خصوصی متبایه مذکور درنگرک تشکیلی اختیار وارزوه ترلا اولور . تانباً قرار مکت آرمسته بین مقصد درنگر و جوبیل تشکیلی اختیار وارزوه نامدر .</p>	<p>اولوقی قول اردو قوماندانی ضابطا مناطق و قطعات سکره کیش ایدنگل اولور صنایع متوجه سکره مردمن هتاشاوردر قوماندانق و مناطق اساسی اشهر سکر رئیس قوی باشا طرفین در عهد اشهر .</p>
<p>عاده : ۲۰ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>عاده : ۲۱ : ازرو و اختاره ترلا ایدنگل درنگر و جوبیل بر همی کدی قاعده یازدهمده تقوی سکره تلیانته و بر طرفه کوره صرف صدای وارزوه سورد اشک اوزره مسائل ادهوق اکتیجی حربه نظایر نظم ایدنگلک تلیانته و در عهد اولور تابع اوقاقی اختاره مذکورده مربوط اولوق تشکیل اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۲ : نظامنامه توفیق ایدنگل تلم ایچ الاختار ایدنگلک تصدیه استعماله اوق اولان درنگل ایدنگل نظامنامه صرح نکات و استعماله نظایر اولور .</p>	<p>عاده : ۲۲ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مرکز کوچ هتت ادرسی ادرسی مانده و مقصدان کن درنگل حضوره توفیق ایدنگلک تلیانته در موضوع حاکم و مشوره زره اولان ایدنگل ایدنگل نشان فکری کی کوچ توفیق ایدنگل خصوصی قرار ایدنگلده .</p>
<p>عاده : ۲۳ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۳ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۴ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۴ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۵ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۵ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۶ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۶ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۷ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۷ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۸ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۸ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۲۹ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۲۹ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>
<p>عاده : ۳۰ : ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته ایدنگلک تلیانته</p>	<p>عاده : ۳۰ : درنگر کاشنگلده مقصد اوقاقی بر طرفه برقی و ایدنگلده حسن خدمت و موجب شده اولان دولت سورد مختلفه نظایر اولور .</p>	<p>مشارع</p>

[s. 64]

[۲۲ نومبر]

حکومت عوامی : سیاست اتحاد و ترقی قول

مدیر مسئول : ابراہیم
مستند و رد و تصدیق : پاسی اجتماعی اقتصادی
ادبی توکل قرنیسی

[غزنیہ قومنامیان پانڈل گری ورڈز]

[نسخہ]

فیزل ایراق

[اکتوبر]

آپتہ ہائی : سیواس اتحادی سنگی ۴۰
غروتھدر

ملاحظت و طبع : ایجنون ۱۵ غروتھدر

[لاہندہ بازاری قبول و نشر ایڈیٹر]

[۱۰ ہر]

یوں کو خندن ہارنے مالن کوزل ایسہ آٹان
قلمناک ایلیہ ہیکلی وشو وقیغہ
قدر ان جوق فعالیت المائلرل اہرار
ایلیہ ہیکلی گویسور. روسلر طوبلاغندہ.

سیواس ۲ شوال سنہ ۱۳۳۴
پانڈل ایراقی ۱۱ اکتوبر سنہ ۱۳۳۰
۲۵ اکتوبر سنہ ۱۹۱۶

تاریخہ

آوردک تھورمان ہرید عاریب جودا...
تاریخہ کہ میز جھومدا مران ایل قلمب زمکندہ
بروقت مریش ایٹ خلق ایراک ہلد شمر غریب
شراہد اول نمروہ پی اولور کٹر ایٹک جوترونی
کشم ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک
سیواس سنہ ۱۱ اکتوبر سنہ ۱۳۳۰
۲۵ اکتوبر سنہ ۱۹۱۶

ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک
تاریخہ کہ میز جھومدا مران ایل قلمب زمکندہ
بروقت مریش ایٹ خلق ایراک ہلد شمر غریب
شراہد اول نمروہ پی اولور کٹر ایٹک جوترونی
کشم ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک
سیواس سنہ ۱۱ اکتوبر سنہ ۱۳۳۰
۲۵ اکتوبر سنہ ۱۹۱۶

عمومی محاربہ

آوردک
تاریخہ کہ میز جھومدا مران ایل قلمب زمکندہ
بروقت مریش ایٹ خلق ایراک ہلد شمر غریب
شراہد اول نمروہ پی اولور کٹر ایٹک جوترونی
کشم ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک ایٹک
سیواس سنہ ۱۱ اکتوبر سنہ ۱۳۳۰
۲۵ اکتوبر سنہ ۱۹۱۶

میر ایلہ ووژ طاغلی آراسندہ

وقوعبولان محاربہ ده فرانسزلر... ۱۰
مجروح، مقتول، اسیر بر اقمشلردر.
المائلر اللی طوب آلمشلردر.
فرانسز قوتی سکز قول اردو
راده سنده در. انکلتزہ استابول

زندہ طبعی ایہ ایلور ادمجک وقایع
حریبہ عاریبک اوزندہ هیچ بر تاثیر
حصولہ کثیرہ مہ جکدر - اوروپاک
والتلیچہ مقدوات مالک امین ایلیہ چیکی
ر اوروپادہ کی حقہ خرید - بولک
ایجنون تکیل مالک کوزلی اوروپادہ
جرمان ایٹن واقع حریبہ دیکلیدر -
آوردک ہر قند - ہک شیبہ سی
تخمین ایٹدر - ہیکل مان ان سرار
ہاری یایلماہ شدہ ملترک قیمت
حریبہ لیرلی اوپلیک کفی مصادمہ اولو شدہ
فرانسزلرہ آلسلز آرسندہ (میر)
ایہ ووژ منقلہ ندک قانی عاریب
آمانرک لہہ تیچہ لیش و فرانسزلرہ
حریک ایٹک - نتیجہ، براغز ایلی
طاغدر شدہ، بوندن ماعدیات فرانسزلرہ
علیہ وادنرک حساسہ قر و ر و ر
اولان زوالی بلیقہ اک مہم رملہ
آٹان عسکر نیٹک فارشودہ ایٹک
کونسیہ عداقہ ادمہ مشر ولوق
لمقاً ایٹکتی غالب ایٹشدہ، طابع
حرب یوکوسکی استقامتی لقب ادمہ
مجارہ بلیقہ حکومتی خراطہ لردن
سائنس کردہ جکدر شیبہ بوقدر.
دیگر طرفدن فرانسزلرہ ایٹنظرلیتک
قہم بولدن بوردن قولی رندشک
نماویلی مش ایٹک مجبوریتہ ومدافہ
موقفہ دوشمنلردر - ش و صورنگندہ
ایٹک آدم فراندلرک علیہ اولو شدہ
چونکہ عداوتکہ پانڈل ویاخود اور برکون
کلمشک - ترفاقہما ر و فرانسہ
طوبراغندہ و پارس فرسندہ وقوع
بولیقہ یوکولر بر محاربی بلہ بر جکدر
آمانرک روسیہ قدرتی حرکتی
ہوز انکشاف ایٹش دکدر، آتحق
روسلر دہہ شایان قدہ بر حرکت
کوروبہ مکدر - ہکا مقابلہ ایلیان
ایراییں تمہ اردوری روس طوبرا
قدہ براہکی تیر کیش و مہم رفاق
تہ طوشندہ
خلاصہ، بولکون حرب مہمستک
قہرمانلری اولان آمانلرہ فرانسزلرہ
یاد عمسرق نکاتف ایٹش خصوصتک
شدتہ چاریشچود - یوکوسکی دول
اولرکدہ شیبہ بزرگہ حرکت
ہشت عمومی دہ بوسادہ علاقہ اوردہ

توکوندن یازبتہ ...

عمومی حرب ہوز ایٹک آی آکل
ایٹمن قانی ممدون کوسترک کھانلاری
آمانرک دعوای فرانسسک ایٹ
طر فریبہ دوشرو اولو اتوبو فرانسزلرہ
ترقی سادری مرئیہ لڑہ فاجہ لڑہ
یاد ایٹکری اساس لڑہ اولوشق
ایجنون و فرانسسوز - آٹان و فرانسز
قولرک چاربتہ حق قلمسندہ آتدہ برہ
صیفہ مش ماش اولوق بطننندن ایٹک
بر قاضی اولملان بلیقہ، یاغتی غالب
ایٹدن مکمرہ سوک دقتلری یاٹشور
آواز پانڈل اوو و اتقلری طوتوشہ بران
ایٹک قولنجیم ظہور ایڈیتی ہی
میراستانی ترک ادرک خلیجیا اوزردن
روس ایٹا ایٹہ تجاوز ایڈیور
روس کیش و وساطت قلبن، ای
ایٹاہدن عمروہ کلکتز تھہ سفر فرکی
اعام ایجنون اعالیہ تہلکی اکلایق
رددہ حضور... انکلیز خاصہ بلری دہہ
منقلر تھہ آتہ ایٹک ایجنون ہانکی
کوشدہ بکلک وجدات سوکئہ تازہ
وصاغلام چیہ یٹک ایجنون نہ اپنی
لام کلبکی تریب ایٹک مشمول
دیگر کویول عاریبلری سامہ قاصور
اقتصادی شرقہ (آسیا آسالی کدر)
دستوزتک تطبق ایٹک سامتک
خلول ادب و ایٹکتی اکلایق ایجنون
طالی تجربہ ایٹک اولان زبونیک
حرکتدہ شایان ہمت دکدر - چونکہ
باشلیچہ عازب اولان وادنرک مستلک

[s. 66]

فیزلایریق

[۲۳ نوسر]

محل ادارسی : سیواس اتحادتوق قلوب

مدیر مسئول : ابراهیم

مختصه اوچده قضاة سیاسی ایجابی اقتصادی
ادبی تونک خرمسی

خرتیه قوتیسانان یازیل کری ورار

[تخصسی]

[الکتبی س]

آیوه جلی : سیواس ایچون سنکی ۴۰
قروشدر

مباحثات و نشره ایچون ۴۰ خروشدر

قندقی یازیل قبول و نشره ایچیلیر

[۱۰ ۱۰۰]

سیواس ۱۱ کتوسر سنه ۱۳۳۰
یازیل ایرسی ۲۷ کتوسر سنه ۱۹۱۴

سیاسیات

هرگون دها قرا کتن ...

عاده بوتون مسایه بورو که و موریشک
باشلاری - باشلاری دیوروز - یونک سلطنت
سربیک آردسه قاتیلان یکی اعلان حرب
یکی اختلاطی زه او قادی وریو و کسرب
ایهن دولترک عددی و قدرده قلابحق
دهلایقه دولترکده اشراک ایتدیکی قریباً
خبر آله جقدر .

آزالسولرک سرب کتیردیکی خبره قورده
ژاپونیا سکوتیه آلتاییه اعلان حرب
ایتشدور . یونان اون ایکی سنه اول وارانی
دوسینک اقصای شرقدیکی خودوتوسی
قارشینده تلکبه مروض کوردیکی ایچون
سلاحه سازیلان دوسولره حرب ایتش
اولان ژاپوناری بوگون دوسولره رصفده
کوردیکن البت متحیر اولوق . یونان یانقه
ژاپونیاک آلتاییه بلای باشی برایشلاری ده
کلوب کینه دی . دینیلیرک سولزما نورد
یوندر ناکهانی و غیر مأمول و اعلان حرب
کوردوله شدور . ژاپونیا کی امدود اولدی
کیکن دوس ژاپون سفیرده ایتاب ایتش
اولان رسکودن ظاهرآ مساسز و نتیجه سز
کوردون یوله برحاربه تلک اعلانی بکلتندی .
آخچ دولترک آتی ایل جوق دوشونک
باشلایقلری یکرمتی عصرده ژاپونیاک
بوجرکی مساسز دکی ایلمک بلک منالیبدو .
سنی اومنازی قریباً باشقه دولترده
الکلیتور .

ژاپونیا آوروپا دیکن همه حربدن اوزا قدر .
بالطبع آوروپا باشلاری ایله ده علاقه داکدر .
بالکتریکه هفده واردوک ژاپونیا اونک
اوزده آوروپا سیاستک قوتلریه فارشیلان
شیور اوده اقصای شرق و اقصای شرقده
آوروپا دولترک منسلکای سکه سیدر .
ژاپونیا ایت بوشلای کندی حسابنه سل
اتک ایچون قیلمی چکشدور .
بوگونکی مساسات دولیده صلح و حرب
حالیته عهده وه دوسلک کی منعت
سیاسیه افاده ایتن کدارک مناسی برفده
ایش کورن قوت اولدی کی - یوقیتده
یوقیتده نمانده و ایله استعمال یوققدر .
بنا علیه بوگون ژاپونیا ایله قولک لایکی طن

اولان ائتلاف تلک راز وقت راطف اولوق
مظهر اولشدر . یوقسه ژاپونیا ایلدیکی
قوتی باشقی حسابنه اونا مایحق داکدر .
کیکن مفاهه مزدهه سوهیکیز کی (آسیا
آسایرلر کدر) دستوریک زمان لطایق
کلهیکنه حکم ایچن ژاپونیا ایلمسه فعلاً
باشلایش اولیور . ژاپونیا - آلتاییه
حاربه سی نه اوله جق !

چین ساظمده کی کما هو یقه قومه متسلکسی
قولایجه ژاپونیاک آله کله جک . اقصای
شرقده سرحد دوائی مدتیجه آلمان تجارت
محریمی قوتیه امدجک ... آلتاییه
بوسونده فقه رفوت قارشینده بولوتش
اولایه جقدر . یارن حرب ختام اولدی
ویاخورد ختامه یاقلاشدی زمان ژاپونیا
دیگر دولترک منسلکای سوه برده بود
آل اورداه جقدر . اوزمان ژاپونیاک قارشینه
آوروپا دولتردن بیج رسی چیقاید
جقدر . چونکه ناله مغرب هر دول
قوتدن اوقدو دوشمن اوقدر بورغون
رساله کتن اوله جقدر که دکی اقصای
شرقده . آوروپا دیله حربه قدرتی
بولمایه جقدر . ذاتاً حربده ایکی طرفک
آخچ بولم ددمال زانی ایلمی سکه کدر .
شولاهه دنیا به بر اوچنده کی ژاپونیاک
مهم برعاسده بولونه مایچی آلتاییه

اعلان حرب ایتش اولسه نه اشکرتیک
آلتاییه قارشی اولان موئنه رفوتی کتیش
تده المانیایک قارشی سینه کی دشمن
کلهسه قشله رفوت انشاد ایتشدر .
بالکتر ژاپونیا دولی اناه باشلایشدور .
برول کجه مناسی اقصای شرقه ایتدی
اورویده بوگون بربری و غمغه مشغول
وفاقل آوروپا دولتریک مناسی
ایما ایتکدر . آخچ بولم دوشونور کن
انسان بر د فقط لای بر کیلور . اوت
ژاپونیا اقصای شرقه قوتی و کتیش
بردارت خود جیزکن راز جنوه و متلا
آوسترایا اولقیله دوشور او ایکن اوکنه
باشقه رفوت چیقماه منسی ؟

اوت ، ژاپونیا شرقده بوگون بالکتر
باشنه سکه قوما اولور و بروج ریشک
باشلایشینه بولویور . فقط عجباً
آمریکا سکوتی یاپیور و یایچی ...
واقفیه احوال هرگون رفوت دها
قاراکلی اویور . آخچ البت یوقا کله تده
رأیدینلی و اورد . اومار که فینه املری
آیدیلایحق اولان مشغول طوب یارلیلیق
قیچ اولدی به خیل شیر کورده بیله جکر .

برئثال فعالیت

حربه نظری و یاقن قومادان وکیل اورویاشا جبریلری

آوروپا ده

عمومی محاربه

کفر نظری

آکتوس ۱۳

نمسالیلرک یاره . اوچینسک روسی سوادی فرقتی موقعه
مغلوب ایتکری رومانن جبریلور .
آلتاییه لوبیل شهرنی خط ایتکریه فرانسه سکوتی ایتدای ایچون .
اشکرت دولامانه کیده آچی ایچون آلتاییه شمال دکر . وضع ایتکری
طو بیلرک قدریسه چالیندی یارسن بیلر بیلو

المائلر نامور شهرینی بش استحکامی ایله ضبط ایتش دیگر درت استحکام بومباردمان ایدیلیور . سقوطلری قریلدر .

۱۳ آکتوس

آلسانو اعزاز ایتکری مظهریک قیم اعظمی صوت العالی

[۲۴ نومبر]

محل اداري : سوس اتحاد ترقی قریں
مدیر مسئول : ابراہیم
مکتبہ ماہوار دفتہ پشاور - پانچ اجنبی ، اقتصادی
ادبی بورڈ خرمیسی
قریب قونیا ساجان بازار کوی ویران
[نسخہ]

قزلباق

[ایکٹیو]

آپہ ہلی زمینیں ایچوں سناکی ۱۰
گھروندہ
ملحقان و پشترہ ایچوں ۵۰ خرمندہ
فائلہ ہانہن قول و لئیرہ ایچوں

[نسخہ]

پہلوان } ۸ جولائی ۱۳۳۴
بازار } ۱۷ اکتوبر ۱۳۳۰
} ۲۰ اکتوبر ۱۹۱۱

سیاسیات

آوردیاجرب ایدگی برایش

باشندہ

آوردیاجرب کو قدر شرقہ ، غربہ ، دنیاک
ہر طرفہ مدینت ، دوسری و بیویوں ، آرز
کری فلتان اولان ملت و دولترہ : مسزہ
بزم کی اولک .. بیووی ..
بوگون آتقی بوسوی تکرار ایچمیک
کیسه بوق .. اولسہ بیہ مدینتک ای
مدتھ واسطارہ فکرن مرتبہ بیوق آدم
اولد رسکن عمارت اولدنی ظن ایڈرن
بوگونکی جبران ایچمہ کیسه تک سولہ چمک
بوزی بوق ..

آردق حصارک تائیس ایچمیک مدینت
کامیہ یقینہ باشلاری ، سٹارک ریکر
ریکی آکر عدد اولیو ، پابن ، حرب
تایب توچہ بیوقن ماہ پورک و اتلاقی
ادراک ایچمیکدر . بو افلاک تکمیل
سفعہ لری ، اوزون و برہمک .. بو مسزہ
بیشترک وزی کوہیک ، ریو قریہ
امدیا افلاک حکوم اولیوق ..
زہ ، کوزل ، جو سز ، بر ملکک اولدی
و حاسیہ زہ ، چایشیرسوق ، زده کول
و مسعود اولان ملترن بیسی اولہ جنز .
چایشیق ، فلدسز و عاقل کین عسری
تلاق ایچوں ایچ بوق فرست شو
دقیقہ حلول ایچمہد .

بالکوز آوردیہ کیہ قزاقچق ، کیہ نائب
ایچمیک مراقبہ حوائت بکدمک و تکمیل
زمانی باشقہ لریک قزاقچی ، نائب
ایشی ایچیمت قران ایچمک و وانکدر .
شودای بلک طیبدرک ، ملنک ، نوککک
بو عارچہہ دغایسی ، آرزوسی و اردور .
مرمتک اولدنی کی زدمہ عرجا ، حرب
ایڈرن و طرفہ موسی برنابل حس
اولد چقدور . بو کاکیسہ مانع اولہ مادی
کی بوق کیسہ قتیح ایچمیز . بلقرض
بوگون زہی عاربار آدھ صندہ برقراسہ ،
بر انگیزہ او قدر علافہ وار ایچر . زہ
عسارک دفعہ لری براندنی یادور وار .
بواد بزمی زہ گوکسزہ آبان ، بزینوک
و قدر تری حرجی ایچن بر موجودیت سیاسیہ
برووسلنی وار . دون ناوتیا ایچ روسلر
حرب ایچرکی بز عیج نامی و علاقہ

اولدنی شہد : اوانارک قلمیسی ایچمیک
و تیجہ ایچمیکر کی چیقہدہ سوشک .
بو کوکدہ نوسان : آلتانیا ایچمیک قزاقچی
گوکدیکر زمان قلمزده شہنر آلتانک
تالی جیمستی ایچوں اولد و تیلر توشار .
دوسانک تورکک ایچمیک آدو و اتلاقی
زہی غلطہ . راشا عیق قدر مؤثرور
سٹارون ری تورک سلطنتی بر اولان
تورک خود لری ملترانن خلابوگونکی
کوزل و مسزہ کوزل اولان بر سیاست
زمن دوسلق بکرسہ کندی کندی ایچمیک
اولور . بوکا مقابیل تریہ ایچ سفتلی
زمانہ مسزہ ہمہ دوسلقرادن آلتانیا
و تیشیق ایچمک مغلوب اولدنی آرزو ایچمک
بالطبع تورک عالیجناب لیدن کیچہ ایچمیک بریم
اولور بوگون ایچمیک حرمیہ من شہسز
کامیہ برادن غالی ایچر .
زہ مٹاسکی دوسلقرادی : سو اولدنی شہد
زہی سوک زمانورہ آرزوق گوچدرمش
اولان فرانسہ کینجکیزہ بیوق ایچمیک
بر ملکک اولدنی زہہ سوک لیدر . آلتانی
بریمتہ تیجہدہ بزوس اتلاق پارہ لری
پادشاهتورہ ، قریلیور .
ڈم عسردن بی افکار حرمیہ مسزہ
دوبن برانکیز دوسلنی وادی . سوک
زمانورہ بو دوسلتنک سینیہر . آلتانی
آلتانی جرجمیز بوگون شہنر راتبا عہ
زہ قلمزہ سو ترقی کیتدی . بوگون افکار
حرمیہ برانکیز دوسلنی یلمیور . مٹاسیورہ
بوئل زہ حسابتورہ . زده لری کینایستی
یلمیور و بالطبع اوکا قزاقچہ ماز . جوبہ
فوق الامور و جرائی زمانورہ سو کجکومکدر .
چونک کجکومک اجوالہ واقف اولدنی ایچوں
البدھا ای کورور . بوئل باشقہ شیلورہ
سینیدیک عاقلار حرمیہ من . جیجان
و مراقبہ آلتان اردولری نقیب ایچمیز .
بوہ بلک طیبیدر . ای سوک دقتیورہ
انکیزہ تک زہ دیشیزدن ، طریکمزدن
رنگدورہک بدلی نسویہ ایچمیکر ایچ
زہ طیبی زہ غصہ ایچمہ مقابل آلتانیا زہ
ایچ زہل مادی . بوئل زہ او قدر لام
ایچمک ، بوئل شو جبران آدھ ملنک
اولہ ماتی برتیک ایچم . چونک زہ دغیب
اولان برانک ، آسرتان آلتانی کینرک بریسی
بوگان سوزرہ کیتدی . بوئل ایچوں
آلتانیا سوک دقتیورہ واک مشول برورہ
سنہ . نہ براد دوست ایچ زہ حسابتوری
اوقشامدور .
آلتانی شولی خاطر مزدن چیقارامد
لرک ، آلتانی ک حالت و وقت امل

تائیں ادر . بوگون آوردیہ کیہ قلمی مدینت
عاجریسی مرتبہ نقیب ایچمیکر
دوہولرحہ آلتانیا ایچمیکر . بوچہ ایچن
ہمہ و عظیم و طغندر او توکوشا مالیز
تورک مالک طوریسی زینک و تروکک ایچ
بوکک لری عیق ایچمیز .
و طغندر مکتبہ ایچمیکر آلتانیا ایچمیز .
شہنر و لری : اولدنی ایچمیکر و طغندر
اولدق کینجکیزہ ایچمیز . کینجکیزہ
عاجریسی ایچمیکر بوکک و طغندر ایچمیز
مٹاسیورہ . بوئل ایچمیکر ایچمیز
زہ کینکیزہ بوکک و شوکک لری ایچمیز
و طغندر دینک کینجکیزہ ایچمیز .
و طغندر دینک کینجکیزہ ایچمیز .
فوقی و زینک برمت و طغندر کورہ و طغندر
برمت کینجکیزہ ایچمیز . زہ مٹاسیورہ
و اتلاقی مکتبہ ورن بوکک و بوکک ایچمیز
ایچمیز . مانع اولدنی ایچوں تاکہ موشن
ایچمیز آلتانیا اولدور . بوکک و شوکک
غلیسی و تازگی خصصتورک اولدنی ایچمیز
ایچمیز .
ایچمیز ایچمیز و طغندر اولور .

زہ یوسفک ایچمہ بر ایچمیز
بر زینکک ، بر زینک ایچمیز
جوبہ کینجکیزہ ایچمیز . بوگون کینجکیزہ
دغیبی بر عسردن مٹاسیورہ
بر ایچمیز . زہ آرتانورہ بوکک قلمدور

آوردیہ

عمومی محاربه

تقراری

آگستوس ۱۶

آلتان فرانسز طوراقتہ کریمشور . موہاوردیک شالامہ انکیزہ اردوسی
مغلوب ایچمیز . جبرالھانسہ نامور ایچمیز و سوزا دوسلہ سکیز فرانسز
اردوسی بریشان ایچمیز . شرفدہ آلتانیا ولی عہدی فرانسزری زورده
بو سکور متشورور .

آلتان شمالدن شرقدن فرانسز لری پوسکورده رک مازن وادیسندن پارہ طوغری آقمقہ درلر

بلداز تقرری وفاق فرانستان سرفراکی تکلیب بناتوستک عیق
و نامطاکرانه قزاقچہ عیق بیان ایچمیز .

۱۶ آگستوس

قرانزیدہ مغلوب اولان دوس اردوسی ایچمیز بوکک کی ایچمیز
دوس سراسی فرق و اتون دورتہ و سترادہ . برزہ قتل ایچمیز .
بوئل میازہ بر جبالہ سکیز عاقل و ارمتش . زہ دوس اردوستک
بوئل ایچمیز بلا مقاومت آلتانہ نسیم اولور . اسد اولدنی ایچمیز
کینکیزہ خلیل بکگہ اتلاق ایچمک اوڑہ بکرتہ کیتدی . مٹاسیورہ

[s. 71]

(بولس)

ترانه اشنگلری

آنکه فرد سگه قهری لوده گوتش اولان
را ابر سگری گدی بوسکوردن گنمشک
را ابر طوره اینه وامل اولمش لوزمه اینه
ایراده بلیک ایور برور و کره آره، سگ
بیور بولدی، فراتر از اشنگلرین من اینه
مناس اولمه کرکله، ایلم فراتر طوره
کیرمش اولان گان مسکری، (فراتر) مسکگر
شهری اینه اشنگلر مسکگر، (ناسی) (بارل)
(ایراده) اشنگلر برین طوره ایلم و اشنگلر
بیور چه من آتاره قهری بلس بولی ماله
ایمن اینه اشنگلر بیور غیر مسکگر.
بوزل تره سینه اولی اوق اشنگلر بیور.
براز و بارینه من بیو شریک تا قهر سینه
رودون اشنگلری وار، بلیش عودری
بیو شیل بیور من بیو بولی اینه اینه
ایلم اشنگلر (سالی) "مزه اولور لایسه"
مسکگر برور، بوزل اوق سینه اینه
(بارل) "سودون اشنگلری وارور،
بوزل ملس ۱۸۶۰ عله منسین مسکگر
ک مسکگر سینه اینه ایشلر.

آلمان ادور بیک هدف
فرق ایکینک خویز

ایز، ارکان خریه بلارینه خریه ایلمکنی
دعا حراج برورده صبر اولندن.
ک مسکگر سینه گان طوری برمی سالی
کومر مندر، بولسا صحری جویور برور.
بیو سلاک شوروی کرک دایله کرکوتن
بیور سالی اینه اینه، (فراتر) برکی
سلاک، ایلم و جیش و مایه سوک حربه من
طوره من و آتیا ایلدیه به بیک بیور من
خودار اولور اینه اینه، بیو بولی اینه
سلاک، کومر من برمی برور من خریه
خریه اینه اینه و سالی اینه و برینه ک زاده اینه
ایلم من، آلمان فراتر طرفین ایلم اینه
ایز من، بوزل اینه اینه حربه ک بیور من
کیمی بیور اینه اینه بوزل اینه اینه
بوزل بیور چاده اینه اینه طوری اینه اینه
کد بلیش حربه اینه بیو بولی اینه اینه
بوزل اینه اینه اینه اینه اینه اینه
ایلم اینه اینه اینه اینه اینه اینه
بوزل اینه اینه اینه اینه اینه اینه
ایلم اینه اینه اینه اینه اینه اینه

چار روسه ایتمی برور فراتر سینه ایشلر، عوف بیک منسین صحری
اشنگلر، طوره حرکت ایشلر، تورک بوزل حربه اینه بوزل اینه
ایشلر، طوره حرکت اینه حربه اینه حربه اینه حربه اینه
بوزل اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
بوزل اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه

۱۹ آستوس

برقابل سوق آلمان طیاره سی پارس اوزرنده اوچه رق ایک بومیالی ایشلر.

ایلم و فراتر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
فراتر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
اولی.

تسه لیلر روسیه ده لوبله من شهری اوزرنه مظفرانه ایلم بلکده درلر.

ایلم و فراتر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
فراتر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
اولی.

۱۹ آستوس

آلمان ایدک ز کولو مترو شانه، برسان لاهه تیری استغاسی اوشلر.

درنه لبورغ محاربه سی نتیجه سنده آلمانلر ۳۰ بیک روس عسگری بر چوق روس امرا و ضابطاتی اسیر ایتمشدر.

آلمانلر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
فراتر اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه
اولی.

۱۹۱۲ ستانده، آردوی ایلم اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه

آیاطولی	میز		بیکون
	بارق	کیلو	
بولاق	۲۹۱۶۳۸	۳۳۳۷۰	
چوردن	۲۷۹۷۰	۱۳۰۰۰	
تربیه ایلمش توتون	۱۵۰۵۷۷۰	۱۸۱۳۹۳	
اتاقه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه	۲۷۷۳۹	۴۰۵۳۳	
ششختن خیمی	۳۳۰۰	۱۳۳۴۲	
خلف خیمل	۱۵۰۹۰	۳۶۰۰	
ایلم اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه		۳۸۵	۹۸۰
بوزل اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه اینه		۱۶	۱۲۰
کیمی اینه		۲۳	۱۸۰۰
بیکون	۲۹۱۷۲	۳۳۳۷۰	

[۱۹۱۱ ستانده] [۱۹۱۲ ستانده]
[۳۷۱۸۲۳ بارق] [۴۰۵۳۳۳ بارق]

[s. 74]

[۲۷ نومرو]

[ايجنسى تە]

قىزىل يىراق

محل ادارىسى : سېۋان ئىخوتى قولى
 مەسئۇل : ابراهيم
 ھەتتە داۋام دەمەچىقار : ياسى ايجنسى، اقتصادى
 ادبى تۈرك خەتسى
 خەتتە قوشما : يازىلار كرى و پىلار
 قورباغادىنسىز

آرتۇق بەلى : سېۋان ايجون شەكىلى ۴۰
 غرۇشدا
 مەخسەت و پىشەر : ايجون ۴۵ غرۇشدا
 ۋەدىلى يازىلار قىيول و تىنەر ايجانچى
 [۴۰ ۋەدە]

۱۳۳۰ - ۳۰ اگستوس

شوال ۲۱ - ۱۳۲۲

اجنبى امتيازاتى بويوندوروغندىن قور تولد يىغىمىز تارىخى كون ۲۷ اغستوس سنە ۳۳۰

شۈكلىن خالانز ،
 ولادت ھاپونىكە ئەسلاف ايدىن يارىنقى سوگىلى كوناك ، بوكونى خرافە ، سەئودىدە ، استقلال وادىلا بارامى ادراك ايجىكە خىيار اولان مىلكەك تەمىلكار
 قىيان طاشقان [خاقم چوق ياسا] دىناسق كوكار بىرە سو جىلە قەرشىلا ئەمەدور .
 سىلك قەدر اشىكە قىين اوئاش وھراضطرانى ، مەرسەرى بىلكە ، ياشامى بىرەكەندارى تارىخ قىدا ايجون ؛ ملت مەئەرد ايجىن سەئودە مەمۇدەك پەرشەم . . .
 سوگىلى سىلطانز ؛
 ملت مەمۇدە زەماندە اوغزادىنى عظيم فلاكتار آئىدە اىكەر كى قىلىكە اندىر كەدەستەك ائىسارون يك نووار اولان قىب شاھەكەدە عىنى خىرات الەمە جا بوردى .
 بوپوك اجدادك سىلمەك سەلطانك شاھەكە بىر لطف ومانىنى تۈرك غەربىنوز ائىك ائرى اولەرق پەلەمپىرە احسان بوورىلان سەئەدەن بوپولەرق بوغلاى
 ضىف زەمانمەدە غەرت ووقەرمە خىللى كىرەكك برادەرت بوپولەردونى حالە كىتىن آور وپادە ئىزى ائىسوك كۆلەردە استقلالزەمە ال اوزانمە جەئەت ائىشلەردى .
 بوكون - ادىكە ايجاللىكنا راقەدە كى اولالەزمە جەئەت ، مىلكە دوغۇستە ، دىلىككە كۆدە حەركەت ابدەك اجنبى امتيازاتى نام مەشئومى آئىدە طوبىلان بوغىكەم
 واضطراب كاسونى اجمائىدى .
 خىلفە زىشانز ؛
 عەھد سەلئەككە زە بوپولەردا كۆمى گۈستەن اللە عەلەم الشادەن دىلەركە ؛ ولادت وچوسى كۆنلەرىك ائى قىلىندە تۈركىلەك بوپوب تونان اولەقىدە كۆدەم .
 يادلىرىدە ، قەھر آئىدە ايجىن تۈرك و سەلمان قۇرەشلىرىك سەئەت سەئەتلىك اطرافدە طوبىلانچىقارى واپە بىلەردەك او كەسۈر دىلەردى
 نورلادە بىجى كۆن اوزاق كەكەر ، سىلطانز ؛

[s. 75]

سیاسیات

۲۷ اگستوس

تاریخ تنظیمی روزگار وین و فرانکفرٹ

۱۰ فور ۳۲۴ ده اوردی جرمنی استحصالی ایندن ملک، مقر وطنک استقرای اوخرهده ستاری بحران کیره، دک قوتن و باهلی بر حکومت آخلاق بر جبق سینه اول فائل اوله بیدری . دولت اک تهلکیلری زمانه، زمان اموری آله آلان بوختن عریور . رین اوچور، ملوک کنارهده بولایی موجودیت برابه مری قوتوردی . زمانک استقلانه و عرا بووک برظفر اولان ادره - قدرادی آله ملوک حیرانابه طول اولان حیره دار قلبه لیلی و تشجیح وردی . و بر جبق سینه بری تلککنده منی کوروله من بر سکون و مسامی دورمی آجمی . احترامات باسپه عدالت و انتظام اوک . تماماً سوتدی و کیندر . ملکت اولادی بو مشفق و محترم ادره ملک عیبد و قورنده مستعبدین امین اوله رقیبانشقا لاری . صولک فلاکتدن صوگرا تلککنده باخامه اقتصاد برقیام توله و انتشار ایدوره ممکنده استحصالیک بولی آچیلور . استیلا تلک آوالیوردی . ملک بومنی و تالیلی بصیرکار نظرله تمقید این حکومت بویکی حیات اقتصادی تلککنده مانع اوله جق اسالیک زلفی و او انکشافه قوت و بره جق عوامل باطله تدقیق ایدوردی . وطنک هر ارد . اربان تجارت ملیه فکری بیلنگر بر تخته . توقف ایدوردی :

[اینجیلر و طنه زده مانع بیگ بوکک بر موقع تاین این وزیم کنده یله رقابت اید بیلنگلکنده غیر مساوات اولان انتارات قهره نه اوله جق ... - سی و استقلاله مانک و مدنی بر دولتک حدود لری و اخلده بر اجبی حکم اقتصادی دوام اخلی می .

فی الحقیقه تلککنده کی انتباه اقتصادی نتایب تأسس ایندنی بیات بو عهده ملی اوردی آتشدی ، مانع تروت ملیه عظیم ضروری وین و سلام سهارک ریگد بوردی بو حقیق و غیر مشروع حکم قارشیده حضرت فیکنده یا ازلده می حسی ایدوردی - موقعیاتی ، آمال و حسابات ملیه بوقن مسامی ابلک بولنده بولان حکومتده اک کرده مسامیسی بو آجیر و تغییر لری رفقه و مانع بر حیرت اقتصادی بویت باسپه من بر استقلال نام نایند صرف ایدوردی . حکومت مرکزی اجیلرک بو توفیق ناحقی

ولی عهد سلطنت دوللو نجابتو یوسف عزالدین افندی حضرت لری

چشمش و من آورو یا
ایله صحت بشری کافل
ایلان بر تدریس انسانی
وراه به قضایه آندی
مذمتگرایی در بیان انجمنه
ترودا اشته تندی .

اگر بو فکیر هوب
و بدان تطریق بول ایدی .
قا اسیر بولرله پایلان
انجمنه بجه عسویه
ضرر کورده حیلک
باغ مز ترقی ایدرتعالی
ورولت استغاده ایدمچکندی
استیارات اجنبیه تک
ملککنده تک پلته نه عظیم
بر بلا اولدینی اکلایلی
ایچون رواج سطرلق
بر و اهل کفایت اکثر .
شهرت بیزارین تو کیمک
خلاصی و تکامل جقتده
یا ز طبعی آمار ما نخنده
بوه و د منقه قلاکتی
حسدلر سولوسی بر
طو محقدر .

ایته بو کون تک
سرت عزمندن بو کملی
احتیاج رهایی وطن
ایتمک نارخنده بر صیغه
غراه نشن تام ایند
حکومت بر عصر لری
مزوکات مشتمله می

اولان بومانی قله ردی و مک حر ، فیدهار رساله
سی و تروت کورده (ابری) امرین وردی .
شعدی بو مطهرت عظیمه قارشینه بره دوسن
و طینه تودک عزرائلی فطریه سی کورتمک ، یا لایق
و ای قادار مزله منوی ملکساتیری متوازن بر
حاله ترید ایتمک .

یدی سکرده و لکه عیاره ایدر کابل و منی محافظه ایند
آلبانیا بر امین ایلی . ماکدر . آتالار استخبارتی
و مازر بر قوه اوله قلی ایچون استقلال سیاسی لری تک
قمنی ادراک ایدر و لری . به او فقه و عرفان آلتاترک
نوسحه تراپیی و بالانجه و طاریتک توسی لری
بره انجا قاره ایدر . بو کون آید ققری ساحة جداله
. یا بچه دوشره فو اقل بون او کورته بیعتان
مانع لری - ووب و سونکو ایدره بر میورد . آلتاتر
نا و اجتناب لری . نحد مددک و وطنی و طینه لری
قوتی . اثار ایا صاحب اوله قلی ایچون کاسکوردی .
شیدی ۲۷ اکتوس ۳۳۰ بم عالی بده فقور منری
آتشدی . با مزلک اوستده کی سا اترقی قوتلی
دکلی . اولاده نجیم و ایلان بر قویون پاردر .
بره نجیم و علا لریک دو کیمکی سفیدل تود اشته او
کیش افقره قوشه صیر .

هیچ اولسازمه تصدیق ایدم ملک ایچون اوردی
دولت لری بر جوق مذاکرات آچیلور فقط مذاکرات
هیج بر نبره و بره مدن قاپیلور ، بامل عظیم به عقیم
قالبوردی .

دیگر طرفدن ملته ده کی دحل و دلتن بیلری
عیبد ادره لری تک احتیاجات اقتصادی و معاشی نامه
واجب الاخذ کورده کوری نمایر مایه ای اتحاد و تطبیق
صورتیه احنی توفیق بو عهده حیات اقتصادی صوره
بر جریان آجینه اوغرا توردی .

بو تون بو مجاهداتده حکومت مرکزی بانک مسامیسی
کی دوچار عقامت اولیوردی .

اوزا قورده مثال آرافمه نه حاجت ... والی عشار
معدر تک افندی حضرت لری تک مالک اجنبیه دن کان
اسیرتورله مسکراتک مایهه مانع طو توله دن
مضر مواددن استحصالی ایدیل مشروبات کتوله
ایله صحت عمومی تک زهر لری سی و جوج اصلیه دن
ممدود اولسان مسکراتدن احرت مایه اوله ق
اشیقا ایدله جک رسومن شهر لری مزلک ایدر . آنه صرف
ایندی اوغرا نده بر جبق سینه لری صرف ایتمک لری
مسامی کور اکنده در . بواسر خیرک قارشینه ده
هر ایدمه اوله بی کی انتارات اجیبه هیولای . ثومی

[s. 76]

[۳۰۰۰]

[۳۰۰۰]

تورک تکجری

- حق مرادی
- ساققون فیولادی
- آچدیق چادی
- الله اکبر...
- اوردی - ساجانه
- گلدک اوزانه
- اسکی شورانه
- الله اکبر...
- قساندی قاتر
- انکلانسی شانلر
- برلندی جانلر
- الله اکبر...
- ویکانجه...

کوک آبی

۲۷ ایشوس بارای
 ایلر زده کی حیات باشلور
 بو یکی حیات زده یکی
 وطنلر له تمجیل ایلرور
 تکلیفی نرور و میرا
 سجه و هر قاه مطهر
 قیلدی آجیق بو وظیفه
 اناسه منو ققدر
 کو کس زده قوتل بر امان
 ایلر ماین کو نلر ده اسکی
 عصر لک ارفه سنده قالش
 اولان تورک ایتلا و سقاد
 تک بو کو تک شکیل مجدیله
 عودت ایلر چکن ایتلر
 هر ملت کی زده... مل
 مجاهدت زده مستقل و سر
 بر و له صاحب اولدق
 زدها سریع موفق اولد
 جنر - چو کک تورک
 تورک قدر عظم بللر
 کو کیش کرش و هر فلاکی
 یکیش بر عرق بو قدر

صدر اعظم برنس سید - ایلیم پاشا حضرتلری

نافه بازار محترمی محمود پاشا حضرتلری

مالیه بازار محترمی جاوید بک انندی حضرتلری

DİZİN

A

Abdülhamid, 15
 Abdülkadir Bey, 11
 Acem-istân, 114
 Acta Diurna, 6
 Adalar, 89
 Adana, 2
 Afkan, 44
 Ağatarlası, 34
 Ağca oğlu Beraş, 30
 Ağrogos, 72
 Ağvanes, 72
 Ahmed Cemâl, 54
 Ahmed Efendi, 115, 116
 Ahmed Hilmi Beğ, 72
 Ak Kurum, 25
 Akıncı Karyesi, 34
 Aksâ-yı şark, 77, 84, 85
 Âlîler Karyesi, 34
 Almanya, 60, 77, 78, 79, 82, 84, 85,
 89, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 101,
 102, 103, 105, 107, 110, 112, 121
 Alsas Loren, 77, 102
 Alsasloren, 102
 Alses Loren, 105
 Altay, 25
 Amasya, 9, 22
 Amerika, 24, 74, 85, 93, 110
 Amerika Koleji, 74
 Anadolu, 2, 3, 14, 16, 108

Anglosakson, 59
 Ankad Şenber, 68
 Antranik, 4
 Anur, 54
 Anurs, 79
 Anvers, 6
 Apina, 105
 Arab, 22, 38, 39, 103
 Aramsaz, 106
 Arap düzü, 34
 Arnavutluk, 114
 Aryan Mesellem Mahallesi, 97
 Asmab, 72
 Avlonya, 114
 Avni Paşa, 42, 50
 Avrupa, 11, 19, 58, 59, 64, 77, 78, 79,
 81, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 92, 93,
 94, 98, 101, 104, 107, 108, 112,
 118, 120, 124, 133
 Avustralya, 85
 Avusturya, 60, 95, 97, 103
 Ayasofya, 25
 Aydınlı Aşireti, 88
 Azrum, 104

B

Bacaboynu nâm mevki, 34
 Bağceiçi Mevki, 34
 Bahtiyâr Bostanı Mahallesi, 97

Balık Mevki, 34
 Balkan, 62, 63, 81, 88, 89, 111
 Balkan Harbi, 88, 112
 Baltık Denizi, 89, 95
 Barcın Karyesi, 34
 Barlıdök istihkâmı, 105
 Bavab Hüseyin oğlu Cin Ali, 97
 Behic, 60
 Bekrşen, 104
 Belçika, 77, 78, 79, 95, 105, 114
 Belçika Kralı Mayn, 113
 Bersen, 114
 Beyrut, 7
 Binbaşı Ca'fer Beğ, 96
 Binbaşı Cemâl Beğ, 96
 Birem, 107, 108
 Biresilâv, 110
 Birezi, 95
 Biruksel, 79
 Bismark, 60
 Bitlis, 2, 104
 Bizans, 25, 26
 Boğa Karyesi, 31
 Boğma Karyesi, 33
 Boyacı oğlu Ağaca, 116
 Bulgaristan, 95, 104, 114
 Bûşî, 34
 Bükreş, 95, 114
 Bülbül Mahallesi, 31

C

Camî, 72

Câmi-i Kebîr Mahallesi, 33, 116
 Cânip Yemni Hekîmoğlu Mikail
 Yesari, 30
 Câvid, 54
 Cerîde-i Hâvadis, 6
 Cevizdibi mevki, 34
 Cezâyir, 112, 113
 Cizal Hanse, 94
 Cizal Zukar, 104

Ç

Çaldıran, 75
 Çavuş oğlu Hesin, 31
 Çehkin Mahallesi, 31
 Çerkes, 22, 23, 106
 Çerkes Ahmed oğlu Hâmid, 106
 Çil Hüseyin oğlu Mahmud Efendi, 73
 Çin, 85
 Çomuzâde Hacı Mehmed Efendi, 35

D

Dalmızrak oğlu Ali, 107
 Dârende, 35
 Demirzâde Selahattin Bey (Ulusalerk),
 10
 Dere Mevki, 32
 Dernelborg Muhârebesi, 105
 Desten, 23
 Devdinli Hıranyan Karabet Efendi, 30
 Düyûn-ı Umûmiyye Dairesi, 31

E

Edhem oğlu Hasen, 97

Edirne, 119
 Elhac Ahmet İzzet Paşa, 4
 Eli büyük oğlu, 30
 Elzas, 104
 Emin Edip Bey, 16
 Emye, 105
 Erba, 23
 Ermeni, 2, 3, 8, 26
 Etmekciyan Şehrman Ağa, 31
 Ezbel Bahçesi, 72

F

Farsî, 38
 Felemonu Oslı, 79
 Feridbil, 24
 Fırad, 69
 Filarda Mevki, 32
 Filipin, 85
 Fransa, 59, 60, 77, 78, 86, 90, 92, 93,
 98, 101, 102, 103
 Fransız mektebi, 42

G

Gadibus, 26
 Galata, 29
 Galibya, 95
 Garvudonu Ayaltı, 79
 Gedik Guraz, 34
 Girit, 2, 7
 Glodstoni, 111
 Gök Medrese, 15
 Gökmedrese Mahallesi, 96
 Gutenberg, 1

Güç dernekleri, 51
 Güccüler Derneği, 49
 Günbeğ Karyesi, 30
 Gürünlü Menla Velizâde Abdullah
 Efendi, 73

H

Hacı Halil, 107
 Hacı Veli Mahallesi, 96
 Haduy, 95
 Hafik, 33, 34, 114
 Halil Beğ, 79, 104
 Halil Beğ, 95
 Halil Efendi, 97
 Hâlis, 24
 Halis Turgut, 12, 13
 Halit Cevdet Bey, 9
 Hamburg, 99, 107
 Hamdi, 124
 Hanbaşı Mevki, 31
 Haraccızâde İbrâhim Hakkı, 55
 Hartu Mevki, 34
 Hasakizâde, 115
 Hasen Nâfi Efendi, 42, 43
 Havza, 22
 Hayri, 13, 24, 48, 54
 Hayri Lütfullah, 13
 Heyet-i Temsiliye, 10, 11, 12
 Hilmi Abidin, 13
 Horsana Yolu, 34
 Hüdâvendigar Hânı, 29
 Hüseyin Câhid Beğ, 124

I

İslâv, 26
İsparta, 75

İ

İbrâhim, 54
İbrahim Müteferrika, 1
İdâre-i Örfiyye, 97
İhsan Beğ, 71
İngiltere, 22, 24, 78, 79, 85, 89, 90, 92,
93, 98, 99, 103, 110, 111, 112
İrâde-i Milliye, 10, 11, 12, 13, 135
İrlandalı, 95
İslâm, 49, 54
İsmâil Canbolâd Beğ, 95
İsmâil Efendi, 88
İsmail Hami (Danişmend), 11
İsrâil, 68, 69
İstanbul, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 11, 12, 15, 25,
26, 61, 64, 77, 79, 96, 111, 112,
115, 124, 134, 135
İtalya, 60
İttihâd ve Terakki Kulübü, 18, 24, 37,
57, 76, 83, 91, 100, 109, 117, 133
İttihat ve Terakki Fırkası, 9
İzbeder, 72
İzcilik Dernekleri, 51
İzmir, 2

J

Japonya, 77, 84, 85, 92, 103

K

Kabak Meydânı, 80
Kâmil Beğ, 96
Kâmil Kitapçı, 14, 15, 16, 133
Kangal, 24, 49
Kanûni, 75
Kara Çayır, 30
Kara Kurum, 25
Kara Veli oğlu Şükrü, 97
Karabayı Karakolu, 72
Karadağ, 114
Karagözoğlu, 30
Karahisâr, 30
Karapınar Karyesi, 31
Karatopyeri Mevki, 32
Karaznik, 95
Kardinal Dilâkizeaven, 113
Karkınlı oğlu Mehmed Efendi, 34
Kayseri, 9, 23
Kâzım, 24
Kemahlızâde Hakkı Efendi, 73
Kemer Karyesi, 97
Kevork Pamukçıyan, 4
Kırk Yârânoğlu Kadir bin Yusuf, 96
Kızıldağ, 72
Kızılekrek Köyü, 107
Kızılırmak, 6, 8, 14, 16, 35, 41, 43, 44,
55, 74, 77, 82, 101, 133, 135
Kilîsa Mahallesi, 30
Kiriz Karyesi, 33
Kıyaovçeov, 85
Koçan, 33

Konakönü mevki, 34
 Koribçaylı oğlu Süleymân, 34
 Korkudoğlu Tatus, 30
 Kostantiniyye, 25
 Koşar Hacı oğlu Yusuf, 35
 Koylahhar, 72
 Koyulhisar, 9, 34
 Köprülüzâde, 75
 Köprünün (Abdalğanı?) Mahallesi, 32
 Kör Siyaf oşlu Siyaf, 106
 Köседаđ, 72
 Köyönü Mevki, 34
 Kudüs, 68
 Kusumbere, 68
 Kuzey Bankası, 84
 Kürd Monlâ, 88

L

Lâdik, 73
 Ladik Kaza'sı, 106
 Lakar, 105
 Lakondamin, 70
 Lâmartin, 45
 Lameziç, 104
 Lâtin, 26
 Lâven, 105
 Lehistân, 86
 Levnida Efendi, 88
 Levnigi, 95
 Levnuvbil, 105
 Limburg, 113
 Liyaj, 105

Liyej, 79, 106
 Lobleyin, 104
 Londra, 6
 Lupons, 86

M

Mahmud Efendi, 11, 33, 73
 Mahmûdlu Karyes, 31
 Mamulin Zankı, 3, 8
 Manastır, 95
 Marn Vâdîsi, 94
 Martinson, 24
 Mazhar Müfit Kansu, 11
 Meclis-i Mebusan, 16
 Meç, 78, 79, 105
 Medine, 113
 Mehmed, 54
 Mehmed Saîd, 54
 Mehmet Reşâd, 54
 Meran oğlu Serkes, 34
 Merzifon, 22, 106, 107
 Mezburin oğlu Delâl Hacı, 97
 Mezyad, 105
 Mısır, 2, 6, 75, 108, 112
 Mihail, 31
 Mithat Paşa, 2
 Moskova, 102
 Mösyö Vander Bilet, 110, 111
 Muammer Beğ (Vali), 5, 11, 80, 87,
 96, 114, 120
 Muhâcir Ahmed Ağa, 107
 Muhtıyar Bostanı Mahallesi, 73

Hurşidzâde Mahmud Efendi, 33
Mûsevî, 68, 69
Mustafa Süreyya Paşa, 8

N

Nâbî Beğ, 24
Nabula, 60
Nâfia İdaresi, 15
Namur, 79, 86, 94, 106, 114
Nansi, 105
Naşi Kazilkuryaz, 34
Nazırzâde Ahmed, 55
Nemse, 78, 86
Newyork, 95
Ni'met Beğ, 96
Niksar, 33
Nuzret Efendi, 88

O

Ozkan , 54
Osman Efendi, 73

Ö

Örtelsburg, 104
Örtülü Mahallesi, 30

P

Paris, 6, 24, 78, 86, 94, 101, 103, 104,
105, 106, 112, 113
Paşabeğ Mahallesi, 106
Pazar Sancağı, 104
Pedrograd, 104
Petersen, 24

Pigar Mahallesi, 30
Purusya, 104

R

Radof, 95
Râsim Beğ, 11, 88, 114
Raûf Beğ, 79
Rehmis, 105, 113
Reşâdiyye, 79
Reşid Beğ, 73
Reşid Paşa Vapuru, 79
Reşit Paşa, 15, 16
Roma, 6, 25, 79, 86, 104
Romanof, 24
Romanya, 79, 97, 104
Ruller Yerfes, 24
Rus Bisarabyasına, 77
Rus Lehistânı, 86
Rus Polanyası, 95
Ruşçuk, 2
Rusya, 78, 79, 84, 92, 101, 102, 103,
104, 110, 113, 114
Rüknes, 24
Rüşdî Efendi, 42, 43

S

Sabuncuoğlu zâde Abdalar Hemen
Efendi, 30
Sadûllah Alî, 70
Sakızlık, 32
Sâlih Beyzâde İzzet, 33
Salvadori, 24
Samsun, 23, 29, 50, 67, 88, 96

Sanasaryan Mektebi, 50
 Sanayi' Mektebi, 27
 Sanz, 79
 Sedan, 105
 Selâhaddin Beğ, 24
 Selahattin Ulusalark, 12
 Selim, 75
 Seni Beğ, 74
 Sev Hoger, 3, 8
 Sevefker Güzel Kebir, 72
 Sevkal, 86
 Sevl, 105
 Sırahköz Mahallesi, 35
 Sırbistan, 97
 Sıva, 30
 Simsaryan Karabet, 31
 Sinaya, 79
 Sivas, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,
 12, 13, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 23,
 24, 29, 30, 35, 37, 47, 49, 55, 57,
 67, 71, 73, 74, 76, 77, 83, 87, 90,
 91, 96, 97, 99, 100, 109, 114, 115,
 116, 117, 122, 124, 125, 133, 134,
 135
 Sivas Mekteb-i Sultâniyyesi, 73, 115
 Sivas Postası, 6
 Sofya, 25, 95, 104
 Södsün, 105
 Strasbourg, 6
 Sudan, 112
 Surmenyan Kirkor Efendi, 33
 Suşehri, 72

Süleymân Elbistanî, 54
 Süreyya Beğ, 42

Ş

Şarkî Roma, 25
 Şerbin oğlu Seryon, 30
 Şevket, 96
 Şeyhli Mahallesi, 35
 Şimâl Denizi, 86, 89
 Şimyakin, 24
 Şükrü, 54

T

Ta'lat Beğ, 79, 95, 104
 Tab'tazbe Karyesi, 106
 Tacettin Efendi, 15
 Tahtuba Köyü, 88
 Tâlib Beğ, 96
 Tanin, 113
 Tasvir-i Efkâr, 7
 Taşabasmaz oğlu Metufî Arakil, 30
 Taşdibin, 34
 Taşkal'a Mahallesi, 31
 Tekâlif-i Harbiyye Kanûnu, 81
 Tercüman-ı Ahvâl, 6, 14
 Tevfik Efendi, 30
 Todurga Karyesi, 33
 Tokat, 9, 15, 22, 51, 88, 97, 106
 Topal Ali oğlu Münûfi Mehmed, 35
 Torunoğlu Hüseyin Mustafâ, 23
 Trablusgarb, 71
 Trabzon, 2
 Tsayn Sepasdatsvots, 3, 8

Tul, 105
 Tuna, 2, 7
 Tunus, 112
 Tûrân, 118
 Turhal Nahiyyesi, 106
 Türk, 2, 3, 4, 10, 18, 19, 22, 24, 25,
 27, 37, 38, 48, 49, 50, 57, 62, 63,
 75, 76, 83, 91, 92, 100, 104, 107,
 109, 111, 117, 118, 120, 121, 133,
 134, 135
 Türkçe, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 16, 38, 39, 40,
 50
 Türkiye, 3, 7, 10, 14, 81, 89, 94, 95,
 98, 104, 107, 111, 118, 120
 Türmen Ata Muâhedesi, 114

U

Ulhanis, 31
 Uruç Karyesi, 31
 Uzun yol Mahallesi, 97

Ü

Ülke, 4, 6, 14, 15, 16, 134
 Ütmüş Mahallesi, 31

V

Valaniyan, 105
 Van, 2
 Varsudi, 95
 Vâsıf Beğ, 79
 Vehbi Cem Aşkun, 10
 Vekayi-i Giridiyye, 2
 Vekayi-i Mısıriyye, 2, 6

Veldon istihkâmları, 105
 Veli Ömer, 88
 Verdun, 94
 Veruven, 95
 Vestan Mevki, 34
 Vezir Köprü, 31, 33
 Vilâyet Matbaası, 77
 Virân Karyesi, 31, 32
 Voyvanin, 95
 Vuj, 78, 79, 94

Y

Yaşı, 104
 Yenihan, 22, 96
 Yesari Canib Yemti Çermekoğlu
 Markar Yesari Şermin oğlu, 31
 Yesari Karagöz Oğlu Agob, 30
 Yunan, 79, 93, 95, 104, 114
 Yusuf Mahmûd, 24
 Yüzbaşı Şem-üd-dîn Beğ, 96
 Yüze Karyesi, 33

Z

Zamustü Behtiç hattı, 112
 Zaralı oğlu Aram Efendi, 74
 Zeki Ertuğrul, 13
 Ziveh Kal'ası, 114
 Ziyâ Paşa, 50

